

شیخ موسّٰلحہ دین سہ عدی شیرازی

گہستان

وہرگیرائی:

زہکی نہ حمہد ہہناری

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

مصطفیٰ

۱۴۲۳ ۲۹ ذی القعدہ

۲۰۱۲ ۱۶ اکتوبر

گولستان

شیخ موسلحه‌دین سه‌عدی شیرازی

گولستان

وه‌رگیرانی:

زه‌کی نه‌حمه‌د هه‌ناری

پیدا‌چوونه‌وهی:

غه‌ریب پشه‌ده‌ری

ده‌زگای چاپ و بلا‌وکرده‌وهی ناراس

هه‌ولیر - هه‌ریمی کوردستانی عیراق

هه‌موو مافیک هاتووته پاراستن ©
دهزگای چاپ و بڵاوکردنه‌وهی ئاراس
شه‌قامی کولان - هه‌ولێر
هه‌ریمی کوردستانی عێراق
هه‌گبهی ئه‌لیکترۆنی aras@araspess.com
وارگهی نینتەرنیت www.araspublishers.com
تەلەفۆن: 00964 (0) 66 224 49 35
دهزگای ئاراس له ٢٨ تشرین (٢) ١٩٩٨ هاتووته دامه‌زران

شیخ موسڵحه‌دین سه‌عدی شیرازی
کولستان
وه‌رگیه‌راتی: زه‌کی ئه‌حمه‌د هه‌ناری
پێداچوونه‌وهی: غه‌ریب پشه‌ده‌ری
کتیبه‌ی ئاراس ژماره: ١٢٤٨
چاپی یه‌که‌م ٢٠١٢
تیریز: ٦٠٠ دانه
چاپخانه‌ی ئاراس - هه‌ولێر
ژماره‌ی سپاردن له به‌رپوه‌به‌رایه‌تی گه‌شتی کتبخانه گه‌شتیه‌کان ١٨٧-٢٠١٢
نه‌خشانده‌نی ناوه‌وه: زیاده‌تاریق
رازانده‌نه‌وه‌ی به‌رگ: ئاراس نه‌که‌رم
هه‌له‌گری: شه‌رزاد فه‌قی ئیسماعیل. تریسه‌که ئه‌حمه‌د

ژینک:
ژماره‌ی پێوانه‌یه‌یی ناوده‌وله‌تی کتیب
ISBN: 978-9966-487-15-7

ناساندن

سه‌عدی دانهری په‌رتووک^۱

سه‌عدی ناوی "موشه‌رف کوری شیخ موسلحه‌دین"؛ له شاری شیراز پایه‌ته‌ختی ه‌ریمی (فارس)ی نه‌وکاته، له سالی (۵۸۹)ی کۆچیدا هاتووته دنیاوه؛ بۆیه ه‌ر به "شیرازی" بانگ کراوه.

هۆزی باوکی و‌مکو هۆزی دایکی له بنه‌ماله‌یه‌کی ناینی و زانستی بووه. ناوبراوش ه‌ر له‌سه‌ر رتچکه‌ی هۆزمکه‌ی خۆی پ‌ریشت‌سوه و زانسته سه‌ره‌تاییه‌کانی له باوکی و نه‌وانی و‌هک باوکیه‌وه فیر بووه.

سه‌عدی، یادی نه‌و تالی و سویری و ه‌ناسه‌ساریدیانه‌ی ه‌تیوی، که ه‌ر له مندالییه‌وه چیشتبوی ه‌رگیز ل‌تی جیا نه‌ده‌بووه.

"موسلحه‌دین"ی باوکی که له‌لای (ئه‌تا به‌گ سه‌عدی کوری زه‌نگی سلغری) فه‌رمانه‌روای فارسدا کاروباری بق ه‌لده‌سووراند، مرد.

پاش مردنی "موسلحه‌دین" فه‌رمانه‌روا بالی باوکیه‌تی به‌سه‌ر (سه‌عدی)دا گرت و له‌سه‌ر نه‌رکی خۆی بق په‌ره‌پیدان و دواپه‌یتانی خویندنی، سه‌عدی نارده سوخته‌خانه‌ی "نیزامیه" له به‌غدايه.

دواي ته‌واوکردنی خویندن، "سه‌عدی" که پ‌رایه‌وه "شیراز"ی؛ پاشان ه‌ینده‌ی پ‌ی

۱. نه‌و سه‌رچاوانه‌ی که نه‌م ناساندنه‌ی ل‌ی و‌ه‌رگیراوه، نه‌مانن:

أ- کۆزوری (تراث الانسانية) - المجلد الثاني - ۱۰ - سنة ۱۹۶۶. ب - المنجد.

ج - فه‌ره‌نگی نه‌و، دانه‌ر: حسن عمید.

d. The Gulistan _ OR _ Rose GARDEN of SA' DI _ TRASLATED BY EDWARD REHATSEK

ه- الروضة او گلستان سعدي الشيرازي: ترجمه د. محمد موسی هندای الی العربیة.

و- ئینسیکلۆپیدی ئینگلیزی. ز- دائره‌ المعارف الاسلامیة.

نه چوو بۆ گهشت و گهرانی (شیرازی) به جۆ هیشتهوه.

له سالی (۶۲۲)ی کۆچیدا له بهر ئالۆزی و پهشیوی خزی و تیکچوونی ههریمی فارس و مردنی فهرمانهوهی چاودیری "سهعدی کوری زهنگی" شیرازی به جۆ هیشت و هاته دهری. - پۆ دهجۆ دایکیشی ههر پش ئهم چوونه دهروهی مردی. - بۆ ماوهی ۲۰ سال دهستی به گهشت و گهرانی کرد.

له ماوهیهدا عیراق و حیزاز و شام و یهمن و ئاسیای بچووک و ئهفریقیای باکوری به لای رۆژئاوادا و کیشوهرانی تری وهک هیند، ئیران، خوراسان و تورکستان و پشتی جهیحوون به لای رۆژئاواوهی سه لئ دا؛ زنی له یهمن و شامدا هیناوه، مندالکی له یهمندا بووه و مردووه، نهزانراوه هیچ مندالی تری ههبووی، شار و ولاتانکی ئیسلامی نهماوه نهیدی.

له گهشتهیدا "سهعدی" بهرگی دهرویشی و گهریدهیی پۆشیوه.

به نامۆژگار (واعظ) و شاعیر ناسرابوو، به هۆی بلابوونهوهی هۆنراومکانی له جیهانی ئیسلامدا - بهتایبهتی رۆژهلات - به ناوی (سهعدی) که نازناوی - خامه PEN- NAME بوو، ناودار و ناسراو بوو. ئهم نازناومشی سهبارته به چاکه و ئهمهکداری خۆی بۆ فهرمانهوه "سهعدی کوری زهنگی" تا بیته یادگاریک بۆی، له خۆی ناوه.

له سالی (۶۵۴)ی کۆچیدا گهرايهوه شیراز، که کهوته ناو سالانهوه ههر له شیرازدا مایهوه و کهوته سهه پهیرهویی سۆفیگهیهتی "طریقه التصوف". ههروا نزیکهی ۲۰ سالانی تههمنی پر بهها و بهنرخ خۆی به ئاین و نامۆژگاریکردن و شیعر دانانهوه بهسهبرد. له ماوهیهدا جارجاره نهی که بۆ هه ج چوووته مهککه دهننا له شیراز نههاتوووتهوه دهری.

سههراپی ئهمهش ۱۲ سالانی تههمنی و ژیانیشی له نان و ئاودانی به ریبواراندا تی پهپاندوووه و یهک له مریدهکانی "شیخ عبدهولقادی گیلانی"ش، بووه.

ئهم مۆیه خواییه بهرزه بههتزه، ئهم شاعیره گیان سۆزه بهپرتزه ئهم نامۆژگاریکاره زانایه دلسۆزه، پاش ئهم ههموو تالی و سهنگهساری و رهنج و ئازار و دیلی و ههناسهساردیه که بۆ بهرژوهندی و باشه و چاکهی گشتیی

ئادەمیزاد ژيانى خۆى تەرخان كوردبوو، لە ساڵى (٦٩١)ى كۆچيدا بە دلىكى پى ئارام و ئاسوودە و ھىمنەو ھەمەگەي پاكى بۆ بارەگاي بەرزى يەزدان - بۆ بەھەشتى بەرىن، پەروازى ھەرموو، لە تەمەنى "١٠٢" ساڵيدا لە شىراز كەوتە شىرىن خەوى ھەمىشەبىيەو ھە.

لەناو باغەكەى خۆيدا كە خۆى داي مەزاندبوو، بە خاك سپىردرا - خواى ھەرە بەرز و مەزن بىخاتە ژىر بالى دلسۆزى و بەزمىيى خۆيەو، ئىنشاللا!
ئىستاكى سەعدى لە شىراز، ئارامگايەكى پى درمخت و ئاودارى ھەيە و ھەر كەسك كە بچىتە شىراز سەرىك لە ئارامگايەكەى ئەدا و سەرى كەورايەتى و رىزى بۆ نزم دەكات و دادەنەوتى.

بە تىكرايى: سەعدى لەخۆبووردەى خۆنەويست ژيانى دوور و درىزى بەم جۆرە دا بەش كراو ھە:

أ- "٣٠" ساڵ لە خویندن.

ب- "٣٠" ساڵ لە گەشت و گەران.

ج- "٣٠" ساڵ لە پەپروھى تەرىقەى سۆفىگەرەتى.

د- "١٢" ساڵىشى لە نان و ئاو پىدانى رىبواراندا تى پەراندا.

لە شاكارەكانى سەعدى، پەرتووكى "گولستان" و "بۆستان" و گەلىك پەرتووكى تریەتى، كە ھەمووى لەژىر ناوى "كوللیات" ھەك دیوانىك كۆ كراونەتەو ھە؛ ئەم پەرتووكانەش باشتىرین و نایابترین شوینەوارى وێژەيى فارسىيەتى كە بەجىي ھىشتوو ھە. بەتایبەتى پەرتووكى "گولستان" و "بۆستان" ى.

گولستان لە ساڵى (٦٥٦) كۆچىيەو تا ساڵى (١٣٦٥) كۆچى كە ئەكاتە (٧٠٩) ساڵ، لە ھەموو كىشورەى ئىسلامدا ئەخویندرا.

ئەو ھى ھۆنراو ھەكانى "گولستان" و "بۆستان" ى لەبەر بوايە و لە جىي خۆيدا، لە گفوتوكۆياندا، بىخویندبايەو ھە. تىگەيشتوو و خویندەوار و ئايندار، ئەژمىردرا.

پەرتووكى گولستان و بۆستان بۆ سەر گەلىك زمانى زىندوو ھەرگىردراو ھە. خاوند مىژووى ژيان، ھەرەكو (دەولەت شا) ئەلى؛ لە ھەرە شاعىرە ناودار ھەكانى

فارسه و؛ يهك له سى

"سهدى" له ههلبهست. فيردهوسى^۱ له چيرۆك و پيداهاهنگوتن و، ئنومرى^۲ له چامه.

وهركير

كۆ: ۱۹۶۶/۱۲/۷

۰۱. فيردهوسى = ناوى "ئەبول قاسم"ە، گهرمترين هۆنەرمانى ئىرانە له پيداهاهنگوتندا و، چيرۆكه زۆر ناودارمەكى، پەرتووكى "شانامە"ى كه (۶۰,۰۰۰) شپست هەزار خانەيه (بەيت) بە ۲۵ سال دايناوه له سالى ۴۱۶ى كۆچيدا مردووه، له (طوس) كه شارى خۆيهتى نۆژاوه.

۰۲. ئنومرى يا ئيبوردى - ناوى "ئەوحەدەدين على كبرى ئيسحاق"ە يهك له هۆنەرمانە گهرمەكانى ئىرانە؛ له سەردەمى سولتان "سەجەردا" چامەكانى زۆر ناودار بوون، له سالى ۵۷۵ى كۆچيدا مردووه.

وهركير

به‌ناوی خوای به‌خشنده‌ی میهره‌بان

" دییاجه "

دروود بق خوای به‌هیز و گهره‌یه؛ که به‌ندایه‌تی هژی نزیکبوونه‌ویه و له سوپاسیا ناسایش و خۆشیییه، هر هه‌ناسیکی هه‌لی نه‌کیشی درێژکه‌ره‌وی ژینه، که نه‌شیده‌یه‌توه هه‌سانه‌وی گیان و گه‌شه‌ی خۆته. له‌به‌رئه‌وه‌ی هر هه‌ناسه‌یه‌کیش دوو خۆشییی تکه‌دایه بق هر خۆشیییه‌کی سوپاسیک پێویسته.

خانه

له‌هه‌ست و ده‌می هی کۆ، کام که‌سه‌ی

دیت... بێنیتته جی په‌وای سوپاسی

فه‌رمایشی خوای گهره: "اعملوا آل داود شكراً وقليل من عبادي الشکور"
واته: "به‌مه‌اله‌ی داود سوپاس بکه‌ن، له به‌نده‌مکانی من سوپاسگوزار زۆر که‌من."

پارچه

به‌نده وا چاکه له کۆتایی خۆی

پۆزش بق دهرگای خوداوهند بێنی

ده‌نا بق ئه‌وه‌ی شایسته‌ی خوا بی

هیچ که‌س ناتوانی به‌جیی به‌یینی

بارانی رحمه‌تی بی نه‌ژمار هه‌موو که‌سیکی گرتووه‌ته‌وه، خوانی هه‌موو چه‌شنه نیعمه‌ته‌کانی بی درێخ له هه‌موو جێیه‌کدا راخراوه، په‌رده‌ی نامووسی به‌ندانی به تاوانی له سنوور به‌ده‌ری نه‌دریوه و بژێوی مووچه خۆرانی به‌سووچ و گونا‌هی ناشایسته نه‌بریه.

پارچه

ئەي بەخشندە تۆ، لە گەنجی پەنھان
گاور^۱ و تەرسا^۲ رزقیان پێ ئەدەي
دۆستەکانی خۆت چۆن ئەکەي پێ بەش
کە تۆ دوزمنان وا چاوی ئەکەي

بە فەراشی بای وەشتی گوت: "رایەخی زومەر پەردین رایەخی و بە دایانی
هەوری بە هاریشی فەرموو: "کیزانی گیاو گۆل لە بێشکەي زەویدا، پەروردەبکا".
درمختان بەرگی نەورۆزی و کەوای ئاوریشمیان پۆشیووە و مندالانی لق بە هاتنی
ومرز و کزی بە هار کلاوی غونجەیان، لە سەرناو. شیرەي تری بە توانایییە خۆی لە
هەنگوینی تێپەراندوو و ناوکی خورماش بە گۆزەي پیرۆزییە گۆرەبوونی، بوویتە
دارخورمایەکی بلند.

پارچه

هەور و با، مانگ، رۆژ.. ئاسمان لە کارن
هەتا کو نانێ پەیدا بکەیت و بە غەفلەت نەبخۆي
گشتی سەرگەشتە و ملکە چ فەرمانن...
رەوای هەق نییە، ملکە چ نەبی بۆي

وا ئەگێر نەو لە سەرورەي هەبووان و مایەي شانازی ئافەریدەمکراوان و
خۆشەویستی جیهانیان و دەستە گۆلی بژاردەي ئادەمیان و چەرخ و فەلەکی دوا
سووری کات و زەمانان، ئەحمەدی هەلبژاردە "محەمەد مۆستەفا" دروودی خۆي
لێبێ.

۱. گاور... مەبەست، زەردەشتییە.
۲. تەرسا... مەبەست، مەسیحییە.

خانه

تکاكار، ملكه چ، سپاردهى به بهخش
توند و تۆل، رووخوش، قهشنگ و خوش بهش

هۆنراو^۲

به رزى و به رتيزى، گهيشته پايه
به جوانييه كهى خوى، تارى^۴ لادايه
گشت خوو رهوشتي همووى، ههرياشن
بۆ خـو و بۆ نهووى، بكهن تكايه

هه ر كاتى يه كيك له بهنده گوناهاكارمكاني پهشتوى رۆژگار، دهستي پارانهوه و پهشيمانى به ئومىدى وه لامدانهوهى به رهو قاپى يهزدانى گهوره بهرز بكاتهوه و ئهويش رووى نه داتى و وه لامى نه داتهوه، دووياره هاناي بۆ به رتتهوهو هاوارى لى بكاتهوه و هممديس رووى تى نه كاتهوه ئهوجا به ناورانوه و پارانهوه و لالانهوهوه هاوارى تيبهستى، يهزدانى پاك و بهرز، ئهفهرمووى: فريشتهكانم! له بهندهكهه شهرمهزار بوومهوه، ته نيا من نه بى كهسى ترى نييه، ئهوا لى خوش بووم، واته وهرامى داواكهيم دايهوه، تكايه كهيم گهيانده جى... كه له تكاي زۆر و ناورانوهى بهندان شهرم دمگرى و تهريق دهيمهوه.

خانه

بنواره بهخشش و نهرمى كردگار
گونه بهنده دهيكات و ئهو شهرمهزار

گۆشه نشينانى كابهى جهلالى ددانيان به تهواو نهپهريستنى خوادا ناوه و كوتووينانه "ماعبدناك حق عبادتك" ستايش گۆيانى زۆهري جوانى به واقى و پهوه

۲. ئهه هۆنراوه عهزمى بوو، بۆيه خستمانه ناو دوو كهوانه لهمه بهدوا، هه رچى له ناو دوو

كهوانه دا بوو، عهزمى بووه. سا م كه وان ه

۴. تاريخى

ئەلەين "ما عرفناك حق معرفتك" واتە.. ئەمانناسىيوى ۋەك شايستەى ناسىنيت.

پارچە

گەر كەستىك باسى ئەو لەمن پرسى
بۆ ناساندنى، سەرسام چ بكا ديار
عاشقان كوشتەى مەشوو قانيانن
نە دەنگ لە كوشتە، دېت و نە هاوار

خوابەرستىكى خاۋەن دل سەرى بەيەخەى خۆيدا بەردابوۋەو ۋ كەوتبوۋە دنيای
خۆيەو ۋ لە دەريای گەران و دۆزىنەو ۋ راستىيەكاندا نەقوم بوۋبوۋ، كە بیدار
بوۋەو يەككە لە ئاۋالەكانى ھەروا بەگالتەو پىتى گوت: "لەم باغ و بىستانەى كە
تتيدا بوۋى چ ديارىيەكى گەورەت بۆ ھىناۋىنەو؟" ۋ ھەرامى دايەو: "وام لە دلدا بوۋ
كە كەيشتمە دارى گول، دامەنى لى پرکەم و بەديارى بۆ ھاودەمانى بىنمەو، بەلام
ھەرکە كەيشتمە دارگول، بۆنى گول ۋاى مەست كرىم كە دامەنم لە دەست بەربوۋ."

خانە

گوتەم با گولك بىرەم لە باغى
ھەرکە گولم ديت، مەست بوۋم لە بۆنى

پارچە

مەلى سىپىدە! عىشق لە پەروانە فىترىيە
كە سووتا ۋ كىيانى دا ۋ دەنگى لى نەمات
ئەوانەى لە رىتى عىشقا جانبازان..
لە بى خەبەران، كەشكەك سەلاۋات

پارچه

ئەي بەرزتر لە خەيال و ئەندازە و گومان و وەھم
ھەرچى دەربارەت گوترايى لامە
مەجلىس تەواو بوو و تەمەن دوایى ھات
ئەقلى ھەموومان لەبارەي تۆھ پووج و کالقامە

لە چاکەي پادشای ئیسلامدا - خوا ولاتی بەرقرارکا یاد و بیرھەرییە،
جوانەکانی سەعدی کە کەوتوونەتە سەرزاری خەلکی، ناوبانگی وتارەکانی کە بە
پانتاییی زھویدا بلأو بوونەتە و پۆشتوو و شە دلکیشەکانی کە وەرەمگرن وەک
قامیشی شەکر شیرینییە کەي دھۆن و پارچە نووسراوەکانی وەک پارچە زێر
ھەلەمگرن لە گەورەیی و پھوانبێژی خۆیەو نییە، بەلکو خاوەنی جیھان و قوتبی
زەمان و جێنشینی سولەیمان و یاریدەری باوەرداران، شاھەنشای مەزن
تەتەبەکی گەورە سالاری ھەردوو جیھان "تەبویەکر کورپی سەعدی زەنگی"
خوای لی رازی بی بە چاوی خۆشەویستییەو ئاوری
لی داوونەو و سەیری کردوو و پەسندی فەرموو و خۆشی ویستوو، ھەموو
کەسیکی رەش و پووتیش دلیان بۆ خۆشەویستی ئەم پۆشتوو کە "الناس علی
دین ملوکھم" واتە، خەلکی لەسەر ئایینی پاشایەکانی خۆیانن.

جوارینە

لەو کاتەو کە چاوت، لە منی قەلەندەرە
کەرخم لە ناوبانگی ھەتاوا، زۆرتەر بەدەرە
کەرچی ھەموو چەشنە عەیبیکم، لە دەورەو لەبەرە
ھەر عەیبیکي کە شا پەسندی بکا، ھونەرە

پارچە

قورپکی بۆن خۆش، پۆژیک لە گەرماو
لەلای دلداریک، کەیشتە دەستم

لیم پرسى كه تۆ، مسكى.. عه بىرى؟؟
كهوا له بۆنى بۆنخۆشيت، مهستم
وهرامى داوه قـــــــورپهى هيچ، بۆم
كاتىك له گهـل گول، دانىشتم، خستم
كه مالى هاوهم، كارى تى كردم
دنا ههـر ئهـو قورهم، بى كهلك و پهستم^۱

خوایا!! موسلمانان به ژيانى درىژى به خوردار كهى و تهمن و پاداشى چاكه و
به خشینیشى دوو چهندان كهیت و پلهى مووچه خوران و دۆستانی بهرز راگرى و
دوژمنانیشى بفهوتینى بۆ خاترى ئایهتى قورئانى خوایا!! ولات و مهمله كهتى له
مهترسییان دوورخهیهتهوهو به دوورى كهیت و مندالهكانى بپاریژى.

هۆنراوه

جیهان بهوهوه خوشه، ههـر خوش بى
خوا پالپشتى بى و ئالای پیرۆزى
براله كه دهپوئى، ئهوه.. پهگهكهى
له چاكهى تۆمه، دارى ناو كوژى

یهزدانى بهرز و پاک و بىباک، ئەم ولاتى شیرازه به رووهتى فهـرماندارى
دادپهروهروه و به هیمهتى زانایانى کارایهوه تا رۆژى قیامهتى بى ترس و له
خۆشیدا بپاریژى.

پارچه

نازانى كه من له ولاتى غوربهت
بۆچ ژینى دنیا،م، خسته درهنگى؟
له تنهنگى توركا^۲، چوومه دهر كه دیم
جیهان ئالۆزبوو، ههروهك مووى زهنگى

۱. پهستم: كه مترم.

۲. تنهنگى توركان: دهره بندى توركان

ههـمـوو ئادهمی زاد بوون و به لام
 وهک گورگی خوینخۆر، به تیزی چهنگی
 که کهرامهوه، ولات هیمنه، دیم
 پلنگان بهریان داوه، خووی پلهنگی
 له ژوور کهسیکن، فریشته دیمهن
 له دهر لهشکرن، شیرانی جهنگی
 بهم جۆره دهوری، پیشین بوو که دیم
 جیهان پر ئاشووب، په شیو بوو، تنگی
 وابوو سهردهمی، پاشای دادپهروهر
 "ئهتابهگ بهکر کوپ سهعدی زهنگی"

پارچه

هه ریمی پارس له غهـم و ئازار، نییه باکی
 تا له ژێر چاوه‌دێری تو دابی، ئه‌ی سایه‌ی خودا!!
 ئیمرو له هه‌موو پرووی زه‌ویدا، کهس نییه بی
 چه‌شنی ئاستانه‌یی دهرگه‌ت، که خه‌لک لێی بی ره‌زا
 پاسی دلی بیماران له‌سه‌ر تو‌یه و سوپاسیش
 له‌سه‌ر ئیمه و لای خودای جیهان - ئافه‌رین سزا
 خودایا!! خاکی پارس، له ئاشووب بپاریزی
 هه‌تا کو خاک خاکه و ئاویش هه‌ر ئاو، ما

هۆی دانانی پمروتووکمه

شهوئیک، بۆ رۆژانی رابوردوی خۆم بیر دمه کرده و غمم له تهمانی بهفیرۆچوی
خۆم نه خوارد، بهردی بناغهی خانیکۆلهی دلمم به ئالماسی فرمیسکی چاو کون
نه کرد، نه ههلبهستانهی مناسبی حالی خۆم نهوتن:

دوو تاکی

هردم له تهمان، پشوویکمان نه روا
وهک ورد نه بهوه، هیندممان نه ما
ئهی نهوهی پهجات رۆیی و هر نووستی
که به پینج رۆژه، پتی راگی؛ هستی!!
شهرمهزار نامه، که رۆیی بی کار
که تهلی رۆیین لیدرا، نهیبی بار
خهوی شیرینی، سبهینهی رۆیین
به ری راناگا، پیادهی خهوشیرین
هرکس هات خانووی، نوپی کرد بنیات
رۆیشت، بهکی تر بۆ ناو خانوو هات
هروا نهم خانووهی، بهسر نهبرد کس
نهوهی مایهوه، بۆ خۆشی و ههوس
مه به دۆستی یاری بی بریار
قهت به دۆست ناشی، بهدی ستمکار
مایهی ژینی پیاو، رهنگه به راستی
تا له سر خۆیه، به تهنروستی

گەر بېستىرى، كە نەكرىتەوه
 دلّ له ژين بەردە، بەخۆشيتەوه
 يان بكرىتەوه، هيچ شت نەيبەستى
 بلّى له ژينى، با بشوا دەستى
 چوار خووى دژ بەيك، سەركيش ناھەموار
 چەند رۆژ بە خۆشى، ئەژين له يەكبار
 گەر سەر بکەوئ، يەكئىك لەم چوارە^۱
 گيان دەرئەچئ، له لەش ناچارە
 بېگومان يەكئىك، دانابئ پر ژير
 نە دلّ ئەخاتە سەر دنيا، نە بير
 چاك و خراب ئەبئ، ھەر بمرئ كاكە
 خەنى لەو كەسەى، بردى گۆى چاكە
 چاكەى خۆت پيش خۆت، بۆ گۆر بنيرە
 دواى خۆت كەس چاكەت، ناھينتە ئيرە
 تەمەن وەك بەفسرە، ھەتاوى ھاوين
 دەيتوئىتەوه و كۆتايى دئ ژين
 دەستكورتى نەدار، كە ئەچيە بازار!
 ترسم لەويە، پرنەكەى دەسمار^۲
 ئەوەى دەستچينى، خۆى نەخوا كامرۆ
 كاتى بروئە، مەگەر گولّ كا، كو

۱. ئەم چوار شتانە: خاك و ئاو و ھەوا و ئاگرە.

۲. دەسمار: دەسمال - غەريب -.

بهندهکمی سہعدی، بیبہ و لہبرکہ

ئوہ ریگیایہ و مہرد بہ گوزہرکہ

پاش وردیوونہوہم لہم بارہیہوہ وام بہباش و بہرژہومند زانی بہتہنیآ لہ
گۆشہیہک دانیشم و لہ ہاودہم و ئاوال و دۆستانم بیسیمیہوہ و دہفتہر لہ وتہی
پہرت و بلآو و بی جی پاک کہمہوہ و لیترہ بہ دواوہ وتہی لہوچر نہ لیم.

خانہ

زمان بہستہ، لہ کونجیکی دانیشم لال و کەر

لہو کہسہ چاکترہ، کہ زمانی لہدہست ئہچیتہ دہر

تا یہکیک لہ ہاونشینہکانی نیو کہژاوہو دیوہخانیم، لیم و ہژورکہوت و وہک
جاران کہوتہ گہنجفہ و دہمتہقی و قسہی خوۆش، من و ہلامیم ہرنہدایہوہ. سہرم
لہ سہر ئہژنۆی خواپہرستیہ ہلنہگرت. بہ دلکی شکاوہوہ سہیرکی کرد و گوتی:

پارچہ

کاتی دہتوانی، پر بہ دہم بدوی

بدوی برالہ بہلوتف و خوۆشی

سبہینی ئہجہل، کہ پھیکی ہنارد

ناچاری زمان، بستنی دہرکیشی

یہکی لہ ئاوالہکانم پتی گوت: سہعدی بریاری گۆشہگیری و بیدہنگی داوہ و
دہیہوی و ئارہزوویہتی، ئوہمندہ ماوہی ژیانی ئاوا بہ خامۆشی و کزی و بیدہنگی
بہسہر بہری.

جا توۆش، گہر ئہتووی و لہ تواناتدایہ، ئوہ ریگیایہی ئوہ بگرہ و پتیدا راببرہ و
پہیرہوی ئوہ بکہ.

وہلامی دایہوہو گوتی: سویند بہوہی دنیای داناوہ و بہقورئانی پیروۆز دہم
ناکہمہوہ و ہنگاوۆک نانیم، چونکہ ئازاردانی دلی دۆستان کیلی و نہزانی و
کہودہنیہ و کہفارہتی سویندیش سانایہ.

بیروپای هۆشمه‌ندان پێچه‌وانه‌ی زێتی راست و شکانی په‌یمانی ئاقلمه‌ندانه؛
شمشیری عه‌لی له کالان و زمان له زاری سه‌عه‌دیدا راوه‌ستێ.

پارچه

زمان له زاری هۆشیارا، چیه؟
کلیلی گه‌نجی، خاوه‌ن هونه‌ره
له‌و دیو ده‌رگاوه، چووزانی که‌سیک...
که‌وه‌ر فرۆشه‌ یا شووشه‌گه‌ره^۱

پارچه

که‌رچی بێده‌نگی له پێش دانایان، مانای ئه‌ده‌به
کاتی پێویستی ده‌بێ بۆ گوته‌ن، گورج تیکۆشی
عه‌قل له دوو شت تووپییه، هه‌ر دووش...
بێده‌نگی، کاتی گوته‌ن و گوته‌نیش، کاتی خامۆشی
به‌کورتیه‌که‌ی نه‌متوانی خۆم راگرم و زمان له دواندنیا بگێرمه‌وه و به‌ پیاوه‌تیم
نه‌زانی خۆم مات که‌م و روو له گه‌فتوگۆی وه‌رگێرم. چونکه‌ یاری هاوبه‌ر و
دۆستیکێ راست بوو.

خانه

که‌ وێستت له‌گه‌ل که‌سێ بجه‌نگی به‌ توانا و به‌هێز
به‌ناچاری بۆی، وه‌ره‌ مه‌یدانی، یا بکه‌ گوریز
به‌ناچاری که‌وتمه‌وه‌ دواندنی، بۆ را‌بواردن و گه‌شت و سه‌یرانی چوینه‌وه
ده‌ری، به‌هار ده‌رو ده‌شتی که‌ردبووه‌ به‌هه‌شت، سه‌رما ده‌قی شکابوو و کاتی
فه‌رمان و ده‌وله‌تمه‌داری گۆل بوو.

۱. شووشه فرۆشه.

خانه

کراسی سه‌وز، له‌بەر درمختان
وهک جلی جه‌ژنه، له‌بەر خوشبه‌ختان

پارچه

سه‌ری ئۆردیبه‌ه‌ه‌شت، مانگی جه‌لالی
بولبولی گۆینده، له‌به‌رزی لکان
له‌سه‌ر گۆلی سوور، خوناوی سوورتاف
وهک ناره‌ق له‌رووی، شه‌رمی جوان

وا ریک کهوت، شه‌ویک له‌نیو باغ و بیستان، له‌گه‌ل یه‌ک له‌دۆستان نووستین،
جیگه‌یه‌کی خۆش و خوڕپه‌م، درمخته‌کانی دلکیش و به‌ره‌م، وه‌ک بلایی به‌ورده
مینا خاکه‌که‌ی داپژراوه، ه‌ت‌شووه‌تری به‌دار می‌وت‌دا شۆر بووه‌ته‌وه.

پارچه

(باغیکه‌ ئاوی جوگی شیریینه
شابالی شیعی، مه‌لانی مه‌وزوون)
ئه‌و پر له‌لاله‌ی، ره‌نگاو ره‌نگینه
ئه‌م پر له‌ میوه‌ی، باشی گوناگون
(با) له‌ ژیر سایه‌ی، درمخته‌کانی
رایخست رایه‌خی، رازاوه‌ی گولگوون

به‌یانی که‌ بی‌ری که‌رانه‌وه له‌ ناخ‌مدا تاوی سه‌ند، دیم دامه‌نی پر له‌ گۆل و
ره‌یحان و سونبول و ده‌میران کردووه و ئاره‌زووی که‌رانه‌وه‌ی شار ده‌کا.
ییم گوت: گۆلی گۆلزار هه‌روه‌ک ده‌زانی به‌قای بۆ نییه و نه‌ په‌یمانی گۆلستانیش
وفقای بۆ هه‌یه.. دانایان گوتووینانه: "هه‌رچی زۆر نه‌می‌نیت‌ه‌وه شایانی دل
پێوه‌بوونی نییه".

گوتی: چار چییه؟ گوتم: "بۆ ته‌ماشای ته‌ماشاکاران و خۆشکردنی دلان و

کەشانەهەمی ڕووان، ئەتوانم پەرتووکەکی "گولستان" دانێم کە نە بای پایز دەستی بەلق و پۆپ و گەلا و گۆلی ڕابگا و نە سووڕانی کەردوون بتوانی خوشی بەهاری لێ بکاتە ماتەمی پایز.

دوو تاکی

سەبەتەیک گۆل، چ کەلکت دەگرێ
لە گولستانی من، تۆ ببە پەڕی
گۆل هەموو مانی پینچ رۆژ و شەشە
ئەم گولستانە، هەمیشە کەشە

کە ئەمەم گوت... دامەن و کۆشە گۆلەکەمی بەردا و دامەنی گرتم و گوتی:
"پیاو کە گفتی دا بە جیی ئەهینی". وا رێکەوت لەو رۆژانەدا هیندیکم لە باسی
خۆشگوزەرانی و شتواری قسە و گفتوگۆوە نووسیبوو کە ئەگەر باش بەکار
بەینریت رەوانبێژی و زمان پاراوی پێ بەرە دەستینی.

هیشتا گۆلی نیو گولزار کەمیکی مابوو، کە پەرتووکی گولستان تەواو بوو.
ئەوکاتەش کۆتایی دیت و تەواو دەبی کە لە دەرگای بارەگای جیهانپەنا و، سایە
پەروردگار و لوتفی پرتەوی کردگار، شای زەمان و گەنجینەمی ئەمان (پەنا
بەهاوکاری ئاسمان دراو، زالبووی سەر دوژمنان، بازووی دەولەت تیکشکین،
چرای پڕشنگداری میلەت، جوانە پیاوی نیو پیاوان، شانازی ئیسلامان "سەعدی
کۆری ئەتابەکی مەزن، شاهەنشای گەرە، خاوەن گەردەمی میلەتان، گەرەمی
پاشایانی عەرەب و عەجەمان، سوڵتانی تەر و وشکانی، میراتگری مولکی
سولەیمان، سەرکەوتووی دنیاو دین "ئەبوبەکری کۆری سەعدی کۆری زەنگی"
یەزدان بەخت و ئیقبالێ هەردووکیان بەردەوام و مەزنایەتیان دووچەندان بکا و
سەرەنجامیان بە هەموو چاکەیک بگەینێ لە ڕووی لوتف و بەنازی خۆشەویستی
پاشایەتیەوه تەماشای بکات و سەری پێدا بفرمووێت.

پارچه

گەر ئاورپك له شا، جوانی كرده بایه
ئەبوه توحفەى چىن، ئەقشى ئەرژەنگى^۱
ئومىدىم واىه، بىزارى ئەدا
گولستانىكە، ئەك جىي دلتەنگى
باخوسوس كرا، دىباچەى بىرۆز
بەناوى "سەعدى بو بەكرى زەنگى"
له گەرمەى خوو و پەوشتى فرمانپەرواى دادپەرور
فەرمانپەروا "فەخرەددىن" خوا ھەر بەبەرزى بىھەلتەوہ

كىژى بووكى بىرى من لەبەر ناشىرىنىيەى سەرشۆرە و چاوى نائومىدىيەى
لەبەر شەرمىيەى لەسەر پىشى ھەلنابەرت و لەناو دەستەى پىاوانى خوادا
ئاراستە نابى، مەگەر ملوانكەى نەخشىنى قىبوولى شازادەى گەورە و زانای
دادپەرور و خاوەن ھىزو دەسەلات و راوێژكەرى راوێژى ولات و پەنای بىگانان و
دالەدەمەرى ھەزاران و فەرياد پەسى ئىسلام و موسلمانان و جى متمانەى پاشايان
و سولتانانەوہ "ئەبوبەكر كورپى ئەبونەسر" ھوہى بگرتە گەردەن. خوا تەمەنى درىژ
و پەوھتى گەورەتر و سىنەى خاوەن و پاداشى دوو ھىندە بكا.

خانە

ھەر كەس لە ساىەى ئەو، خۆشەويستە
گوناهى تاعەت، دوزمىنى دۆستە

بۆ ھەرىك لە نۆكەران و دەستەى خزمەتكاران ئىشىكى داناوہ كە لە جىبەجى
كردنى لاىەنىكى ئەم ئىشەدا يەكك سستى و شل و پەيتى كرد لىيان بئۆزىتەوہ
كلە و گازەندەيان لى بگرتى، تەنيا دەستەى دەرويشان نەبى، كە سوپاسى نىعمەتى

۱. ئەرژەنگ: ئەرتەنگ: پەرتووكىكى (مانى) يە كە كەلىك نەخش و نىگارى تىدا بووہ
بەھزى ئەمەوہ داواى پىغەمبەراپەيتى دەكرد.

گهروانیان لهسه ر پئویسته داوای چاکهیان بۆ بکهن.
بهجیگه یاندنی ئەم جوۆره خزمهته له پاشهملهوه باشتره نهک له روو. چونکه له
رووپه رماییهوه دووره.

پارچه

پشته کووره کهی ئاسمان لهخوشییان، قیت بۆوه
لهم کاتهی دایکی زمانه، پۆلهی وهک تۆی هیتاوه
حیکمهتیکێ خالیسه بۆ، لوتفی پهروهردگار
ئهم بهندهیهی بۆ خزمهتی، قهومی خۆی که داناوه
ئهو کهسه بهختیاره، به ناوێکی باش ژیا
بهیادی باشی دواي خۆیهوه زیندووه و بهناوه
مهحیی تۆ نهگه ر بکهن یا نهکهن، نههلی فهزل
پئویستی به جوانکار نییه، رووی جوان و پازاوه

پۆرش هینانەوه له کۆتاکردنی خزمەت

و

هۆی هەلبژاردنی گۆشەنشینی

بەکۆتاهینان و کەمتەرخەمی له درێژمێپیدان و بەردهوامیی خزمەتی له بارهگای پاشایهتیدا بۆ ئەوه دەگەرێتەوه که دەستیهک له زانا و دانایانی هیندستان لهبارهی زانایی و هونەرورەیی "بوزەر جومههر" هوه ئەدوان، له دوايیدا تەنیا ئەم عەيبه نەبێ کە گران گۆیه و زۆر به درهنگهوه قسان دەکات و گوێگر دەبێ زۆر چاوهڕوان بێ، دەنا هیچ شتیکی تریان لێ نەدیتەوه. که "بوزەر جومههر" گوێی لەمه بوو گوێی: "ورد بوونەوه و ڕاوهستان لەسەر ئەوهی چ بڵێم، باشتەرە له بەشیمانبوونەوهی که بۆچ گوتم"

دوو تاکی

قسەزانێکی جیهان زۆر دیتوو
باش بەراوردی ئەکا، دەم و دوو^۱
بێ رامان مەده، تۆ له وتن.. دەم
ئەتۆ چاک بڵێ، با درهنگ بێ، چ غەم؟
بەبەر اوورده، ئەوجا بکه قسە
ئەوهنده مەلێ، پیت بڵێن بەسە
ئادەمی بەوه له چوارپێ جیایه
چاک بڵێ بەو زمانه، له دەمیدایه

چۆن له بەرچاوی گەوره پیاوانی دەرگای پاشادا، که جیتی کۆبوونەوهی خاوهن

۱. دەم و دوو: قسە و قسەکردن: گفتوگۆ

دلان و ناومند و مهلبهندی زانایانه سینگی خۆم رهپیش دهکهم و پالاهانهتیی
دهنوینم و له سنووری ئەدەب ئەچمه دەرەوه چونکه ئەمه سەرکەشییه و کەم هیتانە
بۆ بازاری گەوهەر فرۆشان و لەوێشدا ئەو کەمە دەنکه جۆیهکی ناهیتیی، چرا لەبەر
هەتاوی رووناکی نییه و منارهی بلند له دامینیی کتیی ئەلوهندا نهوی دیاره.

دوو تاکی

ئەوهی لەبۆ شەر، بەرزۆکا گەردەن
دوژمن لەسەدلا، هێرشیی بۆ ئەبەن
"سەعدی" کەسیکە، کەوتوو و ئازادە^۱
هیچ کەس نایەتە، جەنگی ئوفتادە^۲
یەکەم تیرامان، ئینجاکی گوتار
بناغە پیشدان، پاشینیی دیوار
پیشەم گولچنیه، نەک له گولستان
دلدارم گەرچی، دوورم له کەنعان.

به لوقمانی دانایان گوت: "دانایی له کتیه فیر بوویت؟
گوتی: "له کوێران، که هتا جی پتیهک نهوێژنهوه، پتیی دانانین؟"
"هاتنه دەرەوه، پیش چوو نه ژوورەوه"

نیو هۆنراوه

بیاوهتیت تاکی کەوه، ئینجا ژن بیتە

پارچه

گەرچی ئازایه، کەلەشیر له جەنگ
جی ئەکا له پیش، بازی ناسن چەنگ

۱. پیرتکی بەخسراو.

۲. کەوتوو.

پشیلہ شیریں، مہیدانی مشکہ
مشکیش شیرینکہ، بۆ شیرو پلہنگ

به پشٹیوانیی خوو و رهوشتی باش و بهرفراوانی گهوران، که چاو له
که موکووپی ژێردهستان و بهردهستان دهپۆشن و بۆ بلاوکردنهوی تاوانی
بچووکان تی ناکۆشن، چهند وشهیهکم به کورتی له وشهی بی هاوتا و نایاب و
چیرۆکه ههلبهست و سهرگوزهشته و رهوشتی پاشایانی پیشوو، تیدا پیچایهوه و
بهشیکیشم له تهههنی گرانبهههانی خۆم تیدا بهخت کرد، که بووه مایهی
رێکخستنی پهرتووکی "گولستان" - پشت به خوا.

پارچه

ئه مینێ سآلهها، ئهم رێکوپێکه
که گهردی خاکی ئیمه، وا له لایین
مه بهستم شوینه وارێکه، دواي خۆم به مینێ
که نابینم ژيان ههیبی، به قیایین
مه گهر پیاویکی خوا، رۆژێ به پرمحمت
بکا، بۆ کاری دهرویشان دوعایین

وردبوونهوه له رێکوپێکیی پهرتووکهکه و پاککردنهوهی بهر و بهردهرگهکانی و
کورتکردنهوهی وتهکانی پهسند کران، تا بووه ئهم "گولستان" ه پر سوود و بهکه لک
و پر ئاوازه و بووه باغیکی چروپی و مک باغی بهههشت.
ههشت دهرگهی تیدا کرایهوه، ههر بۆیهش وا کورت کرایهوه، تا بیزاری و
وه رهزی لێ نهکه ویتهوه...

پهنا به خوا بۆ دوايي پێهتانی

دوو تاکی

ئو دهمی ئیمه که یه کجار خوش بوو

(کۆچی) شەش سەد و پەنجاو شەش بوو

نامۆزگارییه مەبەستمان، لەوا^۱

ئیمه هەر ئەرۆین، سا پەنا بە خوا

دەرگهی یه کەم: له رهوشتی پاشایان

دەرگهی دووهم: له خوو و رهوشتی دهرۆیشان.

دەرگهی سێهەم: له گه‌وره‌یی قه‌نیات (قه‌ناعه‌ت) هوه.

دەرگهی چوارهم: له سووده‌کانی بێدەنگی (خامۆشی).

دەرگهی پێنجەم: له ئه‌وین و لاوێنی.

دەرگهی شەشەم: له بێ تینی و پیری.

دەرگهی هه‌وتەم: له سوودی به‌ختی‌کردن (په‌روه‌رده)

دەرگهی هه‌شتەم: له شیوازی هه‌لسوکه‌وتی زیانه‌وه.

۱. لەوا: لەودا.

دەرگه‌ی یه‌که‌م

له دهوستی پاشایان

۱- سه‌رگوزمشته

بیستم پاشایه‌ک ئاماژه‌ی به کوشتنی دیلیک کرد، دیلی بی‌دهرمتان له
نائومیدیاندا به‌و زمانه‌ی دهیزانی جنجوی پی به پاشا دا و نه‌فرمتی لی کرد،
کو تراوه:

خانه

هه‌رکه‌سی دهستی له گیانی بشوا
به زمانی دادی، چی له دلیدا

هۆنراو

(که نائومید بوو مرووف، ئه‌وسا دریتز ده‌بی زمانی
وه‌ک پشیلهی تنگه‌تاو، هه‌ترش ئه‌باته سه‌ر سه‌گ)

خانه

که نائومیدیک نه‌ی ما، پیتی فیرار
دهست بق شیر ده‌با، بدا په‌لامار

پاشا پرسى، ئه‌مه چی ئه‌لی، یه‌کیتک له شالیار (وه‌زیر) ه باشه‌کانی وه‌لامی
دایه‌وه:

که‌وره‌م!! ئه‌لی: "والکاظمین الغیظ، والعافین عن الناس، والله یحب المحسنین"
واته: "ئه‌وانه‌ی رقی خو‌یان ئه‌خۆنه‌وه و خه‌لکی ده‌به‌خشن خوا پیاوچا‌کانی خو‌ش

دهوین و لیبان دهبورئ.

پاشا دلی نهرم بوو و بهزمیپی پئدا هاتهوه و چاری له کوشتنی پۆشی.
وهزیرهکهی تر دژی ئەو وهزیرهیان بوو کوتی: "بۆ هاورهگهزانی ئیمه، جوان نییه
له راستی بهولاره له رووی پاشایاندا، هیچی تر بلین، ئەمه جنیوی به پاشا دا و
ناماقوولی کرد؛ پاشا بهم وتهیه کرژ بوو و کوتی:
"درۆی ئەومان زۆر لا پسندتره، لهو راستییهی که تۆ کوتت، چونکه درۆیهکهی
ئەو رووی له کهک و ئاسایشه و راستییهکهی ئەم روو له ناپاکی."
دانایان کوتوویانه: "درۆی کهک ئامیز، زۆر چاکتره له راستییهکی فیتنه
ئهنگیز."

خانه

ئەو کەسە که شا، بهقسە ئەکا.. ئەم
حەیفە هەر باشە نەلی، هەموو دەم
ئەم وته خوئشەش لەسەر تاکی هەیوانی "فەرەیدوون" نووسرا بووهوه:

دوو تاکی

جیهان نامینی، براله بۆ هیچ کەس
به پەرورەنگار دل بەستە به و بەس
بەمولکی دنیا، تۆ مەبەستە پشت
زۆر کەسی وەک تۆی، پێگەیاندا و کوشت
که بانگی روین ئەدا.. گیانی پاک
وەک یەکه، مردن لەسەر تەخت یا خاک

۲- سەرگوزەشته

به کیک له پاشایانی خوراسان، سولتان مەحمودی سەبوکتەگینی پاش مردنی
بەسەد سالان، له خەودا دیت که هەموو ئەندامەکانی لەشی داپزابوو و بووبوو

خاک، تهنیا چاومکانی نهبی که ههروا له قوالتی چاویدا نهگه‌ران و نه‌یانروانی.
 هه‌موو دانایان له لیتکدانه‌وهی ئەم خه‌ونه، سه‌رسام مان، تهنیا ده‌رویتشیک نه‌بی،
 لیتکدانه‌وهی ئەم خه‌ونهی زانی و گوتی: "ئیس‌تاش چاوی له‌وه نه‌گیت‌پێ که
 مو‌لکه‌کانی به‌ده‌ست که‌سانی ترمه‌ویه.

هه‌لبه‌ست

ناوداران که‌لیک، نیژران له ژێرخاک
 نیشانه‌ی بوونیان، له گۆپێ نه‌ما
 ئەم لاشه‌ پیره، که سپی‌ترا به‌ خاک
 خاک وه‌های خوارد، ئیس‌کیشی نه‌ما
 به‌عه‌ده‌ ناوی نه‌وشی‌روان ماوه
 له‌میژه "نۆشی - ره‌وان" ١ ی نه‌ما
 خیر بکه و ته‌من، به‌ هه‌ل بژمی‌ره
 پێش نه‌وه‌ی بلسین، فلانی نه‌ما

٢- سه‌رگوزه‌شته

بیس‌تم پاشا‌زاده‌یه‌ک که‌ بالا کورت و بچکۆله بوو، براه‌یه‌کانی هه‌موو بالا به‌رز و
 جوان و لێوه‌شاهه‌ بوون، جارتکیان پاشا به‌ پوو‌گژی و به‌ سووکی سه‌یری کرد.
 کۆپه‌ به‌ هۆش و گۆش و وریا بوو، تیگه‌یی و گوتی:
 باوکه‌ کورته‌ بنه‌یه‌کی ژیر و مه‌ند باش‌تره‌ له‌ نه‌زانی به‌ژن و بالا بله‌ند، وانیه‌
 هه‌رکه‌ستیک که‌ به‌ بالا درێژ‌تره‌ به‌نرخیش چاک‌تره‌، که "الشاة نظيفة والفيل جيفة"
 واته‌: به‌رخ پاکه‌ و دمخو‌ری و فیل مرداره‌ و ناخو‌ری.

هۆنراو

(له هه‌موو کتێبی دنیا‌یه‌ بچوو‌کتر، تووره ٢
 که‌چی لای خودا پایه‌ به‌رز و پڕ نووره)

١. (نۆشی - ره‌وان): گیانی شیرین.

٢. توور = چپای طور

پارچه

ئەووت بېستووھ!!... لەپتکی دانا
وتی... بە شیتتی، گۆشتن و قەلەو
ئەسپی عاربیی، هەرچەند (لەر)یش بێ
لە پەوکە کەرتک، هەر چاترە ئەو

پارچه

هەتاکوو مـرۆ نەیتە دووان
عەیب و هونەری ونە و کەس نەزان
گومان وا مەبە، دارستان چۆلە
رەنگە پلنگیک خۆی، لێدابی پەنھان

لەو کاتەدا بېستەم دوژمنیکی دزوار رووی لە پاشا کرد، کە لەشکری هەردوولا
روویان تیک کرد و بۆیەک هاتنەدەر و ریزیان بەست، یەكەم کەس کە ئەسپی بەرەو
مەیدانی لینگ دا، ئەو کۆرە بوو و ئەیگوت:

پارچه

من لەوانە نیم، پشت دەم رۆژی جەنگ
منم ئەبینی، سەر بە خۆین و خاک
جەنگاوەر وازی، ئەکا بە کیانی
پشتدان رۆژی جەنگ، مەرگە بۆ لاو چاک.

ئەگێرپنەوھ کە سوپای دوژمن بێ ئەژمار بوو و ئەوانیش کەم، کۆمەلێک لەوانە
ویستیان هەلین، کۆرە دەنگی دان و گوتی: "مێران!! تیکۆشن تا کراسی ژنان نەپۆشن"
سوارمکان بە تانەو تەشەرەکانی ئەو غیرەمتیان بزووئەوھ و بە یەكجار هەلمەتیان بردە
سەر دوژمن، بېستەمەوھ کە هەر ئەو رۆژە بەسەر دوژمندا سەرکەوتن.

پاشا ئەملاولای کورەیی ماچ کرد و لە رۆخە خۆی دانا و تا دەهات پیشچاوتری
ئەخست، هەتا کردیە جینشینی دواي خۆی.

برایەکانی حەسوودییان پێ برد، ژەهریان بۆ لە خواردنی کرد، خوشکی لە
ژوورۆتووەرا چاوی لێ بوو و پەنجەرەمکانی پێک دادا، کورە بە زیرەکیی خۆی تێ
کەشت و دەستی لە خواردنەکە کیشایەو و کوتی: "هەرگیز نابێ هونەرداران
بمرن و بێ هونەران جێیان بگرنەو."

خانە

کەس نایەتە ژێر، سایەیی کوندەبۆ

هوماش لە جیهان، بیبیری پەلوپۆ

باوکە لەم کارەیان ئاگەدار بوو، برایەکانی بانگ کردن؛ گوی راکیشانیکی
جانانەیی کردن، پاشان بۆ هەر یەکێکیانی لەلایەکی ولاتیەو بەشێک بۆ دانان هەتا
فیتنە دامرکا و کیشمەکیش خامۆش بوو و گوتراو:

"دە دەرویش لە ژێر کلیمیکدا ئەترنجین، دوو پاشا لە ولاتیکدا ناگونجین."

پارچە

نیووە نانی گەریخوا، پیاوی خودا

ئەیداتە دەرویشیک، نیووەکی تری

حەوت هەرێم داگیر بکا، پاشایەک

کرتنی یەکی دی، دەیدا لەسەری

٤- سەرگوزەشتە

تاقمە دزێکی عارەبان لەسەر کۆپۆک خۆیان گرتبوو و پێی کاروانیان گرتبوو،
دانیشتوانی ولات ترسیان لێ نیشتبوو و لەشکری پاشاش خۆی بۆ نەدەگرتن و
پێیان نەدەوێرا، چونکە دەجێیەکی قایم و قوللەیی کۆپۆکیدا بوون و کردبوویانە پەنا
و بنەگەیی خۆیان.

دانا و زانایانی ولات، بۆ دوور خستنهوهی شەری ئەمانه کهوتنه پراویژ و پراویژکارییه، که ئەگەر ئەم تاقمه ئاوا لەسەر ئەم بارهیان بمیننهوه، بهر بهر مکانتیان ناکرێ.

دوو تاکی

داریک له جییهک، تازه بنیژرێ
 بهتاکه کهسیک، سووک ههله ئهکیشرێ
 ههروا بهم جوژه، لێی که پتی ماوهک
 ههلهناکیشریتۆ، به تۆ و به فهلهک
 دمکرێ سهرچاویک، بیگری بهیتلیک
 که پر بوو ناگری، بهری به فیلیک

وایان بریاردا لێیان بخهفتن و چاوه دیریان بکهن تا ههلیک ههلهکهوی و بۆ پهلامار و جهردهیییه له شاخی دینه خوارێ و جییه کهیان چۆل دهکهن و بۆ ئەمەش چەند پیاویکی بهکار و جهنگ دینه بنێردرێ و له کهلین و که له بهری نیو شاخیدا خۆ بشارنهوه. شهو که دزمکان له تالان و برۆیه که پانهوه و که لویهل و مالی تالانیان دانا و چهکیان له خۆ دارنی، ههروا بهشیک له شهوی تێپه ریپوو، به کهمین دوژمن که پهلاماری دان و هیرشی بردنه سهرێ، خهو بوو.

خانه

پووی پۆژ بزر بوو، کهونه تاریکی
 یونسی قووت دا، نههنگ به چاکی

مهردانی پآلهوان له حهشارگا کانیانهوه دهر په رینه دهری و ههستان قۆل و باسکی بهکه بهکهی دزمکانیان بهست، بهیانی ههموو له دهرگای پاشادا وهستان، پاشا فرمانی بهکوشتنی هه هه موویان دا.
 وا ریک کهوت لایکیان لهناودا بوو که تازه دههات پیده که بیهست، تازه خهتی

سمیلٹی دابوو، یهک له وهزیرمکان پیچکهی تهختی پاشای ماچ کرد و پرووی تکای له زهوی خشانند و کوتی:

"ئهم کورپه هیتشتا له باغی ژیاندا بهرخۆره نهبووه، لهلاومتیهه خۆی بهرخوردار نییه، هیوام به بهخشندهیی و رهوشتی بهرزی پاشایهتیت به بهخشینی خۆینی ئهم لاهه منهتی چاکهیهکی وا له ئهستۆی ئیمه بخهن"

پاشا پرووی لهم قسهیه گرژ کرد و دهگهڵ بیرورای ویدا پێک نههاتهوهو کوتی:

خانه

هرگیز نابیته پیاو، ئهوهی بنیاتی بهده
تهریبهتی ناکهسان، گوژی سهر گونبهده

برینهوهی رهگهز و تۆرهمهی ئهوانه و پیشهکیشکردنی رهگی بنهمالهی ئهوانه تا پهلهی لێ بگری باشتر و بهکه لکتره، چونکه ئاگر کوژاندنهوهو پشکو بهجیهیتستن، و مارکوشتن و بیچوووه مار بهخپوکردن کاری دانایان نییه.

پارچه

ههور گهر ئاوی، ژیان بباریتئی
له ترۆپکی دارئ، ههرگیز بهر ناخۆی
بق پیاوی سووک، کات مه دۆرینه
له قامیشی زهل، قهت شهکهر ناخۆی

وهزیر که ئهم قسهیهی بیست - خۆشی و ناخۆشی - سهلامندی و ئافهرینی له گرژینهوهی باشی پاشا کرد و، کوتی: ههرچی پاشا - خوا بهرقهراری کا - فهرموویان راسته، کارێکه و بێ وهرامه و راسته.

راستییهکهی ئهوهیه که ههرچهنده ئهوه کورپه چوووته سهر پێی پیاوخراپان و سروشتی ئهوانی وهگرتهوه و بووته یهکیک لهوان، بهلام ئومیددهوارم دهگهڵ چاکاندا خویی چاکه بگری و هۆشیاران بهروهرده بێ و هیواداریشم چونکه جارێ منداله و خوو و رهوشتی سهرکیشی و یاغیهتی ئهوه کۆمهلهی له ناخ و دهرووندا نهروا و تینیدا نهچهسپای.

له فەرموودەدا هاتوو "ئەوێ لە دایک دەبێ، لەسەر سروشتی سادەى خۆى له دایک دەبێ، پاشان دایک و باوکى دەیکەن بە جوو یا بە تەرسا^۱ یا بە گاور^۲."

کۆری نوح که بووه، دۆستی بەدکاران

پێغه مەبەرەتی، هۆزەکەى ون کرد

سەگى یارانى ئەشکەوت، چەند پوژى

لەگەڵ پیاوچاکان، ناویانگى دەرکرد

ئەمەى گوت و کۆمەڵێک له هاو دەمەکانى پاشا، پشتیان گرت، تا پاشا له خۆینى ئەو هیانى چاوپۆشى کرد و گوتى: "وا بەخشیم هەرچەندە کە لکى کیش لەمەدا نابینم"

۵- چوارینە

دەزانى که زال چى گوت بە رۆستەم

نابى بژمىرى، دوزمەنت بە کەم

دیومه جۆگەلەى سەرچاوهى زۆر چووک

حوشترى بردوو، که بووه بە چەم

له ئەنجامدا کورەیان زۆر بەناز و خۆشییەوه پەرورده کرد و بۆ فێرکردنى پێویستییەکانى دیوانى پاشا، مامۆستایان بۆ دانا، تا وای لى هات بووه جى پەسندى هەمووان.

رۆژێک وهزیر له بارهى کورمکەوه که مێک بۆ پاشا دوا و گوتى:

"که پەروردهى زانایانى وەرگرتوو و نەزانى کۆنى له سروشتیدا دەرچوو و خوى هۆشمەندانى گرتوو، پاشا بەم وتەیه گرزبیهوه و گوتى:

۱. تەرسا: دیان، مەسیحى.

۲. گاور: مەجووسى.

پارچہ

(بہشیری ٹیمہ گہورہ بووی
کئی پٹی گوتی، گورگ زادہی
سروشٹیک بناغہی بہدبی
بہکس لہو رتیہی لا نادہی)

خانہ

عاقیبہت نہبتہوہ گورگ، گورگزانہ
با لای نادمییانیش گہورہ بووی و نامانہ

دو سال بہسر نم کارہدا تیپہری، دستہیک دز و درۆزی گہرمکی
پتومندیان لہگلہ لا پیدا کرد و بہآنیان لہگلہ بہست لہ ہلکدا و مزیر و ہردوو
کورہکیان کوشت، سامان و داراییہکی بی نہژماریشیان برد و چوون لہ
نہشکہوتی دزان لہ جیی بابی لپی دانیشتہوہ و کہوتہوہ پاو و پروتکردن و
یاغیبوونی، پاشا پہنجہی پشیمانییہی بہ ددان گہست و گوتی:

پارچہ

شمشیری چاک لہ ناسنی خراب، ناکری بہکس
ناکس بہ پرومردہ نابتہ کس، ٹہی دانایان
باران کہ لہ نہرمی سروشتیدا خیلافیک نییہ
لہ باغان گول دہروینی و درک لہ شورہزاران

پارچہ

زہویی شورہ، دہغل و دانی لی نابی
مہدوڑنہ لہوی، بہری رہنجی خوت
چاکہ لہگلہ خراباندا بکی، وہہایہ
وہک خرابہ لہگلہ چاکان بکی، خوت.

۵- سەرگوزەشتە

سەرھەنگ زادەمەكم لە دەرگای سەرای "ئۆغلەمیش" دا دیت، كە زیرەكى و ژیری و
هۆش و گۆش و تیگەیشتنی لەباسکردنی بەدەر بوو ھەر لە منداڵییەوه گەورەیی لە
ناوچەوانی و تیشكى زیرەكییەى لە پروانرا دیاربوو.

خانە

لە بالایی، سەرى.. ترووسكەى ھۆشمەندى
دەرھوشیتەر، ستیڤەرى بەندى

بە كورتى: كەوتە بەرچا و دلى پاشا، دیمەنى جوان و رەوشتى بەرزى یەكیان
كرتبوو و ئاوتەى یەكترى بوون، دانایان گوتووینە:
"دەولەمەندى بە دلە نەك بە مال، گەورەیش بە ئەقلە نەك بە سال."

خانە

منداڵتەك كەوا، لە ژیرییا پیرە
لەلای ھۆشیاران، گەورەى بە بیرە

كوپانى - رەگەزى لەسەر پلە و پایەكەى پىی ھەل كالاڤ و بەناھەقیان تاوانبار
كرد و یۆ كۆشتنى، زۆریان ھەولێ بێھوودە دا.

نیو ھۆنراو

دوژمن چى دەكا، كە یار دلسۆز بى.

پاشا لى پرسی: "ھۆى دوژمنایەتیی ئەمانە چىیە لە كەل تۆدا؟"

گوتى: "لەسایەى سەرى پاشاوە - خوا بەرقەرارى كا - ھەمووم رازى كردوون
تەنیا ھەسوودەكان نەبى، كە بەنەمانى خۆشى و دارایی من نەبى دلایان داناکەوى
و رازى نابن. خۆشى و شادى دەولەتى پاشا ھەر پایەداربى.

پارچه

ئەتوانم دلى كـس، نەدەم ئازار
چى لە ھەسوودكەم، خۆى دال رەنجوورە
بمرە! رزگار بە لەم ئىشە، ھەسوود
بە مەرك نەبى، دەريازىت دوورە

پارچه

دەغەزدار بە دال، ئەكا ئارەزوو
بەختەوەر نەبى، ھىچ پاىە و ماىە
شەمشەمەكوپرە، كە رۆژ نابىنى
گوناهى تىشكى خۆر، لە چ داىە
كەر راستىت دەوى، ھەزار چاوى وا
كوپر بى چاكتەرە، نەك رۆژ نەبواىە

۶- سەرگوزەشتە

لە پاشايەكى عەجەم دەگىرنەو، كە دەستدرىژى دەكردە سەر مال و مولكى
مىللەت و زۆرى و ستمىكى ئەستوورى بەسەر خەلكىدا سەپاندبوو و زۆر مەردوم
ئازار بوو. خەلكەكە لە بىدەرەتانيان گيانيان بىزار بووبوو و لە تاوان رى
غەربايەتییەيان گرت و ھەلاتن، كە مىللەت لە كەمىيەى دا و ھىچى واى نەمايەو
دەرامەتى ميريش لە كورتىيەى دا و كەم بوو، خەزىنە بەتال بوو و دوژمنانىشى
لە ھەموو لايەكەو تىنيان بۆ ھىنا.

پارچه

ئەوھى لەشكرى بوى، رۆژى جەنگ
دەبى سەخى بى، رۆژانى ناشتى

گەر له گهڵ بهندهت باش نهبی، ئهروا
به خوۆشی... دوژمن، ملکه چه گشتی

جارتک له مهجلیسی ئهودا په پرتووکي "شانامه" یان له باره ی نه مانی کیشوهری
"دهئاک = زوحاک" و سهردهمی فه رهیدوونه وه ئه خوینده وه، وهزیر له پاشای
پرسی:

"که فه رهیدوون گهنج و لاو و که سوکار و نوکهر و خزمه تکاری نه بوون، ئه دی
چۆنی فه رمان په وایی کیشوهر گرت ه دست"، گوئی: خه لکیکی زۆر لایه نگیر و
پشتگیری بوون، یارمه تییان دا و هاریکارییان کرد و پاشایه تیی که وته ده ست."
وهزیر گوئی: "که وره م! له به ره ئه وه ی پال و یگدان و لیک خه رپوونه وه ی خه لکی و که ل
و ده ور به ر مایه ی پاشایه تی و هۆی به رده و امییه یه ئه دی ئه وه تۆ بۆچی بلآوه به و
خه لکه و که لی ئه م ولاته ئه که ی، مه گه ر بیر ی پاشایه تیکردنیت نییه؟

خانه

واچاکه له شکر، تۆ به گیان بگری
شا، که سه روه ره، به هۆی له شگری

پاشا گوئی: جا ئه وه چیه که سوپا و میله هت کۆ ده کاته وه؟ گوئی: ده بی پاشا
به خشنده بی، هه تا لپی کۆبینه وه، هه روه ها ئه بی دل سوژ و میهره بیان بی، تا له
سایه ی ده وله تیدا به دل نیایی و ئاسووده یییه وه دانیشن و تۆ له م دووانه هیچ
یه کیکیان ت نییه.

دوو تاکی

سته م نابیته، پیشه ی سو لتانی
له گورگ نایه، پیشه ی شوانی
پاشایه ک، به نای زۆر^۱ دامه زرتینی
بناغه ی مولکی، خۆی ئه رووخینتی

۱. به نای زۆر: زولم و زۆری و سته م .

پاشا نامۆژگار ییبه کەسی وەزیری راویژکاری به دڵ نەبوو، بەو قسە یەیی روو گرز بوو و خستیه زیندانێوه، هێندە ی پێی نەچوو کە کورانی مامی له بەرامبەری راست بوونەوه و داوای کیشومر و فەرمانێرەواپه تیی باوکیان کردەوه، ئەو هۆز و تیره و خێلانی که له بەر زۆرداری و ستهم و دەستدرێژی یهیش په رت و بلاو و چارس و بیزار بوویوون کۆبوونەوه و یاریده ی ئەوانه یان دا که راست بوویوونەوه، تا کیشومری له دەست هاتهوه دەری و بووهوه به هی ئەمان.

پارچه

گەر شا له گەل گەل ناپه وایی کا
 دۆستی دۆژمنه، له تەنگانه دا
 دڵسۆزی گەل به، بیتباک له دۆژمن
 گەل سوپای شایه، لهو کاتانه دا

۷- سەرگۆز هشته

شایهک له گەل کورپه عهجه مێکی له ناو کەشتییه دا، دانیشتیبوو کورپه دەریای نەدیتبوو، فیری ناو کەشتی و سەر سوورپه ی دەریایه نەبوویوو، گریان و هاوار و داد و برقی لێ ههستا، ههموو لهشی کهوته له رزین، چهندی لاواندییه وه و دلخۆشی دایه وه که لکی نه گرت و ئارام نەبووهوه، ژیا نی له پاشا تال کرد، چاره ی نه ما، نه یه مەزانی چی لێ بکا.

دانا یهک هەر لهو کەشتییه دا بوو که ئەوانیشی تیدابوون، به پاشای گوت:
 "ته گەر بفرمووی من به پێگایهک ئەمه بیدمگ ئەکم."
 پاشا گوتی: "ئەمه لوتفێکی گهره یه."

دانا فرمووی: "کورپه که باوژنه زه ریاوه! چه ند جارێکان نقووم بوو، خۆی به دواوه ی کەشتییه که وه گرتوه، که ماوه یهک تیه پری و هیتایانه وه ناو کەشتییه که دانیشت و له گریان و هاتوهاوار کهوت و ژیر بووه وه.

پاشا ئەمە ی به لاره خۆش بوو و گوتی: "ئەمه چ حیکمه تیکێ تیدابوو؟ حه کیم گوتی: "یه کهم ترسی نقووم بوونی نەدیتبوو و نرخی سه لامه تیه ناو کەشتییه کە ی

نه‌ئزانی، کەسێک نرخێ دوایی شتیکی دەزانێ کە دووچارێ نازار و پهنجی ئەو
شته هاتییت.

پارچە

نانی جۆت لە زار، خوێش نییە کاکە
کەمی دلدارێ من، لای تۆ جوانە
لای حۆری بەهەشت ئەعراف^۱ دۆزمخە
لای دۆزمخییان جێی رێزدارانە

خانە

ئەوێ کە یاری لە باومش گرتوو، دیارە جیاوازه
لەگەڵ ئەو کەسە کە چاوەروانی، یاری دلخوازه

۸- سەرگۆزەشته

بە هۆرمزیان گوت، چ سووچ و تاوانیکت لە وهزیرمکانی باوکت دیت، کە
هەموویانت خستە زیندانەوه، گوتی: "هیچم لێ ئەدیون بەلام سەیرم کرد منیان لە
دلدا نییە و پڕوایان بە فرمانڕه‌وایی و سەردەمی من نییە.. ترسام لەوهی، کە لە
ترسی گیانی خۆیان لە ناوم بەرن، لەبەر ئەمە ئەم کارمشم هەر لەسەر وتە
دانایان کرد کە گوتووینانە.

پارچە

لەوه بترسێ، کە لیت دەترسێ
با لە شەڕیشا، لەو بەهێزتربی
نابینی کتک کە هات توورە بوو
دەردینێ چاوی پلنگ، یا شێربی

۱. ئەعراف: شوێنیکە لە نیوان بەهەشت و دۆزمخدا، لای بەهەشتی نزمترە لەلای
دۆزمخێ، یانی لای دۆزمخیی بەزرتەرە لەلای بەهەشتی... غەریب -

مار بۆیه به پیتی، شوآنهوه ئه‌دا
نه‌ک به‌ردی دهستی به‌سه‌ری فی‌تربی

۹- سه‌رگوزه‌شته

یه‌کیک له پاشایانی عه‌رب له‌به‌ر پی‌رییه ده‌ینالاند و به‌ نازار بوو، ئومیدی له‌ ژیان
بری‌بوو، له‌ ناکاو سواریک هات، موژده‌ی دایه‌ و گوتی: "له‌سایه‌ی سه‌ری پاشاوه
(فلانه) قه‌لاتمان گرت و هه‌موو دوژمنه‌کانیشمان به‌ دیل گرت و ئیستاش هه‌موو
سو‌یا و دانیش‌توانی ئه‌و ولاته‌ ملکه‌چی فه‌رمانتانن.

پاشا هه‌ناسه‌یه‌کی ساردی هه‌لکیشا و گوتی: "ئه‌م مژده‌یه‌ بۆ من نییه‌، بۆ
دوژمنانی منه‌ که‌ دوای من ده‌بنه‌ میراتگر و ولاتیان ده‌که‌وێته‌ ده‌ست.

پارچه

ئومیدی‌م نه‌ما، ته‌مه‌ن تی‌په‌ری
به‌و هی‌وایه‌وه‌ که‌ له‌ دل‌ما بوو
هی‌وا هاته‌ جی، به‌لام سه‌ده‌ ئه‌فسووس
ئه‌و کاته‌ی خۆری ته‌مه‌ن ئاوا بوو

پارچه

ده‌ستی کاته‌ و له‌ ته‌پلی سه‌فه‌ری دا
ئه‌ی چاوه‌کان بکه‌ن مائه‌ئاوایی، له‌ سه‌ر
ئی‌وه‌ش.. له‌پی ده‌ست و شان و قوڵ و بازوو...
هه‌موو لیکدی بکه‌ن مائه‌ئاوایی یه‌کسه‌ر
ته‌مه‌نو تی‌په‌راند، به‌لام به‌ نادانی
من که‌ نه‌مکرد، ئی‌وه‌ بکه‌ن هه‌زهر

۱۰- سه‌رگوزه‌شته

له‌ ژوورسه‌ری ئارامگای "یه‌حیا پی‌غه‌مبه‌ر" سلّوی خوای لی‌ بی - له‌ مزگه‌وتی
(دیمه‌شق) دا گوشه‌نشین بووم، یه‌کیک له‌ پاشا عه‌ربه‌کان که‌ زۆر به‌بی ئینسافی

ناسرابوو، هاته زیارهتی و نوژی کرد و له خوی خواست.

خانه

دهرویش و دارا، بهندهی ئەم خاک و دهرن
خۆ ئەوانه‌ی که هه‌پووتریشن، نیازمه‌ندته‌رن

ئەو کاته پرووی کرده من و گوتی: "به‌هقی هیممەتی دەرۆیشان که ئێره
جێهەتی و جێی راستی کرده‌وه‌یانه، به دڵ منتان له بیربیت و ئاوی خێرم لی
بده‌نه‌وه، چونکه من له دوژمنکی دژوار ده‌ترسم و له‌به‌ری هه‌راسانم. پیم گوت
"تۆ بۆ خۆت به‌زه‌بیت به‌ره‌شوروتی خۆتدا بیته‌وه، تا له دوژمنی خۆت هه‌راسان
نه‌بی."

هه‌لبه‌ست

به‌هیزی بازوو به‌ تینی په‌نجه
کونا‌هه ده‌ستی هه‌زار بشکینی
ناترسی ئەوه‌ی خێر ناکا به‌ که‌س؟
که‌ که‌وت یارمه‌تی له‌ که‌س، نه‌بینی^۱
ئوه‌ی خرابه‌ی چاند، به‌ هیوای چاکه
خه‌یال پلاوه، مێشکی نایه‌تینی
تۆ گویت هه‌ل ب‌خه‌ بۆ دادی خه‌لکی
ده‌نا دادپه‌روه‌ر، دادی ئەسه‌تینی

دوو تاکی

مروّف ئەندامی، له‌شی به‌کترن
له‌ دروستبوونا، له‌ یه‌ک جه‌وه‌رن

۱. نه‌بینی: نه‌بینی.. به‌شێوه‌زاری کۆیه "نه‌بینی" نووسراوه.

ئەندامىك رۆژى، كە كەوتە ئازار
ئەندامانى تر، نايران بى قەرار
تۆكە لە ئىشى، ئىدى بى غەمى
ناشى ناويشت، بنين ئادەمى؟

۱۱- سەرگوزەشتە

دەرۆيشىكى دوعا قبول لە بەغدادا پەيدا بوو، "حەججى كورى يوسف" يان ئاگادار
کرد، بانگى کرد و پىتى گوت: "دوعاىكى باشم بۆ بکە"
دەرۆيش گوتى:
"خوایە: گیانى لى بستینه". گوتى: "لە رىتى خوا! ئەمە چۆن دوعاىكە؟" گوتى:
"ئەگەر تۆ بمرى، خەلكى لە ئازارى دەستى تۆ و تۆش لە گوناھان رىزگارت
دەبى".

دوو تاكى

ئەى زەبر دەستى، ژىر دەستەى ئازار
تاكەى بمىنى، وا گەرمە بازار
بەكەلكى چىت دى، حوكمى زۆردارى
مەرىنت چاترە، لە خەلك ئازارى

۱۲- سەرگوزەشتە

يەككە لەپاشا زۆردارە بى ئىنساڤەكان، لە خواپەرسىتىكى پرسى: "كام عىبادەتە
لە ھەمووان باشتەرە؟" گوتى: "بۆ تۆ، نووستنى نيوەرۆ، تا ئازارى كەس نەدەى".

پارچە

زۆردارىكەم دىت، نيوەرۆان دەنووست
گوتم چاكتەرە، بنوئى ئەم فىتتە

۱. ئىدى: كەسانى دى، مەروڤى دى، خەلكى دى.

خهوی باشتره، ئەو له بیداری
مه‌رگی وا چاتره، سه‌جار له‌م ژینه

۱۳- سه‌رگوزمشته

بیستم پاشایه‌ک، له‌ رابواردنیدا شه‌وی کردبووه‌ رژژ و له‌وپه‌ری مه‌ستیدا ده‌یگوت:

خانه

له‌م کاته‌م خو‌شتر قه‌ت ده‌ست ناکه‌وئ
په‌کم به‌خه‌یرو شه‌ر و غه‌می هه‌یج، که‌سه‌ئ ناکه‌وئ.
ده‌روئشه‌یک که‌ به‌ په‌وئتی، له‌ ده‌رئ له‌به‌ر سه‌رمایه‌ نووستبوو، ئەه‌می گوئ لی‌ بوو.

خانه

ئهی ئەه‌وی هه‌یج که‌س پایه‌ی ئه‌یقبالی وه‌کو تۆ نابئ
گریمان دات خو‌شه‌ و بی‌ غه‌می، باشه‌ ئهی غه‌می ئه‌مه‌شت نابئ؟
پاشا پئی خو‌ش بوو، په‌رئسه‌که‌یه‌کی هه‌زار دیناری له‌ په‌نجه‌ره‌وه‌ بق شو‌ر کرده‌وه
و گوئتی: "ها!! کو‌شت بگه‌روه".
ده‌روئش گوئتی: "کو‌شی چی؟ خو‌ من کراسم له‌ به‌ردا نییه‌، پاشا زیاتری به‌زه‌یی
پیدا هاته‌وه‌، ده‌سته‌ جلیکیشی خسته‌ پال په‌رئسه‌که‌که‌ و بق ده‌روئشی نارد.
ده‌روئش هه‌ر زوو و به‌ ماوه‌یه‌کی که‌م هه‌موو ئەو پارهی‌ی بی‌ره‌و به‌ویدا دا و
خواردی و ئەوجا هاته‌وه‌.

خانه

ئارام ناگرئ مال، له‌ ده‌ستی سه‌خی پیاو
وه‌ک سه‌به‌ر له‌ دلی عاشق و وه‌ک له‌ بیژنگ ناو
که‌ پاشا دلی ئەم قسه‌یه‌ی نه‌گرت هه‌ر تیشیان که‌یاند که‌ فلانه‌ ده‌روئش هه‌روا
راوه‌ستاوه‌، پاشا گرژ و مرچ و مۆن هه‌لگه‌را، لێره‌دا زیه‌ه‌ک و دانا و تینگه‌یشتوان

گوتوویانه، خۆت له توندوتیژی پاشایان بیاریزه، جاری وایه به سلاویک دهرنجین
و جاری واشه به جنیویک دهسته جلیک ئه بهخشن.

نیعمهتی پاشای، لئی بیی حه رام
ئهوهی که دهرفت له دهست دا ته مام
تا جیی قسانت، پیشدا نه بیینی
قهدری قسهی خۆت هه روا نه چوینی

پاشا گوتی: ئه م که دایه بیی پهروایه مال به فیرۆدهره که ئه م هه موو به خششی
به م ماوه که مه چواند، دهرکن. کهنج و خه زینهی ولاتی مالی هه ژاران، نه ک
خۆراکی برای شهیتانانه.

شیتته ئهوهی رۆژی رووناک، مۆم داگیرسینی
شه که هات به زوویی، رۆن له چرایدا نامینی

یهکیک له وهزیره راویژکارهکان گوتی: "ئهی پاشای سه ر رووی زهوی وام پی
چاکه، ئه م چهشنه که سانه هه ر ته نیا بای بژیویی خۆیانیان به جیا جیا بۆ
بیردریتهوه و بیاندریتی، تا له بهر پوه چوونیاندا دهستبلاوییه نهکن. به لام که
فهرمووت دهری کهن و هیچی مهدهنی و لیشی تووره بوویت، ئهوه کاری خاوهن
هیمهتان نییه که یهکیک به خۆت هیوادار کهیت و دوایهش بی هیوا و نائومییدی
خۆتی کهی و دلی بشکینی.

خانه

دهرگای سهخا مهکهوه، له ته ماعکار
که کردتهوه، داخستنهوهی، دهیته دژوار

خانه

مهال نهچته جیهک، که لئی بیی چینه
ناچیته جیهک، بیته چینه.

پارچه

کەسێ نەیدیو، تینووی ریتی حەجێ
کۆزێلکە ی بگرن، لە رۆخ ئاوی سوور
لە کوێ هەلقوێ، سەرچاوەی شیرین
لێی کۆ دەبتهوه، مرق و مەل و موور

۱۴- سەرگوزەشته

یەکیەک لە پاشایانی پیشین، کە مەترخەمی و سستی لە کاروباری ولاتدا ئەکرد،
لەگەڵ سوپا و قۆشەن و سەربازەکانیدا، توندوتیژ بوو، دوزمێکی سەرسەختی لێ
یاغی بوو. سوپا و قۆشەنی هەمووی پشتیان کردەوهو روویان لە هەلاتنی نا.

دوو تاکی

مالت لە سوپا، درێخ بزانی
دەست نادەنە چەک، شێرە کوپانی
شێرە کوپ چ بکا لە رۆژی جەنگا
کە دەست بە تال بی، لە نانی ژیانی

لەگەڵ یەکیەک لەوانە ی کە غەدریان لە پاشا کرد، دۆست بووم، گلەبیم لێ کرد و
کوتم "سپڵەیی و هەق ناشوناسی و بی ئەمەکیه کە هەر بە وردە گۆرانێکی کەم لە
گەرەکە ی خۆی هەلگەرپتەوه و هەموو ئەو بەخششانه ی کۆنی سالتەهای سالی لە
بیر بچیتەوه و وه لایانەوه بنی، گوتی: "بەخشه و بیانوو هەم لێ قبوول کە،
ئەسپەکەم بی ئالیک و جو بوو و زینەکەشی لە پەهندا بوو. پاشایەک بەزێر رۆدی
لەگەڵ سوپاکەیدا بکات، سوپاکە ی بە گیان، چاوتیری و گیانبازی بۆ ناکا.

خانه

زیر بده سهرباز، تا گیان بهخت کا
له گه‌آیان رژی، هه‌آدین و ده‌وین

هۆنراو

(که تیر بوو پالەوان، هه‌لمه‌ت نه‌باتن
زگ برسیش نه‌کا، مه‌شقی هه‌لاتن)

۱۵- سه‌رگوزه‌شته

یه‌کیک له وه‌زیره دهرکراومکان، هاته ریزی کۆری دهرویشانه‌وه، پیت و فه‌ری
هاودمی نه‌وان کاری تی کرد. دلی گه‌شایه‌وه و دهروونی رووناک بووه‌وه.
پاشا جاریکی تر خسته‌یه‌وه سه‌ر کارمه‌کی و ناشتی کرده‌وه، فرمووی:
با بجیته‌وه سه‌ر کارمه‌کی، به‌لام نه‌و نه‌ویسته‌وه گوئی: "تاریکی باشته‌ره له
خاریکی"

چوارینه

که‌سی له کونجی بیده‌نگی دانیشته
ده‌به‌ستێ دمی به‌دگۆ و سه‌گی هار
کاغه‌ز ده‌درینه‌ی و قه‌له‌م ده‌شکینه‌ی
له ده‌ست و دمی به‌دگۆ بوو پرکار

به‌ گوئی ره‌شیان^۱ گوئ: "به‌ چ هۆیه‌ک به‌ دواکه‌وتنی شیره‌ت بق خۆت هه‌لبژارد؟"
گوئی:

"هه‌تا به‌رماوه‌ی نیچیره‌مه‌کی بخۆم و له‌شهری نوژمنانیش له‌ په‌نای هه‌لمه‌تی ویدا بژیم."
گوئیان: "ئێستا که‌ه‌وتووێه ژێر سایه‌ و سینه‌ری نه‌و و پارێزگارییه‌ وی و

۱. گوئی ره‌ش: درنده‌یه‌که‌ بق به‌رماوه‌ خواردن، هه‌ر به‌ نوای شیره‌مویه / مامۆستا زه‌کی.
- گوئی ره‌ش: مام رتویه‌که‌ی خۆمانه‌ / غه‌ریب پشه‌ده‌ری.

سویاسی نیعمه‌تی ئهوت به دهمدا هات، ئه‌دی بۆ چی لێی نزیکتەر نابیه‌وه؟ هه‌تا
بتخاته ناو ده‌سته‌ودایه‌ره تایبه‌تییه‌کانی خۆیه‌وه و له نوکهره راست و پاکه‌کانی
خۆییت بژمیڕی..

گوته‌ی: "له‌به‌رئه‌وه‌ی له توندوتیژی و په‌لاماری ئه‌و دله‌یا نیم"

خانه

ئه‌گهر سه‌د سه‌د ساڵ، مه‌جوسی هه‌لبکا ئاگر

ئه‌سووتی هه‌ر که جاری، تکی کهوی ئاخر

هیندیگ جاران وا ریک ئه‌که‌وی که هاوهمانی پاشا، زێریان پی ئه‌بهری و هینده
جارانیش سه‌ریان ئه‌بهری. دانایان گوته‌ویانه: "له‌ گۆرانی سروشتی پاشایان،
ده‌بی زۆر وریابی، که کاتیک به‌ سلۆیک ئه‌ره‌نجین و گاویک به‌ جیتیگ ده‌سته
جلیک ئه‌به‌خشن".

گوته‌راوه: "زۆر رووخۆشی، هونه‌ره بۆ هاوهم و هاو‌پازان و که‌موکووری و
ناپه‌سندییه بۆ چه‌کیم و دانایان"

خانه

نرخ و ریزی خۆت.. هه‌رده‌م بزانه

وازی و گالته‌ بۆ، هاوهم جوانه

۱۶- سه‌رگوزمه‌شته

یه‌کیک له براده‌رم‌کانم سه‌کالی ناهه‌مواری رۆژگاری له‌ لا کردم و گوته‌ی:

"خیزانم زۆره و خواردنیش که‌م، توانای باری هه‌ژاریم نییه، زۆر جاران دیته
سه‌رم برۆم و بگوازمه‌وه ولاتیکی تر هه‌تا به‌ هه‌ر جۆریکی بووه بژیهم و که‌س
ئاگای له‌ چاکه و خرابه‌م نه‌بی."

خانه

زۆر برسی نووست و کەس پیتی نەحەسیا
زۆر مردووش، مرد و کەس بۆی نەگریا

زۆر لە تانە و تەشەری ناخەزان دەترسم، کە پاشەملە پێم پێ بکەنن و هەول و تەقەلاو
ماندوو بوونەکانم لە حاند خاوەنماندا بە بێ مروەتی و ناپیایە دانتین و بلتین:

پارچە

سەیرکە ئەو ناپیاوە، کە هەرگیز
نایەوێ بێینێ، رووی خۆش بەختی
لەش حەسانەو و سەرسووکێ ئەوێ
ژن و مائی جێ هێشت، لە پۆژی سەختی

لە ژمارە زانیندا هەرۆک دەزانن، شتێک دەزانم، جا ئەگەر بە پشت و پەنای
ئێووه، کاریکم لای پاشا دەست بکەوتایە، دلم دادەکەوت و ئاسوودە دەبوو و تا
دەشمردم لە سوپاسی ئێو دەرنەدەچووم، گوتم: "برادەر! خزمەتی پاشایان دوو
لایەنی هەیە... ئومیدی نان و مەترسیی گیان و پێچەوانەی بیروپرای
ئاقلمەندانیشە، کە بە ئومیدی نان بکەوێ مەترسیی گیان.

پارچە

بۆ مائی دەرویش، هیچ کەستێک نایە..
بۆی بەختنە، باجی زهوی و باغ
بە تالی و سوپیری، بەشت رازی بە
یا جگەرگۆشەت، دانی لە پیش زاغ

خانه

پاستییە جێگای، رەزای خودایە
نەمدی کەس ون بێ، لە پاستە پایە

دانايان گوتوويانه، چوار كس له چوار كس نترسن، باجر له سولتان، دز له پاسهوان، تاوانبار له ناماژمكار، سوزاني له داروځه.
 نهوې له حيساباندا پاكه، له لپيچينهوهې بې باكه.

پارچه

پهل كيشي مهكه، زياد له نيشت
 به پايه بهرزيت، دوژمن دل تهنگه
 تو پاك به و باكت له هيچ كس نه بې
 كراسي پيسه، كوټهې ژير سهنگه

گوتم: "به سرهاتي نهو پټوييه، گونجاوي حالي تو به، كه ديتيان هروا به دم
 راكردن و هلاتنويه دهكوت و هلدستايهوه، بهكيك پتي گوت، نهو چ قهوماوه،
 وا هينده دهرستي؟ گوتي:

"بيستوومه حوشران دهگرن بې بيگاري، پتيان گوت: "هې بې ميشك تو و
 حوشر كوچا مرهبا؟ نيوه چيتان پيك دهچې؟ گوتي: "وس به، نهگر ناحهز و
 دوو زمانان له رق و كينهيهكهوه گوتيان، نهوش بيچووه حوشره و تووش بووم،
 كي غمي پرگاري منيهتي؟ تا تريك له بهغداوه دهگاته جي، مارانگاز نهمرې.

تو وهك دهلټي فزل و ثاني له خواترسان و دنياييت هيه، بهلام حسودان و
 ناحهز و دوژمنان له بوسه و كهناردا خوځيان مات داوه، نهگر قسه جوان و پهنده
 بهنرخهكاني توځيان به پيچهوانهوه بې پاشا كيرايهوه، دهتواني چي بكي و
 بهريهكاني پاشات پې دهكري؟

لهبر نهوه واي به باش دهزانم، پاسي ساماني قناعهتي خوت بكيهت و واز له
 سهرداري بيځي، كه دانايان گوتوويانه:

خانه

دهريا پريهتي له كهوههر و بې نهژماره
 گر سهلامهتشت دهوي، سهلامهتي له كهناره

که هاواله‌که‌م ئەم وتەى بىست، داما و پووى گرژ بوو و دەستى کرد بە وتەى
 رەنجوورى، که ئەمە چ ئەقلىکە؟ و چ کارگەياندنەجى و تىگەيشتن و هۆشیکە؟
 وتەى دانايان، راست و پەوان و دروست دەرچوو که گوتوويانە: دۆستان لە
 تەنگاويەدا بەهانا نەگەن و لە سەر خوانى نانخواردنى دوژمنان وەک دۆستان خۆ
 رادەنن و خۆيان دەرەمخەن و خۆيانت پيشان دەدەن.

پارچە

بە دۆست دايمەنى، ئەوى لە خۆشيت
 لى ئەدا لافى، براى و خۆش وىستى
 دۆست ئەو کەسە، ئەگرى دەستى دۆست
 لە تەنگانەدا، کاتى تەنگەستى

دېتم گۆرا و بە نامۆزگارىيەكەم دلتەنگ بوو، چوومە لای خاوەن ديوان، بە
 ناسياويەتیکى که لەمەوپيشەوه بوومان، بارودۆخ و لێوشاويیى وىم تى گەياند،
 توانا و باشيیەویم خستە پوو، پاش ماومیهک کارىکى هاكەزايييان دايە و زۆرى
 نەبرد که پاکی سروشت و جوانى و رىکى کارمکانيان پەسند کرد، لەوش تىپەرى
 و پلە و پایەيەکی بەرزترى وەرگرت.

ئەستىرەى بەختى تا دەهات لە بەرزیدا بوو، تا کەيیە مەرامەکانى و
 ئارەزوومکانى هاتنەدى و بوو بە يەكێک لە نزیکەکانى پاشا و پەنجەى ئاماژەى بۆ
 درێژ دەکراو بوو جى باوەر و متمانە، بە خۆشحالى وى زۆر شادمان بووم و گوتم:

خانە

گوێ مەدە ماندوووتیت و دل بەغەم مەبە
 کەسەرچاوهى ئاوى ژيان، لە تاريکيدايە

هۆنراو

(دلى كۆسكەوتە، پر نەكەى بە غەم
 خوا لوتفى بەزى، زۆرە نەمەك كەم)

خانه

له سووری گاردوون دۆش دامه‌مینه
سه‌بر تالیش بی، به‌ری شیرینه

لهو کاته‌دا وا رێک کهوت من له‌گه‌ڵ تاقمه‌ دۆست و براده‌رانی‌کدا چوومه
سه‌ردانی مه‌ککه، که گه‌رامه‌وه، دوو فرسه‌خم به‌ پیره‌وه هات، هه‌رکه چاوم پێی
کهوت، په‌ریشان حال و له‌سه‌ر دیمه‌نی ده‌رویشانم دیت.

گوتم: "چۆنی؟" گوتی: "هه‌رومکو گووت، ده‌سته‌و تاقمیک پێم هه‌لکا‌لان و
ناراستییان ده‌رباره‌ گوتم. پاشا. خوا هه‌ر پایه‌داری کا بۆ ده‌رخستنی راستی و
روونکردنه‌وه‌ی ئەم ناراستییه‌ش هه‌یچی نه‌فهرموو و براده‌رانی کۆن و دۆستانی
ئهمه‌کداریش له‌ وتی راست و وشه‌ی هه‌ق بیده‌نگ بوون و دۆستایه‌تی کۆنیان له
بیر برده‌وه.

پارچه

نابینی له‌لای خاوه‌ن چی و پایه
مه‌رایه‌ی کاران، ده‌ست له‌بان سه‌رن
که‌ حالی گۆرا و تێپه‌ری رۆژی
پێی نه‌و خه‌لکه‌یه، ها له‌ بان سه‌رن

به‌کورتی، گرفتار و دووچاری گه‌لیک سزایان بووم، تا له‌م حه‌فته‌یه‌دا موژده‌ی
ساغی و سه‌لامه‌تییه‌ حاجییان هات، له‌ به‌ندی گرانیان ده‌ریاز و رزگار کردم و
مولک و مالی میراتییان دامه‌وه، گوتم: "ئامۆژگاری منت وهرنه‌گرت که گوتم
خزمه‌تی پاشایان و ه‌کو سه‌فه‌ری نێو ده‌ریایه‌ به‌ ترس و به‌ که‌لکیشه، یا که‌نجت پێ
ئهبه‌ی، یا شه‌پۆل گیانت له‌به‌ر ئه‌به‌ی.

خانه

یا به‌هه‌ر دوو ده‌ست، دور له‌ کۆش ئه‌کا
یا شه‌پۆل رۆژی، ئه‌و به‌مردوویی فه‌رامۆش ئه‌کا

به باشم نه زانی له مه زیاتر، برینی مام دهر ویشی به سره رهنوکی نه شته ری
سره زه نشتان برهوشینم و خوی پی داکم، نم کارم بهم دوو دیره، کورت کردهوه:

پارچه

دهست و پیت هر دوو، نه خرینه ناو کۆت
که گویت نه دایه، پندی پیاوان
نه گهر خو به ری، پیوه دان ناگری
نه نگوست مه خه ناو، کونه دوو پیشکان

۱۷- سره گوزه شته

چهند که سیکم هاو پی بوون، رهنک و پرویان جوان و دهر وونیان ناراسته و پی
راسته کرابوو، یه کیک له گهره پیاوان بیرویاوه ریکی گهره و باشی بهو دهسته و
تاقمه هه بوو، مووچه و بهراتیکی باشی بۆ بریوونهوه، تا یه کیکیان کردهوه یه کی
وای لی دهر کهوت، که ریکی حالی دهر ویشان نه بوو، گهره پیاوه که باوهری پتیا
تیکچوو و بازاری بی رهواج کردن.

ویستم به فیلیک هر نه بی مووچه و بهراته که یان رزگار کهم چوومه لای
دهر کهوان، پی نه دامی و قسه ی ناخوشیشیان پی کوتم، گویم نه دایه و لیم نه کرت،
چونکه قسه زانان گو توویانه:

پارچه

له دهر گای میرو و وزیر و سولتان
مه ده .. پیش نه وهی، یاریده ت بدن
دهر کهوان و سهگ، غه ری بیکیان دیت
نم یاخه ی نه گری، نه وهی تر دامه ن

که نزیکه کانی نهو گهره پیاوه، به حالی منیان زانی، ریزیکی زوریان کرتیم و
جیه کی به رزتر و هه ورازتریان پیشان دام، دانیشتم، به لام من به ملکه چیه وه
چووم له جیگایه کی خوارتر و نرمتره وه دانیشتم.

خانه

لیگه ریئ! که نوکهریکی که میشم
با له ریزه‌ی نوکهراندا، دانیشم

گوئی: ئه‌للا، ئه‌للا! کهی جی و کاتی ئه‌م قسه‌یه‌یه؟

خانه

گر له بان سه‌روچاوم، دانیشی
نازت هه‌لده‌گرم، چونکه نازکیشی

به کورتیه‌که‌ی، دانیشتم و ده‌ستم به قسان کرد و له هه‌موو دهرگایه‌کم دا تا
هاتمه‌وه سه‌ر وته‌ی هه‌لخلیسکانی براده‌ران و گوتم:

پارچه

چ سه‌ووچیکی دیوه، خاوه‌ن به‌خششی پیشوو؟
که به‌نده‌ی له پیش چاوان، وا که‌م و خواره
ئهو خودایه مه‌زنه، به‌گه‌وره‌یی خۆی
سه‌ووچ و گونا‌هیش ده‌بینی و نانیش هه‌ر به‌ره‌راره

فه‌رمانه‌وا ئه‌م وته‌یه‌ی له‌لا په‌سند بوو و فه‌رمووی: "به‌ده‌ستووری جاران
مووچه و به‌راتی براده‌ران بد‌ریته‌وه، قه‌ره‌بووی ئهو رۆژانه‌شیان بۆ بک‌ریته‌وه که
لێیان برابوو" سه‌واسی به‌خششیم کرد و خاکی به‌رپیتیم ماچ کرد و داوای
لێبووردنی ئهو دهم چه‌وته‌یه‌ی خۆم کرد، ده‌سته‌جی، هاتمه‌ دهره‌وه و گوتم:

پارچه

که‌کابه‌ بوو به‌ رووگه‌، بۆ نیازان
بۆ دیدنه‌یه‌ی ده‌چن خه‌لکی، چهند فرسه‌نگ
تۆ ده‌بی له‌سه‌ر خۆبی، له‌گه‌ل خه‌لکی وه‌ک مه‌
که‌کس ناهاوی، بۆ داری بی به‌ر سه‌نگ

شازادیهک سامانیتکی زۆر و فراوانی له باوکییهوه بهمیرات بق بهجی ما، بانگی سهخاوهتی دا و دهرگای بهخشینی کردهوه و بی ډرتغ بهخششی بهسر گهل و سوپادا باراند:

پارچه

بق نخۆشی نایه، له داری ساده
بهسووتان بۆنی، ئه‌دا وهک عه‌نبر
گه‌ره‌ییت بوئی، ده‌بی بیه‌خشی
هه‌تا تقو نه‌که‌ی، چۆن لێی نه‌خۆی به‌ر

یه‌کیک له هه‌و‌ده‌مانی بی ڤاوێژ، ده‌ستی به ئامۆژگاریکردنی کرد، که پاشایانی پیشین ئه‌م هه‌موو نیعمه‌ته‌یان به هه‌ول و کۆشش پاشه‌که‌وت کردهوه و بق ته‌نگانه و لێقه‌ومان و که‌لک و سوود لێ دیتنی هه‌لگرتوه، ده‌ست له‌و بزاونته بکێشه‌وه و ده‌ستی لێ بگره‌وه، شه‌روشه‌ور و لێقه‌ومان و پێویستی له پیشه، دۆژمان له که‌میدان، نا‌کرێ له کاتی ته‌نگانه و پێویستیدا، ده‌سته‌وه‌ستان ڤاوه‌ستی.

پارچه

ئه‌گه‌ر سامانی خۆت به‌خشی به گشت که‌س
ئه‌وه‌ی به‌ریه‌که‌وی^۱، ده‌نکی برنجه
له هه‌ر که‌سه بق نه‌سێنی، ده‌نکه زێوی
که کۆ بۆوه ئه‌وه، سامان و گه‌نجه

شازاده له‌م وته‌یه ڤوو گرژ بوو، له‌گه‌ل سه‌روشتی ئه‌ودا نه‌هاته‌وه پاشان سه‌رزهنشتی فه‌رموو و گوتی: "خوای له‌سه‌ر، ئێمه‌ی کردووه‌ته خاوه‌نی ئه‌م ولاته، هه‌تا بیخۆین و بیبه‌خشین، نه‌ک هه‌ر پاسه‌وانی بین و چاودێری بکه‌ین."

۱. به‌ریه‌که‌وی: به‌ری ده‌که‌وی.

خانه

قاروون بای چل خانووی سامان هه بوو، چوو به هیلاک
نهوشیرهوان بهره نهر بوو، که بهجیی هیشته ناوی چاک

۱۹- سهرگوزهشته

وا ئەگیره نهوه که له راوگهیه کدا نیچیریکیان بۆ نهوشیرهوانی دایه پروهر دهکرده
که باب، خوڤیان پێ نه بوو، نوکهریکیان نارده گوندیک، خوڤی بیتنی.
نهوشیرهوان گوئی: "خوڤیه که بکره، تاگو نه بیتنه شوین و بیتیه که وێران نه بی.
پیتیان گوئ: به وهنده خوڤیه چ دهقهومی؟
گوئی: بنچینهی ستهم له سهرهتاوه کهم بووه، ههر که سێ هاتوووه
هاویشتهوویهتیه سهری، تا که یهوته ئەم ئەندازهیه."

پارچه

ئهگهر له باغی میلههتا، پاشا بخوا سپوڤکی
نوکه رانی دهر دین درهخت، له رهگه و ریشهوه
که سولتان بهنیو هیلکه، ستهم ببینتی رهوا
سهر بازهکانی ههزار مریشک دهکن به شیشهوه

خانه

زه مان ناهیلتی، زۆردار بمینتی
تهنیا نهفرینی، بۆ جی ده مینتی

۲۰- سهرگوزهشته

والیه کم بیست که ههر مال و خانووی میلههتی کاو و وێران ئەکرد، تا خهزینهی
پاشا ئاوهدان و پر کاتهوه، ئاگای له وتهی دانایان نه بوو که گوتهویانه: "ههر که سێ
میلههت نازار بدات، تا دلای پاشا به لای خویدا راکیتشی، خوای له سهر، ههر ئەو

گهل و ميللهتهى لهسەر زال دهکاتهوه تا دهمارى له رۆژگارى ژينى دهركيشى و
بييرى.

خانه

به (سپهند)^۱ى ناکا، ناگرى داگيرساو
ئهوهى که نهیکا، ئاهى جهرگ سووتاو
ئهلين شای هموو درندان شيره و کهمترینى گیانهوهرانیش کهره، بهراى هموو
هوشيار و ئاقلمهندانیش، کهرتكى بارمبهر زۆر باشتره له شيرتکى پياوهر.

دوو تاكى

کهرى ههزار، کهرچى بى تهميزه
لهبهر باريردنيتى، کهليک عهزیزه
که و گايان، که ههڵ نهگرن بار
چاترن له نهوهى، ئادهمى زۆردار
ئهلين پاشا لايهنتكى سروشتى خراپى ئه و هزيره بهدهى بق دهركهوت، خستيه
ژير نازار و ئەشکهنجوه و زۆر بهدهردهساريهكى ناههموارهوه کوشتى.

پارچه

رهزامهندى شا، به دهست ناکهوي
تا بق دلى گهل، چاکه نهخوازی
ئهتهوي خودای لهسەر، بتبهخشی؟
به چاکه خهلكى خودا که رازی
وارپک كهوت يه کپک له ستهمديتهکان بهلايدا رابرد، سهرنجى دايه
حالهشرمهکى و گوتى:

۱. سپهند: درکىکى بيبابانه، دووکه ليکى زۆرى له کاتى سووتاندا لى ههآدهستى، بق برينى
چاو سووتانهوه بهکارى ديتن.

پارچه

نابى هرچى تينى قوئل و بازوويكى هه بوو
به سهلته نهت بخوا، مالى خهلكى به هه ووس
دهتوانى هيسكى كه وره، به كه روودا قووت بدهى
هه ناو و زگ نه دريئ، هه كه كه بيبه ناوك و بهس

۲۱- سهرگوزه شته

له مردم نازاريك نه گيره وه، كه بهرديكى بهسرى دهرويشيكددا دا، دهرويش دهرفهتى
توله كردنه وهى نه بوو، بهرهمكهى لاي خوى هه لگرت، تا رۆژيكيان پاشا لهو پياوه
مهردوم نازاره تووره بوو و خستيه زيندانه وه، دهرويش هاته لايه وه و بهرهمكهى
بهسريددا دايه وه، كابرا پيى كوت: تق كيتت؟ و نهو بهرهمت بو بهسرى مندا دا؟
وه لامى دايه وه: "من فلانم، نه م بهرهمش هر هه مان نهو بهرهميه كه فلانه رۆژ تق
بهسرى منندا دا، كوتى: "نه دى نه م هه مو ماوه دوورو دريژه له كوئ بوويت؟
كوتى: "له پله و پايه كهت نه ترسام، ئيستا كه له زيندانيمدا ديتى، نهو هه له م
قوسته وهو به دهرفهتم زانى، كه دانايان كوتوويانه:

دوو تاكى

ره شوپوويكت، كه دى به ختياره

نه وهى هه سهتى، جلهوى ئيختياره

نينوكى دريژ و ئيژت، كه نيبه تق

كه واته به كژ، به داندا مه چق

نه وهى كه له گه ل بازوو ئاسنى دهست بخاته كار

قوئل و مه چهكى زيتوينى ناسكى، خوى نه دا نازار

را وهسته تاكو دهستى نه به ستى، دهور و زه مانه

نه و ساكه برق ميشكى دهريينه، رۆژى دوستانه.

یهکتیک له پادشایان تووشی نهخوشییهکی کوشنده بوو - وچاکه هر ناوی نههیندری - دستیه له حکیم و دانایانی یونانی پیکهوه هاتنه سهری و به بریاری هموویان هاتنه سهر ئهوهی که ئهم دهرده دهرمانی نییه، مهگر زراوی کهسیکی که چند نیشانهیهک ههه تییدابن.

پاشا فرمووی بیدۆزنهوه و پهیدای کهن، کوره جووتیارکیان بهونیشاتانهوهی که حکیمان گوتبوویان دۆزییهوه، باوک و دایکی کوره بانگ کران و بهخشش و بهراتیکی زۆریان له پیش دانان و خوشمالیان کردن و قازیش بریاری دا که رشتنی خوینی نهدام یا تاکیکی میللهت بق سهلامتی پاشای کاریکی رهوا و راست و دروسته، جهلاد به لایهوه چوو، کوره سهری بهرهو ئاسمان بهرز کردهوه و پی کهنی پاشا لپی پرسی، لهم کاته دا چ وهخت و جیی پیکهینه؟

کوره گوتی: نازی کوران بهسهر دایک و باوکانهوه هیه و داواکاریش بق لای قازی دهریت و داد له پاشا نهخوازین، ئهوه دایک و باوکم، لهبر مالی دنیا به میان به جهلاد سپارد قازیش بریاری کوشتنی دام، پاشاش ژیان و بهردهوامی خوئی له رشتنی خوینی مندا دهبینیتهوه، هیچ پهنایهکی ترم نییه هانای بق بهرم تهنیا خوای لهسهران نهبن

خانه

بق لای کئی بهرم، له دهست تق فریاد

هر له ئاستانهی، تق نهخوازم داد

پاشا بهو قسهیه دلئی تهزی، فرمیسکی له چاوان دابارین و گوتی: مردنی من چاکتره له رشتنی خوینی بی گوناهیکی وا. سهروچاوی ماچ کرد و گرتییه باوهشی و سامانیکی بی نهژماریشی پی بهخشی و نازادی کرد و دهلین پاشاش هر لهو رۆژه به دواوه چاک بووهوه و شیفای بق هات.

پارچه

ههروا له بیرمه، که ئهم شیعههی گوت

فیلهوانیکی رۆخی دهریای نیل

حالی میرووله، له ژیر پیتی تۆدا
وهک حالی تۆیه، له ژیر قاچی فیل

۲۲- سرگوزهشته

یهکیک له بهندییهکانی "عمرو لهیث"^۱ هه لاتیبوو، پیاوان وه دوای کهوتن و هینایانهوه، وهزیریک قینیکی زۆری له بهندهکه هه بوو، هانی کوشتنی دا، تا بهندییهکانی تریش ئەم جۆره رهفتاره رهچاو نهکهن، بهندییهکه له بهر دهمی عمرو لهیندا سهری خسته سر زهوی و گوتی:

خانه

هه رچیم به سه ربی، به په سهندی تۆ، له لام رهوایه
له بهرام بهری ئەم فره مانه تا، نیمه داوایه

به لام له بهر نهوهی که من بهر وردهی نان و نمک و نیعمه تی ئەم خانه دانهم، نامهوی له رۆزی دواییدا، خوینی من بتانگری، ئەگه ر بهتووی بهندهیهکی بی گوناھی وهکو من بکوژی، له رتیهکی رهوا و شرعییهوه بیکوزه، تا رۆزی دوایی پتوهی گرفتار نهبی، پاشا گوتی: "جا چۆنی بکه!" گوتی: "رێم بده ههتا، وهزیر بکوژم، ئەو کاته له سزای کوشتنی ئەودا بمکوژهوه، ههقه و شرعیشه، پاشا پی کهنی، به وهزیری گوت: "چی بهباش دهزانی؟ وهزیر وهلامی دایهوه:

"گهوره! ئەم بی شهرمه له پتی گۆپی باوکتدا ئازاد که، ههتا منیسی نهخستووته به لایه کهوه، سووچ له منهویه که سوویدم له نامۆژگاری و وتی دانایان وهرنه گرتوه که گوتووایانه:

۱. عمرو لهیث: پاشای سهفارییه له سالی (۲۶۵)ی کۆچیدا بوو به جێنشینی برایهکی... فارس و کرمان و ئیسفههان و خۆراسان و سیستانیشی گرت، له سالی (۲۷۶)ی کۆچیدا، له شکرێ خلیفهی بهغدا یه شکاند. له (۲۸۷)ی کۆچیدا له گهیل ئیسماعیل سامانی له نزیک (بهلخ) به شهر هات، به دیل گیرا، ئیسماعیل ناریدییه بهغدا لای خلیفه. له (۲۸۹) کۆچیدا له زینداندا مرد - یه حیا و عمر، کورد بوون.

پارچہ

لہ گہل بہرد ہاویژ، بکھی شہرہ بہرد
بزانه کہ تو سہری خوت شکان
کہ تیرداویٹہ سینگی دوژمنت
ٹیوہش لہ سیرہی، تیرگہلی نہودان

۲۴- سہرگوزہشتہ

پاشای زہوزن^۱ وھزیرتکی ہہبوو چاوتیر و پروخوش بوو و لہ چاویٹکہ و تناندا
ریزی ہہموو کہ سیتکی دہگرت، پاشہ ملہش بہ چاکھی ناو دینان، وا پئی دہکھوئی
کردارتکی لی روو دہدا، کہ پاشا لپی خوش نایہت، دہیگری و دہیخاتہ زیندانہوہ.
کہورہ پیاوانی پاشا، کہ چاکھی پیشووی ئہویان لہ چاودا بوو و خوئیان
بہقہرداری دہزانی، لہ کاتی چاودیریاندا نہرمییان لہ گہلدا دہنواند و سہرزمنش و
توندوتیژیان لہ گہلدا بہرہوا نہدہدیت.

پارچہ

لہ گہل دوژمنی خوتا ناشتی کہ، ئہگہر روژی
پاشہ ملہش عہیبت بلئی، تو لہ روویدا تہحسین کہ
وشہ لہ زارہوہ دہردہچی، کہسی پی مہدہ نازار
کہ تو ناخوشیت ناوی سا، زمان شیرین کہ

لہوہی پاشا لپی دہویست ہہندیکی لی خوش بوو و لہجیاتی ئہوہی ماشہوہ بہ
زیندان تہواوی کرد و پاک بووہوہ، یہکیتک لہ پاشایانی ئہو ناوہ، بہنہینی
نامہیہکی بق نارد کہ پاشایانی لای ئیوہ ریزی کہورہی وھک تو نازانن، بی
ریزیان لہ گہلدا کردی، ئہگہر ہریرابی دلی کہورہی فلانی خوشہویست - خوا
پہنای بدا - بہ لای ئیمہدا بیت، تی دہکوشاین، ئہوہی شایستہی دل راگرتنیہتی
دہست بہ سینگہوہ بین و کہورہ پیاوانی ئہم کیشوہرہ بق دیداری ئہو، بہ ہیوا و

۱. زہوزن: ولاتیکہ لہ نیوان ہورات و نیشاپور.

چاوهروانی وه لامن.

وهزیر لهمه هۆشیار بووهوه و بییری له مهترسی کردهوه، به گورجی وهلامیکی کورتی، ههروهکو پیتی باش بوو، که نهگهز خه بهر مهکشی بکهوێته سههردهم و زاران زیانی نهبی، له پشت نامه که وه نووسییهوه و پهوانهی کردهوه.

یهکیک له دهست و پێوهندهکان که ئاگای لهم سههین و بهینه بوو، به پاشای راگهیاند که فلان، که فرمووته بگیری له گههه پاشای لای تر دا، نامه و نامه کاری هیه، پاشا تووره بوو و فرمائی ساغکردنهوهی راستی و درۆی ئهم ههوالهی فرموو، نامه بهریان گرت و نامه که بیان خوێندنهوه، تێیدا نووسرا بوو: "بیرویاوهی باشی گههوان دهربارهی بنده، که لیک له باشی و چاکیی بندهی پتره و ناتوانم ئهم داخواییه بهجی بگهیهنم، له بهر نهوهش که من پهروهدهی نیعمهتی ئهم خانه دانهم، به کهمیک گۆرانی دلی خاو من نیعمهتی کۆنم، بپوهفایی ناکهم، وهها گوتراوه:

خانه

ئهوهی چاکهت له گههه ئهکا، له ههسوو بارێک
بیهخسه که له تهمه نیا، ههلهیهک بکا جارێک

پاشا ئهم رهوشته جوان و باشهی ئهوی بهلاوه پهسند بوو، جلویهرک و مالتیکی زۆری به پاداش پتی بهخشی، داوای لیبووردنیشی لێ کرد که بهههله چوو بووم، که تۆم بهبی تاوان ئازار دا، گوتی:

"گهههه! بنده ئهمه، بهههلهی گهههه خۆم نازانم، بهلکو ئهمه ویستی خوا بوو که ئازارم پتی بگهیهن، بهلام ئازاریش پتی ههه له دهستی تۆوه پتی چاکتره، که ههقی نیعمهتی پێشوو و دهستی چاکهت بهسهه ئهم بندهوه هیه، که دانایان کوتوو یانه:

دوو تاکی

هههگیز به ئازار، له کهس مههههه
لای کهس بووت نایه، خووشی یا رهههه
دوژمنی و دوستی ههه لای خواوهیه
دلی ههه دوو لای، ههه وهلاوهیه

ئەگەر چى لە ژىتى كەوانرا، دىڭ تىر
لە ھاۋىژەرى ئەزانن، پىياۋ ژىر^۱

۲۵- سەرگوزەشتە

لە پاشايەكى عەرەبمەۋە بېيىست، كە بەۋانەى ناۋ دىۋاننى گوت: كە موۋچە و بەراتى
فلانى - ھەرچەندىكە - بۆى بكن بە دوو ھىندە، چونكە ھەمىشە ھەر لە دەرگاۋە
چاۋەرپى بە ئەنجام گەياندىنى فەرمانە و، كەچى نۆكەر و بەردەستەكانى تر
ھەمىشە ھەر خەرىكى كالتە و كەمە و جەفەنگانن و خاۋمخاۋەى لە ئىشىدا دەكەن.
خاۋپەرستىك، كۆپى لەمە بوو و ھاۋار و نالەى لە دەرۋونەۋە ھەستا، لىيان پرسى
ئەۋە چىت دىت؟ گوتى: 'پايە و پلەى بەندان لەبەر قاپى و دەرگەى خوا، بەم رەنگەيە:

ھەلبەست

نۆكەر دوو سبەينان، بىتە خزمەت شا
سىيەم تىي ئەكا، روۋى لوتف و نىگا
ئومىدماۋا، پىياۋى خوا پەرەست
نائومىد نەبن، لە دەرگاى ئەلەست

دوو تاكى

گەرھىيە لە ملكەچىھەتى داىە
ياغىھەتى بىتبەش بوۋنى تىداىە
ئەۋەى ملكەچى، لە بۆ نووسراۋە
سەرى خزمەتى، ھا لە دەرگاۋە

۲۶- سەرگوزەشتە

لە زۆردارىك ئەگىرپنەۋە، كە دارى سوۋتانىي بەھەرزان لە ھەژاران دەستاند و
بەزۆرەملى لىي دەكپىن و ھەر بە زۆرەملىش بە گرانتر دەيداپەۋە دەۋلەمەندان،
پىياۋىكى خاۋىي بەلايدا تىپەرى و گوتى:

۱. پىياۋ ژىر: پىياۋى ژىر.

خانه

ئەو ماری تۆ؟! كى ببىنى پىوھى نھى
يانە كوندى؟ لە كوئى بنشيبوھ كاھى كھى

پارچە

كە دەستت دەروا، بەسەر ئىمەدا
بى ئاگا نىيە، خوداى غەيبزان
زۆردارى مەكە، لە خەلكى زھوى
تا نالەو فيغان، نەكاتە ئاسمان

زۆردارەكە لەم قەسەيە دلگير بوو و پەنجە و گوێى نەدايە نامۆزگار يەكەانى وى
(أخذتُ العِزَّةَ بِالْأَثْمِ) - غيرەتى گوناھ گرتى - تا شەوێك ئاگر لە دارەكەنى
چىشتخانەكەى بەربوو، ھەرچى ھەشيبوو سووتا، لە جىتى نەرم ھىتا يە سەر خاكى
كەرم. وا رىكەوت ھەمان كەسەكەى بەلادا رابرد و گوێى لى بوو كە بە دۆستەكەنى
خۆى دەگوت: "نازانم ئەم ئاگرە لە كوێوھ بەربووھ مالى من؟ گوئيان: "لە چرە
دوو كەلى دلى ھەزارانەوھ"

پارچە

دووربە لە ئاھى، دل برىنداران
ھەناسەى كەرمى.. خراپە، ناخر
تا ئەكۆئى دلى كەس، مەكە غەمبار
ئاھىك.. جىھانىك ئەخاتە ئاگر

لەبەر ھەيوانى تەلارى كەبخوسرەو^۱ ئەم حىكەمەتە نووسرا بوو:

۱. كەبخوسرەو: يەكێكە لە شاھەكەنى دەولەتى دووھەمى كەيانى.

پارچه

ساله‌های ساله و عومریکی بریز
به‌سەر ئیمه‌دا، خه‌لک نه‌که‌ن گوزهر
ده‌ستاو ده‌ست مولکمان که هاتۆته ده‌ست
واش ده‌چیتته ده‌ست خه‌لک، سه‌ر له‌به‌ر

۲۷- سه‌رگوزه‌شته

یه‌کیک له هونهری زۆرانبازییه‌دا، که‌یبه‌وه ئه‌وپه‌ری پایه به‌ریزی. سێسه‌د و شه‌ست
فێلی له زانیاریی زۆرانبازییه‌دا ده‌زانی و هه‌ر جاره به‌ جۆره هونهریکی تازه‌وه
زۆره‌بانی ده‌گرت تا دلی له شاگردیکیانی داخوڕیا، سێسه‌د و په‌نجا و نوۆ فێلی له
هونهری زۆرانبازییه‌دا فێر کرد و ته‌نیا فێلیکی بۆ خۆی هێشته‌وه و به‌لاوه‌ی نا.

به‌ کورتییه‌که‌ی، کوپه‌که، له هیز و توانا و هونهری زۆرانبازییه‌دا پهبوو و که‌س
نه‌یده‌توانی به‌رامبه‌ری راوه‌ستی و پشتی له عه‌ردی بده‌، هه‌تا رۆژیکیان له‌لای
پاشای ئه‌و کاتدا ده‌ری بری و گوئی:

”ئه‌وه‌ی مامۆستا‌یه‌که‌م به‌سه‌ر منی‌وه هه‌یه، چاکه‌ی فێرکردن و
په‌روه‌ده‌که‌میته‌ی، ده‌نا به‌هیز و توانا له‌و که‌مترنیم و له هونهریشدا وه‌کو ئه‌وم.

پاشا ئه‌م وتانه‌ی زۆر به‌لاوه‌ گران و ناخۆش هات، فه‌رمووی:

”زۆره‌بانی بگرن! جێگایه‌کی پانوپۆڤ و به‌رین و هه‌راویان رێکخست، وه‌زیر و
پیاوماقوول و که‌وره پیاوانی ده‌ربار و پیاوه مه‌زنه‌کانی هه‌رێمه‌کان، هه‌موو هاتن.

کوپه‌ لاو له مه‌یدانیدا وای پرده‌یه مامۆستا‌یه‌که‌ی، که ئه‌گه‌ر کێوی ئاسن بووایه،
له جێیدا هه‌لده‌قه‌ند.

مامۆستا هه‌ستی کرد، که کوپه‌ لاو له‌و به‌تین و باخۆشتره و له هونهره‌که‌شیدا،
له که‌لیا به‌رامبه‌ره، به‌و فێله سه‌یره‌ی که لێی په‌نا دابوو په‌فتاری له‌گه‌ڵ کرد، کوپه
نه‌یتوانی ئه‌م فێله له خۆی لادا.

مامۆستا، کوپه‌ی به‌ هه‌ردوو ده‌ستان له زه‌وی به‌رزکرده‌وه و له‌سه‌ر سه‌ری خۆی
سه‌وراندو له عه‌ردی کوتا، قریوه له ته‌ماشایه‌چیان به‌رز بووه‌وه.

پاشا فرمانی دا خلات و بهخشش و بهراتیکی باش به ماموستا بیهخشری و کورمهکشی سه‌رزنشت کرد و ږمخنی نه‌وهی لی گرت که له‌گه‌ل ماموستا و راهینر و مه‌شقدره‌که‌یدا، په‌نج‌هی لیک داوه و سه‌ریش نه‌که‌وت. کورپه‌گوتی: "که‌وره‌م ماموستا به‌هیز به‌سه‌ر مندا سه‌رنه‌که‌وت، به‌لکه‌ من له هونه‌ری زورانبازیدا، فیلیکی بچکولانه‌م مابوو، درغی فیترکردنی لی کردم و فیتری نه‌کردم، نه‌ورپه‌و فیله بچکولانه‌یه، دهستی له من ساند و سه‌رکه‌وت، ماموستا که گوتی:

"نه‌و فیله‌م بچ‌رؤژیکی وا هه‌لگرتبوو، که دانایان گوتوویانه ... هینده ری به دوست مه‌ده که هه‌موو هیز و توانایه‌کی تو بزانی، که دوژمنایه‌تی کردی پیت بویری و بتخا.

نه‌تیبستوو نه‌وهی که له شاگردی خوی نازار دیوه، چی گوتوو؟:

خانه

(فیتره تیر هاویشتنی ده‌که‌م، هه‌موو رؤژی
که دهستی تیری گرت، هاویشتی‌ه‌وه من)

پارچه

یا وه‌فا نه‌بووه، له‌م جیه‌انه‌دا
یا هه‌ر که‌س نیی‌ه، له‌م زه‌مانه‌دا
که‌س نه‌بوو فیتری، تیر نه‌ندازی لیم
که من نه‌کاته، دوا‌ین نیشانه

۲۸- سه‌رگوزه‌شته

درویشیک به‌ته‌نیا له‌گوشه‌ی چۆلیکدا دانیشتبوو، پاشایه‌ک به‌لایدا تیپه‌ری، درویش که له‌کونجی قه‌ناعه‌تدا له‌و چۆله‌وانیبه‌دا نه‌ژیا، سه‌ری بلنډ نه‌کرد و گوپی نه‌دایه‌ فرمانپه‌وا - پاشا - هه‌ستی فرمانپه‌وایی و گه‌وره‌یی پاشایه‌تی گرتی، گرژ بوو و گوتی: "نه‌م دهسته‌ کۆنه‌ پۆشانه، هه‌ر ده‌لئی چوار پتن، نرخ و پیاوه‌تیان نیی‌ه"

وهزير به لايه چوو و گوتى: "هوى دهرويتش فرمانرھواى سر زھوى به لاي تودا تيبه پرى، بۆ هه لئه ستاي و دهستت به سنگه وه نه گرت و ئهركى رهوشت نواندنيت به جى نه گه ياند؟"

وه لامى دايه وه: "به فرمانرھوا بلى! چاوه پرى پزىلنن له كه سيك بكا چاوه پرى چاكه و مالى نه وه، فرمانرھوايان پاسه وانى گه لن، نهك گه ل بۆ به ندايه تى و فرمان هه لگرتنى فرمانرھوايانن."

پارچه

پاشا پاسه وانى هه زارانه
چهند له خوڤشى و گه وره يى دابى
په ز بۆ شوان دروست نه كراوه
شوان بۆ په زه وهى شوانى چابى

پارچه

رۆژى كه سيكت، ديت كامه رانه
به كى تر دلگير، زۆر په ريشانه
كه ميك بو وهسته، تا هه ردووكيان خاك
ميشكيان دهخوا، كه جى بيريه
جياوازي دارا و نه دار نامينى
له م برياره ي كه چاره نووسيه
كه ريه كيك گۆرتك، هه لبداته وه
نازانى دارا و نه دار كاميه

فرمانرھوا قسه كه ي دهرويتش بى خوڤش بوو، پى گوت: "چيت دهوى بلى" وه لامى دايه وه: "من نه وهم دهوى چارىكى تر نه مه رنجينى". گوتى: "ئامۆژگاريه كم بكه"، گوتى:

خانه

وریابه که ئەو خوښییەت لە دەستە
دەرۆا ئەو مولکەیی، ئیستا لە دەستە

۲۹- سەرگۆزەشتە

یەك لە وهزیران چوو لە "زۆننونی میسری" و هیمنەتی لێ خواست که رۆژ و شهو
خەریکی خزمەتی فەرمانرەوام، هیواداری چاکەیم و لە سزاشی ئەترسیم. "زۆننۆن"
گریا و گوتی: ئەگەر منیش ئەومندە لە خوا ترسابامایە وەک تۆ لە فەرمانرەوا
دەترسی، ئەو لە کۆمەڵەی یاران ئەبووم.

پارچه

گەر هیوای پشوو و رهنج ئاسان بایە
پایى دەرۆتشان، لە ئاسمان ئەبوو
گەر وهزیر لە خوا، ترسابا، وەکو
لە شا ئەترسیت، وەک پەریان ئەبوو

۲۰- سەرگۆزەشتە

پاشایەك فەرمانی كوشتنی بێ گوناھێكى دا، گوتی ئەى پاشا بەو قینەى كه
لەمنته، ئازاری خۆت مەده، چونكه ئەم سزایە بەیەك هەناسە بەسەرمندا
تێدەپەڕیت، بەلام گوناھى ئەمە بۆ هەتاھەتایە داوێنت دەگرێ و لیت نابیتەو.

چوارینە

سووری دەورانی، وەك باى بیابان چوو
ناشیرن و جوانی، تال و خوښیان چوو
زۆردار بیری چوو، ئەو غەدرەى کردی
لەو نابیتەوو لە مەومانان چوو

شا نامۆزگار ییه که ی ئهوی به سوودمه ند زانی و له خوین رشتنی چاویۆشی کرد.

۳۱- سه رگوزه شته

وهزیرانی نهوشیره وان که تاوتوی گرینگی ولاتیان ده کرد و هه ریه که به پتی زانی خۆی بیروپای خۆی دهرده بری، "شا" ش هه روتر، ئه ویش بیروپای خۆی له به رابه ر ئه و کاره وه دهر بری.

"بوزه ر جومه ر" لایه نگیری بیر و بۆچوونی "شا" ی کرد، وهزیره کانی تر به دزیه وه لایان پرسی، چ شتیکی باشترت له بیروپای "پاشا" دا دیت، که وا له بیروپای چه ندان زانا و دانایانی ترت به چاکتر زانی وا لایه نگیریت کرد، گوتی: به پتی ئه وه ی ئه نجامی کاره که دیار نییه و نازاند ریت و هه مووشتان هه ر له سه ر ئه و رایه ن که داخوا کاره که راسته یا هه له یه، بۆیه بیروپا وه رگرتنی شا چاکتره .. هه تا ئه گه ر ئیشه که ش به پیچه وانه ی راستیه وه بیته پیتش، به هۆی لایه نگیری و به سنی بیروپای شاهه، له مه ترسی گله یی و گازمه ندان رزگار ئه بین، که گوته و یانه:

دوو تاکی

به دژی بیر ی شا، بیر ی دهر بری
ده ست له خوینی خۆت، ئه بی هه لگری
ئه گه ر شا به رۆژ بلی، وا شه وه
بلی راست ده که ی مانگ، چاره ده شه وه

۳۲- سه رگوزه شته

که ریده مه که، قژی ئه هۆنده وه و ئه یگوت: "من له نه وه ی "عه لی" مه. له گه ل کاروانیکی هیجازی، له شاریک دابه زی گوتی که له هه ج دیمه وه، چامه (قه سیده) یه کی برده دهر باری فه رمانه روا و وای پیتشان دا که ئه و بۆ خۆی دایناوه، یه کتیک له هاو ده مه کانی فه رمانه روا له و ساله دا له سه فه ری دهر یا ها تبه وه وه گوتی: "من ئه وم له جه ژنه ی قورباندا، له به سه رده دا دیوه، چۆنی هه ج کردوه؟"

یه کیکی تر گوتی: "من ئەمه ئەناسم، باوکی تەرسایی بوو، له "مەلاییه"، ئەوه
چۆن نهوهی "عهلی" به؟ و چامه کەشی که دهلی خۆی دایناوه، له دیوانی "ئەنوهی"
دا نووسراوه تهوه.

فەرمانرەوا فەرمانی لێدان و دوورخستنهوهی دا، گوتی:

"ئەم هەموو درۆیهی بۆ چی کرد؟" گوتی: "ئەئێ خاوهنی پرووی زمین! قسەیه کم
ماوه له خزمهتدا بیلێم، ئەگەر راست نهبوو هەر سزایه کم بفرمووی پێم پهوايه"
گوتی: "چیه؟" گوتی:

پارچه

گەر بێگانهیهک ماستی بۆ هینای
دوو پهرداغی پیر... ئاوهو که چکێ دۆ
له من مه رهنجی، که درۆم لا کردی
جیهانگهر وایه، ههز ئەکا له درۆ

۳۳- سه رگوزه شته

وهزیرێک به زهیی به ژێردهستاندا دههاتهوه و ههیشه بۆ چاکهیان تێ دهکۆشا، وا
رێک کهوت وهزیر به فەرمانی فەرمانرەوا گیرا، هەموو له هەموو بۆ بهردان و
رزگارکردنی کهوتنه خو، ئەوانهی که بۆ ئازار و ئەشکه نجه دانیتی داندرا بوون،
نهرمییان له که آدا نواند، گهوره پیاوانیش ستایشی کردار و پیاوهتییه باشهکانیان
کرد تا فەرمانرەوا چاوی له ههلهکانی پۆشی، پیاوچاکیک له م کاره ئاگادار بووهوه و گوتی:

پارچه

تا دلی دۆستان به دهست بهینی
باغه کهی باوکت، بفرۆشی باشه
بۆ نانی، دۆسته باشهکانی خۆت
هه موو ناومالت، بسووتی باشه

لهگهڻ بهدکاران، هم بکه چاکه
بهناني زاری سهگ، بدرووی باشه

۳۴- سهرگوزهشته

یهکیک له کورمهکاني "هاروونه رهشید" به توورهیییهوه هاته لای باوکی و گوتی:
"فلانه سهرهنگزاده، جنیوی به دایکم دا... هاروونه رهشید به گهوره پیاوانی
دهولتهتی گوت، سزای نهم جوړه کهسه چ بی باشه، یهکیک ناماژهی به کوشتن و
نهی تر به زمان برین و یهکی تر به دهست بهسهرداگرتنی مال و سامان و
شاربهدهرکردنی کرد.

هاروون گوتی: "کورا من! گهورهیی له بووردندایه و نهگر ناشتوانی بیبووری،
نہوا توش جنیومکهی پی بدموه، بهلام له سنووری تولهکردنوه تیخهپهپی دمنه
ستم له لایهن توه ئهپی و داوا و هق لای دوژمنتهوه.

بهپیاو ناژمیردری، له لای هوشیاران
له فیلیکی مهست، مهیدان بخوازی
پیاو نهو کهسهیه، گهر راستت نهوی
له توورهبوونا، قسهسی نهترازی

دوو تاکی

یهکیک بهدخوویک، جنیوی پی دا
خوی راگرت، گوتی وهره هی کلؤل
لهوهم زیاتر پی بکهی، سبهی..
عهبیم نیو هیندهی، خوم نازانی، زؤل

۳۵- سهرگوزهشته

لهگهڻ کژمهآیک گهوره پیاو، له کهشتیهکدا دانیشتبوم، له دوامانهوه کهشتیهکی
بچووک نفوم بوو. دوو برا کهوتنه ناو گیزاوتکهوه، گهوره پیاوکیان به مهلهوانیکی
گوت: "نهو دوویرایه دهریتنهوه بق هر یهکیکیان پهجا دینارت نهدهمی".

مهلهوان په کيکيانی رزگار کرد و نهوی تریان کيانی به خوای خوی سپاردهوه،
گوتم: "ته منی هر هینده مابوو بویه که مته رخمی و سستیت له رزگارکردنی
کرد". مهلهوانه که پی کهنی و گوتمی:

"نهمی تو گوتم راسته، به لام من هزم له رزگارکردنی نهمیان زیاتر بوو،
له بهر نهوهی کاتیک له پتگایه ماندوو بوو بووم، نهمیان سواری حوشرمکهی خوی
کردم و له دهست نهوشیان قامچیم خواردبوو".

گوتم: "خوای گوره راستی فرمووه (من عمل صالحا فلنفسه ومن أساء فعلیها)
واته.. نهوهی چاکه بکا بق خویتهی و نهوهی خراپهش بکا له سر خویتهی"

پارچه

هه تا نه توانی، کس مهده نازار
چونکه نهو پیتت پر له خار نه بی
کاری هه ژار و دهر ویش پیک بیتنه
تویش پوژئی دادی، زورت کار نه بی

۲۶- سرگوزه شته

دوو برا هه بیون، په کيکيان خزمهتی فرمانروای نه کردو نهوهی تریشیان نانی
قول و بازوو و مه چکی خوی نه خوارد.

جاریکیان برا دهوله مندمه کيان به برا هه ژارمکهی گوتم:

"بو نایهی خزمهت بکهی تا له ماندووهتی و شه که تی کارکردنیت رزگار بیی؟"
گوتمی: "نهی تو بق کار ناکهی تا له خزمهتکاری و سووکی و په سستیته رزگار
بیی؟ که دانا و ناقلمه ندان گوتمویانه:

"نانی جو خواردن و له سر عهردی پروت دانیشتن چاتره له که مهره ی زیر
بهستن و له خزمهت راوهستان".

خانه

به دهستی ناسنین، قسنل بکه یته هه ویر
نهک به سینگیه وه بگری، له پیش نه میر

پارچه

عومری عزیزت له دوو شتان به سهربرد
هاوین چ بخوم و چ له برکه م زستان
ئهی زگی برسی، به ناننی ساز به
تا بق هیچ کهسی، دانه نوینی شان

۳۷- سهرگوزمشته

یه کیک موژدهی بق نهوشیرهوانی دادپهروهر هینا که: "خوای گه وره و به هیز و
توانا، فلانه دوژمنتی له ناوا هه لگرت و مرد".
نهوشیرهوان کوتی: "هیچت له وهی بیستوووه که وازی له من هینابی".

خانه

بق مهرگی دوژمن، نابین شادمان
که ژیانی نیمهش، نابیت جاویدان

۳۸- سهرگوزمشته

کۆمه لیک له دانایان له باره گای "کیسرا" له کاریک ئه دوان، بوزهر جومههر بی دهنگ
بوو، کوتیان: "ئهوه بق له م بارهیهوه له گهل ئیمه دا نادوتی و هاویهشی قسان ناکه ی؟"
کوتی: "وهزیران وهکو پزیشکان وان، پزیشکیش دهرمان به نهخوش نه بی نادا،
دوای ئه وهی که دیم رای ئیوه راست و دروسته، زانیم قسه کردنم له م بارهوه
دانایهتی تیدا نابی".

پارچه

که ئیشیک پیک هات، بی دست لیدانم
قسه کردنی تیدا، به جوان نازانم
کویر و چالیکم، که دیت له پیشم
کونا هه ئه گهر، بی دهنگ دانیشم

"هاروونه ره‌شید" که کیشوهری میسری که‌وته ده‌ست، گو‌تی: "به پی‌چه‌وانه‌ی نه‌و زۆرداره نه‌که‌م که به‌کیشوهری میسر له خۆی بایی بوو و داوای خ‌وایه‌تیی کرد، من نه‌م کیشوهره به‌ه‌رزانه‌ترین نرخ ده‌ده‌مه‌وه به‌نده‌کانی خۆم و له‌وان به‌ول‌اوه نایده‌مه‌ که‌سی تر، ق‌وله زه‌نگیه‌کی هه‌بوو، ناوی "خ‌وسه‌یب" بوو، کیشوهری میسری به‌ه‌رزانی پی‌ به‌خشی.

وا ده‌گێر‌نه‌وه که زۆر که‌مژه و که‌ودهن و بیر ته‌سک بوو، سالیکیان ده‌سته‌یه‌ک جووتیاری میسری هاتنه‌ لا و سکا‌لایان کرد که په‌مۆمان له‌ که‌ناری "زووباری نیل" داچاندبوو و بارانی ناومخت هات و هه‌مووی نابووت کرد، خ‌وسه‌یب گو‌تی: "ده‌ب‌وایه‌ خوری بچین تا نابووت نه‌بی، دانایه‌ک نه‌مه‌ی بیست و پی‌ که‌نی و گو‌تی:

دوو تاکی

ئه‌گه‌ر خۆراک، به‌پیی زانین درابا
له‌ ده‌سته‌نگی ده‌با، نادان نه‌مابا
خودا خۆراک نه‌داته‌ پی‌اوی نادان
که‌ واقیان ورنه‌مینی، هه‌رچی زانان

دوو تاکی

به‌خت و خۆشی ک‌وا به‌ زانینی کاره
هه‌مووی له‌ سایه‌ی خ‌وای کردگاره
له‌ دنیا زۆرن و له‌به‌ر چاوانن
گ‌تله‌ پی‌اودارا و دانا بی‌ نانن
کیمی‌اگه‌ر ده‌مری، به‌ دم‌ رهنجه‌وه
شیت شاگه‌شکه‌یه، به‌ ده‌ست گه‌نجه‌وه^۱

۱. گه‌نج: سامان و دارایی.

۴۰- سرگوزشته

که نیز میه کی "خوتن" بیان بۆ فرمانر هوا به کی هینا، که له پهری جوانی و ئیسک سووکیدا بوو، ویستی به مستی بچیته لای، که نیزه که نهیه پشت و خۆی به دهستیوه نهدا، فرمانر هوا تووره بوو، دای به قوله پمشیکی که لئوی سهرهوهی له پهری لووتی تیکه ریوو و لئوی ژیره وهشی به سهر زگیدا شۆر بوو بووهوه، له دیمه نی زلییهی "سه خره ی جنی" بیدیبایه رای دمکرد، قه ترانی له بن ههنگلیه وه هه لده قولی. خانه

ئه لئی تا قیامت، ناشیرنی رووانی^۱
له ودا کۆتایه و له یوسف جوانی

ههروهکو گوتراوه:

پارچه

کهس نییه وهک ئه، ناشیرین دیمه ن
ناشیرینییه کهی، په رت و بلّوه
بۆنی بن ههنگلی، په نامان به خوا
که لاکه و له بهر، سووری هه تاوه

قوله رهمش له و کاتهدا هه وهسی ههستا، ئاره زووی به سهردا زال بوو و ئیسی خۆی له گه ل کرد.

به یانی که فرمانر هوا هۆشیار بووهوه، داوای که نیزه که کهی کرد، به لام دهستی نه کهوت، قین گرتی، فه رمووی قوله و که نیزه که که دهست و پێ بیهستن و پیکه وه میان له سه ربانی کۆشکیوه هه لده نه که ندیکیه وه. به کیک له وهزیره باشه کان رووی تکای له زهوی خشانند و گوتی: "قوله ی بی دهرمتان له مهدا سووچ و گوناھی چییه، ئه ویش وهکو هه موو بهنده و خزمه تکاره کان چاوه رتی به خشش و مووچه و به راته له فرمانر هوا. فرمانر هوا گوتی: "ئه گهر له م کارهدا شه ویکه راوه ستابایه، چ ئه بوو؟" گوتی: "ئه ی خاوه نی رووی زهوی، نه تیبستوه که گوتراوه:"

۱. رووانی: دموچاو و رووی.

پارچه

تینووی سووتاو که ئەگاته سەرچاوهی ئاوی حیات
پیت وانەبێ کە لە فیلی تینوو بترسی
برسی ببینی، مالتیکی پر لە خۆراک
باوەرمەکه، لە رۆژوو و لە رەمەزان بپرسی.

فرمانرەوا ئەم وتە خۆشە لێ خۆش هات و گوئی: "ئەو قۆلەم بەتۆ بەخشی،
ئەم چێ لە کەنیزمەکه بکەم؟ وەزیر گوئی: "کەنیزمەکه کەش بەقۆلە رەشەکه
بەخشە، کە نیوہ خواردهی سەگ هەر رەوای سەگە، کە گوتراوہ:

پارچه

هەرگیز تۆ ئەو مەکه دۆستی خۆت
لە چوونە جێبەجێ، تۆ نایکە پەسەن
تینوو حەز ناکا، لە ئاوی شیرین
کە بەرماوہبێ، لەبەر دەم بۆگەن

پارچه

ئیدی دەستی شا، لە کوێ ئەیبینی
تورنجی کەوتووی لەناو سەرکەنی
تینوو قەت دلی ناچتە ئەو گۆزە
لای دەم بۆگەنیک، بۆ ئەوی بینی

٤١- سەرگۆزەشتە

لە ئەسکەندەریان پرسی، کیشوهری رۆژەلات و رۆژئاوات چۆن گرت؟ خۆ
فرمانرەوایانی پتیشین، کەنج و دەسلات و لەشکریان لە تۆ پتر بوو، کەچی ئەو
چەشنە پیرۆزی و سەرکەوتنەیان بۆ پتیک نەهات.

کوئی: "بہ پشتیوانیِ خوی، ہر کیشوہریکی کہ کرتم، نازاری خہ لکہ کہیم نہدا
و نہمرہنجاندن و ناوی پاشا پیشینیہکانیشم بہ باشی نہبی، نہہیتنا".

خانہ

بہگورہی دانانتین، گورہ پیاوان
ئوہی بہسووکی بیتئی، ناوی گورہ پیاوان

پارچہ

ئمانہ ہیچن، کہ لیت تپہرین..
تہخت و بہخت و ئامر و ناو و گیرودار
ناوی چاکان قت مہفوتینہ، ہتا
ناوی چاکہی توش بمینئی، بہرقرار

دەرگه‌ی دووهم

له‌باره‌ی خووی دەرۆیشانه‌وه

۱- سه‌رگوزه‌شته

یه‌کێک له‌ گه‌وره‌ پیاوان به‌خواپه‌رستیکی گوت: "له‌باره‌ی فلانه‌ خواپه‌رسته‌وه‌ ده‌لێی چی، که‌ که‌سانی تر به‌ تانه‌ و ته‌شه‌ر و گازه‌نده‌وه‌ نه‌بێ ناوێ ناھیتن؟" گوتی: "له‌وه‌ی دیاره‌ عه‌یب نابینم و ئه‌وه‌ی دیاریش نییه‌، ئه‌وه‌ غه‌یبه‌زان نیم"

پارچه

هه‌ر که‌ستیکت دیت، له‌به‌ریدا بوو کراسی پاکان
لێی ورد به‌روه‌ و داینی به‌زاهید له‌ ده‌سته‌ی چاکان
ئه‌گه‌ر نه‌ترانی چی له‌ ده‌روونیا، خۆی حه‌شارداوه
جیت به‌سه‌ریه‌وه‌، وه‌لی که‌ و برۆ له‌گه‌ڵ بیتباکان

۲- سه‌رگوزه‌شته

ده‌رویشیکم دیت سه‌ری له‌ ئاستانه‌ی کابه‌ هه‌له‌دسووی و ده‌یگوت: "ئه‌ی لیبوورده‌ی به‌به‌زه‌یی! تۆ ده‌زانی نادان و سه‌تمکار چییان لێ ده‌وه‌شیته‌وه‌؟"

پارچه

له‌ که‌مه‌ته‌رخه‌م‌م‌یم پۆزشم بۆ لای تۆوه‌ هه‌یناوه
که‌ توانام نییه‌ رووی به‌ندایه‌تی خۆمت بۆ ده‌رخه‌م
ئه‌وه‌ی یاغیه‌ بۆ تۆیه‌ی گوناھ، روو له‌ تۆ ئه‌که‌ن
که‌چی عاریفان له‌ عیباده‌تا داوای لێ خۆشبوون ئه‌که‌ن زۆر و که‌م

خوابپرستان خوابپرستی نهخوازن و بازرگانانیش نرخی کوتال و کهلوپهل، منی
 بهنده بق تکا هاتووم بهی پپرستن و بق دهرۆزه هاتووم نهک بق بازرگانیکردن.
 (أصنع بي ما أنت أهله ولا تفعل بنا مانحن بأهله)
 واته: نهوم له که لا بکه که شایسته و شایانی تۆیه و نهومان له که لا مه که، که
 شایسته و شایانمانه.

خانه

گهر بمبهخشنی یالیم بگری، سهر و رووم ههر له دهرگایه
 بهنده فرمانیکری نییه، ههر له ژیر فرمانتدایه

پارچه

له دهرگای کابه، سوالکهریکم دی
 دهرگریا و دهیگوت، به دهنگیکی خوش
 نالیم تا عهتتم، لی قبول بکه
 گوناهاه کانم، رهش کهروهه تۆش

۳- سهرگوزمشته

(عبدالقادری گهیلانی)^۱ یان دیت - خوی لی رازی بی - که لهناو مالی کابهدا،
 رووی خۆی نابوو سهر بهره وردهکان و نهناورایهوه و نهیگوت:
 "خوایه! بمبهخشه! نه کهر نازاریشم پی رهوا دهبینی له رۆژی قیامهتیدا به
 کویریم زیندوو بکهوه، تا له رووی پیاوچاکاندا شهرمهزار نهیم."

۱. عبدالقادری گهیلانی: بهکیکه له پیاوانی تهریقته، سالی (۵۶۸) کۆچی، کۆچی
 دوایی کردوو. نارامگایه کهی له بهغدایه.

پارچہ

روو لہ سہر خاکی کہ ساسی، ئە ئیم
بہ یانان کاتئی یادی تۆم بۆ دئی
ئەئە ئوہی ہەرگیز، ناتکہم فرامۆش
تۆش جارێک، ئەکەئە لہ بہندە یادی؟

۴- سەرگوزەشتە

دزێک چووہ مالی خواپەرستێک، چەندی گہرا ہیچی نہدۆزییہوہ، بہ دلتنگی
گہرایوہ، خواپەرستہکە بیدار بووہوہ، کلیمہکەئە کہ لەسەری نووستبوو و ہیئای
فرتدایہ سەر یتگای دزہکە، تا بہ نائۆمیدی و بہ دەستی بہتال نہرواتوہ.

بیستم پیاوانی یتگای خودایی
دلی دوژمنیش، ہەرگیز ناکەن تەنگ
کەئە رێک دەکەوئە، بہو پایہ بگەئە؟
کہ وەل^۱ دۆستانیش، ہەتە سەری جەنگ
خۆشەویستی دلپاکان چ لہ روو و چ پاشەملە، نەک وەکو ئەوانہی پاشەملە عیبەت
لئە ئەگرن و لہ بہرہو پووشدا بۆت ئەمرن.

خانہ

لہ روودا دەلئەئە، مہەری ہیمنہ
لہ دواوش، گورگی ہاری پیاوہر

خانہ

ہەرکەسئە عەببئە، کەسئەئە ہیئنا
بئەگومان ہی تۆش، ئەباتە ئەولا

۱. وەل: لہ کەئە

۵- سەرگوزەشته

چەند كەسىكى گەرىدە، كە بۇ گەرانىك رېك كەوتببون، كە ھاوبەشى خۆشى و ناخۆشى و رەنج و ئاسوودەيى يەكتر بن، ويستم بېمە ئاوەليان بەلام پىكيان نەكردم و گوتم: "ئەمە لە بەخشش و خوى دەرويشان دووره كە روو لە ئاوەلييه بى نەوايان وەگيپن و لە خۆشى و كەلك و سوود وەرگرتنى بېبەشى كەن.

خۆ من ئەمەندە لە خۆم يادەبينم كە لە خزمەتكردنى، دوست و ئاوالاندا چالاک بىم، نەبمە بارى گران بەسەر دلانەوه

خانە

(ئەگەر لە ولاغى سوار نەبىم
هەنگرى سەرجل و بارى ئەبىم)

يەكېك لەوان گوتى: "لەوى كە بيستت دلگيرمەبە، لەم چەند رۆژانەدا دزىك لە شىووى دەرويشان ھاتە لامان و خۆى زۆر بەئاشنا پيشان دا، لەبەرئەوى دەرويشانىش سەلامەتى حاليان ھەيە، ھىچ گومانىكى خراپيان پى نەبرد و بە ئاوالەتى و ھاوپى خويانيان قبول كرد.

خانە

خەلكى چووزانن، كراس كى تىايە
نووسەر ئەزانى، نامە چى تىايە

دوو تاكى

دیمەنى حالى زاھیدان دەلقە^۱
ئەمەندە بەسە، كە فیل لە خەلقە
تۆ تى بکۆشە، چیت ويست لەبەر كە
ئالايەك ھەلدەو تاجى لەسەر كە

۱. دەلقە: كراسىكى پىناوى رەنگاوپرەنگە، دەرويش لەبەرى دەكەن.

نارهزوو و ههوس، بنی بهلاوه
نهوهک بهترکی، کراس و کهواوه
پیاو با قهلفانی، ئارمووش بیوشی
چهکی دهست ناپیاو، له شهپ به پووشی

رۆژیک تا ئیوارێ رۆیشتبووین، شهوێ لهبن دیواری قهلاتیکیدا نووستین، دزی
نامهرد مهسینهی ئاوالیکی هه لگرت و گوايه نهچیته سهراو، کهچی به خو و به
تالانییهوه لێی دا و رۆیی.

خانه

خوایه رست خه رقهی^۱ کرده بهر
کراسی کابهی کرده، جله کهر

هر هینده له چاوی دهر ویشان ون بوو، به قوللهیهک هه لگهرا، خو رچیتیکی
دزی، تا رۆژ هه لات نهو دزه دل و میشک تاریکه نهاندازهیهک پێ رۆیشتبوو.
هاورپیانێ بێ گونا ههویان به سهردا هاتبوو و نوستبوون، که بهیانی ههستان
هه موویانیا ن هینانه نیو قهلاوه و خرا نه زیندانهوه، لهو رۆژهوه وامان بریار دا که
ئاواله تییه کهس نه کهین و رینگای ته نیایی بگرین و هه ر "السلامة في الوحدة" مان
نه گوتهوه.

پارچه

له هۆزی به کیک بکا ناپیاوی
کهوره و بچووکیان، نامینێ ریزی
نابینی گایهک که زه ریکی کرد
گونا هبار دهر کین، گای گوند به ریزی

گوتم: "سو پاس و دروود بق خوای کهوره و بی هاوتا و توانا که له که لک وهر گرتنی

۱. خه رقه: مه بهست جلویه رگی دهر ویشانهیه.

نیو دهر ویشان بیبش نه مامه وه، هر چنده له ئاواله تییه شیان دور که وتمه وه،
به لام بهو که لکه به هر مدار بووم، من به دریزی ته منم هم ناموزگارییه به کار
دهینم.

دوو تاکی

که دیتت پیستی، له ناو مه جلیستی
ئه پهنجی دلی، هوشیار بی کسی
ئه گهر کانیهک، پرکهی له گولاو
سهکی تی کهوی، گشت ئه بی گلاو

6- سه رگوزه شته

زاهیدیک میوانی پاشایهکی بوو، که دانیشتنه سه ر نانخواردنی له وهندهی که متر
خوارد که پی دهخورا، که بق نوژکردنیش ههستان، نوژی له جاران زیاتر کرد
که دهیکردن تا گومانی چاکهی زۆدتری بی بهرن.

خانه

کاکای ئه عربی، ئه ترسم نه گهی به مالی کابه
چونکه ئهو رتییهی که پتیدا ئه رۆی بق تورکستانه

هر که زاهید هاته وه مالی خویان، داوای خواردنی کرد، بیخوا.

کورپکی زیرهکی هه بوو گوتی: "باوکه ئهی تق له داوهتی پاشادا نانت
نه خواردوو؟ گوتی: "له بهر چاوی ئه وان شتیکی وام نه خوارد و زوو دهستم
کیشایه وه. کورمهکی گوتی: "کهواته نوژمه که شت بگیرمه وه، چونکه شتیکی وات
نه کردوو به که لک بیت."

پارچه

هونهر ئه خه یته سه ره لپی دهست و
له بن باغه لی عه یب دانه پۆشی

به پاره‌ی قه‌لب، چۆناو چۆن ده‌کری
شتی ده‌گمهنی، بکری و بفرۆشی

۷- سه‌رگوزه‌شته

له یادمه که له سه‌رده‌می منالیمدا، خواپه‌رستیم ئەکرد. شه‌وانه نه‌ئه‌نووستم و له خزمه‌ت باوکمدا هه‌ڵده‌ستامه‌وه، شه‌وتکیان له خزمه‌ت باوکمدا دانیشتیبوم و به‌ درێژایی ئەو شه‌وه‌ش چاوی خه‌وم نه‌نابوو سه‌ریه‌ک، قورئانی پیرۆزیشم هه‌ر له‌به‌ر ده‌ستدا بوو.

ده‌سته‌یه‌ک له‌ رۆخ ئێمه‌وه نووستبوون به‌ باوکم گوت:

"یه‌کیک له‌مانه سه‌ریکی به‌رز نه‌کرده‌وه هه‌ر دوو ریکات نوێژ بکا، خه‌وی بێ ئاگایی ئەمانه‌ی وا برده‌وه‌ته‌وه ئەلێی مردوون."

گوتی: "ئهی گیانی بابە! ئەگەر تۆش نووستبای باشتر بوو، له‌وه‌ی ئاوا بکه‌ویه تاوانی پاشه‌مله باسکردنیان."

پارچه

مودده‌عی ته‌نیا هه‌ر خۆی ئەبینی
به‌سه‌ر عه‌یبه‌ی خۆی، په‌رده‌ی داداوه
ئه‌گه‌ر خوا چاوی، دیتنی پێ بدا
که‌متر نابینی، له‌ خۆی به‌و لاره

۸- سه‌رگوزه‌شته

له‌ کۆبوونه‌وه‌یه‌که‌دا به‌ گه‌وره‌یه‌کیاندا هه‌لگوت و زۆریان باسی ئاکاری چاکه و خوو و په‌وشته باشه‌کانی کرد و زۆریان هه‌ڵنایه‌وه، دوا‌ی ماوه‌یه‌ک پامان و دامان سه‌ری به‌رز کرده‌وه و گوتی: "من هه‌ر ئەوهم که خۆم ئەزانم!!"

خانه

بهسم ئازارده، به چاکی ژماری
دهرهوت زانیم، ئەمی ناخی تاری^۱

پارچه

له پیش چاواندا، کەسێکی جوانم
له شەرمی پیسی، دەروونم سەر شۆپ
خەلکی به جوانی تاوس، هەلئەلتین
خۆشی شەرمەزار، له ناشیرینی قاچەکانی، زۆر

۹- سەرگۆزەشتە

یەکیەک له پیاوچاکەکانی لبنان له ولاتی رۆژئاوا دا جیتی دیار و بەخاوەن
(کەرامەت)^۲ ناودار و ناسرابوو، هاتە مزگەوتی شام، لەسەر رۆخی قۆلەتینی
تارەتان ئەرۆشت، له ناکاوی پێی خزی و کەوتە ناو قۆلەتینەکەوه، بەرەنج و
ماندوو بوونیکێ زۆر، تا هاتەوه دەری و رزگاری بوو.

که له نوێژی بووهوه یەکیەک له ناوه‌لان پێی گوت: "من گریه‌کم له دلدايه" پیر
گوتی: "ئەو گریه‌ چیه؟" گوتی: "له یادمه که رۆژی تو له‌سەر دەریای رۆژئاوا
ئەرۆشتی و پیت تەر نەدەبوو و ئەم‌رۆش له بەژنه ئاوێکی دا هیندهی نەما بوو
بخنکیتی، حیکمەت له‌مەدا چیه؟ پیر له‌مەدا ماومیه‌ک کەوتە پامان و پاش
دامانیکی زۆر سەری بەرز کردەوه و گوتی: "نەتبیس‌توووه گورەه‌ی جیهان
"موحه‌مه‌دل موسته‌فا" - دروودی خوای لی بی - ئەفەر مووی که (لي مع الله
وقت لايسعني فيه ملك مقرب ولا نبي مرسل) واتە، من له‌گەل خوادا کاتیکم هه‌یه
که تێیدا ناپرژیمه‌ سەر فریشتە له‌ خوانزیک و پیغه‌مبەرە نێردراوه‌کانیش - و
نیه‌فەر مووه‌ بەرده‌وام (على الدوام) کاته‌کەشی وابوو که له "جویرائیل" جیا

۱. تاری: تاریک.

۲. قۆلەتین: حەوزی ئاوێ

نەدەبوو، کاتەکەمی تریشی لەگەڵ "حەفسە" و "زەینەب" دا بەسەر ئەبرد "مشاهدة
الابرار بين التجلي والاستار" یانی "دیده‌نیی چاکان بۆ خوا، ها لە نێوان دەرکەوتن
و دەرناکەوتن" خۆی دەر دمخات و خۆی ون دەکا.

خانە

رووی خۆت ئەنوێنی و پارێزیش ئەکەمی
بازاری خۆت و گەری من خۆش ئەکەمی

هۆنراو

کە ئەوەی خۆشم ئەوێ و ئەیبینم
وام لێ بەسەر دێ، بزرکەم پێگام
ناگر هەلنەکا و ئاوی پیا ئەکا
بۆیە دەمبێنی، سووتام و خنکام

دوو تاکی

لە کوڕ و نبووی کرد، یەکی پرسیار
کە ئەمی دەر وون پوون، ئەمی پیری هوشیار
بۆنی کراسیت، لە میسرێوه کرد
بۆ ریت بۆ چالی، کەنعانی نەبرد؟
کوئی: "حالی مه، برووسکەمی دنیا یه
دەمیکی ونه و دەمیکی پەیدایه
جاری له ئاسمان، جیگا نشینم
جار هیه پشستی، پتی خۆم نابینم
گەر دەر ویش لەسەر، یەک حال بمابا
دەبوا یه ئاگای، لەولاش^۱ بربابا

۱. لەولاش: مەبەست روژی قیامەتە.

۱۰- سەرگوزەشته

له مزگهوتی (به‌عله‌به‌گ) چهند وشه‌یه‌کی ئامۆژگاریم به هه‌ندی کسانێ ژاکاو و دلّ مرده ده‌گوته‌وه که رێتیان به‌ عالهمی وێنه به‌ ماناکردن نه‌بردبوو، سه‌یرم کرد پشوووم بڕ ناکا و ئاگرم له‌ داری ته‌ریان به‌ر نابێ و نایگرێ، زۆرم غه‌م له‌ په‌روه‌رده کردنی ئێستهران و ئاوێنه‌ دانان له‌ به‌رامبه‌ر کوێران خوارد، به‌لام ده‌رگا و ده‌روازه‌ی مانا و مه‌به‌ستان هه‌ر له‌سه‌ر پشت بوو و کرابوووه و زنجیره‌ی قسانیش هه‌ر به‌رده‌وام بوو و تا ئه‌و جێیه‌ی که نه‌مگوت "نحن أقرب الیه من حبل الوری" ئیمه له‌ شاده‌ماری ملی لێ نزیکتین.

پارچه

دۆست له‌ گیانم، نزیکتره له‌ من
سه‌یریش ئه‌مه‌یه، که من له‌ دوورم
چبکه‌م؟ نازانم، به‌کێ بلامیم یار
ئهو له‌ ته‌ک منه و من له‌ مه‌هجوورم

من شه‌رابی ئه‌م وتار و قسه و وشانه مه‌ست و نیوه بادمه‌یه‌کی ئه‌و وتاره‌شم هه‌روا به‌ ده‌سته‌وه بوو که په‌وه‌ندیک - رێبواریک - به‌لای کۆر و دانیشته‌که‌دا تیپه‌ری و دوا سووری کۆرکه‌ زۆری کار تێ کرد.

نه‌عه‌رمه‌یه‌کی وای لێ دا، که ئه‌وانی تریش له‌که‌ل ئه‌ودا وه‌جۆش و خروۆش هاتنه‌وه و خاو و خلیچه‌کانی کۆرکه‌شی وروژاندنه‌وه، گوتم: (سویحانه‌للا) دووره ئاگاداره‌کان نزیک و نزیک و ئاماده‌ بێ هۆش و گۆشه‌کانیش دوور.

پارچه

که تێ نه‌گه‌یی، له‌هسان گوێ دێرئ
هێز له‌ وته‌بێژ، داوا مه‌که‌ تو
مه‌یدانی پانی، ئاره‌زووبێنه
تا لێدا پیاوی، وته‌بێژ له‌ گو

۱۱- سەرگوزەشته

شەویک لە بیابانی مەککە، لەبەر بێ خەوی پێی ڕۆشتنم ئەما، سەرم نایەوه و
بەحوشترەوانەکم گوت: "وازم لێ بێنە!"

پارچە

دەبێ پێی پیادەیی، پیاویکی هەژار...
چۆن بێ کە حوشتەر، لە ڕێ بێ بێزار
تا لاواز ئەبێ، لەشی قەلەویک
لاوازی ئەمری، لە سەختی دژوار

کوئی: برادەر!، کابەت لەپێشە و دز لە پاش، ئەگەر برۆی گیان دەریاز ئەکەیی و
ئەگەریش بنووی ئەمری، نەتیبستوووە کە گوتراو:

خانە

لە ژێر داری موغەیلان، خۆشە خەوی بیابان
لە شەوی ڕۆینیدا، ئەبێ وازبێنی لە گیان

۱۲- سەرگوزەشته

خوایەرسەستیکم لە کەناری زەریادا دیت، برینی پلنگیی پێوه بوو و بە هیچ
داوودەرمانیک چاک نەدەبوووه و چاره نەدەکرا و بەو ئازار و دەردەشەوه هەر
سوپاسی خوای گەرە و بەتوانای ئەکرد، لێیان پرسی: "ئەوه سوپاسی چی
ئەکەیی؟"

کوئی: "سوپاسی ئەوه کە بە دەردی گرفتارم نەک بە گوناھی."

پارچە

کەر بە کوشتم دا یاری شیرینم
وا مەزانه من، غەمی گیانم بێ

دملټم چ گوناھیک، له من رووی داوه
دل شکاوه لیم؟، دهک نه مانم بی

۱۲- سرگزشته

درویشیک پتووستیبه کی هاته پیش، کلیمیکي له ماله دوستیکي خوی دزی،
دادوهر فہرمووی: "دہبی دوستی ببردی، خاومن کلیمه که، تکای کرد و کوتی ئوہ
کہ ردهنیم نازاد کرد.

دادوهر کوتی: "بہ تکای تو واز له شہر ناهینم" وہ لامي دایوہ:
"راست دہفہرمووی، بہ لام ہر کہ سیک شتیک له مالی وقف بدزی، دستبرینی
لہ سر نیہ، چونکہ "الوقف لایمک" و وقفیش بہ خاومن ناکری و ہرچیہ کیش له
مولکی دہرویشانہ و وقفی خاومن پتووستانہ.

دادوهر ئم قسہ ییہی پهنند کرد و دستی لی ہلگرت و زوریشی سرزنہشتی
دزہی کرد کہ جی نہ مابوو دزی لی بکہی تہنیا له مالی دوستیکي وانہ بی؟، وہ لامي
دایوہ: "کہورہم، نہ تبیسستوہ کہ چییان کوتوہ؟ له مالی دوستان بدزہ و له
دہرگای دوزمنان مہدہ".

خانہ

له تنگانہ دا ہرگیز خو مہخہ، ژیر باری غمی
پیستی دوزمنان بگروو^۱ و بو دوستی بکہ پیستینہ^۲

۱۴- سرگزشته

پاشایہک له خواپہرستیکی پرسی: ناخو ہیچت له ئیموہ و ہبیر دیتہوہ؟ وہ لامي
دایوہ: "بہ لی، ہر کاتیکي کہ خوای گہورہ و بہ توانام له بیر بجیتہوہ، تو م دیتہوہ
یاد"

۱. بگروو: کہولی کہ، پیستی لی بکہوہ.

۲. پیستینہ: فہروو.

خانه

خوا، یه کئی دهرکا له دهرگانهی خوئی، هر راکه یه تی بیرو به ویتدا
گهر ئاوریشی لی بداته وه، نایه لی بروا بیرو به ویتدا

۱۵- سرگوزهشته

یه کیک له پیاوچاکان، له خهونیتیدا، پاشایه کی له بههشتی و خواپهرستیکی له
دۆزمخدا دیت، پرسى: هۆی بهرزی پله و پایه ی ئه وه و نزمی ئه میان چیه؟ که من
به پیچه وانهی ئه مه وم چاوه پێ ئه کرد. دهنگیک هات، که ئه پاشایه به لایه نگرینه
دهرۆتشان له بههشته و ئه خواپهرستهش به لایه نگری و نزیکبوونه وهی له
پاشایان له دۆزمخه.

پارچه

دهلق و تهزبیح و پنکت^۱، بق چی یه؟
که خۆت له کاری خراب، دوور نه گری
پیوستیت نهی، کلاوی خوری له سه رکهی برا
وهک دهرۆتشان به و کلاوی شاره یار بکهره سه ری

۱۶- سرگوزهشته

دهرۆتشیك به سه ری پووت و پیتی په تی، له گه ل کاروانتیکی حیجازدا، له کووفه هاته
دهر و بوو به هاوړتی ئیمه، نواریمی به ناز و خه رامان ئه پۆیی و ئه یگوت:

پارچه

نه له حوشتی سوارم، نه وهک ئه وه له ژیر بارم
نه خاوه نی په عیه ت و نه غولامی شه هریارم
نه غه م و په رتشانیم، هه یه نه پهنج و ئازار
پشووی ئاسووده ئه ده م، ئه ژیم به جوانی به هار

۰۱. پنک: بهرگی پینه دار.

حوشتر سواریک پتی گوت: دهر ویش! ئهوه ئهچیه کوئ، بگه پتوه! له سهختی و ناخوشییاندا ئهمری". گوئی نه دایه، ههی پتیا ن کرد، به رهو بیابانی. که گه یشتینه "نه خلهی مه محمود" ^۱ ی، کابرای دهوله مه ند نه چه لی گه یشته سه ری، دهر ویش گه یشته پشت سه ری و گوئی:

"من له سهختی و ناخوشییاندا نه مردم، تق له سهر پشتی حوشتره کت مردی".

خانه

له سهر نه خوشی، که سیک نه گریا به درت زایی شهو
به یانی نه خـوش چاک بۆوه و مرد نو

پارچه

زۆر ئه سپی خوش رهو، له پتی به جی ما
که چی که ری شه ل، گه ییه مه نزلگا
زۆرمان ته ندروست، له ژیر خاک ناشتن
که چی بریندار، نه مرد و ژیا

۱۷- سهرگوزه شته

پاشایه ک خواپه رستیکی نه زانی بانگ کرد، خواپه رست بیری کرده وه که دهرمانیک
بخۆم تا له پولواز بيم، به لکه پاشا بیرویا وه پی له باره م زیاتر بی. وا نه گپرنه وه،
دهرمانه که ی خوارد، دهرمانه که ژه هریکی کوشنده بو، مرد.

پارچه

ئه وهی وه ک فسته ق، به کاکله م زانی
که چی وه ک پیاز، بهرگ له سهر بهرگه
ئه وه خواپه رسته ی، روو نه کاته خه لک
له نوپزا پشتی، نه کاته رووگه ^۱

۱. قۆناغیکه له نیتوان کووفه و مه ککه دا.

دوو تاکی

تا عمرو و بهکر و زهید بپهرستی
دوستی مهخوازه، له کار و همستی
که بهنده خوای خوی، خواست بق پرکاری
دهبی هر شهویش، بناسی بهکجاری

۱۸- سرگوزهشته

کاروانتیکیان له ناو خاکی یوناندا پروت کرد، کوتال و مالکی بی نهژماریان برد،
بازرگانهکان دهستیان کرد به گریان و زاری، خواو پیغه مبهریان شهینانه
تکاکاری، سوودی نهبوو و که لکی نهگرت.

خانه

هرکاتی سرکهوت، ږنگری بهدکار
گوی لئ نیبه کاروان، چند بکا

هاوار "لوقمان" ی حکیم له گهال کاروانه که بوو، په کیک له کاروانچیبه کان پی
گوت: "چهند وشه په کیان له حکمت و ناموزگاریبه کانت بق بلئ، به لکو شه خوايه
و دهست له ماله که مان هله گرن، چونکه جیی داخ و که سهرتی زوره نه م کوتال و
ماله به موفت پروا".

"لوقمان" گوتی: "حیفة وشه ی حکمت به مانه بگوتی".

پارچه

که ناسنیک ژهنگی، لی دا و ږزاندی
هرگیز لاناچی، به زاخاوی ژهنگ
بق دل رهش، وه عز دادان بی سووده
میخی ناسنین، ناچته خوار له سهنگ

۱. رووکه: قبيله.

دوو تاکی

له رۆژی خوښی، لیکهوتی رۆژگار، قهت لهبیرمه که
که دلدا نهوی هزاران رۆژی، به لاهه گـ پـ
که بینه وایه، هات به دزییه وه، شتی لئ خواستی
بیدهیه دهنه، زۆرداریک دیت و ئه یبا بی قیره

۱۹- سه رگوزمه شته

هه رچه ندیک پیری مه زن "ئه بول فه ره ج شه مسه دین کورپی جوزی" - خوی لئ رازی
بیت - فه رموی، که واز له گوته بیتم و گو شه نشین و ته نیا بم، به لام لاهتی و
سه رتهای هه رزه کاریه م تاویان لئ سه ندبووم و مهستی هه ز و ئاره زووش هوشمی
فراندبوو، ناچار به پیچه وانه ی بریاری په روه رده کاری^۱ خۆم هه نگاوم دهنه و له
تیکه لئ و گوئی راداشتن و سه روود گوته ی و تیکه لاه بوونم له که ل ده رویشان به شی
خۆم و مه رده گرت و که ئامۆژگاریه کانی پیریشم و به ییر ده هاتنه وه ده مگوت:

خانه

که ر قازی له که ل، مه دانیشه تبا دهستی باده دا
دارۆغه ش ئه که ر مهی بخواته وه، سه رخۆش به رده دا
هه تا شه ویک له کۆر و دانیشه تنیک نزیک بوومه وه و گۆیندیه کم له ناویاندا دیت.

خانه

وهک ده ماری گیان ده ریته ی، نه غمه ی ناسازی
له ئاوازی باوک مرده ناخۆشته ره، ده نگ و ئاوازی
تاویک په نجهی هاو ده م و دانیشه توان له ناو گوئی و جارتیک له سه ر لیوان بوو، که
یانی بی ده نگ به، وهک عه ره ب ده لئین:

۱. مه بهستی ئه بول فه رمجه.

هۆنراو

به دهنگی گوتنی خوش زۆر دل خوشین
به لام به دهنگی تۆی وا دهنگ ناخوش، بیدهنگ بی خوشین

خانه

له گویترتن لیت، کس نابیه^۱، خوشی
مهگهر نهو کاتهی دهپۆی، خاموشی

دوو تاکی

که تیی هه لکرد و بهرز دهنگی هه لدا
به خانه خویم گوت، له پێگای خودا

په مۆ بخه گویم، هاواره له خۆم
یا دهرگا بکهوه، بچه دهر برۆم

به کورتی، دلی دهر و توشانم راگرت و شهوه کهم به نازار و ناخوشییهکی زۆرهوه
که یانده رۆژ و گوتم:

پارچه

بانگدهر بانگی دا، بانگی له ناکاو
نازانی چهندی به سه رچووه شهو
دریژایی شهو له مژۆلم^۱ پیرسه
که نه چۆته ناو ههر دووچاوم خهو

به یانی بۆ پیرۆزییه میزهرم له سه ر داگرت و دیناریکیشم له بهر پشتیندی هینایه
دهر و له پێش گۆیندهم دانا و له باوهشیم گرت و زۆریشم سوپاس کرد.

۱. نابیه: نابیستی

دۆستان ئەم رەفتارەى منیان بە پىچەوانەى خوو و پەوشت ھاتە بەرچاو و بەبى
ئەقلیم پىئەكەنن، يەككىيان لەناو ئەواندا زمانى تەشەر و گازمندانى دەرکىشا و
دەستى بە تانوتان کرد.

كە ئەم ھەلسوكەوت و رەفتارەت ھەكو بلىمەتان نەبوو كە خەرقەى داىە
گۆیندەھەكى وا، كە لە ھەموو تەمەنیدا درھەمىكى لەناو لەپیدا نەبوو.

دوو تاكى

لایرە بەو لاو، گۆیندەى ھەزار

كەس لە ھىچ جىيەك، نەبىووە يەك جار

كاتىك كە دەنگى، لە زار ھەلسەتا

مووى لەشى ھەمووان، راستبۆو و ھەستا

مەلى ھەيوانى، لە ترسان فەرى

مىشكى مەى برد و گەرووى خۆى دىرى

گوتم: "وا چاكە زمانى تەشەر و گازمندان كورت كەبەو و داى بخەى، چونكە من
گەورايەتتى ئەو پىاوھەم بۆ دەرکەوت، گوتم: "ئادەى لە چۆنەتتى ئەمەم ئاگادار
بکەو! تا منىش بەو جۆرە خۆمى لى نرىك بکەمەو و بچم داواى لىبوردنى لى
بکەم."

گوتم: "بەھۆى ئەوھى كە پىرى گەورەم كەلىك جارانى فەرموو كە واز لە گوتم و
گۆرانىيان بىنم و زۆرىشى ئامۆزگارى چاك و بەرز و بەنرخ كرىووم، كەچى گوتم
نەداىە، ھەتا ئەم شەو چارەنووسى پىرۆز و بەخت و ئىقبالى بلندم بۆ ئەم جىگايەى
رىنووتنى كرىم و لەسەر دەستى ئەم گۆیندەھە تۆبەم كرىد، كە جارىكى تر ھەتا ماوم
نرىكى رىزى سرووبىژ و گۆیندان نەكەوم.

پارچه

ئاوازی خوښ، له دهمی وېک غونچه و لټوی شیرین
هه لستې یا هه لنه ستې، دل هر ئه فریتې
به لام مه قامی عوش شاق و نه هاو مندو حیجاز
له گهرووی گۆینده ی دزیودا^۱، جوانی ناهیتې

۲۰- سهرگوزه شته

به "لوقمان" ی حه کیمیان گوت: "خوو و رهوشتی باش له کئی فیربووی" گوتی: "له به دخوو و به درهوشتان، چونکه هر چییه کی له وانه و هم په سند نه کرد، خۆم لئ پاراست و لټی دوورکه و تمه وه"

پارچه

به گالت هوش نه گهر وشه یه ک کوتره
په نډیکې هر لئ وهر نه گری، خاوهن هوش
به لام سهد دهرکی حیکمهت لای نه زانئ
که والا که ی به گالت هئ دیته بهر گوش

۲۱- سهرگوزه شته

نه گپړنه وه خوا په رستیک هموو شهوئ (۱۰) ده له گه نی خواردنی نه خوارد و تا به یانیشی به نوژکردنیوه رانه بوارد، پیاوچاکیک نه مه ی بیسته وه و گوتی: نه گهر نیو تانی خواردبا و نووستبا که لیک له وه با شتر بوو.

پارچه

دروون له خواردنی خوژاک خالی که
تا نووری عیرفان، ببینی ئه و دم

بۆیه دهرونت خالییه له حکمهت
هاکا خواردنت هاتهوه ناو دهم

۲۲- سهرگوزهشته

پیاویکی ری لئ ونبوو به بهخشایشی خوا چرای ری سهرکهوتنی دیت و هاته ریزی
پیاوچاکانهوه و له پیرۆزی و پاکی گیانی دهرۆشانهوه، رهوشته نابجی و
ناپهسندمکانی هه موو بهچاکه گۆران. وازی له ههوا و ههوس هیئا و دهستی لئ
هه لگرتن، به لام زمانی تانه و تمشهر لیدهرانی هه به دواوه و لهسهر دریژ بوو، که هه
لهسهر خو و رهوشتی جارانه و باهریان به وازهینانی له جیهان و تۆبهکهی نهکرد.

خانه

به عوز و تۆبه له عهزابی خوا، رزگارت ئه بی
به لام ناتوانی، له زمانی خه لکی خوا بی رزگار

به زمانیان نهویرا و تاقهتی پیدیان نهشکا و سکا لای ئه هه لوسته یانی برده لای
بیری تهریقته و گوته: "تازاری زمانی خه لکی هه راسان و دلگیری کردووم".
پیر گریا و گوته: "چاکه و سوپاسی ئه خۆشییه چون ئه دهیته وه، که له وه
چاکتری، که گومانته پی ئه بن"

پارچه

چهند ده لێن بلین، به دکار و هه سوود
عه بیه ی من، که من که سیکم هه ژار
جاریک بق باسی خراپه کانم، لیک کوئه بنه وه
جاریک بق پشتنی خوینم، ئه کهن کار
باش بی و خراپهت، بلین باشتره
نه وهک خراپ بی و به چاکیت کهن دیار

به لام که بۆچوونی باشی خه لکی دهرهق به من که بیوهته ئه وپه ری و من هه له
که موکورتیه دام، رهوایه بیر بکه مه وه و نه خۆش بکه وم.

خانه

ئەمەى ئەمزانى، گەر بمکردايە
ئەبوومە زاھىد، پاك رەوشت ماىە

ھۆنراوہ

(خۆم شارىدۆتەوہ، لە چاوى جىران
بەدى و ئاشكرام، خودايە حال زان)

پارچە

لەبەر خەلك دەرگا، لەخۆم دائەخەم
تا ديار نەبى، عەيىم لای كەسان
دەرگا پىتوھدان بى كەلكە... چون خوا
زانای گشت كارە، ئاشكرا و پەنھان

۲۳- سەرگوزەشتە

گلەيىم برده بەر يەك لە پىران، كە فلان بەخرابەى گەواھى لەسەر من داوہ، گوتى:
"تۆ بە چاكە شەرمەزارى بكەوہ"

ھەلبەست

تۆ رەوشت باش بە، ھەتا دۆژمنت
بۆ بەدگۆيى تۆ، نەيمىنى ماوہ
كە بۆربوت دەنگى، راستەوخۆ دەرچوو
كەى بە دەست موترىب، گوپى راكيشراوہ

۲۴- سەرگوزەشتە

لە يەككە لە پىرانى شاميان پرسى: تەسەووفى راستەقىنە چيىە؟
گوتى: "لەمەو پيش دەستەيەك بوون بە ديمەن پەرت و بلاو لە جىھاندا و
بەمەبەستيش كرد و كۆ و ئەمروش كەسانىكن بە ئاشكرا كرد و كۆ و لەناوھوشدا
پەرت و بلاو".

پارچه

هردهمهو دلت بق شوینتی بروا
له تهنیایی ژین، خووشی نابینتی
که هتبوو کشت و بازارگانی و مال
دلت لای خوا بی، گووشه نشینی

۲۵- سهرگوزه شته

له بیرمه شهویک به دریزایی شهو، له کاروانتکدا شهو رقییم کردبوو و به ره بهیانی
له رۆخ بیشه لانتیکه وه نووستم، شهیدا (عاشق) یک که له م سهفه رهدا، هاو پیمان
بوو، هاوارتکی کرد و پتی بیابانی گرته بهرو پشوویک رانه وهستا.
که رۆژ بووه وه پتم گوت: "ئه وه چیت بوو؟" وه لامی دایه وه:
"دیتم بولبولان له سهه درمختان و کهو له سهه کیتوان و بۆق له ناو ئاوان و
کیانله بهران له ناو بیشه لانا ندا که وتبوونه ناله و هاتوها وار: وام به بیردا هات، که
پیاوه تی نییه هه موو ئه مانه له ته زبیحاتی هینانی ناوی خوادابن و منیش له خو و
فراموشیدا."

پارچه

دوینتی بولبولتیک، ئه یخویند بهیانی
لیتی سه ندیم ئۆقره و تین و بیر و هۆش
یهک له دۆستانی گیانیم له گه ل بوو
سۆزه که ی منی، په ریه هۆش و گووش
پتی گوتم: لای خه لکی ئه مه پروون نییه
مه ل دوعا گو بی و منیکیش خامۆش

۲۶- سهرگوزه شته

چارنیک له سه فه ری حیا زدا له گه ل تا قمه لاویتی هاو دم و هاو کار بووم، کاتیان

بە وردە گوتنى بە سۆزۈۋە بەرى ئەكرد و ھەلبەستى ئەۋىن و دلدارىيان
ئەخوئندەۋە.

خوابەرستىكىمان لەگەلدا بوو، كە دزى حالى دەرۋېشان و بى ئاكا لە دەرد و
ئىشيان بوو، كە گەشتىنە "نەخلەى بەنى ھىلال" مندالتيكى قولەپمشكەمان لەناو
خىلە عارەبانەۋە لى پەيدا بوو، كە تىي ھەلكرد و دەنگ و ئاۋازى تىرا ھەلدا، مەل و
بالندەى لە ھەوا ھىنانە خوار، حوشترى خوابەرستەكەم دىت كەۋتە سەماو
ھەلبەپكى و خوا پەرستەى ھەلدا و رىيى بىبابىتى گرتە بەر، گوتم:
"ئەى پىر!! - سرۋودى ئەۋ مندالە، ھەستى چوار پىي ھەژاند كەچى تۆ ھەروا
نەگژاى و تەكانىكى پى نەدايت و نەى بزۋاندى"

ھەلبەست

ئەزنانى چى بۆ گوتم، ئەۋ بولبولەى سەھەرى
قەت پىت نالين ئادەمى، كەر لە عەشق بى خەبەرى
حوشتر بە شىعەرى عارەبان، كەۋتۆتە بەزم و سەما
كەر تۆ شۆرپىكت نەبى، وا ديارە جانەۋەرى

ھۆنراۋ

(كە رەشەبا ھات بەسەر ولاتا
دار خوار ئەبىتق، نەكو بەردى رەق)

دوو تاكى

بە زىكرى ھەرچى دەبىبىنى لە جۆشە
دلىك ئەيزانى، خاۋەن ھۆش و كۆشە
نەھەر بولبول لە بۆ گول خويئەۋانە
لە وىردى ئەۋدا، ھەر دركىك زمانە

۲۷- سەرگۈزەشتە

يەككىك لە پاشا عەرەبەكان، كە تەمەنى بەرەۋ كۆتايى ھات چىئىشنى نەبوو، راي

سپارد که یه کهم که سیک له بهر به یاندا له دهر وازه ی شاره وه هاته ژوور ی، تاجی پاشایه تیی بکنه سه ری و کاروباری هه لسووراندنی کیشوهری باوینه بهر دهست و بهری.

وا ریک کهوت، یه کهمین که سیک که هاته ژووره وه، دهرۆزه که ریک (سوالکه ر) بوو که له هه موو ته منیا پاروو پارووی به دهرۆزه پهیدا نه کرد و بینه له سه ر بینه ی له جلو بهر که شر و وره کانی نه دا.

کهوره پیوانی دهو لهت و پیوا و ما قوولانی دهر بار راسپارده که ی پاشایان به جی که یاند، کیلی شووره و قه لات و گه نجینانیا ن دایه دهستی، ماوهیه کی پاشایه تی کرد، فه رماندارانی دهو لهت، سه ری سه ری چی یان له روودا هه لبری، پاشایانی دهو رو به ریش، له هه موو لایه که وه که وتنه دوژمنا یه تی به ی و بۆ بهر به ره کانی کردنی شی له شکر یان ناماده و ته یار کرد و هه ندی له فه رمانی هوائانی دهو رو به ری خو شیان که وتنه یا غیبوون و سه ری چی کردنی. سوپا و گه ل پیکدا هاتن، و لات زۆر لایه نی لیره و له وئی لای بووه وه و له دهست ده سه لات دهر چوون. دهر ویشی دهرۆزه که ر به و روودا و کاره ساته هه میسه دلگیر و دل بریندار و بهرت بوو.

تا یه کی که له کۆنه دوسته کانی که ئاوالی سه رده می دهر ویشیه ی بوو و له سه فه ری ده که رایه وه و له و جی و پله و پایهیدا دیت پیی گووت: "سوپاس بۆ خوای کهوره و به توانا، که بهخت و ئیقبا لی بلندت یاوه رت بوو و گو لهت له درک و درکت له پی هاته دهر که یشتیه نه م پله و پایه، "ان مع العسر یسرا" واته له گه ل هه ر ته نگانیکدا خو شییه که هه یه"

خانه

کول تاویک که شه و تاویک بهر پووته

دار تاویک پۆشته و تاویکی رووته

وه لای دایه وه: "ئه ی براده ری ئازیز! سه ره خو شیم لای بکه نه که پیرۆزیایی، نه و کاته ی که نه تدیتم دهرۆزه م ده کرد هه ر غه می نانیکم بوو، نه و پۆکه ش غه می دنیا یه کم به کۆله وه یه."

دوو تاکی

ئەگەر دنیا نەبێ، بۆی دەردمەندین
ئەگەر هەشبوو، ئەوا پێی پایەبەندین
بەلا کوا لەو خراپتر، لەم جیهانە
لە بۆ دڵ هەر دوولای، هەر دەرد و ژانە

پارچە

گەر ئارەزووتە، سامان بخوازی
هەر قەناعەتە، سامان و خوێشی
ساماندار هە تا چۆک^۱ زێر بێخشی
تا چاکەیی ئەوت، نەکەوتە هۆشی
لە پیاوی گەرەم، زۆر جار بیستوو
لە چاکەیی دارا^۲، باشتەرە دەروێشی

خانە

گەر بارام بکا، نێچیرێ بریان
نابێتە قاچی کوللەیی میروولان

۲۸- سەرگوزەشتە

ئەبو هورەیرە - رمزای خوای لێ بێ - هەموو رۆژێ دەچوووە خزمەت پێغەمبەر -
دروودی خوای لێ بێ - رۆژیکیان فرمووی: ئەی ئەبا هورەیرە "یا أباهریرة زرنی
غبا تزدد حبا" کەم کەمەم سەر لێدە، تا خوێشەوێستیت زیاتر بێ.

۱. چۆک: ئەژنۆ

۲. دارا: ساماندار

به‌خاومن دلٲكٲان گوت: ئه‌ومتا خۆر به‌و جوانٲه‌شٲٲه‌وه كه هه‌يه، كه‌چٲ نه‌مان
بٲٲستوهه تا ئٲستا كه‌سٲك عاشقٲ بٲٲ و دل‌دارٲ له‌كه‌لدا بكا. گوتٲ: له‌به‌رئ‌ه‌وه‌يه
هه‌موو زۆژٲ له‌ به‌رچاوانه، ئه‌دى ئه‌وه نٲٲه كه زستانان دٲار نٲٲه چهند
خۆشه‌وٲسته.

پارچه

سه‌ردانى خه‌لكٲ، ناپٲته عه‌يه
ئه‌وه‌نده نه‌بٲ، كه پٲت بلٲن به‌س
ئه‌كه‌ر تۆ بۆ خۆت، خۆت سه‌رزنه‌شت كه‌ى
هه‌رگٲز سه‌رزنه‌شت، ناپٲسى له‌ كه‌س

٢٩- سه‌رگوزمه‌شته

كه‌وره پٲاوٲك (با) ى (پٲچٲكٲ) به‌سكٲدا هات، پٲٲ رانه‌گٲرا به‌ ناچارٲ لٲٲ
به‌ره‌للا بوو، گوتٲ: "ئه‌ى دۆستان! ئه‌وه‌ى كه كردم به‌ده‌ست خۆم نه‌بوو و لٲم
ناگٲرٲ و ئاسووده‌بٲٲه‌كٲش به‌من كه‌ىشت، ئٲوه‌ش به‌ كه‌وره‌بٲ خۆتان ئه‌و
پۆزشه‌م لٲ قبول بفرموون.

دوو تاكٲ

سك زٲندانٲ باٲه، ئه‌ى پٲاوٲ زٲر
پٲاوٲ زٲر، (با) له زٲندانا، ناكا گٲر
له (با) كه‌رٲ، كه‌ر له سكتا جوولا
با ده‌رچٲ چوئكه، بۆ دل بارٲكه به‌لا

خانه

مٲوانٲ رووترش، كه وٲستٲ بروا
وازٲ لٲ بٲنه، لٲٲ مه‌كه‌ره رٲگا

۳۰- سەرگوزەشتە^۱

یەکیک دۆستیکی هەبوو که له دیوانی شادا ئیشی دەرکرد ماومیهکی زۆر تێپه‌ری،
ریک نه‌کهوت پاشا بیبینی، یه‌کیک پتی گوت: "فلانت له‌میژه نه‌دیوه". وه‌لامی
دایه‌وه: "که من خۆم نامه‌وی بیبینم".

وا ریک کهوت یه‌کیک له‌ خزمانی نه‌ له‌وی بوو، گوتی "چ گوناھیکی کردووه، که
ئاوا له‌ دیتنی ساردی؟" وه‌لامی دایه‌وه: "گوناھی نه‌کردووه، به‌لام دۆستی دیوان
کاتیکی ئه‌بینی که له‌سه‌ر ئیشه‌که‌ی لایرا و بیکاره بوو".

پارچه

له‌ سایه‌ی پایه و بوون و گیر و دار
له‌ ناشنا و پۆشنا، ئه‌بن بی خه‌به‌ر
پۆژی داماوای و له‌ کار دهرکران
دهردی دل دین، بق لای دۆست یه‌کسه‌ر

۳۱- سەرگوزەشتە

جارتکی له‌ناو دۆست و هاوهمه‌کاندا له‌ "دیمه‌شوق" ئی، دلته‌نگیه‌کم به‌سه‌رداها،
رووم له‌ بیابانی "قودس" ئی کرد و خووم به‌ گیانله‌به‌رانه‌وه گرت، کاتیکی بوومه
دیلی فه‌رمنگان، له‌ هه‌لکه‌ندنی خه‌نده‌کی ته‌رابلوسی له‌گه‌ل جووله‌کاندا بیکاریان
پتی نه‌کردم، یه‌کیک له‌ سه‌رداران "هه‌لب" که ناسیاوی پیشینه‌مان بیکه‌وه هه‌بوو
و به‌ویدا تێپه‌ری و منی ناسیه‌وه، گوتی: "ئه‌وه چییه و چۆن که‌وتویه ئیره؟"
گوتم:

پارچه

له‌ ده‌ست خه‌لکانیک، چوومه ده‌شت و کێو
له‌وی هه‌ر په‌نام، بق یه‌زدان ئه‌برد

۱. ئەم سەرگوزەشتیه‌ جێ گۆڕیکی پتی له‌گه‌ل سەرگوزەشتیه‌ی (۲۸) دا پتی کراوه که
نازانم چۆناو چۆنه و بق وای لێ هاتوه. -غریب پشده‌ری-

سهیری چهند نهحسه، چارهنووسی وا
سر بیئمه دهرگا و ناومالی نامهرد

خانه

زنجیر له پی بم، له گهل دۆستانا
نهک لای بیگانان، له ناو بیستانا

بهزهیبی پیمدا هاتهوه و به ۱۰ دینارانی کریمهوه و له بهندایه تییه فهرنگانی
رزگار کردم و له گهل خۆیدا بردمیهوه (ههلب) ئی و کیژیکی ههبوو و له سر سهه
دینار مارهیی، لیتی ماره کردم.
پاش ماوهیهک، کیژهی بهدخوو و ناشیرن و دزیو، دهستی به زماندریژییه کرد و
ژیانی پی تیره و تال کردم.

دوو تاکی

هاوسهری بهدخوو، له مال پیاوی چاک
ئهیکاته دۆزهخ، له ههمووان تاک تاک
زینهار له ژنی بهدخوو سهه زینهار
وقینا ربنا عذاب النار

ههموو چاریک زمانی تانه و تهشهرانی دریژ دهکرد و دهیگوت:
"تۆ هه ئهوه نیت که باوکم به ۱۰ دینارانی کریمهوه؟ گوتم:
"با، به لئی.. به ۱۰ دینارانی من له بهندایه تییه فهرنگان رزگار کرد و به سهه
دینارانی شی کردم بهنده و دیلی دهستی تۆ.

ههلبهست

پیاویک مه پکی، له دهمی گورگ هینایه دهری
که نهیهشت بیخوا، زووی گهیبیه سهری

شهوۆك كـيريتكى، بهملدا مالان
كيانى مهركه، كوتى، به نالان
له چنگى گورگ، دهريازت كـردم
خوت بووى بهگورگ و لهناوت بردم

۳۲- سهرگوزهشته

يهك له پاشايان له خواپهرستىكى، كه خاو و خيزانتيكى زۆرى ههبوو پرسى: "كه
كاته بهنرخ و خوشهويستهكانى خوت چون بهسهر دهبهى؟"
وهلامى دايهوه: "شهو به ناورانوه و بهيانيش به كارى پتيويستى و بهدرتزيى
رۆژيش به دواى پيداكردى خهرجيبهوه بهسهر دهبهم."
پاشا له كرۆكى ناماژمكاني گهيشت و فهرمووى: "مووچهو بهراتى ژيانى بۆ
دانين و بۆى بپرئوه، تا بارى خيزانى لهسهر دل لابيچى".

دوو تاكى

ئهى كـيرۆدهى مال و منال
بيرهويهويدا، بهرت مهكه خيال
گوئى مهده منال، نان و بهرگ خوراك
بژويان بۆ ديت، له لاي خوداي تاك
تهواوى رۆژى، كه ئهدم بريار
شهو نويزان كه، بۆ پهروهردگار
كه نويزم دابهست، ديتته خيال
بهيانى چ بخون، مال و مندالم؟

۳۳- سهرگوزهشته

خواپهرستىك له بيشه لانتىكدا دهژيا و كه لاي دارو درمختانى دمخوارد، پاشا بۆ
ديدمنييهى چوو له لاي و پيى كوت:
"تهگهر ههز دهكيت و به چاكي دهزاني، وهره شار و لهوئى جيتيهكت بۆ تهرخان

دمکهم که بۆ تاک بوونهوه و خواپهرستییه دهست بدا و خه لکیش که لک له ههناسهی پر پیت و فه رتهوه وهر بگرن و له کرداره چاکه کانهوه پهیرهوی بکن.

خواپه زست ئەم قسهیهی پاشای به دل نه بوو و رووی لێ وهرگیرا، په کتیک له وهزیرانی دهو لهت پتی گوت: "وا چاکه دلی پاشا راگری و له بهر دلی ئەو بۆ چهند پوژدیکان بیتته شاری و چۆنیهتی جییه که بزانی، دوايهش ئەگه زانیتان پووناکاپیتان لیلییهکی لێ پهیدا بوو، ئەو کاته به ئارهزووی خۆتان بکن.

وا ئەگه پیرهوه خواپه رسته هاته شار، خانووی باغی تایبهتی پاشای بۆ رازاندرایهوه، جییهکی دل و مکه و ئارامبه خشی وهک به ههشتی هاته بهرچاو.

دوو تاکی

کولی سوور و مکو، رووی جوانانه
 سونبولیش ئەلێ، زولفی یارانانه
 به لام له ترسی، سه رمای پیرترین
 کول تیر شیر نه بوو، ههرومهکو بیژن^۱

هۆنراو

(له بان لقه کانهوه، گولناره
 ناگر بهداری شینهوه، دیاره)
 پاشا دهستبه جۆ که نیرمهیهکی روو وهک مانگی درهوشاوه جوانی بۆ هه نارد.

هه لبهست

ئەم چهشنه مانگه، عابید ئەکا شیت
 پهیکه ری په ری و جوانی تاوس بیت
 له گه ل دیتنی پهیکه ری جوانیت
 عابید خۆ ناگرێ و ئەکهوته بهر پیت

۱. بیژن = ئیژن: ده لێن

هر به و جوړه، پاش نومه، غولامیکی هرزهکار و جوان و نهرمونیان و دهگمهنیشی بق بهرې کرد.

پارچه

خه لکی له دهوری، له تینوان خنکان
خوڅشی ئاوبیره و هر خویشی نایدات
چا و له دیتنی، هرگیز تیر نه بوو
وهک تینووی نه شکې، له ناو زتی فورات

خوابه رست که و ته خواردن و خوار دنده و هی خوڅش و له بهرکردنی جلو بهرگی
نهرمونول و گران به ها و تام و چیژی میوهی شیرین و بون خوڅش و و چاودانه
جوانی غولام و که نیزه که و و که و ته خوڅشییه.

ناقلمندان گوتوویانه: "زولفی جوانان زنجیری پتی نقل و داوی مهلی زیره که".

خانه

له ریگای عیشقی تو دامن، دل و دین، دانش و سامان
منم نیمر ق مهلی زیره که، به داوی تو گرفتارم
سره نجام دهولته کاتی خوابه رستهی که و ته پریشانیه.

پارچه

کویه له فهقی و شیخ و موریدان
به هه ناسه ی پاک هاته دنیاوه
که دلی دایه نه م دنیا ی دوونه
وهکو میتش چه قییه، هه نگوین به پاوه

جاریکی پاشا نارمزوی سهردانی خوابه رستهی کرد، که چووه لای دیتی رهنگ
و روو و دیمه نی جارانی گزراوه و سوور و سپی هه لگه راوه و قهله ویی پتوه دیاره و
پالی وه سهرینیکی دیباوه داوه و غولامیکی بهری په یکه رینیش به باوه شینیکی

په‌ری تاوستیوه له‌پشت سه‌ریه‌وه راوستاوه.
 به‌سه‌لامه‌تی حالی دل‌خۆش بوو و دانیش‌ت، قسه و گفتوگۆی بۆ هه‌موو لایه‌کیه‌وه
 هیتنا و برد تا له دوا‌ییدا گوتی: "من له جیهاندا ئەم دوو ده‌سته‌یه... که ده‌سته‌ی
 زانایان و خواپه‌رستانن به دۆست و نزیکي خۆم ئەزانم"
 وه‌زیره فه‌یله‌سووف و دنیا‌دیده‌که‌ی له‌وێ بوو، گوتی: "مه‌رجی دۆستا‌یه‌تی ئەوه‌یه
 که له‌گه‌ڵ هه‌ردوو ده‌سته‌که‌انی‌شدا چاکه‌ ب‌فه‌رمووی زێر ب‌ده‌یه زانایان تا هه‌ر
 به‌دوای زانستی خۆیا‌نه‌وه بن و هه‌چ‌یش نه‌ده‌یه خواپه‌رستان تا واز له خوا
 په‌رستی نه‌هێنن.

خانه

بۆ شتی‌ک له د‌ل‌ما، بم‌ینی که‌ل‌ین
 ناشیم بۆ ئەوه‌ی، زاهیدم پی ب‌ل‌ین

پارچه

خاتوونی دیمه‌ن جوان و روو شیرین
 خۆش نه‌دا له ته‌ل، دل‌ ئە‌کا شه‌یدا
 ده‌روێشی خاوه‌ن، ره‌وشتی پی‌رۆز
 له هه‌یج جێ به‌ سو‌ال، نان نا‌کا په‌یدا

پارچه

ئ‌ه‌وه‌ی ره‌وشتی جوانه و بۆ خوا‌یه
 بی نانی وه‌قف و سو‌ال زاهیده
 په‌نج‌ه‌ی جوانان و بنا‌گۆی د‌ول‌به‌ران
 بی زێر جوانی‌یان بۆ خۆی شاهیده.

خانه

تا دنیام هه‌بێ، زیاترم مه‌به‌سته
گهر به زاهیدم، نه‌ژمیرن راسته

۳۴- سه‌رگوزه‌شته

ئهو‌هی تایی ئهم وته راست ده‌کاته‌وه ئه‌مه‌یه: ده‌گێرنه‌وه پاشایه‌ک کارێکی کرینگی هاته پیش، گوئی: "ئه‌گهر ئهم کاره به ئاره‌زووی من راست بێنیته‌وه، ئه‌وه‌نده دره‌مه به‌سه‌ر خواپه‌رستاندا ده‌به‌شمه‌وه".

که نیازمه‌کی پێک هات و ئاره‌مه‌تی نه‌ما، جێبه‌جێکردنی په‌یمان‌ه‌که‌ی به پێویست زانی، کیسه دره‌مه‌مێکی دایه ده‌ست یه‌ک له نو‌که‌ره‌مکانی تا به‌سه‌ر خواپه‌رستاندا به‌شیته‌وه.

ده‌لێن نو‌که‌ره‌که‌ی پیاویکی زیره‌ک و وشیار بوو، به درێژایی پو‌ژێ گه‌را و ئێواره گه‌راپه‌وه و کیسه دره‌مه‌که‌ی ماچ کرد و له پیش پاشای دانایه‌وه و گوئی: "چه‌ندله دواي خواپه‌رستان گه‌رام وچه‌نگم نه‌که‌وتن". پاشا گوئی: "ئهو ده‌لێی چی؟ هه‌ر ئهو‌هی ئه‌من بزانه‌م چوارسه‌د خواپه‌رسته هه‌ر له‌م شارهدا هه‌یه" وه‌لامی دایه‌وه: "ئهی خاومنی زه‌وی! ئهو‌هی خواپه‌رسته زێر و پاره وهرناگرێ و ئهو‌هی زێر و پاره‌ش وهرده‌گرێ خواپه‌رسته نییه".

پاشا پێ کهنی و به‌هاوده‌مه‌کانی گوت: "من چه‌ندم متمانه و باوه‌ر به خواپه‌رستان هه‌یه، ئهم فی‌ل و ته‌له‌که‌بازه ئه‌مه‌نده‌یان دو‌ژمن و ناحه‌ز و بێ باوه‌ره پێیان، هه‌قی‌ش به‌وه، که گوتوو‌یانه:

خانه

زاهیدێ وهرگرێ، دره‌م و دینار
له‌و زاهیدترێ، بکه‌ دو‌ست و یار

۳۵- سه‌رگوزه‌شته

له‌ زانایه‌کی پایه به‌رزبان پرسی: له‌باره‌ی نانی وه‌قفه‌وه ده‌لێی چی؟ گوئی:

"تهگر بق دل ئاسوودمیی و ئارامکردنهوی بیر و هۆش بیّ حهلاله و تهگر هر
تهنیا بق خواردنی وهریگری حهرامه"

خانه

خاوهر دلان نان، بق پرسستی دهبنه خهلوته
تهک بچنه کونجی، خهلوته دانیشن له بق لهتی نان.

۳۶- سهرگوزمهشته

دهرویشیک چوه جیهیکی، خاوهر جیهیکه دهست و دل والو چاوتیر بوو،
دهستهیهکی خویندهوار و ئههلی ئهدهب لی بوو، ههریکه قسهیهکی خوش و
دلکهرهوی ئهکیرایهوه، دهرویش له بیابانهوه هاتبوو و هیشتا هیچی نهخواردبوو.

یهکیک لهوان بهگالتهوه پیتی کوتی: "تۆش دهبی شتیک بلی".

دهرویشهکه کوتی: "من وهکو ئیوه راویژ و زمانی پاراوم نییه و هیچیشم نهزهر
نهکردوه. به دیره شیعیکیک وازم لی بین،

هموو له هموو به خووشیبهوه کوتیان: "بلی!" کوتی:

هۆنراو

منی برسی له بهرامبهرمه، خوانی نان

و مکه ههرزمکاریکم، له بهر دهرگای گهرماوی ژنان

یاران له دواییدا تیی گهیشتن و نانیان له پیش دانا، خانهخوی کوتی: "تاویک
راوهسته! وا کهنیزمکه کانم گۆشت بق دهرژین".

دهرویش سهری ههلبیری و کوتی:

خانه

مهلی بوهسته، بق گۆشتی برژاو

نانی رووت گۆشته، بق برسیی داماو

۳۷- سرگزشته

مريدتيك به پيري خوئی گوت: چبگه له دست ئه خو خه لکهي وه زاله هاتووم، هيندم
دینه دیده نیه کات و ساتم لئ تیکچووہ"
پتی گوت: "ئوهی هزاره قهردی بدهیه و ئهوهی دهوله مندیشه داوای شتیکیان
لئ بکه، ئیدی نایه نه وه لات".

خانه

ئهگه سوالکهر، سه ره لشکری ئیسلام بوایه
ئهوا کافر له ترسی سوال، رای دهکرد تا بهردهرگای چین

۳۸- سرگزشته

دانایهک به باوکی گوت: "هیچ یه کیک له و قسه دلاویز و رهنگینانهی په ندبیژان
کارم تئ ناکهن، له بهر ئهوهی که کردار و گوشتاریان وهکو یهک نییه و یه کتر
ناگر نه وه"

دوو تاکی

خه لکی فیر دهکهن، ته زکی دنیاکهن
بو خوشیان پاره و دهغل و دان داکهن

زانایهک که ههر، و تهی هه بی و بهس
چی بلئ قسه کهی، لئ وهرناگری کس

زانا ئهوهیه، که خراپه نهکا
نهک به خه لک بلئ و خوئی ئهوه نهکا

ههرومک قورئان ئه فرمووی: (أتأمرون الناس بالبر وتنسون أنفسکم)
واته: فرمان به خه لکی دهکهن به چاکه و خوشتان له بیر دهچیته وه.

خانه

زانایهک هر تن پهروهری له خوئی بکا

ئوه هر خوئی گومرایه، رابهری کی بکا؟

باوکه کوتی: "کور من! هروا لهخووه و به خه یالی پوچی پروت ناکری روو له پهنه و پهروهردهی، پهنه و ناموژگاری بیژان وهرگتیری و گومرایی وهپال زانایان بدهی و بهدوای زانایانی بی گوناهدا که رانیش نه بیته مایه بیبه شیبون له که لک و قازانجی زانست و زانیاری، هرومکو ئو کویرهی شهویک که وتبووه دهقن و قور و چلپاوووه و هاواری نه کرد، موسلمانینه!! هر نه بی چرایهک له ریگا که مدا دانین! ژنیک کی قسه خووش بیستی و کوتی: "تو که چرا نابینی، به چرا چ نه بینی؟ هروها نهنجوومه نی پهنه و ناموژگارییان وهک دووکانی بازرگانان وایه، تا وشکه پارهی که نه دهیت کووتال وهرناگری، له ویش هاتا نارهمووه که می خووشی و شادمانی وهرناگری.

پارچه

کوئی له بهندی زانا بگره، به دل و گیان
دل مهده وتی، پیچه وانهی کردار
ئوه راست نییه، که نه هلی لاف و گه زاف دهیلی
نووستوو چون نووستووی پی نه کری بیدار؟
پیاو ده بی پهنه، بگریته کوئی
گر پهنه نووسرایته وهش، له سه دیوار

پارچه

عابیدیک له خانه قاووه، هاته ناو مه درسه
پهیمانی ناوه لانی، نه هلی ته ریقی شکان
پیم کوت: جیاوازی له نیوان زانا و عابیدا چیه
نه مانهت به باشتر دانا، له نهوان

گوتی: "ئەمانە بەری خۆیان، لە ئاو دەردین
هەولی ئەوان بۆ پرزگاری خنکاوه، لە خنکان.

۳۹- سەرگۆزەشتە

یەکیکی مەست لەسەر چەقی ڕێیە نووستبوو، جلەوی خۆی لە دەست دا، خوا
پەرسیتکی بەلادا تێپەری و لەو حالە قیزەونەمی وردبوو، بەو مەستیەوه سەری
بەرز کردووه و پیتی گوت: "إذ مروا باللغو مروا كراما" واتە - هەركاتیک
گوناهكارتکت دیت کاری خراپی کردووه بەرێزهوه بەلایدا تێپەره.

هۆنراو

(کە گوناهكارت دیت، چاو پۆشه و برۆ
کە پیت نزیوه، وەرە و پیاو بە تۆ)

پارچه

روو وەرگیره، عابید لە گوناهكار
بەچاوی بەخشین، لەوی سەیرکە
گەر من بە کردار، ناجه وانمەردم
تۆ وەک جوانمەردان، لە من گوزەرکە

۴۰- سەرگۆزەشتە

دەستەیک لە رەندان بۆ دەرویشیکی دەریه رین و هەرچی ناشایستەیه پتیا گوت
و پتیا کرد. لە تاوان هانای برده بەر پیری تەریقت، کە حالیکی ئاواي
بەسەر هاتوو، پیر پتی گوت:

"گورا من! خەرقلە دەرویشان کراسی رازیوون و دانیاییه؟؟، هەر کەسێ لەم
بەرگەدا بەرگە ناله بارییان نەگرتی، نابێ ئەم بەرگە بپۆشی.

خانه

دەریای پان و قوول، بە بەرد لێل نابێ
دانا برهنجی، هیشتا تەنکاوه

پارچہ

گھر تووشی زیان بووی، خۆی بۆ پارگره
که به بووردنیک، له گوناھ ئهیبی پاک
براکه ئهنجام، خاکه چارمنووس!
بیه خاک پیش وهی، بییهوه به خاک

۴۱- سه رگوزمهشته

ئهم چیرۆکهیه، ببیه له بهغدا
له ئالو پرده، خیلافیک پرووی دا
ئالا له گهردی، پێ و پهنجی بهستن
کوئی به پرده، به گلهیی کردن
من و توهر دووک، له نیش هاوکارین
بهندهی بارمگای، یهک فرماندارین
دهمیک له خزمهت، ئاسووده نیمه
ومخت و ناومختان، له رێپهویمه
نه رهنجت دیوه، نه تالی ههسار
نه بیابان و پێ، نه گهرد و غوبار
من بۆ تیکۆشان، پیم له پیشتره
جا بۆچ نزیکیت، له من زۆتره؟
تو غولامانی، مانگ روو ئهبینی
له گهڵ کیزانی، بۆن یاسه مینی
منم کهوتووومه، دهستی شاگردان
پابهندی سهفر، دايم سه رگهردان

گوتی: "من سهرم، لسهر ئاستانه
 نهک وهک تق، سهرم وا له ئاسمانه
 ئهوهی گهرهیی بوئی، بی پتی خۆی
 نهکهوته نزمی و دهرد و غهمی خۆی
 "سهعدی" کهسیکه، پیرتکی کهوتوو
 هیچ کهس نایهته، شهری پهککهوتوو

۴۲- سهرگوزهشته

پهکتیک له خواپهرست و پیاوچاکان، پیاویکی پآلهوان ئاسای رووگرژو دژ و مرچ و
 مۆنی دیت، کهفی له زاری ههلهداوه، پرسى ئهمه چیه؟ پیاوان گوت، فلانهکهس
 جنیوی پیداهه، وهلامی دایهوه: "ئهم بی هونهره، کیشی هزار من بهرد هه
 نهگری و بهرگهی چاوپوشینی قسهیهک ناگری."

پارچه

واز له لافی هیژ و مهردایهتی بینه
 ئهوهی خۆ نهگری ژۆرکهمه، چ پیاو و چ ژن
 گهر له دهستت هات، دهمی شیرین که
 پیاوهتی نییه مست دهی له دهمی، یانی بیدهنگ بن

پارچه

ههر کهسی بیت و دهرهستی فیل بی
 پیاوهتی نهبی، ئهوه پیاو نییه
 ئادهمیزاد خۆی، ههویری خاکه
 گهر خاکیی نهبی، ئادهمی نییه

خوو و پهوشتی "اخوان الصفا"^۱ یان له گوره یه ک پرسی، گوتی:
نهوانه همیشه هز دهکن نارمزوو و بهرژهوندیه کانی خه لکی تر بخه نه پیش
نارمزوو و بهرژهوندیه کانی خویانه وه، دانایان گوتویانه: "نهوهی هر غه می
خویته و به خویوه خریکه نه برادره و نه خویش."

خانه

هاورچی نه گهر بهلمی کرد، هاورچی تو نیبه
دل مده بهو کسه می، دل بهستی تو نیبه

خانه

کسه می خوی نه بیی، نایین و ته قوا
دوورکویه وه له، خوشه ویستی وا
له یادمه یه کتیک له ناحهزان خرابه می له م تاکه دیره شیعره می من گرتبوو،
گوتبووی: "خوای مه زن له قورئانی پیروژدا نه فرته می له لیکتر دایران و فرمانی به
خوشه ویستی له گه ل خزماندا کردوه و نهوه می تویش گوتت، پیچه وانه و دژی
نه مه یه."

گوتم: "ناماقوولیت کرد، نه وه به گویره می قورئانه". (وإن جاهدك علی أن تشرک
بما لیس لك به علم فلا تطعهما) واته:
"نه گهر دایک و باوکت هه ولیان له گه ل دای تا هاوتا و هاوبهش بۆ من دانیتی،
به قسه یان مه که."

خانه

هزار خویش که بتکاته بیگانه، له خوا
فیدای بیگانه یه کی که، بتکاته ناشنا

۱. اخوان الصفا: برایانی دوست پاک، کومه لیکتی نهیینی بوون، به پرتووک بلوکردنه وه
که سانیان وشیار نه کردوه.

پیره مپردیکی ناسک، له بهغدا
کیژوله کەسی خۆی، به پینه چیهک دا
پیاوهی دل وەک بهرد گازیکی لی دا
له لیوی کیژه، هەر خوین ئەتکا
سبەهی که باوکەیی، کچەیی بی کەسی
دیت.. چوو له لای زاوا، تا لی بی پرسە
ئەری هیچ و پووچ! ئەمە چ دگانه
تۆ لیوت گەزتوو، یانه هەنبانه؟
من لەم وتەیم، گالتەم نییه مەبەس
گالتە له لایەک، راستی بگره دەس
که خووی بەد جیتی گرت، لەناو سروشتی
قەت بەری نادا قیامەتیش هەستی

واها تووه که زانایەک، کیژیکی تا بلتی ناشیرینی هەبوو، که بالق بوو، له گەل ئەو
هەموو جیاز و بارگە و بنەشدا که هەیبوو، کەس لای لی نەدەکردووه و
نەیدەخواست.

خانه

ناشیرین دەبی، ئاوریشم و دبیا
گەر له بەری کا، بووکی نا زیبا

سەرەنجام به ناچاری له کوژیکیان ماره کرد، وا دەگێرنهوه که لهو کاته دا

پزیشکیکی چاوان له "سهرندیب" هوه هاتبوو که چاوی کوپر و نابینای روون
نه کردهوه، به زانایه که بیان گوت:

"بۆ چاوی زاواکت چاک ناکهینهوه؟" گوتی: "ئهترسیم هه چاوی چاک ببیتهوه
کیزهکه م تهلوق بدا و دهستی لی هه لگری".

نیو هۆنراو

مێردی ژنی ناشیرین، کوپر بی باشه.

٤٦- سهرگوزهشته

پاشایهک به چاویکی سووکهوه ئهپروانیه خێلی دهرۆشان، یهکیکیان به زیرهکی
خۆی تی گهیشته و گوتی: "ئهی پاشا! ئیمه به سوپا و قوشهن له تو کهمترین و
بهژیان له تو بهختهوه و خۆشتر و له مردنیشدا، وهکو یهک بهرابهرین و له
زیندوو بوونهوه و ههستانهوهی قیامهتیشدا - خوابیکا - چاکترین"

دوو تاکی

گهر خاوهن مولکی، ژبای کامهران

ئهگهر ههزاری، پێویستی به نان

بهو جوژه ههردوو، که هاتنه مردن

چی ئهبن له ژبان، هه کفن برن

کاتێ ئهجهل هات، بارگهر بنهت بهست

گه دایێ چاتره، نهک پاشای سهرمهست

دیمهن و پوآلهتی دهرۆشانیش کۆنه کراسیکی پیناوی و سهریکی تاشراوه و
راستییهکهی ناخیشیان، دلێکی زیندوو و گیانیکی مردوو یان ههیه"

پارچہ

نہو کسہی دہرگا بہ خہلکی نہگرنی
خوی با نادات و ہاتوہہ بق شہری
دہنی تی بگا، یہ کجار نہزانہ
ناقلی دہکا، شہقی زہمانہ

ریگای دہرویشان 'یاد و سوپاس و خزمہت و ملکہچی و بہخشین و پازیبوون بہ
بہش و یہکتایی ناسین و پشت قایمی و خق بہدہستہوہدان و بہرگہگرتنہ'. ہر
کسہیکی نہم ٹاکارانہی لی و ہدہرکہوی بہ راستی دہرویشہ با کراسی بہ
نرخیشی لہ بہردابی، یا لہ ناو کراسی بہنرخدا بی.

بہلام ہرزہگق و نوٹنہکەر و ئارہزوو پەرست و ہوہس باز نہگەر رۆژیش
بگہینیتہ شو و شو لہ خوشی رابواردندا بکاتہوہ رۆژ لہ خہوی غہفلہتا و
ہرچی ہاتہ پیشی بیخوا و ہرچی ہاتہ سہر زمانی بیلی نہوہ بی ٹاینہ، خق
نہگەر لہ عہبای لۆکہشدا بی.

نہی دہروون بہتال لہ تہقوای خودا
جامہی پریایت، کردوتہ بہرت
پہردہی حہوت رنگیت بہ بہر دہرگاوہ

لہ ژووریش حہسیر، بۆتہ راخہرت

دوو تاکی

چہند گولیکم دیت، کرابوونہ دہستہ
لہسہر گومبہزیک، بہ گیا بہرہستہ
کوتم: "چۆن دہبی، گیای ناچیز، وا
لہ ریزہی گولی، دانیشی ہر وا

کیا گریا و ویستی، بیدہنگ بم خاموش
 ناشی یارانم، بکہم فاراموش
 گہر نیشمہ بۆن و رہنگ و جوانی
 ئہی ہر گیای ئہر نیم، لہ باغہکانی؟
 ہر منم بہندہی، یہزدانی کسہریم
 پەرورہدی چاکہ و نیعمہتی قہدیم
 گہر بی ہونہرم، ئہگہر ہونہرمہند
 ئومئید ئاورپکہ، لہ لای خوداومند
 سہرہرای ئہوش، خاوەن کووتال نیم
 خاوەن سہرمایہی، تاعہت و مال نیم
 خۆی چارہی کاری، بہندہ ئہزانی
 کہ دەستی بہربوو، لہ گشت دامانی
 ئہوہ دابیکہ، خاوەنی مولکان
 ئہپۆشن لہ ئاست، بہندہی پیر چاوان
 خودای من! کہ تۆ جوانی جیہانی
 ببہخشہ بہندہی، پیر و زورہانی
 "سہعدی" بگرہ ریتی، قیبلہکھی رہزا
 ئہی مہردی خودا، بگرہ ریتی خودا
 بہبہخت ئہویہ، وہرگی پرتی روو
 ہیچ دہرگای دیکہ، نیبہ لہ پیش توو

۴۷- سہرگوزہشتہ

لہ دانایہکیان پرسی: "ئازایہتی و دلآوایی (سہخاوەت) کامیان باشترن" گوتی:
 "ئہوہی دلآوایہ پتویستی بہ ئازایہتی نیبہ".

پارچہ

نووسراوہ لہسہر، گۆری بہہرام گۆر
دلت والا بی، نہک بازوی بہ زقد
کہ جیہانمان گرت، بہہیز و مہردی
ہیچمان لہگہل خو، نہبرده ناو گۆر

پارچہ

نہماوہ حاتمہی تایی، بہلام ہمیشہ
نہمینتی ناوی بلندی و بہ چاکہ ناو نہبرتی
زمکاتی مال بدہ، لقی بی کہلکی دارمیتوان
تا باغوان نہیبری، نہو زیاتر نہدا تری

دەرگهی سییه م

لهبارهی قنیات "قهناعهت" و دنیابوون به بهش

۱- سرگوزهشته

سوالکهریکی مهغریبی له کووچهی بازاریکی شاری (حەلب) یدا ئەیگوت: "ئەی خاوین مال و سامان و داراییهکان! ئەگەر ئێوه ویزدان و ئینسافتان هه‌بوایه و ئێمه‌ش قیناتمان به بهشی خۆمان هه‌بوایه، دیارده‌ی سوالکردنی له هه‌موو دنیایه‌دا نه‌ده‌ما".

پارچه

ئەي قه‌ناعه‌ت تۆ، ده‌وله‌مه‌ندم که
له تۆ به‌و لاره، کوا خێرو خۆشی
کونج گرتنی سه‌بر، لوقمان دایناوه
که سه‌برت نه‌بێ، بێ هۆش و گۆشی

۲- سرگوزهشته

دوو ئەمیرزاده، له میسرێ هه‌بوون، یه‌کیکیان ئەیخویند و زانست فێر نه‌بوو، ئەوه‌ی تریان، سامان و دارایی پێکه‌وه ده‌نا و پاشه‌که‌وتی ئەکرد، ئەو بووه زانای رۆژ و ئەمه‌شیان بووه "عه‌زیزی میسر" ئی، پاشان ده‌وله‌مه‌ندکه به چاوکی سووک سه‌یری زانایه‌که‌ی ئەکرد و گوتی: "ئه‌وه‌تا من که‌یشتمه پاشایه‌تی و تۆش هه‌روا له ده‌ستگورتیدا ماویه‌وه". وه‌لامی دایه‌وه:

"براله! ده‌بێ من هه‌ر سوپاسی چاکه‌ی یه‌زدانی به‌رز و مه‌زن بکه‌م که میراتی پێغه‌مبه‌ران - زانین - م بۆ ماوه‌ته‌وه و تۆش میراتی فیرعه‌ون و هامان - فه‌رمانه‌روایه‌تی میسر".

دوو تاکی

من ئەو میرووهمه، پیم پیا ئەمالن
زەردەواله نیم، له چزووم بنالان
سوپاسی ئەمه، چۆن بهینمه جی
که هیزی وهم^۱ نییه، کەس لیم برهنجی

۳- سەرگۆزەشتە

دەرۆتشیکم دیت، له ئاگری هەژاریدا ئەسووتا و پینەیی لەسەر پینەیی خەرقەکهی
ئەدا و بۆ سرهوتی دلی خۆی ئەدوا.

خانە

بەنانی وشک و بەرگی دەرۆتشی
بژی، نەک نازی هیچ کەس بکیشی

یهکیک پیتی کوت: "ئەو بۆ وا دانیشتووی و چاوه‌پێتی چیت؟ که فلان لەم شارەدا
دلێکی چاک و والای هەیه و چاکه و بەخششی بۆ گشتە، چاکي خزمەتی نازادانی
کردوو به لادا و به هەموو دلێکه‌وه هاتوو، ئەگەر چۆنیەتی گوزهرانی تۆش ناوا
و مەک هەیی، بزانییت، ئەو هی پتویست بی، به گۆیهری دلی تۆی مەکا و بۆ تۆش به هەل
دەزانی، کوتی: "بی دەنگ به! له هەژاری و دەستکورتییەدا له برسان مردن
باشتره، نەک لەبەر کەسیک دەستی دەرۆزه پان کەیتەوه".

پارچه

گۆشەنشینی و کراس پینەکردن
چاتره له داوای، کراس له گهوران
راست وەکو یهکه، سزای ناو دۆزهخ
بۆوهی چوو به هەشت، لەسایهی جیران

۱. وم: ئەوم.

۴- سەرگوزمشته

یه کیک له پاشایانی عهجم، پزیشکیکی زانای کارامه و تیگه‌بشتووی ناردە
خزمت "پێغه‌مبەر" - دروودی خوای لئی بئی - سالتیک له ولاتی عارهباندا مایه‌وه،
هر بۆ تاقیکردنه‌وه، یه‌کیکی نه‌هاته لا و داوای چاره‌سه‌رییه‌کی نه‌کرد.

رۆژیک پزیشکه‌که هاته لای پێغه‌مبەر - دروودی خوای لئی بئی - و گله‌یی کرد و
گوتی: "منیان بۆ چاره‌سه‌رکردنی هاوه‌لان ناردوه و که‌چی له‌م هه‌موو ماوه‌یه‌دا
که‌سیکم به‌لاوه نه‌هاتوه، تا ئه‌و خزمه‌ته‌ی که پێم سپێردراوه به‌ جێی بێنم".

"خۆشه‌ویست - د. خ - فرمووی: "که ئه‌مانه تیره‌یه‌کن هه‌تا برسیره‌تی
ته‌نگاویان نه‌کات، هیچ ناخۆن، ئاره‌زووی خواردنیشیان هر دهمینێ که ده‌ست
هه‌ل ئه‌کرن".

پزیشک گوتی: "هۆی له‌سساغیان ئه‌میه" خاکی به‌رده‌می ماچ کرد و رویشت.

دوو تاکی

پزیشک کاتی، که دێته‌ گوته‌ر

به‌ نه‌خۆش ئه‌لی، خواردن مه‌خه‌ زار

له‌ بئی ده‌نگییا، روو بدا زیان

له‌ برسیره‌تیدا، با بدا گیان

ئه‌وکاته‌ راسته‌، ئامۆژگاری کا

خواردن هه‌نده‌بئی، گیان پرزگاری کا

۵- سەرگوزمشته

له‌ ره‌وشتی ئه‌رده‌شیری بابه‌کانه‌وه هاتوه، که له‌ پزیشکیکی عه‌ره‌بی پرسى: "که
خواردن رۆژێ چهند ده‌بئی بخورئ؟"

گوتی: "کیشی سه‌د دره‌م به‌سه".

وه‌لامی دایه‌وه: "ئه‌مه‌نده چ هه‌یزو تینیک ئه‌دا؟"

پزیشک گوتی: "ئه‌مه‌نده هه‌لت ئه‌کری، له‌مه زیاتر بئی تو هه‌لی ئه‌کری".

خانه

خسواردن بۆ ژین و زیکر کوردنه
نهک و تیبگهی، ژین بۆ خسواردنه

۶- سرگوزهشته

دوو دهر ویشی خوراسانی ئەگه پان، یهکیکیان لاواز و رۆژوودار بوو به دوو شهو
ژهمیکی نهخوارد. ئەوهی تریان قهلهو و بهتین و تاقهت بوو، رۆژی سێ ژهمی دمخوارد.
وا رتکهوت له دهرگای شاریک، به تاوانی جاسووسیییهوه گیران و ههر دووکیان
پیکهوه خراوه زیندانیهوه و دهرگای زیندانهکهشیان قوو دادا و لهسهریان قهپات کردن.
دوای دوو ههفته وه دهرکهوت که بێ گوناهن، دهرگاکیان لهسهر کردنهوه،
دیتیان، قهلهوه بهتین و تاقهتهکه مردووه و لهپ و لاوازهکش گیانی به ساغی
دهرکردووه، لهمهدا ئەوق مان یهک له دانایان گوتی:
"ئەگه به پیچهوانهی ئەمهوه بوایه جیگای واق ورمان بوو، لهبهر ئەمهی ئەوه
زۆر خۆر بوو بهرگهی برسییهتی نهگرت و له دژواریدا مرد، ئەمهی تریان خۆگر
بوو، ههروهکو رهوشتی خۆی، به نارام بوو و به ساغی مایهوه."

پارچه

که کهم خسواردنی، بووه خووی کهسێک
ههموو سهختییهک، ئاسان ئەبرێ
تهنپهروههتیکیش، که فیره خووشییه
بهتهنگاوییهک، بهرناگرێ و ئەمرێ

خانه

تهنووری زگت، دم به دم داخهی
به لای نهو رۆژه، وهسهر خۆت ناخهی

۷- سرگوزهشته

یهک له دانایان کورمهکی خۆی له زۆر خواردنی ئەترساند، که پیاو به زۆر خواردن و چلیسی تووشی نازار و نهخۆشییان ده‌بیت، گوتی: "باوکه برسییهتی پیاو ده‌کوژێ، ئەمی نه‌تبیس‌توووه که خۆش گوفتاران گوتووایانه، که به چلیسی مردن باشتره له گیان به برسییهتی ئەسپاردن؟"

باوکه‌که گوتی: "ئوه‌ندهش ئاکادار به که (کلوا واشربوا ولاتسرفوا)

واته - بخۆن و بخۆنه‌وه و زێده‌پرۆیی‌هش مه‌که‌ن و له ئەندازه مه‌چنه ده‌ری"

خانه

نه‌هینده‌ی بخۆ، له زارت ده‌رچێ

نه واش به‌پێوه، گیان‌ت ده‌رچێ

پارچه

هر که‌سه و بای خۆی، با خواردن بخوا

زێده‌پرۆیی‌ی کا، ئەکه‌وته^۱ نازار

گر که‌زۆ به‌زۆر، بخۆی زیانه

به دره‌نگه‌وه نان، که‌زۆیه ئاودار

۸- سرگوزهشته

به ده‌رده‌دارێکیان گوت: "حه‌زت له چیه‌یه؟" گوتی:

"ئوه‌می بۆ دلم زه‌ره‌ره".

خانه

زگ که به خواردن پرکرا، ئەبیت‌ه هۆی نازار

ده‌رمان بێ سووده، له‌ش ساغ ناکاته‌وه یه‌ک جار

۱. ئەکه‌وته: ئەکه‌وتیه

۹- سەرگوزەشتە

له شاری (واسیت) بهقالتیک چەند درهه میکی کهوتبووه لای سوڤییان، هه موو پوژئی داوای پارهمکی لئی دهکردنهوه و قسهی رهق و ناخۆشیشی پئی دهگوتن. برادهران له قسهکانی وه زاله هاتبوون و دلشکاو بوون و خۆراکرتن نه پئی هیچی تریان له دەست نهدههات و لهوه زیاتر چارهی تریان نهبوو.

یهکیک له پیاوهمکان ئه مهی بیستهوه، پئی کهنی و گوئی: "پهیمانی خواردن بهخۆدان هاسانتره، له بهآیندان به بهقال بق درهم".

پارچه

له چاکهی گهوران، تا دووری باشه
نهک له پاشاندا، ببی پهشیمان
لهتاو پارووێک گوشت، بمری چاتره
له دیتنی چارهی، بهدی قهسابان

۱۰- سەرگوزەشتە

پالهوانیک له جهنگی تاتاراندا برینیکی گهوهی تی بوو، یهکیک پئی گوت: فلانه بازرگان دهرمانیکی زۆر چاکي ههیه، ئهگهه بچیه لای لهوانهیه ههندیکت بداتی و ئه لاین ئهو بازرگانهش ئهوهندهی حاته می تایی که به دلوالایی و سهخاومهتوه بهناویانگ بوو، ئهویش هینده به قرچۆکی.

خانه

گهه لهسهه خوانی له جیی نان، هه ل بهاتایه ههتاو
تاقیامهت روژی رووناک، نهی ئهدی هیچ کهس به چاو
پالهوانهکه گوئی: "بیدا یا نهی دا، دهرمانی ویم ناوئ، چونکه ئهگهه بیدا یا سوودی ههیه یا نییهتی، ههه داواکردنهکه لهو بق خۆی مردنیکه و بهس.

خانه

زیاتر له دوو نان، به منته بخوازی
پتی قهلهو دهبی و بهگیان لاوازی
دانایان گوتووایانه: "ئهگهر گریمان ئاوی حیاتی به ئاوی پروان بفرۆشن، دانا
نایکری، مردنی به دهردهداری باشته له ژیانی به سهنگهساری".

خانه

ئهگهر گووزاڵک بخۆی بهدهستی، کهسیکی خۆش پروو
سهه جار چاکتره له شیرینییهکه، به دهست ترش پروو

۱۱- سههگوزمهشته

یهکیک له زانایان خیزانکی زۆر و دهرامهتیکی کهمی ههبوو - به یهکیکی لهو
کهورانهی که متمانهیهکی زۆری پتی بوو، گوزهرانی خۆی پتی گوت، کابرا پرووی له
داوایهکهی وهرگیرا و خۆی گرژ کرد و سوالکردنی زاناایانی له دلان کران هات.

پارچه

مهچوو له لای کهسی، قهت به پرووگرژی
چوون لای تال دهکهی، خۆشیی ژیانی
به رووی خۆشهوه، دهم به پتکهنین بچۆ بۆ ئیشی
هر تهنیا رووخۆش، جیبهجی دهکری پتویستییهکانی

دهگیرنهوه، مووچهکهی دوو ئهوهنده بۆ زیاد کرد و زۆریشی له متمانه و
دیدهنییهی کهم کردهوه، پاش چهند رۆژتیکان سهیری کرد لوتف و
خۆشهویستییهکهی جارانی نهماوه گوتی:

خانه

(خواردنیک ملکهچی، بیهینتته دهست)
مهجهال پر ئهبی، ریزیش نزم و پهست)

خانه

نانم زیاد بوو، ئاوی پروانم چوو
ههژاری چاتره، له چوونی ئابروو

۱۲- سه‌رگه‌وزه‌شته

ده‌رویشیک پتوویستییه‌کی هاته پیش، به‌کیک پتی گوت: "فلانه‌که‌س سامان و داراییه‌کی بی ئه‌ندازه‌ی هه‌یه، ئه‌گه‌ر به‌گرفت و پتوویستی تۆ بزانی، ده‌سته‌جۆ بۆت جیبه‌جۆ ده‌کات. وه‌لامی دایه‌وه: "نایناسم". پتی گوت: "من چاوسا‌غییه‌ت ده‌که‌م"

ده‌ستی کرت و بردیه‌وه مالی ئه‌و که‌سه‌ی.

ده‌رویشکه، به‌کیکی لچ شۆر و نیوچه‌وان گرژ و مۆن و پرووترشی دیت دانیشتوو، گه‌رایه‌وه و هیچی پتی نه‌گوت. به‌کیک لئی پرسی: "چیت گوت و چیت کرد؟ وه‌لامی دایه‌وه: "به‌خششه‌که‌یم به‌چاره‌ی خۆی به‌خشییه‌وه"

پارچه

گرفتت مه‌به، به‌رده‌م پیاوی مۆن
له‌به‌ر ناحه‌زیه‌ی، ئه‌که‌ویه ئازار
گریی دلی خۆت، به‌که‌سیک بلتی
سه‌ر و پروو خۆش بی و بزله‌سه‌ر زار

۱۳- سه‌رگه‌وزه‌شته

سالتیکیان وا رتکه‌هوت، له "ئه‌سکه‌نده‌ریه" دا گرانیه‌کی وا داکه‌وت مه‌پرسه، به‌جۆرتک جلّه‌وی خۆ له‌به‌ر پاگرتنی ده‌رویشان له‌ده‌ست ده‌رچوو و ده‌رگایه‌کانی ئاسمانی به‌پرووی زه‌ویدا داخران و هاواری دانیشتوانی سه‌رعه‌ردی به‌ره‌و رووی خوای ئاسمانان به‌رز بووه‌وه.

پارچه

نهماوه جانهوری کتوی و مهل و ماسی و میروو
نهگه بیپتته ئاسمان، هات و هاوار و گریانی
سهیره که دووکالی هئاسسی خه لکی، جهم نابی
تا بیپتته ههروو فرمیسکی چاوهکانیش بارانی

هه ره لهو سالهدا لووسکهیهک "په رژین بی" که هه ره باسکردنی لادانه له رهوشتی
ئهدهب و ویتل، به تاییه تیش له خزمهتی گهوره پیاواندا و واز لی هیتانیشی ناکرئی
چونکه به لای هه ندیکانه وه بی دسه لاتییبه، بۆیه هه ره بهم دوو خانانه وازم هیتا.

پارچه

ئهگه تاتاریک، لووسکهیهک بکوژی
تاتاریک نادرئی له تۆله، به کوشت
تاکسی هه ره ئاوا، وهک پردی بهغدا
ئاوی به ژیرا و خه لکی لهسه پشت

"که میک نیشانهی زۆریهیه و مشتیکیش نمونهی خهرواریک" یه کتیکي وا، که
شتیکت له بارهیهوه بیست، لهو سالهدا مال و سامانیکی زۆری هه بوو و زیت و زیوی
بهسه ره ژاراند دهه شیییه وه و سفرهی بق پیتواران راخستبوو.
کۆمه له دهرویشیک له بهر ئازاری هه ژاری و نه دارییه هاتبوونه گیاندان و
مردنی - باسی سفره و خوانی ئهویان کردهوه و پرسیان پی کردم، سهرم له
برپاره که بیان بادایه وه و گوتم:

پارچه

هیچ کاتئ ناخوا، شتیر بهرماوهی سهگ
له برسای بمرئی، له جیا و بهندهنی
با لهرو لاواز، با هه برسی بی
مهچۆ لای سپله، نانتیکت دهنی

گهر بهرئى و جئى، فهرهیدوونئیک بیت
بئى هونهر له گهل، هیچ کس دامهنئى
دیبنا و ئاوریشم، له بهر ناکهسان
وايه، زئیر و زیو، به دیواروه^۱ نئى

۱۴- سهرگوزهشته

به حاته می تاییان گوت: "کهست له خوت به هیممهت گهرمتر دیوه له دنیا په دا؟"
گوتی: "به لئى! رۆژئیکیان چل حوشترم بۆ میوانان سهر بریبوو، سهران و گهروه -
پیاوانی عارهبانم بانگ کردبوون، له پر بۆ کارئیکى چوومه لایه کی بیابانئى، درک
(زى) کیشئیکم دیت کۆلئیکى درکه زى کۆ کردبووهوه، پیم گوت، بۆ ناچیه
میوانداریه تیه حاته می؟

ئهورق زۆر له میوانان له سهر سفره می وی کۆ بوونه ته وه"
گوتی:

خانه

ههر کهسئى، ئیشی خۆی بخوا
ههر گیز منهنئى، حاته می نابا

من ئەوم به هیممهتتر و بهرچاو تیرتر دیت له خۆم.

۱۵- سهرگوزهشته

ئه عرابیه کم له گوزهری گهوههر فرۆشانى شارى "به سرا" په دا دیت،
سهرگوزهشته می خۆی ئه گئیرایه وه، گوتی:

"جاریکیان له بیابانیدا پیم ون کردبوو، نانم پئى نه ما بوو، خۆم دایه دهست
مردن، کتوپر کیسه په کی پر له مرواریم دۆزیه وه ههرگیز ئه و خۆشى و شادییه له
بیر ناکه م که وام زانی برئشکه می که نمه، ههروه ها ئه و تالی و نا ئومئیدییه ش له
بیرناکه م که زانیم مروارییه .

۱. به دیواروه: به دیواریه وه.

پارچه

له بیابانی وشک، له لمی بی پایان
تینوو له زاریا، دور بی یا سهدهف
مرۆی بی خۆراک، که له پی کهوت
له کهمه بهندیا، زێر بی یا خهزهفا^۱

۱۶- سهههگوزمهشته

"مووسا" - سلأوی خوای لی بی - دهرویشیکی دیت له پروتیپیان خۆی له لمی
گرتیوو، کوتی "مووسا"! دوغام بۆ بکه خوا بایی ژیانی خۆم بداتی، "مووسا" بۆی
پاراپهوه و رویشت، پاش ماوهیهک "مووسا" دهرویشهی دیتهوه گرتووینه و خهآکی
لی کۆیونهوه، مووسا پرسى: "ئهوه چییهتی؟" پتیپیان گوت: "ئهوه مهی
خواردووتهوه و ههزمیهیی کردوه و یهککیشی کوشتوه و، ئیستاش ئهوه بۆ
تۆله لی سهندنهوه و سزادانیپیان هیناوه.

هۆنراو

پشیلهی ههزار، گهر ههیبووایه بال
چوتله کهی دنیاى، نه کرد پایه مال

هۆنراو

بی دهست که دهستی، هیزی پهیدا کرد
ههآ نهستی دهستی، بی دهست نهکا ورد

"مووسا" - سلأوی خوای لی بی - دگانی به حکمهتی خوادا نا و داوای
لیبوردن و لی خۆشبوونی لهو بوژییهی خۆی کرد، خوای گهره فهرموویهتی (ولو
بسط الله الرزق لعباده لبغوا في الارض) واته: نهگهر خوا رۆزی و بژۆی بۆ
بهندهکانی خۆی ههآ رۆژی، لهسهه زهوی دهست دهکن به خراپهکارییه.

۱. خهزهف: شیشۆق

هۆنراو

چی ترساندیتی، ئەی لەخۆبایی لەو تەلەزگەیه
هەتا لە ناوچووی، خۆزگە نەئەفری هیچ مێروولەیه

هەلبەست

ناکەس کە هەیبوو، پایە و زێر و زیو
دەبێ زللهیهک، بەسەر یا مالی
ئەي نەتبیس تووه، دانا یەک چی گوت؟
مێروو وا باشه، هەر بە بێ بآلی

دانا

باوک هەنگوینی زۆره، بەلام کور (تا) یەتی.

خانە

ئەوهی ناتکاته خاوهن سامانی
سوودی تۆ لە خۆت، چاتر ئەزانی

۱۷- سەرگوزەشته

عەرمبیک لە بیاباندا لە کاتیکی هەرە تینوو مەتیبەیدا ئەیگوت:

هۆنراو

(خۆزگە لە پێش مردنما، پۆژێ ئەگەیمە ئاوات
رووبار دابای لە چۆکم و پرم کردبا، گۆزەوات

هەر وهها لە بیابانی پانویۆر و هەراودا رێبوار تک ری و ن دمکا و هیز و توانای لی
دەبرێ، چەند درهه میکی لە تەکیه نیدیدا دەبێ، گەلیک ئەملاو لا دمکا سەر لە ریگا
دەرناکا و لە تینوو اندا دەمرێ، هەندێ کەسی بەلادا تێ ئەپەری، درهه مەکانی دەبین
لەبەر دەمیدا دانراون و لەسەر زهوییه کەش نووسراوه.

پارچه

گهر ههیبی هه موو، زێری جه عهفری
پیاوی بی تویشه، قهت نابینی کام
له بیاباندا بق، برسی و ههزاری
شیلمی کولاو چاتره، له سه زوی خام

۱۸- سه رگوزه شته

هه رگیز له بهر جهوری زهمانه م نه نا لاندوو و له سووری دهورانم روو گرژ نه کردوو، ئه
کاته نه بی که بی خواست بووم و توانای پهیدا کردنی پاپوشیکم نه بوو. به دلته نگیهوه
چوومه مزگهوتی "کووفه" پیاویکم بیت هه روو پتی نییه. زۆر سوپاسی بهخششی
پهزدانی مهزوم کرد و له بهر بی پیلوویش ددانم به خۆمدا گرت.

پارچه

مامری بریانی، له بهر چاوی تیر
له گه لای درمخت، که متره له سهرخوان
ئهوهی دهست کورته و بی توانایه
شیلمی لی دهفته، مریشکی بریان

۱۹- سه رگوزه شته

یه کیک له پاشایان له گه ل چهند دهست و پتوهندیکی خۆی، له راوی و به چلهی
زستانی و دوور له شاری، شهویان به سهردا هات، له دوورهوه ماله لادیییه کیان
چاو کرد، پاشا گوئی: "با ئه م شهو له لای ئه م ماله به سهر بیهین، تا سهرامان
نه بیت" یه کیک له وهزیرمکان گوئی: "په نابردنه بهر مالی لادیییه کی کهم له پله و
پایه ی بلندی پاشا ناوه شته وه، هه ر لیره چادر هه لدهمین و ناگر دمکه ی نه وه.

لادیییه که پتی زانی، به وهی هه یانبوو، چیشتیکی ئاماده کرد و له پیش پاشای
دانا و خاکی بهر پتی ماچ کرد و گوئی: "پله و پایه ی پاشا به دابه زینی له مالی

لادیتییهک نزم نه دهبوووه، به لام نه یانویست پایهی لادیتییهکه بهرز بیتتهوه.
 پاشا قسهکهی لی خوش هات، هر بهو شهوه چوو له ماله ویدا دابهزی، زۆر به
 خوشییهوه لادیتییهکه نهو شهوه له خزمهتیدا بوو. بهیانی پاشا خهلات و بهراتیکی
 چاکی کرد.

بیستم لادیتییهکه ماومیهک دهست به رکیزی پاشاوه دهروزی و دهیگوت:

پارچه

شان و شکوهی سولتان، هیچی لی کم نهبووه
 که له مالی جووتیاریک، دابهزی بوو بهمیوان
 کۆشهی کلوی جووتیار، نهگاته ناسمانی
 که خوی خسته ژیر سایهی، بهکیکی ومک تۆی سولتان

۲۰- سهرگوزمشته

نهگیرنهوه، سوالکهریک مالیکی زۆری پاشهکهوت کردبوو، بهکیک له پاشایان پتی
 کوت: "وادیاره مالیکی زۆرت هیه، به بهشیک لهو ماله بق گرفتیکی که هاتوهته
 پیشی دهستم بگروه، که گرفتهکesh تپهیری و نهما، مالهکته ئهدریتتهوه.

سوالکهر وهلامی دایهوه: "نهی گهورهی سهر رووی زهوی! له پایهی بهرزی ئیوه
 ناوهشیتتهوه دهستان به مالی بهکیکی ومک منهوه گلاو (ئاوهگل) بکن، که دانه
 دانه به سوالکردنیم کۆ کردووهتهوه" پاشا وهلامی دایهوه "کوی مده ئهمه، ئهیدهمه
 تاتاران "الخبیثات للخبیثین" واتا: شتی چهپه ل بق چهپه لان.

هۆنراو

(گوتیان پاک نییه، گهچی گیراوه)
 گوتمان پتی دهگرین، کونی ئاودهستی)

خانه

گەر ئاوی بیرى، گاوریش پاک نه بی
جووی^۱ پی ئه شۆرین له مهت باک نه بی

بیستم که گوئی نه دایه فرمانی پاشا، زۆر بیانووی هینانه وه، پاشا فرمووی،
بهه ره شهو سزاوه چی هه بوو له وهی گوتبووی لیتان ئه ستاند.

دوو تاکی

به نه رمی و خویشی، که پیک نه هات کار
سه رت بۆ کوتهک، نزم که ناچار
کتی به خویشی خوئی، مالی نه به خشی
یه کتی تر ئه ییا، بۆ که یف و خویشی

۲۱- سه رگوزه شته

بازرگانیکم دیت باری چل حوشتر کوتال و چل بهندهی خزمه تکاری هه بوو، شهوی
له دوورگی "کیش"^۲ منی برده ژوره که ی خویه وه و به درتزیایی شهوی له قسه ی
په رت و بلاو و بی سه ر و به ر نه که وت.

که به لئ فلانه هاویه شم له تورکستانه و هینده کوتالهم له هیندستانه و ئه مه
تاپۆی فلانه زهوییه و فیساره که س پهیدانی^۳ فلان ماله.

جارتک ئه یگوت، ئاره زووی چوونی ئه سکه ندرییه نه که م، هه واکه ی خویشه،
دووپاره ئه یگوت: "نا، نا! زه ریای رۆژئاوا په شتیه.

سه عدیا! سه فه ریکی ترم له پیتشه بمکردبایه، ئیتتر ئه وهنده ته مه نه ی ماومه له
کونجیکی داده نیشتم، گوتم:

۱. جوو: جووله که.

۲. کیش: دوورگیه که له کهنداوی فارسدا.

۳. پهیدان: ضامن: کهفیل.

"ئەسەفەرە كامەيە؟" گوتى: "ئەمەيى گۆكردى فارسى بىم بۆ چىن دەلتىن نرختىكى باش دەمكا و لەوتوھ كاسەي چىنى بۆ پۆم و دىبىي پۆمى بۆ ھىند و پۆلاي ھىندى بۆ "ھەلب" و ئاوتىنەي ھەلبى بۆ يەمەن و كراسى يەمەنى، بۆ فارس ئەبەم، دواي ئەمە واز لە سەفەر ئەھىنم، بۆ خۆم لەسەر دووكانى دادەنىشم".
 زۆرى لەو خوليايانەوھ گوت، كە ئىدى تواناي گوتگرتن نەما، گوتى: "ھۆ سەعدى! تۆش قسەيەك لەبارەي ئەو شتانەوھى دىتووتن و بىستووتن بگە! گوتم:

ھەلبەست

بىستووتە رۆژى، كە بازىرگانى
 لە ولاغ بەرپوۋە، كەوتە ئەو گۆرە
 كوتى چاوتەنگى، پىاوى نىيادار
 پىر ئەيىتەوھ، بەقنىيات ياخۇ خاكى ئەم گۆرە

۲۲- سەرگوزەشتە

بىستەم ساماندارىك، ناوبانگى قرچۆككىيەي وھكو ناوبانگى چاوتىرىي حاتەمى تايى بلۆ بووېوۋەوھ و ناوى دەرکردبوو، ئەو پۇردى و قرچۆككىيەشى وا لە ناخىدا چەقىبوو بەئەندازمىك نانىكى بە گىيانىك نەئەدا و پشلىلى "ئەبو ھورەيرە"ى بە پاروويك نەئەلاواندەوھ و ھىسكىكى فرىئ نەئەدايە بەردەمى سەگى يارانى ئەشكەوت (ئەسحابول كەھف) ھوھ.

بە كورتى - كەستىك دەرگاي مالى ئەوى بە كراوھىي نەدەيت و سفرەي نانیشى بەپراخراوى چاوپى نەكەوت.

خانە

دەرۋىش ھەر بۆنى، چىشتى خۆي ئەكا
 مەل، دواي نان خوارىنى، چىنەي كوئى ئەكا

بىستەم رىگاي زەرياي رۆژئاواي بەرھو مىسر دا بوو بەرئ و ھەواي فىرەونىيەي كەوتبووھ كەللەيەوھ، بايەكى بە ھىز پىشى بە كەشتىيەكە گرت و دەرپا چۆشا "حتى اذا أدرکه الفرق" - واتە، ھەتا نقومبىونى گەيىيە سەرى.

خانه

بۆ شه قلی مه لولت چ بکا دل که نه سازئ
بای شورتە^۱ هه سوو دهم نایه، به حه زنی که شتی
دهستی پارانه وه و نزای هه لبری و دهستی به هاوار و لالانه وهی بی که لک کرد
"فاذا ركبوا في الفلك دعوا الله مخلصين له الدين" واته - هر کاتی سواری
که شتی بوون، هاواری دلسوزانه له خوای مه زن ده بهستن و هاواری ده که نئ.

خانه

دهستی تکا بی که لکه، بۆ که سیکی لیقه و ماو
کاتی دوعا بۆ خوابی و کاتی سه خا له باغه ل

پارچه

به زێرو زیوت، خۆشی بده خه لکی
خۆشت خۆش بژی، خیر له خۆ نه دیو
ئهو خانووهی هه ته، هر جیتی ده هیتلی
خشتیکی زێر بی و خشتیکی له زیو
وا ده گێرنه وه ئهو پیاوه که سوکارکی هه ژاری زۆری له میسر دا هه بوو، پاش
مردنی، هه سوویان به ماله کهی خه نی و دهوله مه ند بوون و کۆنه کراسیان درین و
ئاوریشمی دو میاتیان به به رخویان برین، هر له وه هه فته یه شدا، یه کتیکم له وان دیت
سواری ئه سپیکی یه رغه بووه و غولامیکیشی به غار به دواو میه، به خۆم گوت:

پارچه

وای ئه گه ر مردوو، ئه گه رایه وه
به تیهره و هۆزا، ئه سوو رایه وه

۱. بای شورتە: شورتە: بایه که بۆ که شتی ناو ده ریا زۆر چاکه و به حه زنی ئه وه، (بای
موافق) یشی بی ده لێن - غه ریب پشه ده ری -

سه‌ننده‌وهی میرات، له دهست واریسان
گرانتر نه‌بوو، له مهرگی خزمان
به‌هۆی ئاشنایه‌تییه‌کی پیشووه‌وه که هه‌مانبوو، که له‌نگوچکیم گرت و گوتم:

خانه

پیاوی باش بیخۆ، خوا بۆ تۆی هه‌نارد
که ئەم به‌ده‌خته، کۆی کردۆ و نه‌یخوارد

۲۳- سه‌رگۆزه‌شته

ماسیی گریکی له‌پ و لاواز و بی تین، ماسییه‌کی گوره و به هیزی به تۆرهمکه‌یه‌وه
بوو، ماسییه‌که‌ی بۆ رانه‌وه‌ستاو دهره‌ستی نه‌هات راپیکشیتته دهری، ماشه‌که‌ی له
دهست ئه‌ستاند و رۆیشت، له مه‌دا و اقی و پرما و گوتم:

پارچه

کورێک چوو، تا ئاو له رووبار بینی
ئاوی رووبار هات، کورپی رادا و برد
داو هه‌موو جارێ، هه‌ر ماسی ئه‌گرێ
ئه‌مجاره ماسی، وا داومکه‌ی برد

ماسیی گره‌مکانی تر زۆریان په‌رۆش بوو و زۆریشیان غه‌م لێ خوارد و زۆریشیان
سه‌رزه‌نش کرد له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که نیچیرێکی ئاوات بکه‌وێته داوێوه و نه‌توانی
بیگری، وه‌لامی دایه‌وه:

"ئهی برادهران! چبکه‌م؟ ئه‌وه به‌ مووچه‌ی من نه‌بوو و بۆ خوێشی مووچه‌ی مابوو"
دانایان گوتووینانه: "راوچی بێ رزق و مووچه له‌ دیجله‌دا ماسی ناگریت و
ماسیی بێ ئه‌جه‌لیش له‌ وشکاییه‌دا نامرێ.

خانه

راوکه گشت کاتی، ناگات به نیاز
رهنگ رۆژی پلنگ، بیدری به گاز

۲۴- سەرگوزمشته

بێ دەست و پێیهک، ههزار پێیهکی کوشت، پیاوچاکیک به لایدا تێپه‌ری و گوتی:
"گه‌ره‌بی هه‌ر بۆ خواجه، له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا که هه‌زار پێی هه‌یه، به‌لام چونکه ئه‌جه‌لی
هاتووه نه‌یتوانیوه له‌به‌ر بێ دەست و پێیهکی هه‌لی."

دوو تاکی

که له‌ نواوت هات، نوژمنی گیان ئه‌ستین
ئه‌جه‌ل ئه‌به‌ستی، پێی پیاوی به‌تین
که له‌گه‌ڵ نوژمن، ده‌بی یه‌کانگیر
بۆت به‌کار نایه، نه‌ که‌وان نه‌ تیر

۲۵- سەرگوزمشته

که‌وجیکم دیت، جلویه‌رگیکی به‌نرخ له‌به‌ر و ئه‌سپێکی تازی (عه‌ره‌بی) له‌ژێر و
کلاویکی به‌ ئاوریشمی میسری چن‌دراوی له‌سه‌ر، یه‌کیک گوتی: "سه‌عدیا! ئه‌م
دیبایه‌ جوان و به‌نیشانه‌یه، له‌به‌ر ئه‌م ولاغه‌ نه‌زانه‌دا چون ئه‌بینی؟" گوتم:
"نووسینیکه و ناشیرین به‌ ئاوی زێر نووسراوه."

هۆنراو

که‌ری خۆی رانا، ئاده‌م‌یزاده
به‌ له‌ش گوێلپاره و بۆره‌ی به‌رباده

پارچه

ئەم كەرە ناكىرى، بىيتە ئىنسان
ھەر بەكراس، مېزەر، جبەى گولگونى
چى لەبەردايە، ھەمووى كۆومكەى
حەلالى نىيە، مەگەر ھەر خوونى

پارچه

تۆ خەيالت وانەبى، شەرىف پاىەى نزم بى
پايە و پلەى بلندى، ئەكەوتە نزم و كزى
ئەگەر ئاستانەى زيوين، بە مىخى زىر داکوتى
باوەرمەكە جوولەكە، شەرىف بى بە سەربەرزى

۲۶- سەرگوزەشتە

دزىك بە سۆالکەرىكى گوت: "ئەو شەرم ناکەى بۆ دەنكە جۆپەكى زىو، دەست لەبەر ھەموو كەسىك و نەدىتکە يەك پان دەمکەيتەو!"، گوتى:

خانە

دەستى دەروژە، بۆ يەك دەنكە زىو
دريژكەى نەك بېپىرن، بۆ يەك دانگ و نيو

۲۷- سەرگوزەشتە

دەگىرنەو ە مست وەشىنى، كە داد و برۆ و ھاوار و فيغانى بوو لە دەست ناھەموارىى رۆژگار و دەستى زۆر كورت بوو و لە نەدارىيان لە گيان بىزار بوويوو، سكالای خۆى برده لای باوكى و داواى مؤلەتى كرد و گوتى: "حەزم لەسەفەرتىيە، بەلكە بەھىزى بازووھكانم بە ئاوات بگەم".

خانه

فہزل و ہونہر بی مایہن، ہتا و ہدہریان نہخسی
میسک دہبی بیسوویہوہ، عوودیش وہ سہر ٹاگری کہی

باوکہ کہ گوتی: "کوری خوم، خہیالی خاو لہسہرت دہرکہ، پتی قہناعہت لہ
دامن نالاندن مایہی سلامہتیہیہ، گہرہکان فرموویانہ: "دہولہت بہ تیکوشان
نیہہ، کہواتہ چارہ کہم ہلچوونہ".

خانه

کس ناتوانی بیگری، دامہنی دہولہت بہ زور
کوششیکہ بی کہلکہ، وک وسمہ بق ئہبروی کور

خانه

گہر ہر سہرہ موویکت، دوو سہر ہونہریان ہہبی
خوشی لہ خوت نایینی، کہ بہختی رہشتان ہہبی

خانه

چی بکا پیایوی بہہیز، گہر وہرکہ رابی بہختی؟
بہختی بہہیز چاترہ، لہ قول و بازوو و جہختی

کورہ گوتی: "باوکہ! سہفر سوودی زورہ، شادی دل و دہروون و دیتنی شتی
سہیر و سہمرہ و بیستنی گفتوگوی نایاب و کورکنہوہی پلہ و پایہی زانین و
ئہدہب و مالی زور پیداکرن و ناسینی برادہران و تاقیکرنہوہی رورگار و زور
شتی تریش، ہرہوک ریبوار و گہریدہکانی سہفر گوتوویانہ:

پارچہ

ہتا لہ مال و دووکان دانیشی
ئی خاو ہیچ کاتی نابیتہ ئینسان

برق دهرکهوه بهناو جیهانا و سهیرانی بکه
بهر لهوهی رۆژی، دهرچی له جیهان

باوکهکه گوتی: "ئهی رۆله! سوودی سهفر ههروهکو کوتوت وایه و بی ئهژماره،
بهلام هه بر پینج تیره و چینانه".

یهکهه - بق بازرگانیک که به توانا و بوونی خۆی، غولام و کهنیزه جوانهکانی و
شاگرد هه چاپووک و چالاکهکانی هه رۆژه له شاریک و هه شهوه له جیگایهک و
هه دهمه له سهیرانگایهکدا له ناز و خۆشی دنیا به بهر خوردار ئه بی".

پارچه

دهوله مهند له دهشت و کیو، ههست به غه ربی ناکا پروو
له هه جیهیک بکا، ره شمالی خۆی هه ل ئه دا
ئهوهی که بی موراده، دهستی به ههچ راناگا
له نیشتمانی خۆیدا، غه ربیه له ناو گه لدا

دوهم - بق زانایهک که به وه شیرین و هیز و توانای وتاره خۆشهکانی و چرو
پری راویژ و بوژی خۆی بچیه هه شوینیک پیشوازی ئه کهن و له هه شوینیک
دانیشی رۆزی ئه گرن".

پارچه

هه بوونی پیاوی دانا، وهکو زێرکی ساغه
بق هه جیگایهک بچیه، نرخی خۆی بق دانراوه
کهوره زادهیی نهزان، له ناو شاری تیه مینیه^۱
غه ربیه له ولاتی خۆی، بیکهس و نه ناسراوه

سییهه - بق جوان روویهک که دل و دهروونی یاران له ناخوه هه ز به
دۆستایه تییهی بکا، وهک که گه واران گوتوو یانه:

۱. تیه مینیه: دهسته وهستان راوهستی و ههچ نه زانی.

"هر وا کهمه جوانیبهک، له مال و سامانی زۆر باشته و روخساری جوان
مه‌رهمی دلّه دهردهدارمه‌کانه، ئه‌و دلانه‌ی دهرکه‌کانیان داخراوه، ئیدی ئه‌وه
دۆستایه‌تییه‌ی به‌هه‌ل ده‌زانن و بق خزمه‌تکردنی لئی نزیک ده‌بنه‌وه"

پارچه

جوان بق هر جی بچی، ریزو پروهت ئه‌بینی
باوک و دایک دهری کن، به‌توره‌ بوون و لیدان
په‌پتکی تاوسم بیت، له‌ناو په‌ری قورئانی
پیم گوت: "که‌ئهم جیگایه، ناگونجی له‌گه‌ل ریزتان"
گوتی: "وس به‌هر که‌سیک، که‌خاوه‌نی جوانی بی
پی له‌هر جیبه‌دانی، ریزی ئه‌گرن به‌دل و گیان

هه‌لبه‌ست

که‌کور تیدا بوو، جوانی و گه‌شی
باکی نییه‌ باوکی، پی نه‌دا خو‌شی
که‌وه‌ره و له‌ناو، سه‌ده‌فا دیاره
بق دوپری نایاب، گشت که‌س کریاره
چاره‌م - بق ده‌نگ خو‌شیک که‌به‌گه‌رووی داودی ئاو له‌پۆشتندا و مه‌ل له
فرینا رابگری، ئه‌وجا هر به‌و ده‌نگه‌ی دلی هه‌موو که‌سی راو بکا و یارانی ماقوول
حه‌ز به‌هاوده‌مییه‌ی بکن.

هۆنراو

کویم ها له‌ده‌نگی، گۆرانیه‌کی خو‌ش
کیه‌ و تاری، هیناومه‌ جۆش؟

پارچە

چەند خۆشە دەنگى، بەسۆز و نالە
لە گوڭى مەستانى مەي پىرى پەيمان^۱
دەنگى خۆش چاترە، لە روخسارى جوان
كە ئەم ھى نەوسە و ئەويش ھى گيان

پىنجەم - بۆ پىشەسازىك (سەنەتكار) كە بەرھنجى قۇل و بازووى خۆي
خۆراكى خۆي پەيدا بكا، تا لە پىناوى نانتىكدا ئاوى پرووى نەرزى، كە ئاقلەندان
كوتوويانە:

پارچە

گەر لە ولاتى خۆي بچتە غەربىي
تەنگەتاو نابى، وەستىاي پىنەدۆز
پاشا لە ولاتى، خۆيدا دامىنى
بەزگى برسى سەر دەنیتەو، پاشاكەي نيمرۆز^۲

ئەم پروونکردنەوانەي دامىتى لە سەفەراندا ھۆي خۆشگوزەرانى و دل جەمىيە،
ئەوھى لەوانەش بىبەش بىت، ئەوھ لە ژياندا بەخەيالى پووجەوھ ئەزى و بەدنيادا
دەروا و ھىچ كەسى ناو و نيشانى نازانیت و ناوى نابات و نابىسى.

پارچە

ئەوھى سوورانى گەردوون بە دزى ئارەزووى سوورا
بە پىچەوانەي بەرژەومندى ئەو رىتمايى ئەكا
كۆترىك كە ئىدى نەيوست ھىلانەي خۆي بىنیتەوھ
دەستى زەمانە بەرەو لاي، شوڭىنى دانەو داو ئەيبا

۱. پەيمان: پەيمانە: بادەي مەي.

۲. نيمرۆز: ولاتى سيستان.

کوپه گوتی: "ئهی باوکه! چۆن دهنوانم دژی وتهی زانایان بم که گوتوویمان، خۆراک و مووچه ئەگەر چی براوتهوه و دابهش کراوه، بهلام پێوهندی بههۆی پهداگردنیهوه ههیه و بهوهوه بهستراوه، بهلێ ئەگەر چی ئهویش دهستنیشان کراوه، بهلام پێویسته خۆت له چوونه ژوروهوی بهو ناو دهرگایه دا بپاریزی"

پارچه

ههرحهنده رۆزی^۱، دیاری کراوه
 ئەبێ پهدای کهی، له دهشت و له دهر
 کهرچی بێ ئەجهل، ههچ کهس نامرئ
 تۆش نابێ بچیه، ناو زاری ئەژدەر^۲

بهه جۆره که من کهله له کهلهی فیلی تووره ئەدمم و له گهل شیرری توندو تیژدا
 پهنجه بازی ئەکهه، وا چاکه برۆم و لهوه زیاتریشم تین و تاوی هه لگرتنی باری
 هه زاری نییه.

پارچه

که پیاو کهوت، له پله و پایه
 غهمی نییه دنیا، گشت جیگای ئهوه
 دهوله مهند شهوئ، ئەچتهوه جیی خۆی
 هه زار له کوئ شهو، هات سه رای ئهوه
 پیاوی خوا غه ریب، نییه له ههچ جئ
 بۆ هه ر کوئ بچئ، مولکی خوای ئهوه

ئهمهی گوت و مائناوایی له باوکی کرد و داوای نزای لئ کرد و لئ دا پۆی و
 هه ر ئەشیگوت:

۱. رۆزی: دزق

۲. ئەژدەر: ئەژدیهایه که ناگری له زار دیتهدەر

خانه

که بهختی به کام، نه بوو هونردار
بچته هر شویتنی، نابیننی ناسیار

تا گه یشته لیوار ئاوئیکی، له تیز رهویانی گابهردی به گابهردی دادهدا و هازهی
فرسه ختیک به ولوه ترهوه دهرۆیی.

خانه

ئاوئیکی سامناکی وا، مراوی نه توئیننی
بجووکتترین شه پۆلی، بهرداشی راده فریننی

کۆمه له پیاوئیکی دیتن هه ریه که پاره ی کریتی سوار بوونی که شتی به دهسته وه
دانیشتون و بارگه و بنه ی سه فه ریان ئاماده کردوه، لوه که دهستی به خشینینی
کورت بوو، زمانی ستایش و پیداهه لگوتنیتی کردوه، چهندی پارایه وه ولایه وه
هاوه لییان نه کرد و یارمه تییان نه دا. که شتییه وانه که به نامه ردیییه که وه به
پتکه نینه وه ئاوپی لیدایه وه و گوئی:

هۆنراو

بئی زێر ناتوانی، له کهس بکه ی زۆر
که زێریشته بوو، پتویست نی به زۆر

هۆنراو

زێرت نه بی ناتوانی، به زۆر بچییه دهریاوه
هتزی ده پیاو بی که لکه، زێری پیاوئیکی به سه

لاوه که له گالته پتکردنی که شتییه وانه که دلێ توند بوو، ویستی تو له ی لئ
بکاته وه، که شتییه که که وته ری، بانگی که شتییه وانه که ی کردوه و پتی گوت،
ئه گهر به و کراسه ی که له بهر مه قایل ئه بی هه لمگری قهیدی نییه ئه یدهم،
که شتییه وان چاوی له کراسه که وه بری و که شتییه که ی گتیرایه وه.

خانه

چلیسی ئەبەستی، چاوی هۆشمەند
تەماح ماسی و مەل، ئەخاتە ناو بەند

کە دەستی لاوهکە گەیشتە یەخو سەر و پێشی کەشتییەوانی، رابکیشا و زۆر
باشی بێراز کرد و چاکی کوتا، برادەرەکانی لە کەشتییەکە هاتنە دەرێ تا
لەسەری بکەنەوه، کورەیان زۆر بە توورەییەکی توندەوه دیت، نەیانوێرا خۆی
لێدەن و هیچ چارەبەکیان نەما ئەوه نەبێ کە ناشتیان کەنەوه و بەبێ کرێ سوارێ
کەن و هیچی لێ وەر نەگرن.

دوو تاکی

کە تووشی شەر بووی، بار قوول بە و بێ دەنگ
نەرمی دای ئەخا، دەرگای هەرا و جەنگ
شلی کە کە دیت، توندی بوو گەرم
نابری تیفی تیژ، ئاوریشمی نەرم
بەزمانی شیرین، بە نەرمی و خۆشی
بەموویک ئەتوانی، فیلێک راکیشی

خۆیان هاویشتە سەر دەست و پێی و لەوهی کە کردبوویان پۆزشیان هێنایەوه -
بە دوو پووپیەوه - چەند جارێکیان سەر و چا و ماچ کرد و چوونەوه ناو
کەشتییەکەوه و پۆشتن، هەتا گەیشتنە دینگە (پایە)یەک کە لە شوێنەواری
یۆنانییەکانەوه مابوووه و لە ناو ئاوهکەدا قیت چەقیوو.

کەشتییەوانەکە گوتی: "کەشتییەکە گرفتێکی هەیە، یەکیک لە ئێوه کە لە خۆی
را دەبینی و لە هەمووان بەهێز و تین و تواناترە بجیتە سەر ئەو دینگەیه و
لەنگەری کەشتییەکە بگری تا چاکی ئەکەینەوه.

لاوهکە بەو راپەرموونەیهی کە لە نازایەتی خۆیدا دەبیدیت و لە کەلەمێ دابوو گوتی
من ئەچم، بیری لە دوژمنی دل رهنجێندراوی نەکردەوه و کاری بە گوتەمێ دانایان
نەکرد کە گوتووایانە:

نازارت به هرکه سیک گه یاند - نه کهر دواى نومه به سهد نامانجیشی بگه یه نی،
له توله کردنه وهی ئه تا که نازاره ی دنیای مه به، تیر نه گه رچی له زامیش دیته دهر
به لام ئیشه که ی له دلدا هر ئه مینئ.

خانه

به گتاش^۱ چند جوانی، گوت به خه یله تاش^۲
دورمنت که ره نجانند، لیتی وریابه باش

پارچه

بترسه له وهی، که لیت دل بهنده
لیت به نازاره و دلی پر له دهر
بهرد مه هاویژه، قه لاتی هیچ کس
نهک له قه لوه، بهک تیت گری بهرد

که بهتی له نگه ری که شتی به که ی له قه لیه وه پینچا و چوو به سهر دینگه که،
که شتی به وانه که بهتی له نگه ره که ی له دهست راکیشایه وه و که شتی به که ی ناژوا.

بیچاره چه ساه، رژی دووم هرچی ناخوشی و دهرده سهری هه بوو چیشتی،
رژی سیه م خه یاخه ی گرت و خسته ناو ناوه که وه، پاش شه و رژی تکی دی،
که وته که نارم وه، نوورمه یه کی زیان تیدا مابوو، دهستی به خواردنی که لای درمختان
کرد و رهگی گیا و گولانی دهر دینا و دهیخوارد تا که میتک به سه رخق که وته وه، ملی له
بیابانئ نا، هر رژی تا له تینووان پرزه ی لی برا، گه شته سهر چالو (بیر) تکی،
کومه لیک لی کرد بوو بوونه وه و ناویان به پاره ئه دا لومه که هیچی پی نه بوو، چندی
داوا کرد و نه بوونی و بی دهره تانی خوی دهریری، به زهییان پیدای نه هاته وه، نه و جا
دهستی زورداریه ی دریت کرد و ملی له مله وری نا هر بی سوود بوو، چند
که سیک کوتان، پیاوهکان دهستیان لی ستاند، باشیان لی دا و بریندار بوو.

۱. به گتاش: ناوی به کیک له پاشایهکانی خوارزمیهانه

۲. خه یله تاش: نه مانه سوپایین، و هه موو له بهک تیره و هوزن.

پارچہ

میشوولہ بفری، بہ فیل وئہدا
لہسہر ئہو ہموو ہیزہی بی پایان
میروولہ کاتی، کہ یہکتر بگرن
ہہل ئہدپن پیستی، نہرہشیری ژیان

بہناچاری بہدوای کاروانیک کہوت و پڑی، شو گہیشتنہ شوینیک کہ مہترسی
زوریان لہ دزان ہہبوو، کاروانچیہکانی دیتن لہ ترسان دلہرزین و خویان دابووہ
دہست مردنی.

پتی گوتن: "نارمحت مہبن، من یہکیکم لہگہل ئیوہدام بہتہنیا وہلامی سہد پیاو
ئہدہمہوہ، با لاوہکانی تریش یاریدہم بدن، کاروانچیہکان بہلاف و گہزاف و خو
ہہلگیشانی ئہو پشت ئہستور و بہہاورپیہتیشی شادمان بوون و بہ نان و
ئاویکی دہستہوگرپی ئہویان بہ پیویست زانی.

لاوہکے ناگری گہدہی ہہلگیرسابوو و جلہوی لہدہست دابوو، چہند پاروویکی بہ
نارمزووہوہ خوارد و دوای تاویک ئاوی بہسہردا کرد، ہہتا دیتی دہروونی ہیدور
بووہوہ و خو راپفراند و نووست. پیرہمتردیکی دنیا دیتہ، لہگہل کاروانہکدا بوو
گوتی: "ہاورپییان من لہ دزان زیاتر ترسم لہو رابہرہی ئیوہیہ"، ہہروہکو
ئہگپرئہوہ، کہ ئہعرابیہک چہند درہمیک پاشہکہوت کردبوو شوہ لہ ترسی
دزان، یہکیکی لہ دوستہکانی خوئی بانگ کردہ لای خوئی چونکہ بہتہنیا بوو لہ
مائی، تاکو سامی تہنیایی بشکی و ترسی نہمینئی، دوستہکھی چہند شوئیکانی
لہلا مایہوہ، تا بہ درہمہکانی زانی، شوئیکیان ہمووی بردن و پڑی، دہمی
بہیانی ئہعرابیہکےیان بہ پروتی و بہگریانہوہ دیت یہکیک پتی گوت: "ئہوہ چیہہ؟
ئہلٹی درہمہکانت دز بردوونی؟ گوتی: "ناوہللا! پاسہوانہکےیان بردنی"

پارچہ

ہہرگیز لہ ماری، ئہرخہیان نام
چونکہ ئہزانم، خوو و پھوشتی

زامی ددانی، کسهستی بهدتره
که نایهته بهر، دوچاوی دۆستی

هاورپیان: بهچی را دزمانن که ئەمەش لەو دزانه نییه؟ و خۆی له ئیمه مه لاس
داوه تا کاتی دهرفت بهیداکردن، هاورپیهکانی خۆی ئاگادار دمکاتهوه.
وای به باش دزمانم، که هر ئاوا به خهوتوووی جیتی بهیلین و برۆین.
کاروانچییهکان پهنه و نامۆزگاری پیرهیان پسند کرد، له کورپی کهوتنه ترسهوه،
بارگه و بنهیان پتچایهوه و باریان کرد و لاهویان به نووستوووی بهجی هیشته.
کاتی که لاهه به ئاگا هاتهوه ههتاوی لهشانان ئەدا، سهری بلند کرد، کاروان و
کاروانچییهکانی نه دیتن، ههزاره بی دهرمتانه گهلیک گهرا و سهری خۆی هیناو
برد، سهری له رپیهکی دهرنهکرد، به تینوووتی و برسپیهتی و بی نهوایی، سهری
خستهوه سهر زهوی و خۆی رادهستی مردنی کرد، ئەیگوت:

خانه

(کۆ دەمدوینێ؟ کاروان تپپهری
تهنیا غهریبه، هاودمی غهریب)

خانه

له گهڵ غهریبان، یه کیک بهر ئەکا
که نهی چیشتهبی، تالیی غهریبی

له بهدبهختیانی، ئەو کاتهی که ئەم قسانهیی دهکرد کورپه - پاشهیهک له دهمه
دهمی راویدا له سوپاو بهردهستهکانی دوور کهوتبووهوه و ههلبرابوو هات و له بان
سهریهوه راوهستا و گوپی لهم قسانه بوو، لپی ورد بووهوه دیتی، حال و بال و
دیمهنی جوان و پهڕیشانی زۆر لانهوازه، لپی پرسى:
" کوئندهری؟ و چۆنه کهوتوووه ئەم جیگایه؟"

بهشیکی له بهسهرهاتهکهی خۆی بۆ گپراپهوه، شازاده بهزهیمی به حال و بالی
نابووت و پهڕپوووتیدا هاتهوه و پاره و خهلاتیکی دایه و یهکیکی له گه لدا نارد، تا

گه‌یشته‌وه شار و مه‌مله‌که‌ته‌که‌ی خۆی:

باوکه‌که به دیداری کوره‌که‌ی شاد بووه‌وه و به‌ساغ و سه‌لامه‌تییه‌ی زۆری
سوپاسی خوای کرد، شه‌وی هه‌رچی به‌سه‌ری هاتبوو ده‌باره‌ی که‌شتی و
که‌شتیه‌وان و ده‌ستدریژی لادیه‌ییانی سه‌ر چالومه‌که و ناپیاوی کاروانچیه‌کانی
ریگایه، هه‌مووی بۆ باوکی گه‌یراه‌یه

باوکه‌که گوتی: "کۆپی خۆم! پتم نه‌گوتی له کاتی رۆیشتنیدا که پیاوی
ده‌ستکورت ده‌ستی ئازایه‌تییه‌ی به‌ستراوه و په‌نجه‌ی شیرایه‌تییه‌ی شکاوه."

خانه

چهند جوانی گوتوه، ده‌ستکورتی چه‌کدار

ده‌نکی زێر چاتره، له هه‌ی زۆردار

کۆرکه‌که گوتی: "باوکه! تا ره‌نج نه‌ده‌ی، گه‌نج نابهی و تا گیانبازی نه‌که‌ی به‌سه‌ر
دوژمندا زال نابی، تا تۆ نه‌وه‌شینه‌ی جۆخین هه‌لناگری، نابینی به‌و ره‌نجه‌که‌مه‌ی
که داومه‌ چ ئاسووده‌یه‌یه‌که‌م په‌یدا کردوه و به‌و چه‌ه‌ پێوه‌دانه‌ی که چیه‌شتومه‌ چ
مایه‌یه‌کی شیرینی هه‌نگوین ئاسام ده‌ست که‌وتوه"

خانه

بۆ هه‌موو که‌سه‌ی براوه‌ته‌وه، رزق و خواردنی

به‌مه‌رچی نه‌که‌ی سه‌ستی و ته‌مه‌له‌ی، په‌یدا کردنی

خانه

غه‌وواس که‌ر بیری مه‌ترسی نه‌هه‌نگ...

بکا، قه‌ت دو‌رپی، ناکه‌وینه‌ چه‌نگ

"به‌رده‌ناشی بنه‌وه نابزوت، بۆیه باری گران هه‌ل نه‌گریت"

پارچه

چ ئەخوا شیری نەر، له بنی ئەشکووتی
یا بازی کەوتوو، هیزی له کوئی بوو
گەر تو ئارەزووی راو کەیت له مائی
دەست و پیت وەک ئی جالجالۆکی بوو

باوکەکه گوئی: "کوری خۆم! ئەم جارەیان فەلەک یاوهری و بەخت رێبەری کردی،
تا گوئی له درکت و درکی له پیت دەرھینا، شانزادەھەکت گەشتی و ئاوری لێ دایتەوہ
و حالی ناھەموار و باری کەوتووێ راست کردیتەوہ. رێکەوتی وا بە دەگمەن روو
ئەدات و داوھریش لەسەر شتی دەگمەنیش ناگرێ، زینھار، نەکەویە ئەو داوھوہ.

خانە

راوچی گشت جارێ، رێوی ناگرێ
رەنگە جارێکیش، پلنگ بیدرێ

ھەر و ھا، بەکێک له پاشایەکانی پارس - خوا دەست بە بەلییەوہ بگرێ -
قاشیکی زۆر بەنرخێ له ئەنگوستیلە کەیدا ھەبوو جارێکیان لەگەڵ چەند کەسێکدا
له ھاو دەم و یارانێ خۆی بە سەیران ئەچووہ مزگەوتی شیراز. فەرمووێ
ئەنگوستیلە کەیان لەسەر گومبەدی "عەزد" بە نیشانەدا کرد، تا ھەرکەسێک تیری
لەناو ئالقیی ئەنگوستیلە کە دا، ئەنگوستیلە کە ئەبیتە ھی ئەو.

وا رێک کەوت چوار تیرھاوێژی ئەنگێو له خەزەمەت پاشادا بوون، تیریان له
کەوان کیشا بە لام ھیچ کامێکیان نەیان ئەنگاوت، تەنیا مندالێک نەبی لەسەربانی
خانێکی بە گەمەوگالتەوہ تیری بەو لاولایاندا داویشت، شەنبای شەمالێک تیری
مندالە کەمی برد و بە ئالقیی ئەنگوستیلە کەیدا برد، پاشا خەلات و دیارییەکی زۆری
دا یە و ئەنگوستیلە کەشی پێ بەخشی

وا ئەکێر نەوہ مندالە کە تیرو کەوانە کەمی سووتاند، پێیان گوت:

"ئەوہ بۆ وات کرد؟ وەلامی دا یەوہ تا تامی سەرکەوتنی یە کەم جارم ھەر و ھک
خۆی بمینیتەوہ."

پارچه

وا دهبی رۆژیک، دانای رۆشنبیر
نهتوانی بکا، بهباشی تهگبیر
مندالیکی چووک، رۆژی به گالتنه
بههله ئه‌دا، له ناو نامانج تیر

۲۸- سهرگوزه‌شته

بیستم ده‌رویتشیک له ئەشکه‌وتیکدا ده‌رگای دنیا‌یه‌ی له‌سه‌ر خۆی داخستبوو،
پاشاو فه‌رمانه‌روا و سولتان، لای ئه‌و چ با‌یه‌خ و نرخیکیان نه‌ما‌بوو.

پارچه

هه‌ر که‌سی ده‌ستی، کرد به‌ سو‌ال‌ک‌رین
هه‌ر سو‌ال‌ نه‌کا، هه‌تا‌کو مرین
ته‌ما‌ح فه‌ریده و بی‌ه به‌ پاشا
که‌سی بی‌ ته‌ما‌ح، سه‌ر به‌رزه و گه‌ردن

یه‌کیک له فه‌رمانه‌روایانی ئه‌و هه‌ریمه، دا‌وای له ده‌رویتش کرد که هی‌وام به‌ خو‌و
و خ‌ده و ره‌وشتی گه‌وره پیا‌وان زۆره که بۆ نا‌نخو‌اردنیک له‌گه‌ڵ ئی‌مه‌دا به‌فه‌رموون
پیکه‌وه نا‌نیک بخۆین، پیر قبو‌ولی کرد، چونکه قبو‌ول‌کردنی هه‌موو دا‌وه‌تیک
سو‌ننه‌ته. رۆژی دو‌وهم فه‌رمانه‌روا بۆ خۆی چو‌وه پێش‌و‌ازی خوا‌په‌رسته‌ی، ئه‌ویش
له به‌ری هه‌ستا و له با‌وه‌شیتی گرت و رووی پێشان دا و نزای بۆ کرد.

که فه‌رمانه‌روا رۆیشه‌وه، یه‌کیک له یاران له پیری پرسی و گو‌تی: "ئه‌رئ ئه‌و‌رۆ
به پێچه‌وانه‌ی بی‌رو‌ی خۆت که‌لیکت د‌ل‌سۆزی له‌گه‌ڵ فه‌رمانه‌روایدا نو‌اند"
وه‌لامی دایه‌وه: "ئه‌ی ئه‌مه‌ت نه‌بیستو‌وه که گو‌تو‌ویانه:

خانه

له‌سه‌ر خو‌انی، هه‌ر که‌س دانیشه‌ستی
به‌گشت خه‌زمه‌تی، ئه‌و ده‌بی هه‌ستی

دوو تاکی

گوډچکه ئهتوانی، گشت ئه تهمینهی
نه بیی ئاوازی، دهف و چنگ و نهی
چا و ئارام ئهگری، له تماشای باغ
بی گول و نهسرین، هل ئهکا هماغ
گهر سهرینی تووک، دهست نهکوت یهکسه
ئهتوانی بنووی، بهرد خهتیه ژیر سه
یان دولبه نهوو، بق خهوی شه بویت
ئهتوانی دهستت، کهتیه باوش خوت
به لام ئهم زگه، بی خیره پیچ پیچ^۱
ئارام ناگری و ناسازی به هیچ

دەرگه‌ی چوارهم

له سوودی خامۆشی "بێدهنگی"

۱- سه‌رگوزهشته

به يه‌كێك له دۆسته‌كانم گوت: "بۆيه قسه ناکه‌م، چونکه، زۆر جار ان قسه به چاک و به خراب ئەکرێ و چاوی دۆژمانیش خراپه نه‌بێ هه‌چی تر نابینێ" گوتی:
"دۆژمن واچاکه، چاکي و باشي هه‌ر نه‌بینێ".

هۆنراو

به‌لای پیاوچاکا، رانا‌برێ دۆژمن
مه‌گه‌ر بۆوه‌ی بلی، زله درۆژن

خانه

هونه‌ر له چاوی دۆژماندا، عه‌یبێکی گه‌وره‌یه
سه‌عه‌دیش کولێکه نایاب، که لای دۆژمان درکه

خانه

رووناکی ئەم جیهانه، تیشکی رووناکی خۆره
که‌چی ناشیرین شته، به چاوی مشکه کۆره

۲- سه‌رگوزهشته

لاوتکی ژیر له هونه‌ری زانستدا به‌ختیکی زۆر باش و بیرێکی زرنکی هه‌بوو، هه‌ر چارێکیش که له کۆری زانا‌یادا دانیشته‌بایه، زمانی قسه‌کردنێی گری ئه‌دا و به‌بێدهنگی داده‌نیشت. چارێکیان باوکی پتی گوت: "کۆری خۆم! تۆش له‌و

شتانه‌وی که ده‌یانزانی بۆ قسه‌یه‌ک ناکه‌ی؟ وه لأمی دایه‌وه: "ئه‌ترستیم پرسیارم
له‌وه‌ی لی بکن که نایزانم و شهرمه‌زار بيم"

پارچه

نه‌تبیس‌توووه سۆفیه‌که، بزما‌ری ئه‌دا
له ژیر پاژنه پیتی، هر دوو نالچه‌که‌ی
سه‌ریازتک کرتی و دایه پیتشه خۆی
پیتی گوت: "ئه‌بئی پیتی، ئه‌سپم بۆ نال که‌ی"

پارچه

که‌س کاری نییه، تا پیاو بئی ده‌نگه
که هاتیه قسه، پیت ده‌لین: به‌لگه!

۳- سه‌رگوزه‌شته

بازرگانیک هزار دیناری زهره‌ر کرد، به کورمه‌که‌ی خۆی گوت: نابئی ئه‌م قسه‌یه لای
هیچ که‌سیک بدرکینی.

گوتی: "باوکه فه‌رمانه‌که‌ت به‌جییه، به‌لام ئه‌مه‌وی بزائم ئه‌مه چ به‌رژوه‌مندییه‌کی
تیدایه و باشییه‌که‌ی چییه؟ گوتی تا نه‌گبه‌تییه‌که نه‌بیته دووان: یه‌کیکیان
که‌مایه‌سی مایه و ئه‌وه‌ی تر پئی خۆشبوونی هاوسایه.

خانه

ناخۆشی خۆت لای دوژمنان، هرگیز مه‌لئی
با له خۆشییان (لاحول) یکت، له بۆ نه‌لئی

۴- سه‌رگوزه‌شته

گفتوگۆیه‌ک له نیوان زانایه‌کی گوره و به‌ پرووت و بئی باوه‌ریتکدا - نه‌فره‌تی خوای
لی بئی - پرووی دا، به‌ هیچ به‌لگه‌یه‌ک به‌سه‌ریا زال نه‌بوو و به‌سه‌ریا سه‌رنه‌که‌وت،
توو‌ره بوو و پۆیی.

یەکیک پێی گوت: "تۆ بەم هەموو ئەدەب و زانینەوهی که هەتە، لەگەڵ بێ
ئاینیکی وات پێی نەکرا"

گوئی: "زانینی من، قورئان و فەرمايشتهکانی پیتغەمبەر و قسە و پەند و
ئامۆژگاری پیتشینانە و ئەویش باوەری بەمانە نییە و گوئیان لێ راناگری، ئەی
کهواتە من بیستنی کفری ئەوم بە کهلکی چی دێ"

خانە

ئەوهی برۆای بە قورئان و حەدیس نەبێ، بە هیچ جۆر
و ئەلامەکەسی ئەوهیه، و ئەلامی نەدەیتەوه کەم و زۆر

۵- سەرگوزەشته

"جالینووس"ی دانا، شیتێکی دیت دەستی لە خنخنۆکی زانایەکی ناوه و بێ
رێزی پێ دەکا، گوئی: "ئەگەر ئەمە دانا و زانا بووایە، لەگەڵ نەزانیکی وادا
نەئەگەشتە ئەم رادیه، که گوتووینە".

دوو تاکی

دوو ژیر نایان بێ، رق و کینه و جەنگ
دانا قەت ناکا، لەگەڵ توورە دەنگ
گەر جنێویش دا، نادانی بێ بیـر
لەسەر خۆ و بەرێز، لێی وەرئەگری ژیر
نوویاوی چاکە مـوویەک رائەگرن
بە نەرمی دلی، دوژمنان ئەکـرن
گەر نادان تووشی، نادان هات جارێ
زنجیر لە بەینیان، ئەچرێ باری
یەکی جنێوی دا، بە یەکیکی تر
هەلی گرت پێی گوت، ئەمی لە من چیتـر

لهوه خرابترم، که تۆئەيزانی
عهیبی خۆم وەک خۆم، هەرگیز نازانی

٦- سەرگوزەشته

"سۆبھانی وائیل" یان لە دەم و پراویژدا، بێ ھاوتا داناوه، لەبەرئەوهی بە درێژایی
سالتیک که قسەمی ئەکرد وشەیهکی دووجار لە قسەکانیدا دووبارە نەدەکردوه و
ئەگەر هەر وتاریشی ھاوتابیهوه پیشی ئەوا بە وشە و دانانیکی جیاوازترهوهی
دەکوتهوه و یهکیکیش لە دانیشتن و نادابی ھاودەمی پاشایانیش ئەمیه.

دوو تاکی

قسە ئەگەرچی، شیرنە و بەتینە
شایستەمی قبوول، پەسەند ستینە
که جارتیکت گوت، مەیلتپوه هەروا
هەر جارتیک خۆشە، خواردنی حەلوا

٧- سەرگوزەشته

لە داناپهکم بپست که ئەگوت، هەرگیز کەس پیتی لە نەزانیی خۆی نەناوه،
مەگەر ئەو کەسەمی که کەسیکی تر لە قساندا بێ و هیشتا لێ نەبوویتەوه، ئەو
دەست بە قسان بکا.

دوو تاکی

ئەمی هۆشیار! قسە، سەری هەیه و بن
لەناو قساندا، قسەکەر مەبن
کەر خاوەن هۆش و بیر و فەرھەنگی
نادویتی تا نەیه، کاتی بپدەنگی

۸- سەرگوزەشته

چەند كەسك له نزىكه كانى "سولتان مەحمود" بە "حەسەن مەمەندى" يان گوت:
"ئەورۆ سولتان لەبارەى ئىشى فلانەوہ چى گوت" گوتى: "ئىشەكە لە ئىومش
شاراوه نىيە، گوتيان: "ئاخر ئەوہى كە بەتۆى ئەلئى - كە پشتىوانى تەختى
پاشايەتت و پراوژكارى هەلسوورانى كاروبارى ولاتى - ديارە بە هى وەكو
مەمانانى نالئى.

گوتى: "لەبەرئەوہى كە ئەزانئى بەكەس نالئىم، بۆيە بەمن دەلئى، جا كەواتە بۆ
دەپرسن".

خانە

هەموو قسەيەك، ئى كردن نىيە لەلای پياوى ژير
ئەوہى نەينى شا بلئى سەرى، دىنئىتە بەر شير

۹- سەرگوزەشته

لە كرپنى خانووئىكى دوودل بووم، جوولەكەيەك گوتى: "بىكرە! چونكە من لە
دانىشتوانى كۆنى ئەم كەرەكەم، چۆنئەتى ئەم خانووہ - هەروەكو هەيە - لە من
بپرسە، هيج عەبيئىكى نىيە"
گوتم: "تەنيا عەيبەكەى ئەمەيە كە تۆ ئەبىيە دراوسئىم".

پارچە

خانووئىك دراوسئى، يەكى وەك تۆيئ
دە درەم زىوى، قەلب ئەهئىئ
بەلام من ئەبئى، ئومئىدەوارىم
كە دواى مەرگى تۆ، هەزار ئەهئىئ

۱۰- سەرگوزەشته

يەكئىك لە شاعيران چووہ لای كەرەي دزان و ستايشى كرد و پئى هەلاگوت.

گهره‌ی دزان فرمویی: "رووتی که نه‌وه" که به‌رووتی دهرۆیی سه‌گه‌لی کهوتنه دوا، ویستی به‌ردیکی هه‌لگریته‌وه. زه‌وی سه‌هۆلبه‌ندان بوو و بۆی هه‌ل نه‌گیرایه‌وه، گوتی: "ئه‌م پیاوانه چهند زۆلن، سه‌گیان به‌رداوه و به‌ردیان به‌ستوونه‌وه".

گهره‌ی دزان له ژوورپه‌وی چاو تیه‌وه بوو و گوتی لئ بوو، پئی که‌نی و گوتی: "ئه‌ی پیاوی دانا! شتیکم لئ بخوازه!"

گوتی: "ئه‌گه‌ر به‌خششیکم ئه‌ده‌یت، به‌رگه‌کانی خۆم ئه‌وێته‌وه"

نیو هۆنراو

(له‌جیاتی به‌خششت، به‌ پۆینی پازین)

خانه

پیاو به‌ ئومیده، بۆ چاکه‌ی که‌سان
چاکه‌ی تۆم ناوی و لیم مه‌ده‌ زیان

سه‌رۆکی دزان به‌زمیی پیدایه‌ته‌وه به‌رگه‌کانی دایه‌وه و که‌واو که‌ولتیکیشی بۆ
هاویشه‌ سه‌رئ و چهند دره‌مه‌میکیشی پئی به‌خشی.

۱۱- سه‌رگوزه‌شته

ئه‌ستیره‌ناسیک چوه‌وه مالتی، پیاویکی بیگانه‌ی دیت له‌گه‌ل ژنه‌که‌ی دانیشه‌تووه،
که‌وته جنیو پیدانی و زۆری سه‌رکۆنه کرد و بوو به‌هه‌للا و هه‌نگامه و تیک هه‌ل‌دان،
پیاوچاکیک پئی زانی،

خانه

تۆ چۆن ئه‌زانی، که‌ردوون چی تیايه
کاتئ- نه‌زانی، مالت کئی تیايه؟!

۱۲- سه‌رگوزه‌شته

خه‌تیبیکه‌ی دهنگ ناخۆش، خۆی زۆر به‌ دهنگ خۆش ئه‌زانی هه‌روا له‌ خۆشیه‌وه
ده‌نگی به‌رز نه‌کرده‌وه، ئه‌تگوت قیره‌ی بۆقیی له‌ که‌رویدایه و ئه‌م ئایه‌تی "ان انکر

الاصوات لصوت الحمير" هش لهبارهی نهوهه هاتووته خواری.

"ههركه دهی زهراند (نهبول فهواریس)

دهشلهقا سهوزی ولاتی فارس"

خهلكی گوندى، لهبهرئهوهی كه ریزتکیان بق دادمنا، دهرد و نازار و ناخوشی نهو بهلایهیان له ههناوی خویمان دهكردهوه و نارمههتیان نهدهكرده، تا بهكیک له خهتیانی ناوچهكه كه له دلدا خوشی نهدهویست، بهسهردان هاته لای و پتی گوت:

"خهونیکم پیوه دیوی".

گوتی: "خیربی نیشاللا! چیت دیوه؟"

گوتی: "دهخهویمدا دیت، دهنگ و ناوازتکی پهكجار زور خوشت ههبوو و خهلكی ههموو له خوشیانی و له پیروزییه توهه حسابوونهوه، خهتیهكه كهمیک دامما و گوتی:

"خهونیکى پیروزت دیوه، منت له عهیبی خوم وریا كردهوه وا پتی دهچی من دهنگم زور ناخوش بی و خهلكی لیم كهوتبته تهقه و بیتزار بووین، پهیمان به خوم نهدهم كه هیچی تر خوتبه نهخوتنمهوه.

پارچه

له قسهی دۆستانیک، كهوتومه نازار

رهفتاری خراپم، نهكهن به چاكه

خهوشم به هونهر و كهمال نهبین

به دركم نهلین، گولیکى پاكه

كوا نهو بوژمنه سهه رهقه، بی ترس

كه عهیبم دهلتی و له من بی پاكه

۱۲- سههگوزهشته

پهكیک له مزگهوتی ژهنگار ههروا به خوړایی بانگی نهدا، بانگدانهكهی هیتنده ناخوش بوو خهلكهكه نهفرهتیان لی دهكرده، خاوهن مزگهوتهكه سازادهیهك بوو داد

پهروهر و راست و خوو و رهوشت بهرز، نهی ئهویست دلی بانگدهرکه برهنجینتی.
گوئی: "ئهی لاو! ئه مزگهوته دوو بانگدهری کۆنی ههیه، ههریهکهی پینج دینارم
مووچه بۆ بریونهوه، ئیستاش وهره ده دینارت ئهدهمی بچۆره جیگایهکی تر، لهسه
ئههه پیک کهوتن و پۆیی.

پاش ماوهیهک گهپان هاتهوه لای شازاده و گوئی: "گهوهه! غهدرت لی کردم، که
به ده دینار منت لیره دوورخستهوه، کهچی ئیستا ئه جیگایهکی لیمه، بیست
دینارم ئهدهنی، هه هینده بچه جیهکی تر و من ناچم."

شازاده پی کهنی و گوئی: "نهکهی وهری گری، هیندهی پی ناچی به پهنا
دیناریش مهمنون ئهبن بتدهنی"

خانه

به تهشوی له بهرد، کهس ناتاشی گل
ومک بانگی زبیرت، هه لئه کهنی دل

۱۴- سهرگوزهشته

دهنگ ناخۆشیک به دهنگیکی بهرزوه قورئانی ئهخویند، پیاوچاکیک به لایدا
تیپهپی و گوئی: "مووچهی مانگانه کهت چنده؟" گوئی: "هیچ"

گوئی: "کهواته خۆت بۆ هینده ماندوو ئه کهیت؟"

گوئی: "له راهی خوی ئهخوینم"

گوئی: "ده سا وهره، له راهی خوا مهخوینه"

خانه

ئهگه خویندنی قورئانی پیروژ، ئاوا ئهزانی
ئهیهی رهونهقی قورئان خویندن و پی موسولمانی

دەرگهی پینجهم

له ئه‌وین و لاوینیدا

۱- سەرگوزه‌شته

به‌حەسەن مەمەندیان گوت، که سولتان "مەحمود" چەندان بەنده و غولامی جوان و لاوچاکی هەن، که هەریەکیان نەورەسیکی جیهانن، کهچی ئەومەندی که "ئەياز"ی خۆش دەوێ له‌گەڵ هێچ یەکیک له‌وانە ی تەردا ئەو پێومەندی و خۆشەویستییه‌ی نییه، له‌گەڵ ئەومەشدا که ئەياز هێندەش جوان نییه؟
گوتی: "هەرچی چوو ناو دلانەوه، له‌بەر چاوان دیارتره"

هەلبەست

ئەوه‌ی که کهوتە، بەر دلی سولتان
خراپەکاریشی، هەر باشه و جوان
به‌لام ئەوه‌ی شـا، به‌لاوه‌ی ئەنی
کەس و کاریشی، ریزی نادەنی

۲- سەرگوزه‌شته

ئەلین پیاوێکی مەزن بەندیه‌کی زۆر نایاب و جوانی هەبوو و به‌چاوی خۆشەویستی و ئاینه‌وه سەیری دەکرد، به‌یەکیک له‌ دۆستانی خۆی گوت: "خۆزگه ئەم بەندیه‌ی من له‌گەڵ ئەو هەموو جوانیه‌یدا که هیه‌تی، هێندە ی زمان درێژی و بی ریزی نەکردبایه، وه‌لامی دایه‌وه: "براله: مادام ددان ت به‌ دۆستایه‌تیه‌یدا هێنا تازه به‌ تەمای خزمەتی مەبه، چونکه که ئه‌وین و ئه‌وینداری و خۆشەویستی کهوتە نێوانتوه. خاومندارییه‌تی و به‌ندایه‌تی، له‌ نێواندا هەڵدەگیرێ و نامێنێ.

پارچه

که خودان له گهال، بهندهی پاری پرووی
که وته دستبازی، به یاری و خهنده
دهبی ئه ویش وهک، خودان پهفتارکا
نازی هه لگری، ئه ویش وهک بهنده

خانه

کۆیله هه ر ئه بی، ئاو و خشت بیتنی
که نازیهره ر بوو، دهست ئه وهشینتی

۲- سه رگوزه شته

خوایه رستیکم دیت گیرۆدهی داوی خوشه ویستییهک بوو بوو، نه ئارامیی له بهر
مابوو و نه توانای قسه و گفتوگو، تا سه رزه نشته دهکرا سوژی زیاتر دهبوو و
وازی له خوشه ویستییهکی هه ر نه هینا و ئه یگوت و ئه یگوته وه:

پارچه

دهست له دامانت، هه رگیز بهر نادم
گه ر به شیرتکی دم تیر، بدهی لیم
دوای تۆ هیچ بهنا و پشتیکم نییه
په نای بۆ بهرم، هه ر بۆلای تۆ دیم

چارێکیان سه رزه نشتم کرد و لیم پرسی: ئه دی ئه قله گه ره کهت چی لی هات؟
که ئاوا نه قسی پیست به سه ردا زال بووه، که وته سه ر دهستان و گوتی:

پارچه

که سولتانی عشق، پرووی کرده جیهک
بۆ ته قوا هیزی، بازوو نامینتی

کمی ئه بیچاره، دامنه پاک ئه بی؟
تا به خه می له قور و لیتهدا بمی نی

۴- سه رگوزمه شه

دلدادمه که وازی له گیان هینابوو، ئه وهی ئه وه به ته مای بوو جیتی مه ترسی و
کومانی تیدا چوونی تیدا بوو، نه که پاروویه کی پر به دم خو ش و یا مه لیکه نیو
دانه و داو و به رده ست بی.

خانه

زێر به یاره وه، گهر خو ی نه نوینی
له به رچاو خو ل و خاشاک ئه نوینی
جاریکیان به ناوی ئامۆژگاریه وه پیدان راگه یاند که له م خه یاله مه حاله خو ی
دوو خاته وه، چونکه که لیکه که سی تریش به م حز و ئاره زو وه ی که تو هه ته
که یل و وه یلان و پی نی دلایان زنجیره، نالاندی و گو تی:

پارچه

به دوستان بلین، شیرمه ت^۱ ناوی
من چاوه پروانی، ئاره زووی ئه وم
به هیزی قو ل و بازو، شه رکه ران
دوژمن ئه کوژن، جوانان هاو ده وم
ئه وه پیاو هتی و مه رچی مه ردا به تیی نییه له ترسی گیان ده ست له
خو شه ویستییه دل به ری گیان هه لگری.

دوو تاکی

هه ر غه می خو ت بی، بق خو شه ویستن
له عی شق بازیدا، ئه بیه دروژن

۱. شیرمه ت: ئامۆژگاری: نه سیحه ت

کاتی دەستیش، نهگه‌یشته یاری
مهرجی عیشقه بۆی، بمری به جاری
نه‌گهر دەست بدا، دامه‌نی نه‌گرم
دهنا نه‌چمه بهر، دهرگاکه‌ی نه‌مرم

دۆسته‌کانی که ئاوايان چاوی پێ ده‌کهوت، دلایان به‌حالی ده‌سووتا و به‌زه‌ییان
پیدا نه‌هاتهوه و په‌ند و نامۆزگارییان بۆ دا نه‌دا و به‌زن‌جیر نه‌یان به‌ستهوه، هه‌ر
بێ سوود بوو.

خانه

دەردی من هێند سه‌خته، گوزاڵکی نه‌وی
چاوجنۆکی نه‌فسی برسیشم، له‌ من شه‌کری نه‌وی

دوو تاکی

ئه‌مه‌ دل‌به‌رتک، نه‌یگوت به‌بێ ده‌نگ
به‌ عاشقیکی دل‌ده‌رچووی له‌ چه‌نگ
تا تو‌رێزی خو‌ت، ئاوا رابگری
ئه‌ی رێزی من چه‌ند، له‌به‌رچاوی نه‌گری؟

نه‌گێر نه‌وه ئه‌و شازاده‌یه‌ی که ئه‌و به‌ته‌مای بوو و چاوی تێوه‌ بری‌بوو، ئاگادار
کرایه‌وه که‌ کوچه‌ لاوتکی خوو و په‌وشت و زمان شیرین هه‌میشه‌ له‌م
سه‌رمه‌یدانه‌یه‌ و وشه‌ی خو‌ش و شیرینی له‌دم ده‌بارت و سه‌رگوزه‌شته‌ی سه‌یر
سه‌یریشی لێ نه‌یه‌ن، وا دیاره‌ شوێنێ له‌ که‌له‌یدا و سه‌وزتکی له‌ جگه‌ردایه‌ وه
عاشقان ده‌جێ، شازاده‌ که‌ زانی دلی به‌مه‌وه هه‌لاوه‌سراوه‌ و له‌ به‌لای ئه‌وه‌وه
ئالاره‌، سه‌ری جله‌وتی به‌ره‌و لای ئه‌وه‌وه شل کرد و ئازوای، که‌ لاره‌ هه‌ستی کرد
شازاده‌ لێی نزیک ده‌بێته‌وه‌ گریا و گوته‌ی:

خانه

نهری منی کوشت و وا دیسان گه رایهوه
نهلای دلی به کوژدراوی خوی سووتایهوه

هرچنده به خویشی و بهلوتفهوه دواندی و لیتی پرسی، چونی و کویندهری و ئیش و
کارت چییه؟! لاره وا له بنی دهریای خویشویستیدا نقوم بوویوو، ههناسهی لی برابوو.

خانه

حهوت بهشی^۱ له بهر، بلای به جوانی
هرکه عاشق بووی، بی تی نازانی

شازاده کوتی: "تهوه بق نامدوینی؟ خو منیش هی ناو کوژی دهریوشانم و ئالفه له
کوژی ئهوانم، ئهوجا سهری له ناو شهپولهکانی خویشویستییهوه بهرز کردهوه و کوتی:

خانه

سهیره! به بوونت، بوونم بمینی
که هاتیه قسه، قسه بمینی

ئهه چهند وشانهی کوتن و هاواریکی کرد و گیانی له دهست دا.

یهک تاکی

سهیر نییه له کوژدراوی، له دهرگای چادری یار
سهیره له زیندوو که چۆن، گیانی دهرکرد بهساغی

۵- سهرگوزهشته

کاتیک له (ههرات^۲) چوومه خانهاقی پیریکی، دیم لایکی جوان و رووخوش و
قسهخوش، به تهنیشت پیرمهکیهوه دانیشتووه، بهخۆم گوت: خواجه، خواجه! پیری
چهماوه بهختی چهند لاره، که لایکی ئاوی هاوومه....

۱. ههوت بهش: مهبستی ههوت بهشی خویندنی قورنانه به تهجويد.

۲. ههرات: شاریکه له ئهفغانستان و له نزیک سنووری ئیران.

پیر به نهفسی پاکی خۆی تیگهیی و گوئی: "ناوت چیه؟"
 گوتم "حهیبب" م، گوئی: "خالکی ئەم ولاتە؟" گوتم:
 "نەخێر غەریبم". گوئی: "حهیببا ئیمەیی جووتەیی پیرو لاوت چۆن دیت؟" گوتم: "تۆ
 پییری سەنعان و ئەویش شوخی کەنعان".
 پیر بەم گوتهیه، کەوتە سەما و گۆرانی، گوئی: "بەو خواپهکهەم، کە ئەم لاوه
 بەراستی و دروستی و بەخوو و پەوشتهکەیی کوری منە ئەگەر حەزیش تێیتە
 ئەوا بە تۆی دەبەخشم" گوتم: "نەخێر بەندەیی ئاوا، گەرەیی ئاوا یی چاترە"

پارچە

کۆل وای باشتەرە، لە ناو چەمەن بێ
 تا وا شاداو و گەش و دەگمەن بێ
 سەوزە ئەو دەمە، گەش و پاراوه
 کە جێی لە دەم جۆی، ئاو و زەمەن بێ
 خۆش پوو شایەدی، ئەوئەندەیی بەسە
 لای گەرەمکەیی خۆی، وەک نارەمەن بێ

٦- سەرگۆزەشتە

یەکیەک لە قوتابیان تا بلێی جوانییەکی بێ ئەندازە جوان بوو و شتیوه و گوفتار و
 پەفتاریشی تا بلێی رێک. مامۆستا بە هەستی مەرفانەیی خۆی سەرو سەودایەکی
 لەگەڵ جوان پێستیدا هەبوو و ئەو سەودا و مامەلە و سەرزەنشت و
 توندوتیژییەشی کە لەگەڵ قوتابییەکانی تریدا ئەنواند، لەگەڵ ئەمەیانێ نەدەکرد و
 نەیبوو. کاتیکیش کە بە جووتە و بە تەنیا دەمانەوه ئەیکوت:

پارچە

هێندە بە تۆم ئەو روو بەهەشتی
 کە بۆ خۆم خۆم، لا ئەماوه بێر
 ناتوانم هەرگیز، پووت لێ وەرگێرم
 کەر رووبەرووی خۆم، ببینم دێ تیر

جارتکیان کورہ پتی گوت: هر وک له شتوازی خویندنه که مه وه چاوت لیمه و ناگاداریم دهکسی، پیم خوشه نه گهر له خوو و رهوشتیشمدا نابه جیتی و نابه سندییه که هبوو ناگادارم بکه پته وه تا ههول بدم بیگورم و چاکی بکم، گوتی: کورمه که، نم و تهیه له یه کیکی تر بپرسه چونکه من نهو تیروانینهی که بهرامبر تق هه مه له هونار زیاتر هیچی تری پی له تودا نابینم.

پارچه

با چاوی به دبین، کوویرایی دابی
 که هوناری به عیب، له بهر نه زهره
 له گهل هوناریک، حهفتا عیب هه بی
 دۆست نایانبینی، مهر نهو هوناره

۷- سرگوزمشته

له یادمه شهوتک، که یاری خوشه ویستم هاته ژووره وه، هینده به بی ناگایی ههستامه سر پی، که چرایه که به سۆرانی (ههقیانی) یه کهم کوژایه وه.

خانه

(روویه که دهر کهوت، له کاتی شهوا
 به دهر کهوتنی، تاریکی نه ما)

له بهختی خۆم و پرمام و له بانگم دا خویه نهو خوشییه له کوئومیه؟ دانیشته و دهستی به گله بییان کرد و گوتی: "کاتی که منت دیت بق چرایه کهت کوژانده وه؟ گوتم: "له بهر دوو هق یه کهم پیم وابوو هه تاو هه لاتوو و نه وهی تریش نم چهند دیرم به دلدا تکیه پی".

پارچه

که ناشیرینیک، هاته پیش چرا
 ههسته بیهینه، دهر له کۆمه لا

گەر شه‌گەر خه‌نده و شیرین لیتویک بوو
قوژلی به‌رمه‌ده، پف که له چرا

۸- سه‌رگوزمه‌شته

یه‌کیک که زۆر ده‌میک بوو خو‌شه‌ویسته‌که‌ی نه‌یدیوو لیتی پرسی: "له کوئی بووی،
زۆرم بیر ده‌کردی"، گوتی: "زۆربیرکردن چاتره له بیزاری"

هه‌لیه‌ست

دره‌نگ هاتی ئه‌ی، نیگاری سه‌رمه‌ست
وا زوو دامه‌نت، به‌رناده‌م له ده‌ست
دلبه‌ر که دره‌نگ، دره‌نگ ئه‌یبینی
هه‌ر بۆ ئه‌وه‌یه، که تیر بیبینی

وته‌ی خو‌ش

دولبه‌ری که له‌گه‌ل هاوا لاندای هاتی بۆ نازاردان و سه‌تم هاتوو،
له‌به‌ر ئه‌وه‌ی له ئیره‌یی و دوژمنایه‌تییه خالی نییه.

هۆنراو

(له‌گه‌ل ئاوالان که هاتی بۆ لام، سه‌رم لیتی بده‌ی
ئه‌گه‌ر به‌ناوی ئاشتیسه‌وه بی، تۆ هه‌ر شه‌پکه‌ری)

پارچه

که پشه‌ویوکی دا، یار له‌گه‌ل ئه‌غیار
هه‌نده‌ی نه‌ما بوو، غه‌یره‌ت به‌مکوژی
به‌خه‌نده گوتی: سه‌عه‌دی من چرای هه‌موو جیه‌کم
له‌ په‌روانه‌م چی، که خه‌وی بکوژی

۹- سرگوزهشته

له یادمه که له رۆژانی پێشین من و برادهرێکم که هیندهمان یهکتر خوۆش دهووست، وهکسو دوو دهنکه بادامی ناو توێکلیک وابووین، له پڕ دابرا ئیک و لیک دوورکهوتنهوهیهک کهوته نێوانیوه، بهلام پاش ماوهیهکی کورت که دۆستهکهههاتوه، دهستی به گلهیی و گازمندان کرد که بۆ لهو ماوهیهدا تهترێکم نهئاردوومهت لای، وهلامم دایهوه: "بهلاموه ناخۆش بوو، چاوی تهتر به جوانی پڕوی تۆ پڕوناک بێتهوه و منیش بێهش بم".

پارچه

یاری بێرینه، مهکه نسیحت
که تۆیه ناکهه، بهزهبری شمشیر
پیم ناخۆشه کس، تیر تماشات کا
کهچی هه دهشلیم، کس لیت نابی تیر

۱۰- سرگوزهشته

زانایهکم دیت، کهوتبووه داوی خوۆشهویستی یهکیکهوه، بهلام پهردهی راز و نههینییهکهی درابوو و ئاشکرا بووبوو، زۆری جهور و جهفا کیشنا و زۆری خوۆگرت، جارێکیان بهلای دلنهوایی و دلسۆزییهوه پیم گوت: "ئهزانم که له خوۆشهویستی ئهم دولبههدا هیچ ههوایهکی نهفسیت نییه و دووری له ههلهخلیسکان جا بۆیه دهلیم له زانایان ناوهشیتهوه خوۆیان بهدناو بکهن و جهور و جهفاو ئازاری بێ ئهدهبان بکیشن. گوتی: "ئهی یار دهستی گلهییت له دامهنی رۆژکاری من بهرده، بۆ خوۆم زۆر جارن لهو بارهوهی که تۆ لیتی دهمویتی، ورد بوومهتهوه، بهلام من خوۆراگرتنم پێ ساناتره له نهدیتنی، دانایان گوتوویانه، دل ئازاری و جهوروجهفا کیشان ساناتره، تا چاو له دیتنی خوۆشهویست وهریگێری".

هه‌ئێست

ئهو كەسەى دلى، به دولبەر داوه
پيشى له دەستى، يەكى تر ناوه
ئاسكى قەرتەى، له گەردەن بگرى
ناتوانى رى خۆى، سەربەخۆ بگرى
كاتى ناتوانى، بى ئو بەسەر بات
مەگەر جەفاكا و هەلى كرى و دەريات
پۆژى له دەستى پىم گوت واى زىنهار
ئاي چەند لەو رۆژه، كەوتە ئىستىغفار
دۆست له دەست دۆستى، ناكەوتە ئامان
بۆ هەر چىيەكى بوو، دامنا دل و گيان
ئەگەر بەلوتفم، لەلای خۆى دانى
ياخۆ دەرم كا، هەر خۆى ئەيزانى

۱۱- سەرگوزەشته

له هەرهتى لاوهتییەدا، كە زۆر جاران وا رێك ئەكهوێ و ئەيزانى، من له ناخى
دلمهوه هەزم له لاویك بوو و خۆشم دەویست، چونكە دەنگىكى خۆش و
سروشنىكى جوانى وەك مانگی چواردهی هەبوو.

خانه

سەزهى كەنارى پرومەتى، ئاوى حەيات ئەخواتهوه
با سەيرى شەكره لىوى كا، ئەوهى نەبات ئەخواتهوه

وارێك كهوت به پێچهوانەى شەقلى خۆیهوه، جوولانهوهیهكى ناسروشتم لى
دیت، پەسندم نەكرد، داوێنى خۆ لى دوور خستنهوێم لى هەلكرد و لى دوور
كهوتمهوه، مۆرهى میهر و خۆشه‌ویستییهكیم كۆ كردهوه و گوتم:

خانه

برق به رتگای، ئارمزوی خوتتا

حهز به مه^۱ ناکهی، له غه می خوتتا

کوتم لئی بوو، که دوور کهوتتوه، ئه یگوت:

خانه

شهمشه کویره گهر نهیویست بگا به پرووناکی خۆر

ئوه بازاری خۆری پئی ناشکی ههرگیز کم و زۆر

ئوهی گوت و لیبدا رقیی و چوو سهفه ریی و په ریشانی کاری تئی کردم

هۆنراو

(سه رده می وه سلم له دهست چوو، پیاو نهزانه ئهو دهمه

قهدری خۆشی لانییه، پیش وهی به لای بۆ بیتته خوار)

خانه

وهروه و بمکوژه، که له پیش تۆدا مردن

خۆشتره، نهک دواي تۆ، ژيان به سه ربردن

به لام سوپاس بۆ که رههیی خوا، دواي ماوهیهک که گه رایهوه کهروهه

داوو بییه کهی کۆرا بوو و جوانیه یوسف ئاساکهی زیانی هینابوو، سیتی چهناکهی

وهک بههیتی زهره تۆزی لئی نیشتبوو، بازاری جارانی جوانیه کهی شکابوو،

ویستی له باوهشیتی بگرم، له تهنیشت خۆمهوهم دانا و گوتم:

پارچه

ئهو رۆژهی ههتوو، جوانی و دولبهری

دآداده کهی خۆت، دوور ئه خستهوه

ئەمپۆكەش ھاتووی، ئاشتی كەیتەوہ
كە سەر و بۆرت، نا بە رووتەوہ

دوو تاکی

بەھارت رۆیی، وا رەنگت زەرد بوو
ئاگری ئیمەش، دامرکا و سەرد بوو
ئەنازی و لەنجەولار ئەكەیی؟
یادی دارایی، سالی پار ئەكەیی
بیرۆ لای كەستی، كە كریارته
ناز لەسەر وہی كە، داواكارته

خانە

گوتراوہ سەوزە لە باغان خۆشە
كەستی ئەزانئ، ئەمەیی دیتە زار
یانئ خەتی سەوز، لە رووی جوانان
لە دلی عاشقان، زۆرتەر ئەكا كار
بەلام باغی تو، سۆتکە زاریكە
زیاتر دیتەوہ، تا بیکەیی بزار

پارچە

ریش بەیلایەوہ، یا نہی ہیلایەوہ
ئەم رۆژە خۆشەیی، لاویت ھەر ئەروا
گەر توانای دەستی، تویم با لەسەر ریش
نەمدەھیشت ریشت، تاكو قیامت بیتەوہ ھەروا.

پارچه

پرسیم و گوتم، جوانی رووی تو چی لی هاتووہ
میروولہ دوری مانگی ناسمانی گرد و جوشیوہ
جوابی دایوہ، نازانم له رووی من چی رووی داوہ
دیارہ ہر لہبر پرسہی جوانیمہ، کہ ئویش ناوا رھشی پویشیوہ

۱۲- سہرگوزہشتہ

له یه کی له موستہ عربانم پرسہی: "لہ بارہی لووسکہ و پووسکان چ دلئی؟ گوتی:
"باشیان نییہ، چونکہ تا جوان و ناسکن زویرن، کہ ناشیرینیش بوون نر مونیانن"

پارچه

لووسکہ ئو دہمہی، جوان و شیرینہ
گفتوگوئی تال و خووی توندی ہیہ
کہ پیشی ہات و کہوتہ نیو سالانہ
دہموووی نہرم و دل بہندی ہیہ

۱۳- سہرگوزہشتہ

له زانایہ کیان پرسہی، کریمان یه کیک لہ گہل روومانگیکی لہ ژووریککی تاییہ تی دہرک
داخراودا دانیشی و کہسیش بہ ناگا نییہ و ہموو نووستوون، نفس داوا دہکات و
ہوہس زال، ہروہکو عہرب نہ لیت: (خورما گہیشتوو و بی پاسہوان و بی پھرژین)
ہیچ شتیک دہبیتہ لہ مہپر پیاوہکہ بہ ساغی لئی دہرچیت؟ وہ لامی دایوہ: "ئہ گہر لہ
مانگ روویانیش بہ سہلامتی دہرچیت لہ زاری بہدگوئیان بہ ساغی دہرناچیت"

ھونراو

(پیاو گہر لہ خرابہ کاری نفسی خوئی رزگاریشی بی
لہ گومانی خرابی دوژمنہ کانی، ہر نابی دہریان)

خانه

ئەككړئ ئىشى خۆت، واز لئ به ينى
ئەى قسەى خەلكى چۆن، به كۆتا دىنى

۱۴- سەرگوزەشته

تووتىيه كيان له گەل قەلێكدا له قەفەزئى كرد، له سەيركردنى ديمەنى ناشيرىنى
تورپە بووبوو و گوتى: "ئەمە چ سەر و پوويەكى ناشيرىنە و چ ديمەنىكى قيناوييه
و چ ویتەيهكى نەفرىناوى و پەوشتيكى نالەبارە؟ ئۆھ قەلەى پوورەشى نيوانبى،
خۆزىا دوورى نيوانمان رۆژەلات و رۆژئاوا بووايه!"

پارچە

سەر له بىيانى بەرامبەر به تۆ، كئى له خەو هەستى
له گەل بەيانا خۆشى رۆژمەكى، لئ دەبئ بەشەو

يه ككئى و مكو خۆت ئىسك گران، بكة هاوشانى
به لام كەستىكى وەك خۆت ناشيرىن، له دنيا كوانئى

سەيرمەكە ئەمە بوو كە قەلېش له هاوسىيەتى تووتى، له كيان بىزار بووبوو و
دامابوو و بە لاهەولە وەلا گوتنەو و داد و برۆى بوو له دەست چەرخى گەردوون و
هەر ئەينالاند و دەستى پەروشييهى پێكدا دەدا و دەيگوت: "ئەمە چ بەدبەختى و
ناوچەوان و ئىقبالىكە و چ سەرەنجامىكى كەم و كاتى و پەنگالەيه؟ ئەمە بوو پلە و
پايە و قەدرى من؟ يان دەبووايه له گەل قەلېكى تر لەسەر ديوارى باغىك، كەشان
كەشان پێكەو و بخولاباينەو.

خانه

بئ چاكان بەسە، ئەوەندە زىندان
له تەويلێكدا، بئى له گەل پەندان

چ تاوانىكم كردوو كە زيانم له سزای ئەمەدا كەوتە دۆستايەتییەكى ئاواى له
خۆ رازى و نالەبار و كەودەنەو.

پارچه

کەس نـیزیک نابـی، لەو بن دیوارە
وێنە ی تۆی لەسەر، کە نیگار ئەکەن
ئەگەر جـیگای تۆ، لە بەهەشتا بـی
خەلکی دی دۆزەخ، ئیختیار ئەکەن

ئەم پەندەشم بۆیە بە نمونە هینایەوه هەتا بزانی کە دانایان چەندیان قین لە نادانایانە، نادانایانیش هیندەیان رق لە دانایانە.

پارچه

زاهیدیک لەناو گەری رەندان بوو
لەو ناوہ گوتی، جوانیکی بەلخی^۱
گەر بـیزاریشی، پروترش مەبە
دەنا لە ناومان، تال و بـی نـرخـی

چوارینە

کۆمەلێک وەک گول و لالە، بەیەک پەیوەستە
تۆش داری وشکی پرووی، لە ناویان ئیستە
وەکو بای رەشەبا و وەک سەرمای ناخۆش
وەک بەفری کەوتوو و وەک شەختە ی بەستە

۱۵- سەرگوزەشتە

برادەرێکم هەبوو، کە سألەها پیکەوه سەفەرمان کردبوو و نمەکی یەکتەریمان کردبوو و دۆستی گیانی بە گیانی یەکتەری بووین، تاکو لەبەر سوود و قازانجیکی کەم، دلی رەنجاندم، دۆستایەتییه کەمان ساردی تی کەوت، لەگەڵ ئەو هەشدا هەردوو لامان، دلمان بۆ یەکتەری لیتی دەدا، بەهۆی ئەو هوش کە بیستم رۆژیک دوو دیری خوارەوهی لە هەلبەستەکانی من لەناو کۆمەلێکدا خۆتەندبوو.وه.

۱. بەلخی: خەلکی شاری بەلخ

پارچه

دولبهرم که هاته ژوور، به پیکه نینتکی خوش
خوئی زیاتر نهکا بهسهر، زامی کولی پر هیشان
چی نهبوو سهری زولفی، بکه وتبایه دهستی من
وهک مهچهکی پیاوچاکان، له دهست دهستی دهر ویشان

هیندیک له دۆستان نهک هر له بهر جوانیی شیعرهکان، به لکه له بهر جوانیی
خوو و رهوشتی خۆم گهواهییان دابوو و پهسندیان کردبوو ههروهها نهو دۆستهش
له ناو کۆمهلهکهدا بهشه ستایش و پیددا هه لگوتنی خۆی خستبووه سهری، زۆری
غهمی دۆستایهتیی کۆنمانی خواردبوو و پیتی له ههلهی خۆی نابوو، بهم جوژه
ناشکرا بوو که ههزی له ناشتبوونهوهیه، به گوێرهی ئهمه نهه چهند دیره
شیعرانهی خوارهوهه ناردن و ناشت بووینهوه.

پارچه

هیچ ناخۆشییهکمان، له بهینێ نهبوو
دل رهقیت کرد و دژایهتیت کرد دیار
دلّم دا به تو و گویم نه دایه کهس
نه مزانی وا زوو، به جیم دیتلی یار!
ئێستاش گهر ناشتیت، دهوێ بیرهوه
خۆشهویستری، له جاران چهند جار

پیاویک ژنه جوانه شوخ و شهنگهکهی مرد، دایکه پیره په ریپووتهکهی ژنهکهی، له
مالهکهدا مایهوه، پیاوهکه له هاودهمی پیریژنهکه بیزار و لهقسه لهگهڵ کردنیدا
جارس بوو، ههتا کۆمه لیک له ناشنایانی بو پرسه هاتنه لای، یهکیک لهوان لیتی
پرسی:

له دووری و لیکدا برانی خۆشهویسته کهت چۆنی؟ وهلامی دایهوه:

"نه دیتنی ژنی هیندهی دیتنی دایکی ژنی دژوار و گران و ناخۆش نییه".

هه لیبست

گول به تالان چوو، درک مایهوه
کهنجیان هه لگرت، مار جی مایهوه
چاو له سهه نووکی، نیشه ببینی
چاتره لهوهی، دوزمه کانتی که پی ببینی
له هزار دۆستان دهی وازیینی
تا دوزمنیکت به چاو نه بیینی

۱۷- سهه گوزه شته

له یادمه له سهه ده می لایمدا له روژیکی گهرمای ته مووزدا به شه قامیکدا تی
په پیم که دهمه ویست مانگ روویه کی ببینم، به لام گهرما چ گهرما تفی له زاردا
وشک ده کرده وه و وپه ی گهرما که ی مؤخی ناو هیسکی نه کولاند، به هوی بی
هیزی مروقی بوونمه وه، نه م نه توانی خۆم له بهر تینی هه لپرووکیینی هه تاوی
راییگرم.

خۆم خزانده په نا دیواریکه وه، به هیوای نهوه ی به کیکم له هانا بیت و له و
گهرمای هاوینه م قوتار کات و بمحه سینیتته وه و گری تینوو هتیم به قومیک ناو
دامرکیینی و له نا کاو سهیرم کرد له تاریکی دالانی مالتیکیدا چرایه که هه لکرا،
یانی جوانیک که زمان له باسی جوانی نهودا لاله، ههروه کو سپیده ی پاش شه وه
زهنگیک یان وهک سهه چاوهیه کی ناوی حه یات که له نهشکه و تیکی تاریک و
نووته کدا هازه بکات و سهه رهو ژیر بی، هاته دهر، جامه به فراویک به دهسته وه،
شه کری تی کردووه و گولوی لی پزاندووه، جا نازانم ناوه که ی به گولوی بۆن
خۆش کردبوو یا چند دلۆیه ئارمقیکی رووی گولینی تکاوته ناو ناوه که وه.
به کورتی ناوه که م له دهست و په نجه جوانه که ی وهرگرت و خواردمه وه و دووباره
ژیانم وه بهر هاته وه.

هژراو

تینووہتی دلم، به ہیچ ناشکی
با بشخوموه، ناوی دهریایان

پارچه

خوشی لهو کسهسی که هردوو چاوی
نهبینئی پرووی وا، سههلهبهیانی
مهستی مهی، بیدار نهبئی نیوهشهو
مهستی ساقی، حهشر سههلهبهیانی

۱۸- سرگوزهشته

نهو سالهیی که (مهمهد خوارهمز شا)^۱ - رحممتی خوی لی بی - بق نیازیکی
خوی لهگهآل پاشای (خهتا)^۲ په ناشت بووهوه، چوومه مزگهوتی گهوهی (کاشغهر)^۳
و کورپکی پهکجار ناسک و جوانم چاو بی کهوت، که ههروهکو له سرگوزهشتاندا
باسیان دهکن.

۱. مهمهد خوارهمز شا: ناوی (علائه‌دین مهمهد) کوری (تهکش) ه بهک له
سولتانهکانی خوارهمزه له سالی ۵۹۶ی کۆچیدا هاته سهه تهخت، پاش ماوهیهکی
که م (سهه‌ره‌قند) و (غهزنه) و چهند جیهکی تریشی گرت. ملی به نهتابهکی
نازربایجانی که چ کرد. (نهبوبه‌کری سهعدی) به دیل گرت، له سالی ۶۱۵ی کۆچیدا
چوو سهه به‌خه‌لیفه‌ی به‌غدایه شۆر کا، به‌لام له‌رنگادا بیستی که (مه‌غول) بق لای (ما
وراء النهرین) تی کشیون، گه‌رایه‌وه خوارهمز. دوی چندین شه‌رو شۆری خوتناوی
له‌گه‌آل (مه‌غوله‌کان) دا له سالی ۶۱۶ کۆچیدا تیکشکا و هاپدرا، دوی سالیکی
سهه‌گردانی نه‌وجا مرد.

۲. خهتا: چینی باکور.

۳. کاشغهر: شاریکی تورکستانی چینیه.

هه لیهست

ئو هه موو شوخی و دوله بریه، له ماموستا فیر بوو
جهفا و ناز و گلهیی و سته مکاری وا فیر بوو
که سم بهو جوړه وینه و رهوشت و بالا و خووه...
نه دیوه، مه گهر ئه م شتوه، له ناو په ریاندا فیریوو

دییچه کهی "زمه خشهری" له ریزمانی عه رمییدا، به دسته وه بوو و ئه یخوینده وه
(ضرب زید عمرو) یانی زهید له عه مری دا گوتم:
"کورپه! خوارمزم و خهتا ناشت بوونه وه، که چی زهید و عه مرو هیشتا هه ر
شه ریانه؟" پی که نی و له زیدمی پرسی، وه لامم دایه وه:
"خاکی پاکی شیراز" کورپه گوتم: "له قسه کانی سه عدی چ ده زانی و چیت پیته؟" گوتم:

هونراو

(تووشی نه حوییه ک بووم، هیرشی بق هینام
ههروه کوزمید، بق سه سه عه مری
له بهر جه پرپه ی کلک، سه سه بهر زق نا کا
چون رفعه له بهر، جه پرپه خوی نه گری)

که میک داما و پاشان گوتم: بهشی زوری هونراو مکانی "سه عدی" له م سه سه
زه مینه دا، به زمانی فارسییه، نه گهر هه ر به فارسی بیلیتی بق تیگه یشتنی نزدیک و
ناسانتره "جا گوتم":

هونراو

تا تو هه وهست، چوهه ریزمان
شپوهی ناقلیه م، له دلدا نه مان
ئه ی دلی عاشقان به داوی تو صهید
ئیمه خه ریک توین، تو ش به عه مرو زهید

به یانییه کهی تر که نیازی سه فرم بوو، پییان گوتبوو که من (سه عدی) بوویم، بهراکردنه وه هات و په روشی خوی زور به شهرمه وه دهریری و داخی ئه مهی خوارد که من بق چند ومخته خوم ئاشکرا نه کردوه، تا چاکی خزمه تی گوره پیوانی لی کردبایه به لادا، گوتم:

نیو هونراو

له گه ل بوونی تودا، له من دمنگ نایه که منم

ههروه ها گوتی: "چ نه بی ئه کهر چند روژیکان بق سانه وه له م ولاته دا بمینییه وه تا له خزمه تدا به ره مه مند بین. وه لامم دایه وه: ناتوانم له بهر ئه م رووداوه ی خواره وه".

هه لیبست

گه ورهیه کم دی، له ناو کوساری
 له دنیا رازی، به ژوردی غاری
 گوتم، بق نایه ن، سه ریک دهن له شار
 له دلی دهرکن، عزمی بهندی غار
 کوتی: "رویه ری زوری لین، بلاو
 که قور زور بوو، فیل ئه خلیسکیته ناو

ئه وه م گوت و سه ر و رووی به کتریمان ماچ کردو خوا حافیزیمان له به کتری کرد.

دوو تاکی

رووی دژست ماچکردن، که لکی چیه بی؟
 هر له و کاتیشدا، بخوازی و بروی
 سیو دوعاخوازی، له یارانی کرد
 بییه لایه کی ســـــووره و لایه ک زهره

هۆنراو

(گەر له رۆژی لیکدابران، نهمرم له غهمان
بهراستم مهگرن له وهفای دۆستان)

۱۹- سهركوزهشته

خهرفه پۆشیک له کاروانیکی حیجازدا، هاوڕیتی ئیمه بوو و یهکیک له ئهمیره
عهمبهکان سهه دیناری دایه بیکاته قوریانی جهردهو پێگری تیره‌ی (خهفاجه)^۱ له
ناکاو له کاروانهکهیان دا و لووس بردیان بازرگانهکان به جارێک دهستیان
بهگریان و زاری و هاتوهاواری کرد.

هۆنراو

بناوڕیتی هوه، یا بکهی هاوار
دز ناداتهوه، زێر سا به هیچ بار

مام دهرویش که هر له سهرباری هیوری خۆی مابوهوه و نهگۆرا بوو لیم
پرسی، ئهلێی جهردمکان پارمهکی تۆیان نهبردوه؟ وهلامی دایهوه: یا، بردیان بهلام
من هیندهم ئۆگری پتوه نهگرتبوو، که له کاتی لیکدابرانیدا بۆی به پهروش بم و له
تاوانی نهخۆش کهوم.

خانه

بههیچ و بهکس، مهبهستهوه دل
دل هینانهوه، کارێکه موشکیل

وهلام دایهوه، ئهوهی که تو گووت راست به حالی من ئهچی، کاتی که لاو بووم،
لهگه‌ل دۆستیکی گیانیی لاودا بووم و خۆشه‌ویستییه راسته‌قینه‌که‌مان به
ئهندازمه‌یک گه‌یشت، که جوانی ئه‌وم له‌لا پروگه‌ی چاوان بوو و گهره‌ترین خۆشیی
ژینم دیتنی ئه‌و بوو.

۱. خهفاجه: تیره‌ی به‌نی عامیره

پارچه

رهنګه فریشته یه کی ناسمان، نه کو به شهر
به دیمنی جوانیه وه نهوی، له سر زهوی دانابن
سویند بهو دۆسته که له پاش، نهو دۆستی حرامه
توخمی ناده مییه کی دیکه ی، وهک تۆ لی پهیا نابن

له ناکاوا پیتی بوونی به ناخی گلی نه بوونا رۆچوو و دووکه لی جیابوونه وه و
لیکدابرانی، له قوولایی هه ناوییه وه سه ری کرد. رۆژه ها له سر خاکی گۆرکه ی
دانیشتم و بهردهوام نهو دوو دیره ی که له دابرانی نهو دا ده مگوتنه وه نه مانه بوون:

پارچه

خۆزګه نهو رۆژه ی که دپکی نه جمل، به ژیر پیتا چوو
دهستی ناسمان زوو، شیریکی له سر سه ری من دابا
تا چاوم پیتی تۆ نا له م رۆژهدا، بنیای نه یبیا
نهو منم وام له سر گۆرکه کت؟ بریا سه ری منی ها له بندابا

پارچه

نهوه ی که نه یبوو، هیچ نارام و خه و
تا گول و نه سرینی، نه پزاندا یه شه و
وا دهستی که ردوون، گولی پووی وهراند
له سر گۆرکه ی، نهو دپکی پوواند

دوای لیکدابران و جیابوونه وم لهو، هاتمه سه ر نهوه ی که ئیتر پاشماوه ی
نه وهنده ژیانه ی که ماومه، ئیدی گلیمی خو شی و نارمزوه کانم له هیچ کۆرو
دانیشتنیکاندا پانه یه خمه وه و نزیکه که س نه که ومه وه.

پارچه

سوودی دهریا خوښ دهبوو، گهر ترسی شه پلان نه با
هاو دهمیی گول خوښ دهبوو، گهر نازاری نه با خار
دوی شه و هک تاوس له باغا، بووم و من نازم دمکرد
وا که چی ئیمرۆ له دووری یار، پیچ نه خۆم ههرومکو مار

۲۰- سه رگوزه شته

سه بردهی "لهیلا و مهجنوون" و شوڤر و شیوهی ئهوهیان به پاشایهکی عه ره ب
گوت، که مهجنوون له گه ل ئه وه موو زانیاری و رهوانی بیژی و زمانه شیرینه پدا
ئه وه تا ملی له بیابانی ناوه و چۆلگه ردییه دهکا و جلهوی دهسته لاتی خوی له
دهست داوه.

فرمانی دا هینایانه به ردهمی، دهستی کرد به سه رزنه نشت و سه رکۆنه کردنی و
لتی پرسی: "چ که موکووپی و چ که مایه سییه کت له که وره ییی گیانی مرۆفایه تیدا
دیوه، وا خووت به جروجانه وهر و درندهی کتیوانه وه گرتووه و وازت له هاو دهمی و
دانیشتنی نیو پیاوان هیناوه؟"
"مهجنوون" وه لامي دایه وه:

هۆنراو

(ئاوه لان لۆمه م دهکهن، بۆچی بوومه وێلگه ردی
که رۆژی رووی ئه وتان دیت، تیده که ن بۆ چی شیتم)

پارچه

کاشکی ئه وانهی، پلاریان داویشته
ئهی یار! چاویکیان له رووی تو ئه بری
تا کوله باتی لیمو، له رووتا
واقیان وړ ئه ما و دهست خویان ئه بری

بۆ ئەوئەبى راستى قىسەكەشم دەرکەوتايە (فذلك الذي لتنتني فيه) ئەوئەتا ئەوئەبى تانووئتان پتوئە لى ئەدام.

پاشا بە دليدا هات كه جوانيى "لهيلا" ببينيى و بزانيى چۆنه كه ئاوا بووته مايهئى ئەو به لا و فيتنهئيه؟ فهرمووى به دوايدا بگهريىن، زۆر هوار و جى هۆبەئى عەرهبان گهراىن تا دۆزيبانهوه و هينايانه لاي پاشا و ئەويش له شتپوه و پهنگ و پرووى و ديمهئى ديارى ورد بووهوه و زۆر بى بهها و به كه مى هاته بهرچا، چونكه كه مترین كارمكەر و قەرھواشه كانى ناو مالىيى لهو جوانتر و سهرنج پراكيشترن. مهجنوون به بليمهئى خۆئى تيگهيشت و گوئى: "دهبى له كلاًو پۆژنهئى چاوى مهجنوونهوه بنوارپيه جوانيى لهيلايه" تاكو نهئىنى جوانى ئەوت بۆ دەرکەوئى.

هۆنراو

گەر ئەو باسەئى مېرغوزار، كه چۆته ناو گوئيانم
كه لاي داران بيستباي، دهبوونه هاو گريانم
ئادهئى كۆمەلئى ياران، بلين بهم بى ئاگايه
تا تى بگا چى تيايه، ئەو دلەئى پر له ژانم

پارچه

ئەوئەبى كه ساغه، ئازارى نييه
من ئازارى خۆم، ئەلئيمه هاو نئيش
باسى مئيش ههنگوين، بۆ كهسئى نابئى
كه له ته مه نيا، لئى نه ديبيى نئيش^۱
تا حالت وهكو، حالئى من نه بئى
حالمت ههروهكو، داستان دئته پئيش.

۲۱- سەرگوزەشته

دهگيرنهوه، قازيى "هه مه دان" به خووشه ويستى كورئكى زۆر جوانى نالبه ندهوه

۱. نئيش: پتوئەدان.

سه‌رخۆش بوو و نالی دلی همیشه له نێو نێلهی ئاگریدا ده‌توایه‌وه و همیشه له ئارمزوی دیداری نه‌ودا چاوه‌پروان به دوایه‌وه و به‌گوێره‌ی حالی خۆی ده‌یگوت:

چوارینه

چاوم كهوت به‌و سه‌رووه‌ی، راست و جوان و بوله‌ند
دلی له ده‌ست فراندم، خستمی بێ چوون و چهند
ئه‌وچاوه مه‌ستانه‌ی تۆ، دلایان بردم به كه‌مه‌ند
گه‌ر ده‌ته‌وێ دل به‌كه‌س، نه‌ده‌ی چاوت بكه به‌ند

بیستم كه كورپه، له كوڵانه‌یه‌كدا تووشی قازی بوو و هینده‌ی له‌و قسانه‌ش
بیستبووه‌وه و به ئه‌ندازه‌یه‌ك رقی هه‌ستابوو مه‌پرسه، به جنێودانیکی بێ
په‌روایانه‌وه هه‌لمه‌تی بۆ سه‌ر قازی هینا و ئه‌وه‌ی بێ رێزییه نه‌ما پێی نه‌كا و
به‌ردیكیشی لێ تاودایه، قازی به یه‌كێك له هاوده‌مه زانایه‌كانی خۆی گوت كه
له‌گه‌لایان بوو.

خانه

ئا ئه‌و دولبه‌ره جوانه و تووره‌بوونی ببینه
گری گرژی سه‌ر ئه‌برۆی چه‌نده جوان و شیرینه

عه‌ره‌ب ئه‌لین، (ضرب الحبيب زيبب) واته: لیدانی خۆشه‌ویست می‌تۆزه - وه‌ك
می‌تۆز شیرینه -.

خانه

له ده‌ستی تۆوه مستی له دم دان
خۆشتره له خواردنی به ده‌ستی خۆم نان

هه‌روه‌هاش له بێ شه‌رمیه‌كه‌ی بۆنی لیبووردن ده‌هات هه‌ر به‌م رێیه، بێ
شه‌رمی كورپه‌كه، نیشانه‌ی دلسۆزی ئه‌دا. هه‌روه‌ك پاشایان، گوته‌ی دژواریان به
زاردا دیت و بیوه‌ش، ئارمزوی ناشتی ده‌كهن.

تریی تازه نه‌گه‌ییو، هیشتاکه تامی ترشه

دوو سئی رۆژ چاوه‌رئ به، شیرین نه‌بیت و خوڤشه

قازی نه‌وهی گوت و هاته‌وه سهر کورسیی دادوهرییه‌که‌ی، چهند پیاوی گه‌وره‌ی
له نه‌نجوومه‌نی دادگادا له‌گه‌لدا بوون و خاکی به‌ریتیان ماچ کرد و گوتیان: "نه‌گه‌ر
مۆلّهت بفرمووی چهند قسه‌یه‌که له خزمه‌تیا بکه‌ن، هه‌رچه‌نده‌ش بی نه‌ده‌بییه و
دوو له خوو و خده و په‌وشتیسه، چونکه گه‌وره‌کان فرموویانه:

خانه

قسه له هه‌موو باسیک، نارپه‌وایه

هه‌له له گه‌وران گرتن، خه‌تایه

به‌لام له‌به‌ر نه‌و هه‌موو چاکه و به‌خششانه‌ی گه‌وره‌میتان که به بهره‌سه‌ستانی
خۆتانان به‌خشیوه، نه‌گه‌ر کارتیکی چاکه‌یان دیت و نه‌یلین ناپاکییه و خیانه‌ت. جا
رێگای راست و دروست نه‌وه‌یه که راده‌ستی هه‌ز و ئاره‌زوو و ویسته‌کانی خۆت
نه‌بی و گلیمی هه‌وه‌س و هه‌زه‌کانتی له‌گه‌ل پانه‌خه‌یت و توخنی نه‌که‌وی، چونکه
پله و پایه‌ی دادوهری مه‌قامتیکی به‌رز و پته‌وه و تاوانی ناشیرینی تی هه‌ل مه‌سوو
و دۆسته‌که‌ت نه‌وه بوو که دیتت و قسه‌ی نه‌وه بوو که بیستت!"

دوو تاکی

یه‌کئ کردبیتی بی ئابرووی زۆر

کوئ به ئابرووی که‌س، نادا که‌م و زۆر

زۆر ناوی پاکی، ته‌مه‌ن په‌نجا سال

به به‌دناوییه‌که، بووه پایه‌مال

قازی یه‌کسه‌ر ئامۆژگاریی براده‌رانی له ناخی دلێه‌وه په‌سند کرد، ئافه‌رینی
هه‌ست و بییر و لیكدانه‌وه‌ی کردن و گوتی: سه‌رنجی خۆشه‌ویستان له
کاروبارمکانی مندا زۆر راسته و وتاریکی بی وه‌لامه، به‌لام.

خانه

چەندى دەتوانى، ئامۆزگارىم كە
سا وەرە رەشى لە زەنگى وەكە

يەك تاكى

هەرگىز يادى تۆم بىرناچى بە هيچ
مارى كۆزراوم، ئەدەم لوول و پىچ

ئەمەى گوت و چەند كەسىكى بە دوادا نارد و پارەوپوول و زىرتكى زۆدى دايە
كوتوويناە: هەر كەسىكى زىرتى زۆدى لە تەرازووە، هىزى زۆدى لە بازووە.

هەلبەست

ئەوھى زىرتى دىت سەر نەوى ئەكا
وەكو تەرازووى ئاسنن شان بىت

بەكورتى شەوتكى بۆ هەلكەوت لەگەڵ كۆرەدا، هەر ئەوشەوہ دارقغەى شار
پىيان زانى كە قازى خۆشەويستەكەى لەباوہشيتيە و جامى مەى بە دەستەومىيە و لە
خۆشيبيا ناخەويى و ھەروا گۆرانى ئەلى.

هەلبەست

دەلتى ئەمشەو لەكاتى خۆى، بانگ نادا كەلەشىر
چوون دلداران لە ماچ و مووچ و باوہش يەك، نەبوون تىر
زىنھار تا چاوى فېتتە نووستووہ و لە خەودايە
ورىابە نەروا زيان بە فېرۆ و بەبى خىر
تا لە مزكەوتى جومعەوہ، بانگى بەيانى نەبىيەى
يا لە پىش مالى (ئەتابەك) دەھۆلى دەنگ نىر
لىو لەسەر لىوبى، وەك پىلووى چاوى كەلەشىرى
لىك ھەلنەبىرتى بەدەنگى، بانگى گەوجى كەلەشىر

قازی لهو حاله دا بوو که په کیک له بردهسته کانی هاته ژوورخ و گوتی:
 "تهوه بق و دانیشتووی، هسته و هاتا پیی راکردنیت هیه هه لئی و مهوخته،
 حسوودان به دژی توره پالیان ویک داوه و راستییان کوتووه، تا ناگری فیتنه
 کهمه به لکه به ناوی فیلنکیهوه دای مرینیهوه، نهوما سبهینی که بهرز بووهوه و
 هه لگیرسا دنیاپهک ویران کات و بیسووتینی.

قازی به کرژیه کهوه روانی و گوتی:

پارچه

که شیر چه پوکی گیر کرد له نتیجیر
 چ سووونیک نهوا، سهگی بیخته نیار
 پروت له رووی دوست که وواز بیته هاتا
 دوژمن پشت دهستی خوئی نه جوئی بهزار

هر بهو شهوه پاشایان ناگادار کرد، که له هریم و قهله مروهی تودا نارهواییه کی
 بهم جوړه رووی داوه، چی نه فرمون؟

پاشا گوتی: "من نهو به په کیک له هره زانایه تا که کان دهرانم و من وای بق
 دهجم رهنګه دوژمنه کانی پیلانیان بق نابیته وه، جا من نهم قسه بهم ناچیته کوژوه تا
 به چاوی خوم نه بیینم، که دانایان کوتووایانه.

خانه

به رق و چوستی دهست بق شیر بردن
 په شیماتیبه و پشته دهست گستن

بیستم له بهر به یاندا، پاشا له گال چنده کاسیکی تاییه تیدا که یشته سهر سهری
 قازی، نهوهی نه شیواوه دیتی، لاسیا به پیوه وهستاوه و دولبر دانیشتووه و نهی
 رزاوه و په یمانه شکاوه قازی له خووی مهستیدا، له هریمی بوون و هاستیدا بی
 ناگایه. پاشا به نهومی و له سهره خووییه که زه بیداری کرده وه و گوتی: "هسته روژ
 هه لاتووه، قازی ههستی کرد و مزه که چیه، برسی: "روژ له گام لاوه هه لاتووه؟"

پاشا سه‌ری سوورما و وه‌لامی دایه‌وه: "ه‌روه‌کو جاران له رۆژه‌لاته‌وه". قازی به‌هاواره‌وه گوتی: "گه‌ره‌یی ه‌ر بق‌خوایه! ه‌یشتا د‌ه‌روازه‌ی په‌شیمانییه دانه‌خراوه و ه‌ر کراویه، له‌به‌رئه‌وه‌ی فرمووده‌ی پیغم‌بهره سه‌لامی خ‌وای لی بی - که فرموویه‌تی:

"لاتغلق باب التوبة على العباد حتى تطلع الشمس من مغربها".
 "واته: د‌ه‌رگای تۆبه و په‌شیمانی له‌سه‌ر به‌نده‌کانی خوا داناخری تا رۆژ له رۆئاواوه ه‌ل نه‌یهت". "أستغفرک اللهم وأتوب الیک": داوای لی خ‌وشیوون د‌ه‌که‌م خوایه! په‌شیمانی بق‌تۆ ئه‌به‌م، تۆبه.

پارچه

دوو شت ئه‌مخه‌نه سه‌ر گونا‌ه‌کردن
 به‌ختی خ‌راپ و عه‌قلی نات‌ه‌مام
 سزام ده‌ی حه‌قه، یا عه‌فووم ب‌که‌ی
 به‌خشین چاک‌تره له ترس و له سام

پاشا وه‌لامی دایه‌وه: "ه‌روه‌کو ئه‌زانی، ده‌بی سزایه‌کی ه‌ره گه‌وره ب‌چ‌یری، په‌شیمانی سوودی نییه "فلم یك ینفعهم ایمانهم لما رأوا بأسنا" واته - تازه باوه‌ریان چ که‌لکیان ناگرئ، که تۆله‌ستانده‌وه‌ی ئیمه‌یان دیت.

پارچه

سوودی چیه کاتی، تۆبه‌که‌ی له دزی
 نه‌توانی که‌مه‌ند باو‌پیه کۆشکان
 به‌ درێژان بل‌پی باده‌ست له میوه ب‌کیشیت‌ه‌وه
 که کورت خ‌وی ده‌ستی ناگاته لکان

له‌به‌رئه‌وه‌ی تۆ نار‌ه‌واویییه‌کی وات کردووه، ر‌تی ر‌زگاریه‌ت براوه، د‌وای ئه‌وه‌ی پاشا ئه‌م قسانه‌ی به‌زاریدا هات، پیاوان ده‌ستنیشان کران تا به‌ سزای خ‌وی ب‌گه‌ینن، گوتی: له‌خزمت پاشادا وته‌یه‌کم ماوه، پاشا بیستی و پرسى چیه؟ و گوتی:

پارچه

که تو دست له من هال نهته کینی
پیت وانه بی دست، له دامنه بردهم
که له گونا هم چاوپوشیش ناکری
بهو پرهمی هته، نومیدمه هردهم

پاشا وه لایمی دایه وه: "نم ورده کاری و نم قسه نهسته قهت بی وینه و نایاب بوون، به لام پیچه وانهی نه قل و هوش و پتور هسمه که زانایی و شیرین زمانیتان نه ورتق تو له سزا دهر یاز بکات، چونکه فرمانم داوه و وای به باش دهرانم له قه لاتتیه سهره و ژیرت هه لدهنه خوار بی تا که سانی تر په ندت لی و هر گرن. قازی هر چیره ی دایه و کوتی: "نه ی خاوه نی جیهان، من په روه رده ی به خششی نم خانه وادیه م، هر من به تنیا نم تاوانم له دنیا یه دا نه کردوه، پیاوکی تر له قه لاتتیه هه لدهنه خواره وه، تا من په ند و ناموژگاری لی و هر گرم". پاشا پیکه نین کرتی، له تاوانه که ی خوش بو و به وانهی که به دوی کوشتنی قازیه وه بوون، کوت:

هونراو

هر که س هه لگری عه بیی خویته ی
باکس تانه له عه بیی که س نه دا

۲۲- سهرگوز هشته

هه لبه ست

لاوکی داوین پاک و روو جوان
له گه ل جوانیکا به ست بووی په یمان
وام خوینده وه که، له دهریای که وره
پیکه وه که وتنه، گیزاوی که وره

مه‌له‌وان بۆی هات، تا دهستی بگری
 نه‌وه‌ک به‌دهم ئهم، حاله‌وه بمری
 کوئی: له‌ناوهند شه‌پۆلی که‌وره
 لیم که‌ری و دهستی، یارمه‌کم بگه‌ره
 که ئهمی نه‌گوت، مه‌ئیس بوو له‌ گیان
 له‌ گیانه‌لادا، وای نه‌کرد به‌یان
 وتی خوشویستی مه‌بیه له‌ بی ژیر
 که له‌ ته‌نگانان، یار نه‌کسا له‌ بی
 دلداران وایان، کرد زینده‌گانی
 له‌ که‌کار که‌وتوو فی‌ریه، تا بزانی
 سه‌دی نه‌زانی که‌ عه‌شقیازی
 هه‌روه‌گو به‌غدا و زمانی تازی
 به‌و دلارامی هه‌ته، دل به‌سته
 ئیتر له‌ دنیا، هه‌مزی چاو به‌سته
 که‌ر له‌یلا و مه‌جنوون بینه‌وه ژیا
 لیره‌ تو‌ساریان نه‌کرد، سه‌بردیان

دەرگه‌ی شه‌شه‌م

له بیله‌زی و پیری

۱- سه‌رگوزمه‌شته

له‌گه‌ل تا‌قمه خو‌پنده‌وار ت‌کدا له مز‌گه‌وتی دیمه‌ش‌فدا خه‌ریکی با‌سیکی بووم، لاوت‌ک هات و پرس‌ی: "له‌ناو ئی‌کمه که‌س هه‌یه زمانی فارسی بزانی؟ زۆر به‌یان په‌نجه‌یان بۆ من در‌یژ کرد. پیم گوت خیره؟ گوتی: "پیریکی سه‌د و په‌نجا سا‌له له سه‌رهمه‌رگدایه و به‌ زمانی فارسی ش‌تیک نه‌لێ و تیی نا‌گه‌ین و نه‌گه‌ر له پیری د‌لسۆزییه‌وه بی‌تیت و تیی بگه‌ی خیره، له‌وانه‌یه وه‌سیه‌تیکه‌ی هه‌بێ، که‌ چووم و له سه‌رینگانی‌ی نزی‌ک بوومه‌وه، گوتی:

پارچه

که‌میک پیش گوتم، وچان دم هه‌ندێ
در‌یخ که‌ گیرا، لیم رت‌گای نه‌فس
در‌یخ! له‌ خوانی هه‌مه‌ره‌نگی ژین
که‌میکمان خوارد و ئیدی گوتیان به‌س

مانای نه‌و قسانه‌م به‌ عه‌ره‌بی به‌ شامییان گوت و پتیان سه‌یر بوو، که‌ دوا‌ی ئه‌م هه‌موو ته‌مه‌نه در‌یژه، هه‌یش‌تاش هه‌ر چاوی له‌ دووی ژیا‌نه. لیم پرس‌ی: به‌م حاله‌وه داخوا چۆنی؟ گوتی چی بل‌یم؟

پارچه

نه‌تدیوه داخوا که‌ چ ئازاری، نه‌گا به‌ که‌سه‌ی
که‌ له‌ دهمی نه‌و که‌سه‌ی دهر‌دین، به‌زۆر ددانی

ئەي دەبىي چۆن بىي، ئەو كات و ساتەي
كە لە بەدەني دەمچىتە دەري گيانى رەوانى

پىم كوت بىرى مردنى لە دلت دەرگەو مەهتە ترست بەسەردا زال بىي،
فەيلەسوفانى يۆنانى گوتوويانە، ئەگەر چى ميزاج و تەبىئەت راستىش بىت، جىي
برواي مانەو نىن و نەخۆشيش ئەگەر چى كوشندەش بىي نىشانەي مردنى نىيە بە
تەواوەنى، لىم پرسى:

"ئەگەر ئەفەرمووي پزىشكىكت بۆ بىنم، دەرمانت بكا؟ چاوى هەلبىرى و پىي كەنى
و گوتى

دوو تاكى

دەست لە دەست ئەدا، پزىشكىكى ژىر
كە دى وەك كەندوو، كەوتووە يارۆي پىر
خواجه خەرىكى، نەخشى مەيوانە
كاتى كە خانوو، كاول و وىرانە
پىر مەپرىك گيان، ئەداو ئەنالى
پىر رىژن مورووي، لە لەش ئەمالى
كاتى تەلارى ميزاج، كەوتە رمان
نە نووشتە كەلكى ئەگرى نە دەرمان

۲- سەرگوزەشته

وا ئەگىرنەوە پىرىك كچىكى كەنجى مەتابوو، ژوورى بەگول بۆ پاراندىبوووه و
بەتەنيا لەگەلیدا دانىشتبوو و چاو و دلى پىوہ بەستبوو، بە درىژايىي شو
نەئەنووست و ھەر قسەي نەستەق و خۆشى بۆ ئەکرد، بەو ھىوايەي دەستەمۆ بىت
و شەرمى بشكى، شەوئىكيان پىي گوت:

"بەختى بلندت يار و چاوى خۆشەبەختىت رۆشن كە بوويە ھاوسەر و ھاودەمى
پىرىكى پوختە و جىھاندیته و سەرما و گەرما چىشتوو و لە كورەي چاكە و خرابە

دەرچوو و هاوډه مزان و ئاماده يه کي سۆز و به لاین و په يمان به جيهين و دلسۆز و به به زه يي و مه شريف خوش.

دوو تاکی

تا کو بتوانم، دلت بېنمه دهست
ئازاريشم دهی، ناتکه م ئازوورده
ئه گهر وک، تووتيش، خوارينت شه کر بئ
به گيانی شیرين، ئه تکم په روورده

نه که وتیه دهست لاوتکی له خوږيايي و خوږه رست و که الله رفق و دهمدمی هر
دهمهی به رو لایه ک و به رو خوږشیه که وه راکا و هر شه وه له جیکه په کدا
بمینیته وه و هر رۆزه یاری بگری.

پارچه

لاوان دل خوشن، روخساریان جوانه
به لام له گهل کس، نۆست نین هتا سر
چاوهرتی وهفا، مبه له بولبول
هردم بق گولئ، ئه خوینتی سه هر

به پیچه وانهی پیرانه وه که به گویره ی زانایی و دارایی خوږان زیان به سر
ئهن، نه ک به پی نه زانی و خوږه رستی و لاوه تیه وه.

یهک تاکی

له خۆت چاکتر وهبینه، هل ودهست خه
له گهل یه کی وکو خۆت، ون ده کی ژین

پیره گوتی، به م چۆره زۆری له سر رویشتم، تا گومانم برد که دلی که وتووته
داومه وه و بووته نیچیرم، له پر هه ناستکی ساردی له ناخی دهر وون و قوولایی

سینهی پر دهردیوه هه‌لکیشا و گوئی:

"ئو هه‌موو قسانه‌ی کردتن، له تایی تهرازووی ئه‌قلی مندا کیش و بایه‌خی ئه‌و تاکه وشه‌یه‌یان نییه، که له ناو تیره و هۆزمه‌کی خۆمدا بیستوو که جوانه ژن تیرتکی به‌ته‌نیشته‌وه بی‌چاکتره، نه‌ک پیرتک.

هۆنراو

که ژن له دهستی می‌رد، بیتی شتیک...
شۆڤه وه‌ک لێوی پیاوی رۆژوودار
ئهلێ ئه‌م پیاوه، مرده‌وێکی بییه
که نووشته هه‌ر بۆ، نووستوان بێته‌کار

چوارینه

ژنیک له‌به‌ر پیاوی، ئیسک قورس هه‌ستێ
له‌و ماله‌ نه‌بێ، جه‌نگ و جۆ هه‌ستێ
پیرتک له‌ جیتی خۆی، راست نه‌یته‌وه
به‌ داری نه‌بێ، داری چۆن هه‌ستێ؟

به‌ کورتییه‌که‌ی پێک نه‌هاتن و نه‌گونجان و لێک جودا بوونه‌وه که ماوه‌ی (عیده) ی ژنه‌که ته‌واو بوو له‌ لایه‌کی توند و پووگرژ و ده‌ست و پێ سپی و به‌دخوو ماره‌ کرا، تا خوا جه‌زکا ئازار و ئه‌شکه‌نجه و لێدان و کوتانی دیت و زۆری په‌نج و ناخۆشی کیشا، له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا ژنه هه‌ر ئه‌یگوت:

"سوپاس بۆ خوا که له‌و نازاره پر ئیشه‌ی پێشووم رزگار بوو و گه‌یشتمه ئه‌م خۆشیه هه‌میشه‌یه‌یه."

یهک تاکی

له ههموو جهور و ههموو توند خوویی
بارت دهر ئەبەم، چونکه شیرین رووی

پارچه

روخساری جوان و کراسی ئاوریشم
گولاو و عوود و بۆن خوشی و ههوس
ئەمانه ههـمووی، جوانی ژنانن
جوانی پیاوانیش، پیاوهتییه و بهس

ههـلبەست

سووتان لهگهـڵ تۆ، له ناو دۆزمخا
نهک لهگهـڵ یهکێ تر بچمه بهههشت
بۆن پیاز له دهمی جوانی خوشتره
نهک گولێ له دهست ناشیرین و زهشت

۳- سهـرگۆزهشته

میوانی پیاویک بووم له دیاربهکر، که زۆر دارا و تهـنیا تاقه کورپکی ههـبوو
جوانکیله، شهـویکیان بۆی گێرامهـوه که به درێزایی تهـمهـنی خۆی ههـر تهـنیا ئەم
کورپهـی بووه، پیتی گوتم:

(لهـو دۆلهـدا درمختیک جێ نهـزهرگهـیه، خهـلکی بۆ راز و نیازان دهـچنه ئەوێ،
کهـلێک شهـوان له پای ئەو درمختهـدا ناوارومهـوه، تا ئەم کورپهـی پتی بهـخشیوم.
بیستم که بهـفسکهـوه کورپهـکه به ئاوالهـکانی خۆی گوتهـوه، ئەگهـر دهـمزانی ئەو
درمخته له کوێیه، دهـچووم لێی دهـپارامهـوه تا باوکم بمرێ.

خواجه: "گهـوره دلخۆشه کورپهـکهـم ژیره و کورپهـ گازمنده ئەکا که باوکم زۆر بلێ
و بێ بیره".

پارچه

ساله‌ها به‌سەر تۆدا تیبپه‌ری
بئ وهی له گۆزی باوکت سهرێک ده‌ی
تۆ بۆ باوکی خۆت، چاکه‌ی چیت بووه
تا له کورمه‌کی خۆت، وا چاوه‌ڕێ که‌ی

٤- سه‌رگۆزه‌شته

رۆژێک به‌هه‌وای لاوه‌تییه‌وه له‌ سه‌فه‌ریکدا خێرا رۆیشتبووم، ده‌مه‌و ئیوارێ له‌ پال
کردیكا لیتی که‌وتم چونکه‌ زۆر ماندوو بوویووم، پیاویکی له‌ر و لاواز و پیر که‌ به‌
دوای کاروانه‌که‌دا نه‌هات که‌یشتی و لیتی پرسیم: "که‌ بۆچی لیتی راکشام و ئیره
جیتی نووستنی نییه‌؟!"

وه‌لام دایه‌وه: "چۆن برۆم، پیتی رۆینیم نه‌ماوه؟" پیره‌گوتی:
"نه‌تبیستوه که‌ خاوه‌ن دلان گوتویانه: "رۆین و دانیشتن چاتره، له‌ په‌له‌کردن و
په‌که‌وتنی".

پارچه

ئه‌وه‌ی به‌ تاسه‌ی بگه‌یته‌ قوئاغ
په‌ندی من له‌ گوتی بگره‌ و فیربه‌ تۆ
ئه‌سپی عاره‌بی، هه‌ر دوو لینگ نه‌دا
وشتی شه‌و و رۆژ، ئه‌روا له‌سه‌رخۆ

٥- سه‌رگۆزه‌شته

لاویکی زرینگ و ناسک و چوست و چالاک و دهم به‌ پیکه‌نین و زمان شیرینمان
هاوهم و هاوپی بوو؟، وا رێک که‌وت ماوه‌یه‌ک لیک دابراین، که‌ چاوم پیتی که‌وته‌وه
ژنی هینابوو و مندالی په‌یدا بوویوون، به‌لام وا پتی ده‌چوو ره‌گ و ریشه‌ی
خۆشیه‌کانی براوه و گولی رووی سیس و زاکاو و هه‌لوه‌ریوه، لیم پرسی:
"چۆنی و له‌ چ دای؟ وه‌لامی دایه‌وه: "که‌ مندالم بوون، مندالم وه‌ل کرد"

هۆنراو

(سا جوانی له کویتی، پیری مووی گۆپیم
چهرخهلهی دهوران، بهسه بق ترسان)

یهک تاکی

که پیر بووی، مهکه کاری مندا لان
وازی و گالته و گهپ، تهنیا بق لاوان

دوو تاکی

خۆشی لاو له پیر، مهخوازه ئهتۆ
ئاویک که رۆیی، ناچتهوه ناو جو
کاتی دهغل و دان، گهیشه درهو
که رویشکه ناکا، وهکو سهوزهی نهو

پارچه

سهردهمی لاویم له دهست چوو رۆیی
ئاخ و پهروش بق، رۆژانی دلگر
هیزی چهپۆکی، شیرانهه نهما
ئیسستا به پهنیر رازیم، وهک بهبر
پیرژنیک مووی خۆی، رهش کردبووه
پیم گوت: داپیرهی، دیرینهی دهور
وا بهفیل مووی خۆت، رهش کردبوتهوه
پشتی کوورت چۆن، راست نهکهی چیتر

۶- سەرگوزەشته

له نه زانیی لاوهتییه مدا رۆژێک به سەر دایکمدا قیژاند، به دڵ شکاوییه کهوه له
کۆشهیه کدا دانیشته، به گریانوه گوتهی:
"مه گەر وردی خۆتت له بیر چوووتهوه، که درشتی به سەر مندا ئەکهی؟"

خانه

پیریژنیک چەند خۆش، به کورمه کهی خۆی گوت
که دی پلاینگ و فیلیکی کوشتن
کاتی مندالیت، گەر بیتهوه یاد
چەند بی نهوا بووی، له باوهشی من
ئه ورۆژه نهت کرد، جهفا له گه لهما
ئیسنا شیرپیاوی و منیش پیریژن

۷- سەرگوزەشته

کوری دهوله مەندیکی قرچۆک نه خۆش کهوتبوو و خیرخوازان پیتیان گوت، یا
خه تمبکی قورئان یان قوربانیه کی بق بکه، ماوهیه ک داما و گوتهی: "خویندنه وهی
قورئانه که باشتره، له بهرئیه وهی پهز دووره، یهک له پیاوچاکان گوتهی: "بۆیه خه تمی
قورئانی هه لێژارد چونکه قورئان له سه رزاره و زێڕیش له ناخی گیانه".

پارچه

ئه گەر نوێژکردن به پاره بووایه
بق هەر نوێژتک، شتێک بدرایه
زۆرێک له قوربا، ئەچهقین وهک کهر
سه ر ئەلحه مدیان بق، ئەخویندی له بهر

۸- سەرگوزەشته

له پیرمه پیریکیان پرسی: "بق ژن ناھێنی؟ وه لامي دایه وه: "که له گه ل پیریژنان

هه لئاكهم" و پييان گوت: "له بهر ئه وهى هه ته، كه واته كچه جحيله كى بيته" و گوتى: "ئه وه من پيرى كهم و نامه وى له گه له پيرى ژنيكيدا نازيم و هه له ناكهم، ئه ي چون كچه جحيله يه كه له گه له پيرى كى وهك مندا ده زى و هه له ده كا؟"

پارچه

پيرى حهفتا سا له ناكه رى دلدارى
 زگمماك تو كو پيرى، ماچى كهو بخه
 هيز له لاي خاتوون، چاكتره نهك زير
 قيسه يه كه له سهه من گوشت چاتره لاي ئه

٩- سهه گوزه شهته

بيستم له ئه رۆژانه، كه پيرى كى كۆنه سا له
 بهو پيرى به هاتبووه سه زى، كه ئن بيته دواچار
 كيرى كى جوانى هينا، كيرى ناوى كه وهه بوو
 (كه وهه ردا ن) ي له گشت كهس، شار دبووه ناديار
 پيوستى بووك گواستنه وهى، يهك به يهك كردن ته واو
 به لام عهساي پيرى نووست، هه له گوژمى يهكهم جار
 كه وانى كيشا و نهيدا، له ئامانج كه نادر و ت
 به سهوژنى پولا نه بيته، كو تالى كهرى باردار
 دهستى به گله پييان كرد، لاي دوستان به لگى هينا
 كه مال و سامانى من، ئه شوخه داي به خهسار
 له نيسوان ئن و ميسره دا، ههرا و زهنا به زهنا بوو
 سه زى كيشا لاي قازى، تا "سهه ميني" هاته گوشتخا
 هينج سهوژنى نيبه كچه، به سيهاتى تاته و تاشه ز
 چون كوون دهكەي، بله زى، دهستى... كه وهه رى هه هووار

دەرگه‌ی حه‌وته‌م

له‌ کاره‌گه‌ری په‌روه‌رده‌وه

۱- سه‌رگوزه‌شته

وه‌زیره‌ک کوره‌تکی گیلۆکه‌ی هه‌بوو نارده‌یه لای زانایه‌ک تا فیره‌ خویندنی کات تا دیته‌وه سه‌رخۆ و ئاقل ده‌بی، ماوه‌یه‌کی پتوه‌ خه‌ریک بوو هیچ سوودتکی نه‌بوو، زانایه‌که په‌کتیکی نارده‌ لای باوکی کوره‌که و پرایسپارد که کوره‌که‌ی نه‌ک هه‌ر ئاقل نای، منیسی شیت کرد.

پارچه

هیچ مشتوما‌لتک، زاخاوی نادات
ئاسنیک ئه‌سلی، که به‌جسه‌وه‌هه‌ر بی
سروشتی هه‌ر شتی، باش و به‌جی بیت
کاری په‌روه‌ده‌ی، ئه‌بی له‌سه‌ر بی
سه‌گ به‌ ئاوی حه‌وت، ده‌ریایان بشۆی
گالوتر ئه‌بی، که هات و ته‌ر بی
که‌ر که‌ری عیسا‌ش، ببه‌ن بۆ (مه‌که‌که)
که‌ که‌رایه‌وه، ده‌بی هه‌ر که‌ری

۲- سه‌رگوزه‌شته

دانایه‌ک ئامۆژگاری مندالانی ده‌کرد که ئه‌ی گیانی بابه‌کان هونه‌ر فیره‌بن، چونکه سامان و دارایی دنیا‌یه، پشتی پێ نابه‌ستری و زیر و زیو جی مه‌ترسییه، چونکه

له وانیه دزیک به جارتک بیبا، یا خاونهکه‌ی ورده‌ورده بیخوا، به‌لام هونه‌ر
 سه‌رچاویه‌کی همیشه خورینه و سامانیک‌ی همیشه به‌رده‌وامه، نه‌گه‌ر
 هونه‌رمندیک ده‌ولت و داراییه‌کشی نه‌میتنن باکی نییه، چونکه هونه‌ر هر بق
 خوی سامان و داراییه و له هر شوینیک بی هر رووته و له هه‌ورازی
 دائه‌نیشینن و نه‌وه‌ی هونه‌ریشی نییه و ده‌ست و پی سپییه، ده‌بی گوتچکه نانان
 کزکاته‌وه و دژواری و ناخوشییان ببینن.

یه‌ک تاکی

مل که‌چکردن دژواره، دوا‌ی مال و ساماندار‌ی
 به‌ناز په‌روهم‌ده‌بوون و جه‌وری خه‌لکی و نه‌دار‌ی

پارچه

جارتک فیتنه‌یه‌ک، له شام به‌ریا بوو
 هرکه‌سه و کونجی، خوی به‌جی هیتلا
 جووتیار زاده‌کان، که‌وا زانا بوون
 هه‌موویان بوونه، وه‌زیری پاشا
 کورانی گیتی، وه‌زیره‌کانیش
 بق لای جووتیاران، چوون وه‌کو‌گه‌دا

۳- سه‌رگوزمه‌شته

زانایه‌کی گه‌وره شازاده‌یه‌کی دهرس ده‌دا و فیره زانیاری ده‌کرد و بی په‌روا لپی
 نه‌دا و زۆر به توندوتیژی له‌گه‌لیدا ده‌جوولایه‌وه و په‌فتاری له‌گه‌لدا نه‌کرد، تا چیت‌ر
 خوی پی رانه‌گیراو به‌رگه‌ی نه‌وه‌موو نازاره‌ی نه‌گرت و بق سکالا چووه لای
 باوکی و چمکی کراسه‌که‌ی له‌سه‌ر له‌شی دهرمه‌ندی هه‌لدا‌یه‌وه، باوکی کزه له
 دلایه‌وه هات و زۆر توند بوو، ماموستای بانگ کرد و گوتی: "ده‌بینم نه‌وه‌جور و
 جه‌فا و نازاره‌ی به‌کورمه‌که‌ی منی ده‌گه‌یه‌نی له‌گه‌ل مندالی نه‌وه‌خه‌لکه‌یدا نایکه‌ی،
 بق؟ .. وه‌لامی دایه‌وه:

وردیوونووه کفتوگۆ و ههلسوکهوت و رهفتاری پهسند به گشتی بۆ ههموو کهسیک پیدویسته، به تایبهتیش بۆ پاشایان، چونکه ههرجی نهوان به دهست و زمانیاندا بیت ئهوه بهسهه دهموزاری خهلهکهوهیه، بهلام کردارو گوفتاری خهلهکه رهشوروتهکه ئهوه بایه خهیاان نییه.

پارچه

گهر دهرووشی سهد، ناپهسهندی کا
 دۆستانی یهک له، سهدی نازانن
 پاشا گالتهیهک، گهر بی به زاریا
 ههریم به ههریم، ئهیبهه به فرانن

کهوابوو شهمه ئیضی مامۆستای شانزادهکانه که له پهرمهوه خوو و رهوشتی بهرز و جواندا قالیان بکاتهوه (أنبیتهم الله نباتا حسنا) واته: خوا زۆر جوانی رواندوو و پیتی گهیااندوو. بۆیه دهبی مامۆستاگان کۆششیکی زیاتریان له گهلهدا یکن لهوهی لهکال منالی ههوام. و رهشوروتدا ئهیکن.

پارچه

ههر گهس به منالی، سزا نه درابی
 بهختی باش نابی، گاتی بوو به پیاو
 دازی تهه چۆنت، ئهوی بای بده
 وشگ به شاگهر، راست ئهبی تهواو

یهک تاکی

منالیک له دهست، مامۆستای.. نازار
 نهبینی، شهخووا جههقاسی وۆزگاس

پاشا دهمودوی قسه و راوژمهکانی مهلای مامۆستای لهلا پهسند بوو و پشیمان

دلخوش بوو، خه لات و بهراتیکي باشی پئی بهخشی و پله و پایه و جیگای بهرزتر کردهوه.

۴-سه‌رگوزه‌شته

مامؤستایه‌کی سوخته‌خانهم له ولاتی مه‌غریبیدا دیت، پرووترش و وتارتال و به‌دخوو و مه‌ردوم نازار و چاو له دهست و خو نه‌گر، له‌بهر نه‌وه موسلمانان هر له چاویکه‌وتنیشی بیزار بوون، که قورنانی دمخوتندهوه، قورنانه‌که‌ی له به‌رچاوی خه‌لک نه‌خست، کؤمه‌لیکی کوپ و کچی بی‌گناه و پاک و بی‌گردد به دهستیوه پیوه بووبوون و گیریان به دهست جه‌ور و جه‌فاکانیه‌وه خواردبوو. نه‌یانده‌ویزا نه پئی بکه‌نن و نه بدوین که زله‌یه‌کی له کولمه‌ی زیوینی یه‌کیکیان ئه‌دا و لاقی بلوورینی یه‌کیکی تری نه‌خسته فه‌لاقه‌وه.

بیستم شتیکی ناخی دهروونی بیسیان له لا ئاشکرا بوو و دهرکه‌وت، باشیان لی دا و ده‌ریان کرد، نه‌وجا سوخته‌خانه‌که‌یان دایه پیاوچاکیک، که پیاوکی دیندار و هیمن و باش و دانا بوو، له‌کاتی پدووستیا نه‌بوايه نه‌ئه‌دوا و نه‌ده‌بووه مایه‌ی نازاری که‌س و مندال‌ه‌کان ترسی مامؤستای پدشوویان له‌س‌ردا نه‌ما و خوو و ره‌وشتی فریشته‌یی مامؤستای دوهمیان به‌هل زانی، له یه‌کتر بوون به دیو و نه‌رموشلی و لی‌بوورده‌ییی ئه‌ویان قؤسته‌وه و خویندنیان له بیر کرد و پشتیان تی کرد، به‌شی زوری کاته‌کانیان به یارییه‌وه به‌ری ده‌کرد و ته‌خته‌ی له‌سه‌ر نووسینیان ئه‌شکاند.

پارچه

مامؤستای مه‌کته‌ب، که بوو بی نازار

مندال شه‌ره‌ به‌رد، ئه‌که‌ن له بازار

پاش دوو هه‌فته‌ وای پتک که‌وت، هر به‌و مزگه‌وته‌دا تی‌په‌ریم، دووباره مامؤستاکی پدشووم چاوی پئی که‌وته‌وه، که دلخوشییان دابووه‌وه و ئاشتیان کردبووه‌وه و له جیبه‌که‌ی خوینان دامه‌زاندبووه‌وه: له دلّم گران هات و لاهه‌وله وه‌لام له زاری دهرپه‌ری و پرسیم: ئه‌وه بق دووباره شه‌یتانیان کرده‌وه مامؤستای فریشتان، پیره‌میردیکي خوشی دنیا دیته، گوئی لیّم بوو و پئی که‌نی و گوئی:

دوو تاکی

پاشایهک کوری ناردہ قوتابخانا
تہختی زیویشی، لہبہردہم دانا
بہزیر لیتی نووسی، باشتربیّ لہلات
لہ میہری باوک، جہوری مامؤستات

۵- سہرگوزہشتہ

مندالی خواہرستیک داراییہکی زوری بہ میرات بق مابووہوہ دہستی کرد بہ
داوین پیسی و کاری خراب و مال و سامان بہفیرودان، بہ کورتییہکی ہیچ
کردہوہیہکی ناشیرین نہما نہیکا و ہیچ مہی و شہرابیک نہما نہیخواتوہ،
جارتکیان نامؤژگاریم کرد و گوتم:

"کوری خؤم! دہرامات ناوی پھوانہ و خہرچکردنیش ناشیکی لہ گہر، واتہ زور
خہرچکردن بق کہستیک دہست ئەدا کہ دہراماتیکی دیارو بردراوہی مہبی.

پارچہ

کہ دہملت نییہ، خہرجیت بگرہوہ
دہریاوان دہلین، سررود پر بہزاری
ئہگہر لہ کیوان، باران نہباری
بہ سالتیک دیجلہ، وشکہ بہجاری

پتی ئەقل و ئەدب بگرہ و واز لہ گالتہ و یاری بیتنہ، کہ داراییت دوایی ہات
ئہکہویہ ناخؤشییان و پەشتیمان ئەبیتوہ، لاومکہ لہبہر خؤشیی مہی و نہی
قسہکی منی نہچووہ گویتی و پەخنەشی لہ قسہکەم گرت و گوتی: "ناخؤشکردنی
خؤشی و رابواردنی ئیستا، بہ بیرکردنہوہ لہ ناخؤشییہکانی سبہینی کاری
ناقلمەندان نییہ."

دوو تاکی

بۆچی خودانی، خوشی و خوش بهختی

بهترس و له‌رزن، له پۆژی سهختی؟!

برۆ رابویره، برالهی دل خـوش

نهکهی بۆ سبهی، خۆت بکهی به‌رۆش

جا باشه چۆن ئه‌توانم لێی بگرمه‌وه که من تازه له لووتکهی به‌رزی سه‌خاوته و
دل و آلابی دام و دهستی پیاوه‌تیم راخستوه و ناوی چاکیه‌م که‌وتوه‌ته سه‌ر زار و
زمانی هه‌موو که‌سیکه‌وه.

دوو تاکی

ئه‌وه‌ی ناودار بوو، به‌سه‌خاو که‌رم

نابی گری‌ بدها، له کیسه‌ی دره‌م

ناوی پیاوه‌تی، که‌ه بوو به‌ری‌آو

لێی ناشیرینه، ده‌رگای داخراو

سه‌یرم کرد په‌ند و ئامۆژگاریه‌کانی من وه‌رناگری و که‌رمی هه‌ناسه‌شم کار له
ئاسنی ساردی ئه‌و ناکا، وازم لێ هه‌تئا و رووم له دۆستایه‌تییه‌ی وه‌رگه‌ی‌را، په‌یره‌ویم
له‌ گوته‌ی فه‌یله‌سووفان کرد که‌ گوته‌ویانه (بلغ ما عليك فأن لم يقبلوا ما عليك)
یانی: (ئه‌وه‌ی له‌سه‌رته بیگه‌یه‌نه، ئه‌گه‌ر لێشیان وه‌رنه‌کرتی و قبوولیان نه‌بوو، ئه‌وه
تۆ هه‌یجت له‌سه‌ر نییه)

پارچه

بلێ به‌وانه‌ی گه‌وت لێ ناگه‌رن

هه‌رچی ئه‌یزانی، له خه‌ی‌رخوازی و په‌ند

په‌نگه‌ ببه‌ینی، زوو پیاوی که‌هوج

به‌هه‌ر دوو پێیان، که‌ه‌وتۆته ناو به‌ند

دهست له دهست ئه‌دا و ئه‌لێ درێغا

گوێم نه‌دا په‌ندی، پیاوی دانیشمه‌ند

تا پاش ماوه‌یه‌ک ئه‌وه‌ی بۆیم له‌ خه‌یاڵ و له‌ به‌رچاوی خۆم گرتبوو به‌چاوی خۆم
دیتم که پینه‌ی له‌سه‌ر پینه‌ی جله‌کانی ئه‌دا و تیکه‌ تیکه‌ نانی کۆ ئه‌کرده‌وه و دل‌م
به‌حالی بێ دهره‌تانیه‌ی سووتا، به‌ چاکم نه‌زانی به‌و حاله‌یه‌وه قه‌تماغه‌ زامی
ده‌روونی به‌سه‌ر کۆنه‌کردنی بکولێنمه‌وه‌و خویێ وه‌ سه‌رکه‌م، بۆیه به‌خۆم گووت:

دوو تاکی

براده‌ری سه‌پله، له‌وه‌په‌ری مه‌ستی

بیر ناکاته‌وه، له‌ کۆتا ده‌ستی

دار گه‌له‌ی سه‌هوز، ئه‌دا به‌هه‌زاران

که زستان داهاات، پرووته وه‌ک چاران

٦- سه‌رگوزه‌شته

پاشایه‌ک کورپه‌که‌ی دایه ده‌ست ئه‌دیبتیک و گووتی: "ئه‌مه کورپی خۆته و په‌روه‌رده‌ی
بکه و پیتی بگه‌یه‌نه، وه‌ک کورپه‌کانی خۆت". وه‌لامی دایه‌وه:
"قه‌رمانبه‌ردار و ملکه‌چم".

چهند سالی‌کانی پتوه ماندوو بوو، به‌لام هه‌ول و کۆشش و ماندوو بوونه‌که‌ی بێ
سوود بوو و مندا له‌کانی ئه‌دیبه‌که هه‌موو له‌ په‌وانبێژی و وێژه و زمان په‌وانیی
بوونه‌وه.

پاشا سه‌رزنه‌شتی ئه‌دیبه‌که‌ی کرد و چاوی هه‌ره‌شه‌ی لێ سوور کرده‌وه و پیتی
گووت: "به‌ پیچه‌وانه‌ی قسه‌ی خۆته‌وه‌ت ره‌فتار کرد و ناپاکیت کرد" ئه‌دیبه‌که وه‌لامی
دایه‌وه: "با له‌لای پاشا و خودانی سه‌ر زه‌وی، شتیکی شاراه‌ نه‌بێ که: په‌روه‌رده و
فێرکردنه‌که هه‌ریه‌که و بۆ هه‌مووانیش وه‌ک یه‌که به‌لام، سه‌روشت و شه‌قله‌کان
جیاوازن.

پارچه

زڼې و زیو همووی، له بهر د ښته دهر
له گشت بهر ښکېشدا ... نییه زیو و زهر
رووناکی سوهیل، بڼ گشت یه کسانه
لیره چهرم نه کهن، له ولا همنبانه

۷- سهرگوزه شته

له یه کیک له پیرانی ته ریکه تم بیست به موریدیکې دهگوت:

"نه وندهی ئا دهمیزاد دلای به مووچه و بهرات و بزیتوییه و میه، نه وندهی دل به
مووچه و بهرات و بزیتوی دهرهوه (خوا) بوو بووایه، پایهی له پایهی فریشتان بهر زتر
دهبوو."

پارچه

له وکاتهدا، خوا له بیړی نه کردی
که نوتغه یه ک بوویت و نادیار و مهدهوش
گیان و هست و ژیری و شغلی پی دای
جوانی و نوتق و هست و بیروپا و هوش
ده نهنگوستی له بڼ دانای، له سهر دست
دوو قوای بڼت، له سهر شانان داوه جوش
هی بی هی ممت، نه ویستا وا دهزانی
له مووچه و رزقی خویت کا فهراموش!!

۸- سهرگوزه شته

عاره بیکی دهشته کیم دیت به کورمه کی خوئی دهگوت:

(یابني أنك مسئول يوم القيامة فيما ألتسبت، ولا يقال لمن انتسبت) واته: "کورپی

خۆم له قیامهتی لیت دهرسنهوه داخوا له دنیایدا جیت کردووه، لیت ناپرسنهوه
داخوا سهر بهکتی و کوری کتی بووی؟"

پارچه

کراسی کابه، بۆیه ماچ نهکن
نهک له بهرووی به، نارمووش ناودار بوو
له گهل نازیزیک چهند رۆژی دانیشته
بۆیه وهکو ئه، مهزن و ریزدار بوو

۹- سهرگوزهشته

له نووسراوهی دانا یا نهوه نه گێر نهوه که دوویشک وهکو هه موو گیانله بهر مکانی تر له
دایک نابیت، به لکه ناو هه ناوی دایکیان دهخۆن و زگی دهرین و دینه دهرهوه و ئه
پێستانه ی که له کونی دوویشکیدا ده بێترین دیاره هی ئه وهن. جارێک ئه م قسه یه م
لای پیاوێکی گه وه گێرایه وه گوته: "دلم ده لێ ئه م قسه یه راسته و هه ر ده بی
وابی، چونکه به وردیه تیان رهفتاریان له گهل دایک و باوکیاندا ئه وه بووه، بۆیه به
گه ره بیه یان هینده خۆشه و یست و ئیسک سووکن"

پارچه

باوکیک کورمه کی، ئاوا ده عاملاند
ئهی جوامیر! له گوئی، بگره ئه م په نده
که سێک بۆ که سی خۆی وه فای نه بی
نابیتنه دۆستی، سهر لێو به خه نده

په نده: له دوویشکیان پرسی: بۆ به زستانان نایه یته دهری؟ گوته: بۆ به هاوینان
هینده به ریزم تا زستانانیش بیه دهری.

۱۰- سهرگوزهشته

ژنی دهرویشیک سکی پر بوو و له سهر دهستان بوو، دهرویش که له هه موو ته مه نیا

مندالی نه بوو بوو گوتی: "نه گهر خوی گه وړه کوریکم بداتی، جگه لهو جلویه رگانهی له بهرمدايه، هرچی همه به سر دهر ویشانیدا دبه شمه وه".

واریک کهوت کوریکي بوو، زور دلخوش بوو، هر وکو به لاینیشی دابوو، میوانداریه کی گه وړه ی بو دهر ویشان کرد.

دوای چند سالیکان که له سفری شامی دمه گرامه وه، به لای شوین و جیئی نه و دوسته دا تپه ریمه وه و له نه حوالیم پرسی، به لام پیمان گوتم کوریکه کی مهی خوار دووه توه و به شهر هاتوه و خوینی پشتووه و هلاتووه و، له بهر نه مه باوکه کی له جیاتی نه و زنجیری له گردهن و پتی له کوت کراوه، وه لام دایه وه: "خوی نه به لایه ی له خوی گه وړه و میهره بان، بو خوی داوا کرد".

پارچه

ژنانی سک پر، نهی که سی هوشیار
کاتی مندال بوون، نه گهر بیانې مار
به لای ناقله وه، له وه چاکتره
بیانې کورانی، خوار و ناهه موار

۱۱- سرگوزمشته

مندال بووم له باره ی جحیلی بوونیم له گه ورمیه ک پرسی له وه لاما گوتی: "له کتیباندا و انوسراوه که جحیلی بوون سی نیشانه ی هیه، به که م: پازده سالی، دووم: شهیتانی بوون، سیه م: هاتنی مووی بهر، به لام له راستیدا هر یه ک نیشانه ی هیه و بهس، نه ویش نه ویه که رهزای خوی بهرز و دلوفانی له لا زیاتر بی له بهشی نه فسی، که سی بهم جوړه نه بی به لای نه هلی ته حقیقه وه به جحیل و به بالقبووی ناژمیرن.

پارچه

به دیمه ن بوته ئینسان، قهتره یه ک ناو
که چل روژ مایه وه، له ناو مندال دان

ئەگەر بەجەل ساڵ، رۆژ نەکا پەيدا
بەراستی نابێ، ناوی بنێن ئینسان

پارچە

پیاوختی نەرمی و میهر و سهخایه
لات وانەبێ به، هەیکەله و نیگار
هونەر پێویستە، تا بکەمی وێنه
لەبەر هەیوانان، بە نهخش و زهنگار
که ئینسان نەیبوو، گورهمی و بهخشش
فەرقی چیه مرۆ و، نهخشی سەر دیوار
دنیا خستنه دەست، هیچ هونەر نییه
گەر له دەستت دێ، دلێ بکه دەستدار

۱۲- سەرگوزمشته

سالتیکیان ناخۆشیهک کهوتە ناو حاجیه پیاوهکانی ههجهوه، من لهو سهفههدا
پیاوه بووم، به ئینسافهوه بلیم کهوتینه سهرو پۆته لاک و رووی بهکتری و جێو و
قسهێ سووک پیکتر گوتن، پیاوێکم له کهژاوهکهیدا دیت دانیشتبوو و
بههاورپیهکهی دهگوت: "سهیره! پیاوهکانی سهه تهختهی شهترهنجی که
ههلهکشین و ئهچنه پیش بهرز و گهورهتر ئهبن، کهچی پیاوه حاجیهکان، ئهوه
بیابانیان ههموو بێ، خراپتر بوون.

پارچە

لهمنهوه به حاجی، مهردوم ئازار بلێ
ئهوهی به ئازار، پێستی خهلك ئهدری
ئهتۆ حاجی نیت، حوشتەر حاجیه
که درک ئهخوا و بار ههلهکری

۱۳- سەرگوزەشتە

هیندۆکییهک فیره ناگر بازیه بوو، دانیشمەندیک پتی گوت: تۆ که ماله کەت له قامیشه، ئەم یارییه بۆ تۆ نابێ بیکەیی به پیشه!

تاک

تا قسه نهزانی راست و پهوانه، لهخۆوه مهیکه
ئوهوی زانیشت بۆ وهلام نابێ، بیخۆوه مهیکه

۱۴- سەرگوزەشتە

پیاویک چاوی دیشا، چوو له لای بهیتالی، بهیتالیش ئه دهرمانهیی که له چاوی چوارپیتیانی دهکرد بۆی له چاوی کرد، کابرا کوێر بوو. بردیانته لای دادوهری، گوتی: هیچ تاوانیکی نییه، ئەگەر ئهوه کهر نهبووایه نهتهچوو له لای بهیتالی. مهبهستیش لهم قسهیه ئهوهیه: تا بزانی ههر کهسیک ئیش بهئیش نهزانی بکات پهشیمان دهبیتهوه و لای ئاقلمهندانیش به گیل دهژمیردری.

پارچه

پیاوی رهوشهنبیر، وا سووک و ئاسان
قهت کار ناداته، دهست پیاوی نهزان
حهسیرچن ئەگەر، کاریشی چینه
کهچی نایبهنه، ناو کارگهی هریر

۱۵- سەرگوزەشتە

یهکتیک له پیشهوا کهورهکان، کورپکی لیها تووی ههبوو مرد، لییان پرسی: چی لهسهر گلکۆکهی بنووسن؟ له وهلاما گوتی:
ئایهتهکانی قورئانی پیرۆز، لهوه کهورهترن که لهم چهشنه جیگایانهدا بنووسرین، که دواي ماوهیهک ههلهدههرن و بهردهبنهوه سههر زهوی و خهلهکی بهسهریدا دهپۆن و پیتی لی دهنین و سهگان پیتی ههله ئه میزن، ئەگەر دهبی شتیکیشی لهسهر بنووسریت ئەم چهند دیره شیعرانه بهسن.

پارچه

ئای که لهو کاتهی، سهوزه له باغا
سهر دهردههینتی، چهند خووشه دلم
تۆش وهره ئهی یار، تا دهمهو بههار
ببینی سهوزه، گیای سهر گلی کلم

۱۶- سهرگوزهشته

خوا په‌رستیک به هه‌لکهوت به‌لای یه‌کئیکی ساماندارا تپه‌پری که دهست و پتی
به‌نده‌یه‌کی به‌ستبووه‌و و لیتی ئه‌دا، خوا په‌رست گوتی: "گوری خۆم! خوی گه‌وره
به‌نده‌یه‌کی خستووته ژیر ده‌سه‌لاتی تۆ و تۆی کردووته گه‌وره‌ی ئه‌و، سوپاسی
خوا بکه و به‌خششه‌کانی له‌بیر مه‌که و ئه‌وه‌نده نازاری ئه‌م پیاوه مه‌ده، نه‌وه‌کو
رۆژی قیامه‌تی ئه‌و له تۆ باشتر بێ و ئه‌و دهمی شه‌رمه‌زار ببیه‌وه.

دوو تاکی

له به‌نده تووره، مه‌به گه‌لیک جار
زۆری لێ مه‌که، مه‌یده دل نازار
ئه‌وت کـریوه، تۆ به ده دره‌م
خۆ به توانای تۆ، نه‌رسکاوه ئه‌م
ئه‌و تووره‌بوون و شانازییه تا چهن
هه‌یه له ئیوه‌ش، گه‌وره‌تر خاوه‌ن
ئه‌ی خاوه‌نده‌که‌ی، نه‌رسلان.. ئاغۆش^۱
فه‌رمانده‌که‌ی خۆت، مه‌که فه‌رامۆش

له گه‌وره و سه‌روه‌ری جیهان - دروودی خوی لێ بێ - هاتوووه که گوتوووه:
گه‌وره‌ترین داخی رۆژی قیامه‌تی ئه‌وه‌یه که کۆیله‌یه‌کی خوا په‌رست ئه‌به‌نه
به‌هه‌شت و خاوه‌نه فاسقه بێ دینه‌که‌ی ئه‌به‌نه دۆزه‌خ.

۱. ئه‌رسلان و ئاغۆش: ناوی دوو عه‌بدانن.

پارچه

له گهل بهندهمیک، که خزمه تکاره
رقی لی مه گره، زور مه یکه دلگیر
نابرووچوونه، رڼزی قیامه تی
کوئله نازاد بی و گوره بی زنجیر

۱۷- سرگوزه شته

سالتیک له به لخواه له گهل شامییاندا چوومه سفهری و ږتگا له بهر جهرده و
ږتگران پر مترسی بوو، لویکمان بۆ پارټزگاری و چاوساغیبه له گه لا بوو، له
به کارهیتانی مه تال و تیرو که واندا مه شکرده بوو.

به هموو چه کیکي شارهزا بوو، هینده به تین و توانا و به هیز بوو به ده پیاوان
که مهی که وانی نه ویان پی نه ده چه مایه وه و پالوان نه بوو له و دنیا یه پیدا پشته له
عهردی بدا، به لام چونکه ده وله مند و به ناز په روه رده بوو، دنیا ی نه دیتبوو و
نه چوو بووه سفهران و ته پل و شه پیووری پالوانانی نه بیستبوو و بریسکه می
شمشیری سوارانی نه دیبوو.

خانه

به دهستی دوژمن، نه بیوو ئه سیر
له دهو روپه ری، نه بار یبوو تیر

وا ریک کهوت من و نهو لوه پیکه وه کهوتینه لای یه کتری و ده رویشتن، هر
دیوارکی کوئینه ی هاتبایه پیش به هیزی بازوو ده پیمانند و هر درمختی کی گوره
و ره گاژوی دیبایه به لایدا ده هیتنا و ده یخست و به شانازییه که وه ده یگوت:

خانه

فیل له کوئیه، قول و بازووی گوردان^۱ ببینی!
ئهی شیر کوا، تا دهست و په نجه می مگردان ببینی!

۱. گوردان: پالوان.

نیمه بهو حالهوه، دوو هیندی له پشت ته پۆلکه یه کهوه سهریان دهرینا، ته مای
ههلمهت هینانی سهه نیمه یان بوو یه کینکیان کو تکیکی پی بوو، نهوی تریان
کهسته کیک، له لاوه کهم پرسی:
"نهوه چاوهروانی چی، دوژمن نهوا هات."

خانه

بینه چیت ههیه، پیاوهتی و زۆری
دوژمن به پیتی خۆی، هاتۆته گۆپۆ

سهیرم کرد لاوه تیرو کهوانی له دهست به ریووهتهوه و وهک میژۆکی تا سهه
نيسقانی دهله رزی.

خانه

نه ههکهسی مووقه لیش، به تیری زری کونکهه
له پۆزی ههلمهتی جهنگاوه ران، پی دهنته دهر
چارهیهکی ترمان لهوه زیاتر نه دیتهوه، لهوهی که شتومهک و چهک و جل و
بههکه کانمان به جی هیشتن و گیانمان به ساغی دهر باز کرد.

پارچه

مروی کارزان بنیره، بۆ ئیش و کاری گرینگ
که نه توانی نه رهه شیر، بخاته نه لقهی که مهند
لاو کهرچی بازووی به هیز و تهنی وهک فیلی هه پی
له ترسی هیرشی دوژمن، نه شکۆ جومگهی به خندهند
سهه نه جامی جهنگ له لای، جهنگ دیته دیاره
وهک پرسیارکی شه رعی، له پیش دانیش مهند

۱۸- سەرگوزەشتە

كۆرە دەولەمەندىكىم دىت لەسەر گۆرۈ باوكى دانىشتىبوو و لەگەل منداالە دەرويشىكدا ھەرا ھەراى بوو كە سىندووقى گۆرۈ باوكم لە بەردە و نووسىنەكەى سەرى رەنگىنە و تاتە مەرمەرى لەسەر دانراوھ و خشتى شىنى پىرۆزھىي تىدا چەسپ كراوھ، بەلام گۆرۈ باوكى تۆ، بە چى ئەچى؟ گۆرەكەى بىرتىيە لە دوو خشتى نىزىك يەك و لەو دوو مەشتە خاكەى كە بەسەرىدا كراوھ " منداالە دەرويش ئەمانەى ھەموو بىست و پاشدان كوتى: "ھەتا باوكت دەتوانى لەبن ئەو بەردە كراناھى كە داى پۆشيوھ بىتە دەرى، باوكم ئەگاتە بەھەشت.

يەك تاكى

كەرىك تا بارى، سووك بى لە بانى
خۆش رەوتەر ئەروا و زۆر بەئاسانى

پارچە

دەرويشىك كە دەكىشى، بارى گرانى ھەزارى
ھەرواش لە دەرگای مردن، ئەكاتن سووكە بارى
كەچى ئەوھى بەخۆشى و بى دەردەسەرى ئەزى
لەبەر بوونى ئەمانە، دەمەرى مەرگى دژوارى
ھەرچۆنى بى ئەو دىلەى، كە لەزىندان رىزگار بى
دەل خۆشترە لە مەرى، كەوتۆتە كىرەتارى

۱۹- سەرگوزەشتە

ماناى ئەم فەرمايشتەم لە گەرەھىك پىرسى چىيە كە:
(أعدى عدوك نفسك التي بين جنبيك) - واتە: "گەرەھترىن دوژمنى تۆ ئەو
نەفسەيە كە ھەمىشە لەگەلتايە"
وہلامى داىوہ: "مانا كەى ئەوھى، ھەر دوژمنىك چاكەى لەگەلا بكەى ئەبىتە

دوستت. کهچی (نفس) چندی خوشه‌ویستی و چاکه و پیاوتهی له‌گه‌لا بکه‌یت،
به‌به‌ر مکانیت زیاتر ده‌کات و زۆرت‌ر دوژمنته.

پارچه

ئاهمی ده‌بته فریشته ئاسا، به‌که‌م خوارینی
گه‌ر وه‌کو جوار پیاویش بله‌هری، ئه‌بته به‌رد
مه‌رامی مه‌رکس به‌ئینیه‌دی، ئه‌بته ملکه‌چیت
مه‌ر نفس نه‌بی که ملکه‌چیت کرد، فه‌رمانی نه‌کرد

۲۰- سه‌رگوزه‌شته

ده‌مه‌ته‌قیی "سه‌دی" له‌گه‌ل داواکار (مودده‌عی)
ده‌به‌ره‌ی ده‌وله‌مه‌ندی و هه‌ژاری

یه‌که‌یکم له‌ وینه‌ی ده‌رویشان نه‌که له‌سه‌ر په‌وشتی ئه‌وان له‌ کۆر و دانیشه‌تینکدا
دیت، ده‌ستی به‌ هه‌را هه‌رایه‌ کردبوو و ده‌فته‌ری سه‌کالایانی له‌ قسه‌ی نابه‌جی به
ده‌وله‌مه‌ندان لیک والا کردووته‌وه و هه‌روا له‌ دووشی ده‌دا، تا قسه‌کانی به‌و جییه
که‌یشت که ده‌رویشان ده‌ستی چاکه‌یان به‌ستراوه و ده‌وله‌مه‌ندیش پتی راسته‌یان
شکاوه.

خانه

سه‌خی له‌ ده‌ستیدا نییه‌ دره‌م
خاوه‌ن سامانیش، نییه‌تی که‌ره‌م

من که په‌روه‌ره‌ی ده‌ستی به‌خششی که‌وره پیاوانم، ئه‌و قسه‌انهم به‌لاوه‌ گران بوو و
کوتم: "به‌راله! پیاوی ده‌وله‌مه‌ند ده‌رامه‌تی هه‌ژاران و زمخیره‌ی گۆشه‌نشینان و ئامانجی
خودان پیووستیان و په‌نای رێبواران و هه‌لگری باری گرانی خه‌لکانی ترن، خۆراک
ئه‌دن و ژێرده‌سته و به‌رده‌سته و نۆ که‌رانیان هاویشه‌ی خواردن و خوارینه‌یه‌یان و
رێژه‌وی چاوتیره‌یان که‌ییه‌ته‌وه پیر و بیوه‌ژنان و خه‌لک و دهر و دراوستیان.

ههلبهست

دهوله‌مهند ئه‌بێ بکا، وهقف و به‌خشش و میوانی
زهکات و فیتره و ئازادی و هه‌م دیاری و قوربانی
ده‌نا چۆن ده‌گه‌یه‌ ئه‌و ده‌وله‌ته‌ی ئه‌وان، که نه‌توانی
له‌و دوو زکاته زیاتر بکه‌ی، ئه‌ویش به‌سه‌ر په‌رێشانی

ئه‌گه‌ر توانایی جووده و ئه‌گه‌ر توانایی سجوود (کرنۆش) ده‌وله‌مهند باشتر
ده‌توانی بیانگاتی، چونکه پاره‌میان هه‌یه که به‌خشش بده‌ن و جل و به‌رگ پاک و
خاوێن و به‌ناوبانگ و ده‌ست و دل و آلان و هه‌یزی خواپه‌رستی له‌ پارووی چه‌وردایه،
که دیاره گه‌ده‌ی به‌تال بێ هه‌یزه و ده‌ستی کورت بێ به‌خشش و پتی به‌ستراو
ناتوانی بپروا و چاکه له‌ سکی برسپیه‌وه نایه‌ت.

پارچه

به‌ دل په‌شپۆی، ئه‌نوێ ئه‌و که‌سه‌ی
ئه‌زانی نییه‌تی، نانی به‌یانی
میرووله هه‌وین؟ گه‌رد و که‌وه‌تی
تا زستان باته، سه‌ر به‌ ئاسانی

بێ کاری و هه‌زاری هه‌رگیز بیکه‌وه هه‌ل ناکه‌ن و یه‌ک ناکرنه‌وه و پال و پیکدان و
لیک خه‌ربوونه‌وه هه‌رگیز له‌ ده‌ست کورتیه‌دا ناکرێ، ئه‌وه‌ی ده‌وله‌مهنده نوێژی
عه‌شای خۆی دابه‌ستوه و ئه‌وه‌ی هه‌زاره چاره‌روانی خواردنی عه‌شایه و ده‌سته‌و
ئه‌ژنۆ دانیه‌ستوه، جا ئه‌مانه چۆناو چۆن به‌یه‌ک ئه‌چن.

خانه

خاوه‌نی پۆژی، دوایی هه‌ر خوايه
دل په‌راگه‌نده، دل به‌ره‌لایه

خوا په‌رستی ئه‌مان، له‌ قبول بوونی نزیکتره چونکه هه‌میشه بیران کرد و

ئامادەيە و پەرت و بلاونين، خەريكى ئىشى خۆيان و پەيداكردى بژۆيى خۆيانن،
 عەرەب ئەلّ (أعوذ بالله من الفقر المكب وجوار من لا أحب) واتە: پەنا بە خوا لە
 ھەژارى و لە نيزيكي ئەوھى كە خۆشم ناوئ - ديسانەوھ ھاتووھ كە (الفقر سواد
 الوجه في الدارين) واتە:

ھەژارى رووى رەشپى ھەر دوو دنيايانە.

گوئى: "ئەھيانن بېستووھ بەلام ئەھيانن نەبېستووھ كە خۆشەويست - د. خ -
 فەرمووھتى: (الفقر فخري) واتە ھەژارى شانازى منە. وەلام دايەوھ: نېدەنگ بە
 مەبەستى سەرورھى عالەم - د. خ - بۆ تاقمىكە كە مەردى مەيدانى رەزان و
 مەتالى تيرى قەزان، نەك ئەوانەھى كە بەرگى پياوچاكان ئەپۆشن و پارووى كە
 بەخىر ئەياندرىتتى ئەفرۆشن.

جواريە

ئەھى تەپلى بانگى، لە ناوھوھ بۆش
 بى توپشوو بلى، تەكبىرت چىيە، نىھايەت ھىچە
 رووى تەماع لە خەلك، مەكە گەر پياوى
 تەزىجى ھەزار، دەنكىش لە دەست و پەنجەت مەپىچە

دەروپشى نەزان، راناوھستى و ئارام ناگرئ تا ھەژارىيەكەھى نەگاتە كوھر (كاد
 الفقر أن يكون كفرا) واتە: ھەژارى ھىندەھى نەماوھ بېتە كوھر، ھەرۆمك چۆن بە
 دەستى بەتال رووتىك پۆشتە ناكرىتەوھ و بەبى دەسەلاتىش دىلىك نازاد ناكرىت،
 كى پايە و پلەئى ئىمە دەگەيەنئتە ئاستى ئەوان و چۆن دەستى بەرز و توانا بە
 دەستى نزم و ناتوانا دەچىت و كەھى وەكو يەكن؟! ئەھى نازانى كە خواى مەزن
 لەبارەھى خۆشپى خەلكى بەھشتدا ئەفەرمووئ: (اولئك لهم رزق معلوم) واتە: ئەوان
 بژۆيى ديارىكراويان ھەيە.

خانە

تىنوولە خەويا، واى دىتە بەرچاو
 كشت جىھان وەكو، كانىيە لە ناو

کاتڻي که من ٺهه قسه يهه به دهموه بوو، دهر وټش خوي پي رانه گيرا و جلوه وي
 دهر وټش يه يه له دهست دهر چوو گه زاره ي دهر کيتشا و ٺه سپي زمان پاروي و
 رهوان بيژي تانه و تهر و سهر کوټنه کردني لينگ دا و گوتي:

"زورت به دهوله مهنداندا هه لدا و زورت قسه ي پهرت و بلاو کردن، وات لي کردن،
 ترياکي هه زاران بن، يا کليلي ژوروي زهخيره، کوټه ليکي له خوي يه و فيزگه وره، خو
 په سند و سل و چه مووش، که هر خهريکي کوټه کردنه وه ي دارايي و سامان و پاره ن، و
 تينووي پله و پايه و خوره رختن، به زوره ملي نهي هه زاران نادوتن و به سوکي
 نهي سهيريان ناکن. زانايان به سوالگر ديته به رچاو. پتيان وايه ٺه سامان و
 پله و پايه هه يانه به ميرات بويان ماومه وه و هر له زکماکوه هه يانبوه، جنيو به
 مردووي هه زاران ٺه دن، له سهروه ي مه جليسان دائه نيشن، باوهريان وايه، له
 هه مو که سيگان باشترن، دلسوزي پيشاني کهس نادن، له پند و ٺاموزگاري
 زاناو دانايان بي ناگان و گوتيان ناده ني که گوتوويانه: ٺه وه ي به خواپه رستي له
 خه لکانی تر که متره و به لام دهوله مهند و ساماندار و ديارتره، ٺه وه هر به ديمه ن به
 تواناتره، دهن له راستيدا پياوټي بي دهرمتان و کلؤل و هه زاره.

يه که تاكي

گر که وده نيک به سامان، فيزکا له سه ر دانايه ک
 به قووني که ري داني، با گاي عه نبرينيش بي

کوتم: قسه ي سووک به وانه مه لي و خراپه يان پي رهوا مه يينه که خاوه ني
 به خشش و موچه و به راتن و دهست و دل والان"

وه لامي دايه وه: 'به هه له جووي، ٺه وانه نوکهر و ملکه چي پاره ن، به چ که لک ديت
 که ٺه مانه وه که هوري ٺاوس و پرن، به لام دانابارتين و وه که سه رچاوه ي هه تاون و
 ره وناکي ناده نه کهس، ٺه وانه سواري ٺه سپي توانايين و به لام لي ناخوون و
 هه نگاوټک له ري خوادا ٺه هاوټين و دره ميک بي خويادان و خوه له سه سنگان دن و
 جنيو نادن به کهس، ٺه وانه به رهنج و ٺازار و ماندوويوون سامان کوټه که نه وه و به
 قهرچوټکي و روي و ره زياليه وه ده يارترن و ٺه دوايشدا به په روش و غه م و
 حه سه رته وه به جيني ده هيلن هه وه که گوره پياوان گوتوويانه:

"زێر و زیوی پیاوی قرچۆک ئەوکاتە لە ژێر خاک دێتە دەرەوە کە ئەو بۆ خۆی
چوو زێرخاکەوه"

خانە

دارایەك كۆكات، بەرھنج و بە ئێش
كە یەكێ تر هات، ئەبیا بەبێ هێش

پێم گوت: "هیچ لەبارەى قرچۆکیی ساماندارانەوه نازانی و ئاگات لێیان نییە،
تەنیا بە هۆی سۆاڵکردنیوه نەبێ، دەنا هەرکەسێک واز لە چاوجنۆکییە بێنێ ئەوجا
دەست و دڵ و الایی و قرچۆکی بۆ دەرئەکەوێ، سەنگی مەحەك ئەزانێ زێر چیبە و
سۆاڵکەر دەزانێ قرچۆک کییە.. گوتی: "لە تاقیکردنەوهی خۆمەوه ئەوه ئەلێم،
دەست و پێوهند و خزمەتکاری دلێرق و بێ ئابروو لەبەر دەرگایانیان دادەنێن تا
دەست بەسینگی پیاوچاک و ئازیز و ئاومزدارانەوه بنێن و بلێن مال کەسی لێ
نییە، بەراستی راستیان گوتووە.

خانە

ئەوهی کە بێر و هۆش و خاوهنی کەمال نییە
بە دەرگاوانەکەى گوت، بلێ کەس لە مال نییە

گوتم: لەبەرئەوهی ئەمانە لە دەست سۆاڵکەران هاتووێ گیان و وەزالە هاتوون و
ئەقل دەبیرێ کە ئەگەر لێ بیابان بێی بە دور و چاوی گەدایانی پێ بێی پێ.

هۆنراو

چاوی چاویرسی بەمالی دونیا
پێ نابیتەوه، وەک بێر بە شەونم

لە هەر کوێیک کەسێکت دیت هەژاری و تالی و سوێریی چەشتوو و بەهۆی
چاوجنۆکییەوه خۆی دەهاوێتە ناو کاری مەترسیدارو پێ تەلەزگەوه و لە سزای
دواڕۆژ ناترسیت و هەراسان نابیت و رەوا و نارەوا لە یەکتر جیا ناکاتەوه و
نایانناسی.

پارچه

که سگ کهسته که گلیکی، له پر و سه ری که وی
دانه چلکې له خو شیبیان، وا نه زانی ئی سقانه
گهر دوو کهس مردوویه کیان، له سر شانی دانایی
پیاوی چا و چنوک پیتی وایه، نه و هس هر نان و خوانه

به لام خاوهن سامان و دارایی دنیا به چاوی لوتغی خوا سهیر کراوه و ناوړی لی
دراوخته وه و بهر هوا و نار هوا ناگادار کراوه. من هیشتا نه م و ته یه م ته او نه کردووه
به لکه و بورهانم بق نه هیتاویوه هیوادارم ئینسافت ه بی، داخوا هرگیز دیوته
دهستی نزیاک به شانوه به سترابیتوه، یا بی تاوانیک له بردهم دهرگای زیندانا
دانیشتی یا بی گوناھی پردهی ئابرووی درایی یاده ستیک له مه چه که وه برایی،
نه گهر له بهر ه ژاریه نه بووی؟ شیر ه پیاوان که پیوستی ناچاری کردوون، له
کوناندا گیراون. له وانه شه یه کیک له دهر ویشان نفسی نه ماره ی داوایه کی لی
بکات و نه ویش نه توانی خوی له بهر راگری تووشی گونا هیک بی، چونکه زگ و
گیر چمکانن واته: دوو مندالی به زگیکن، تا یه کیکیان. دانیشتووه نه وهی تریان به
پتویه، پیستم دهر ویشیک به سر کارکی خراپه وه گیرابوو، له که ل
شهرمه زاریه شیدا له برده بارانی دهرسا. گوتی: موسلمانینه! توانای ژن
هیتانیم نیبه و خوشم پی راناگیری چ بکم؟ (لا ره بانیه فی الاسلام) واته: ره بنی
له ئیسلامدا نیبه.

نه وهی که هوی هیوری و نارامی خوا پید اوانه نه وهی که هموو شه ویک
خه رامانیکیان له بهرو باو همدایه و روزهانه جوانیکیان له ژوور سه ره وهی که پوژی
رووناک له جوانی نه و جوانه شهرمه زاره و دهست له سر سینگه و سه ولی
خه رامانیش له حسر هتا پیتی له قورایه.

خانه

چهنگی ناوخته، خو پینی نازیزان
به عننابی سوور، سر په نجهی رهنگان

جا بۆيە پەوا نىيە لەگەڵ جوان پوخسارىكى وادا لە خراپە بگەردت و پوو بکاتە
نارەوايى.

يەك تاكى

دلێك پەرى بەهەشتى، بفرێنى و يەغمای کا
کەى ئاوپ ئەداتەوه، لە بتانى يەغمای^۱

هۆنراوه

ئەوهى که خورمى تەرى، لەبەردەم و دەستابى
بەرد ناهاویتە لقی دارمیتو و هیشووہ تریان

بەزۆرى ئەدارو دەست کورتهکان لە گوناھانەوه دەتالین و برسپیانیش نان
دەفرێن.

يەك تاكى

سەى دى که گۆشتى، چنگ کەوت ناپرسى
ئى حوشترى سألحە، یا کەرى دەججال

چەندان ژنى داوین پاک و پوو سوور لەبەر هەژارى و ئەدارى کەوتووئە نێو
داوى داوین پيسى و ناوى پر نرخى خۆيان داومتە بەر باى پيسوايى.

يەك تاكى

لەگەڵ برسپيەتى، هیزى پارێز نامینى
هەژارى جلهو، لە دەستى تەقوا دەستینى

ئەوهى که گوتت، دەرگا لە پوو هەژاران دادەخەن، حاتەمى تايى که لە
بیايان دادەنیشت، ئەگەر لە شارێکدا بایە لافاو و هیرشى گەدایان کراسیان
لەبەردا و نچرونجەر دەکرد.

۱. یەغما: لە تێوه نێرى یەگەدا بەمانای تالانە، لە دوومدا - بەمانای شارى یەغمای
تورکستانە که بە ژنى جوان بەناویانگە.

ههروهك له ككتيبى (طيبات¹) دا نووسراوه .

يهك تاكى

له من مهناوره با كهمسى ديكهش نهكهن تهماشاش
لهلاى گهدايان چۆن چۆن دهتوانى خيړى كهى حاشا

گوټى: "نا، من بهزهيمم بهحال و بالى ئهواندا ديتهوه".

گوټم: "نا هسهرهت و داخ بۆ مالى ئهوانه دمخويت. ئيمه لهناو قساندا
ههردووكمان يهكانگير بووين، ههه داشتيكى لهسهه تهختهى شهترمنجى جوولاند،
من به داشتيكى تر، كشم پى له شاي دهكرد و به ئهسپيگ دام ئهپوشى، ههتا
ئهوهى له خورجيتييدا بوو هيچى پى نهما و دوا تيرى تيردانى بهلگهكانى
هاويشتن.

پارچه

له حاندا هيرشى ئهوه دم ههراشه
ورىات له خوت پى، مهتال فرى نهدهى
له ههراوهوريا و فيششال بهولاوه
چى ديكه نييه و توش گومان نهبهى
ئهوه قسهه زانهى دههه و دوو تهپهش
دهست بهچهكهوه لهبهه دهركييه و قهلاش چۆلهوهى

تا له ئهجاما بهلگه پى نهما و كۆلم پى دا، ئهوجا كهوته قسهى پى كهلك و
وهك نهزانان كه بهلگهيان بۆ بهرگري پى نامينى، زنجيرى دوژمنايهتتى و هكار
ديخن و وهك نازهرى² بت تراش كه لهگهال كورمهكيدا نهيتوانى و بهبهلگه پى
نهوترا و دهروهستى نههات، بهشهه پى بۆ ههستا و گوټى:

1. طيبات: ناوى ككتيبكى ترى "سهدى" يه .

2. نازهر باوكى ئيبراهيم پيغههههه.

(لئن لم تنته لأرجمنك) واته: نهگر نهیبریتوه بهرد بارانت نهکهم. کهوته جنتیودانیم و نهمنیش له دهمیم دایهوه و یهخی کرتیم و نهمنیش چهناکیم کرت.

پارچه

من و نهو هر دووک بهیهکدا هاتین
خه لکیش له دورمان، شادان و خاندان
لهوتی ئیمهش پهنجهی سهرسامیبیان
ههسوو بهجاری خستوتته بهر دان

به کورتی دهمه قالیتی ئهم قسه و هه رایانه مان برده لای قازی و به دادوهری
حوکومهتی قایل بووین، تا دادوهری موسلمانان مهسله تیکی بکات و دارتیکی
به نیتوان ساماندار و هه ژاراندا بیتنی، قازی که حالی ئیمه ی بهو جوژه دیت و
قسهکانی هر دوولامانی بیست سهری بردهوه ناو یهخی بیرکردنهوهی خوی و
دوای لی وردبوونهوه و تیرامان تیکی زۆر سهری هه لئینایهوه و گوتی:

ئهی نهو کهسه ی که ستایشی دهوله مه ندانت کردووه و جهفا و خراپه و ناسازی
هه ژارانت گوتووه، نهوه ی بزانه که له هر جیهک گول هه بی دپکیش هه یه و
له هه رجیهک مه ی لیبی سهرخوش و مه ستیشی لیه و خه زنهش له کوئی بی
ماریشی لیه، که وهری شه هواریش نه ههنگی ئادهم خوری له که له و خوشی و
بهخته وهری دنیا یهش ژه هرو پیوه دانی دنیا یه ی له دوایه. خوشی و پابواردنی ناو
به هه شتیش دیواری دهر دو نازار و نارمه تی دهری داوه.

خانه

جهوری دوژمن چی بکاتن، گهر نهکا دلخواهی دوست
گهنج و مار و دپک و گول، شادی و غه م پیکه وهن

ئهی نابینی له باغاندا داری بۆن خوش و داری وشکیشی تیایه، دهوله مه ندانیش
پیاوی ناسوپاسگوزار و نیعمهت ناشوناسیان تیدایه و له ریزی دهر ویش و
نه دارانیشدا پیاوی به توانا و خوراگر و کرووزاوهشیان تیدایه.

خانه

ګهر دمنګه شهونم هه مووی دوږ نه بوو
وهک موورووه ګهره، بازار پر نه بوو

نړیکانی حه زرمی باری ګهره و بلندیایه، ساماندارانی دهر ویش رهوشت و
دهر ویشانی دهوله مند هیممه تن، چاکی دهوله مند ان نه وانن غه می هه ژاران
دهخون و چاکی دهر ویشانی نه وانن دهوله مند انیان لا سووک و ګه مه (ومن
یتوکل علی الله فهو حسبه) واته: نه وهی پشت به خوا بیهستی هر نه ویشی به سه
دوای نه مه، قازی رووی سر زهنشتی له منوه برده وه سر دهر ویشی و ګوتی: نه ی
نه وهی که ګوتووته! دهوله مند ان هر خه ریکی مه ستین و بی دین و خرابین،
دسته په کی دهوله مند انی له و چوره ی تو نه لیتی هن، که هیممه ت کورت و ناشوکر
و نیعمه ت نه ناسن، هر وهر نه ګرن و له سر په کی دائه نین و نایخون و ناشیده ن
به ګه س، هر وهک نه وهی: نه ګه ر باران نه بار ی یا ګه ر ده لول و تو ف و زریان دنیای
هه لګرت، له بهر بوونی سامان و دارایی خو یان، ګو ییان له ته نګزه و سه غله تیی
هه ژاران نیبه و له خوی ګهره ناترستین و نه لین:

خانه

نه ګه ر په کی تر له بهر نه بوونی، بیتن هیلاک
وا من به لهم هیه و له ترسی، زریانم چ باک

هونراو

(ژنانی ناو که ژاوهی، سر پشتی حوشره میبه
ناورپان نه دایه وه، له وهی رچوو له لدا)

خانه

ناکسان به ریان که هینا دهری
نه لین چ غه م ګه ر، ګشت عالم بمری

ئەو ئەو تیرە و تاقم و کۆمەلەن که بیستەن، تیرە و تاقم و کۆمەلەنکی تیرش
 ھەن، سفرەو خوانی بەخششیان پاخستوو و بەدوای دەنگ و ناو و ناویانگەوھن و
 خوازیاری لیبووردنن و خاوەنی دنیا و رۆژی دواین، ھەم بەندەمکانی ھەزرەتی
 پاشای عالەم، پشت و پەنا قايم بە خۆشەویستی خاوی، سەرکەوتوو و خاوەن
 دەسەلات لەناو خەلکی، پارێزەری سنووری نیسلام میراتگری مولکی ھەزرەتی
 سولەیمان، گەرە دادپەرۆری پاشایانی زەمان خاوەن زەفری دنیا و دین
 (ئەتەبەگ ئەبو بەکر کوری سەعدی کوری زەنگی) خوا رۆژ و رۆژگاری پایەدارتر
 کات و بەیداغی ھەر بەرز و شەکاوھ بیت.

پارچە

ھیچ باوکیک ئەو ریزدارییە لەگەڵ کوری خۆی نەکرد
 کە دەستی بەخششی تۆ دای بە بنەمالەمی ئادەم
 خوا ویستی کە پیرۆزییەک، بەو جیھانە ببەخشێ
 وا تۆی بەرھەمەتی خۆی، کردە سەرداری عالەم

قازی کە قسەمی گەیانەنە ئیرە، لە قەلەمرەوی گومانی ئیمەدا نەسپی زێدە
 رۆییەمی لینگ دا، سەرمان بۆ فرمانی قازییەتییی دانەواند، چاومان لە دەمەقالی
 و ئەوێ لە نێوانماندا رووی دابوو پۆشی، پتی ئاشتەواییمان ھەلبژارد، لە
 لیبووردەمییدا سەرمان لەسەر پتی یەکتەری دانا و سەر و رووی یەکتەریمان ماچ کرد
 و گفتوگۆکەمان بەم دوو خانەبە دوایی پێ ھینا.

پارچە

کەمی لە سووری گەریوون مەکە، ئەمی کاکمی ھەرویش
 لە چارە رەشیتە گەر بەم شێوازووە ھەمە
 ئەمی ھۆلەمەند ھەتا ھەست و بۆلت و الایە
 بخۆ و ببەخشە کە تۆ، دنیا و ئاخیرەت ئەگری

دەرگه‌ی هه‌شته‌م

له‌سه‌ر په‌یره‌وی هه‌لسوو‌راندنی ژیان

۱- په‌وشت

مالّ بقّ ئاسوودمیی ژیانه، نه‌ک هه‌ر بقّ کۆکردنه‌وی، له‌ دانا‌یه‌کیان پرسى، کۆ به‌ختیاره و کۆ به‌دبه‌خته؟ وه‌لامى دایه‌وه: "به‌ختیار ئه‌ر که‌سه‌یه خواردى و چاندی و به‌دبه‌ختیش ئه‌وه‌یه مرد و به‌جیى هیتشت."

خانه

نوژ له‌ سه‌ر که‌سى مه‌که، که‌ رۆى و هیجى نه‌کرد
له‌ کۆکردنه‌وی مالدا خۆى دانا و هیجى نه‌برد

"موسا" سه‌لامى خوای لى بى - وای ئامۆژگارى قاروونى^۱ کرد: (أحسن كما أحسن الله اليك) واته: چاکه بکه وهک چۆن خوا چاکه‌ی له‌که‌لدا کردى - به‌لام نه‌یبیست و نه‌نجامه‌که‌یت بیست.

پارچه

ئه‌وه‌ی چاکه‌ی نه‌کرد کۆ، له‌که‌ل دره‌م و دینار
دوایی سه‌رى مه‌رگی خۆى، به‌دینار و دره‌م کرد
که‌ر ئاره‌زوى ده‌سکه‌وتى، پۆزى دنیاو ئاخیرته
که‌رم به‌خه‌لکی بکه، چۆن خوا به‌ تۆی که‌رم کرد

عەرمب دەلتی: (جد ولاتمن لأن الفائزة إليك عائدة) واته - "به‌خشه بى ئه‌وه‌ی منه‌ت بکه‌ی، راستییه‌که‌ی سوودى بقّ تۆ ده‌که‌رتته‌وه".

۱. ناوی یه‌ک له‌ ده‌وله‌مه‌ندانی کۆنه، داراو سامانیکى زۆرى هه‌بوو.

پارچه

داری سه‌خاوت له کوئی رهگی کرد
به ناسمانا چوو، لق و پۆپی ئهو
نه‌گه‌ر به‌هيوای، له به‌ری بخۆی
به‌منه‌ت به‌لاوه‌ی، مه‌نی قه‌دی ئهو

پارچه

سوپاسی خوا که، سه‌رکه‌وتی به‌خیر
له به‌خششی خۆی نه‌کردی بی به‌ش
شانازی مه‌که، شا خزمه‌ت نه‌که‌ی
بۆ به‌رده‌وامیت، سوپاس که پیشکه‌ش

۲- ره‌وشت

دوو که‌س ره‌نجیان به‌با چوو، به‌کتکیان مالی کوو کرده‌وه و نه‌بخوارد. ئه‌وی تر
ئه‌وه‌ی فیری بوو کاری پێ نه‌کرد.

دوو تاکی

تۆ هه‌ر چه‌ندیکی، فیری و بزانی
ئیشی پێ نه‌که‌ی، دیاره نادانی
نه‌ئه‌بته‌ زانا و نه‌ ئاقل ئه‌بێ
چواری پێ باریکی، کتیب لێ بکه‌ی بار
جا ئه‌و پێ می‌شکه، چووزانی پشته
چی لێ نراوه، کتیب یا باره‌دار

۳- پهوشت

زانين بڼه نايين په روهرده كړدنه، نهك بڼه دنيا خواردن.

خانه

نوهى زانين و زوهد و پاريز و تهقواى خوى فروت
جوڅينيكى زور كورهى وهكو كړد، به لام هموى سوت

۴- پهوشت

زانايه كى خوڼه پاريز، كوټريكى چرا به دهسته (بهدى به وه لايهتدى) واته: پتى
پتى دهردهكا، به لام خوى رت دهرناكات.

خانه

بى سووده نوهى ژينى خوى دپړاند
هيچى نه كرى و زيرى خوى چواند

۵- پهوشت

ولات به دانا و زانايانوه جوانه و نايين به خو پاريزانوه، پاشايان پتويستيان به
ناموژگارى دانايان زياتره، له چوونه پيش و نزيكبوونهوى دانايان له پاشايان.

پارچه

نوى پاشا نه كره په ندى ببيسى
له ناو دنيا دا، په ندى وانييه
كار هر بسپيره، به پياوى دانا
هرچند كار، نيشى پياوى وانييه

۶- پهوشت

سى شت بى سى شت، پايه دار نابى: مالى بى بازگانى و زانين بى ليكولينهوه و
گفتوگو، كيشوهر و ولات بى سياست.

پارچە

كاتى بە دەمودوى خۆش، دلى كەسىكت پراو كرد
بەتورەيى بىدوينى، بلى خۆلت لە چاو كرد
چونكە سەد گۆزە نەبات، تالى گوزالكى نابا
هەر چاكەيەك وابيكەي، يانى هەمووت لە ئاو كرد

۷- رەوشت

بەزەيى هاتنەو بە پياوخراپاندا ستمە لە پياوچاكان و لىيووردنیش لە زۆرداران
ستمە لە هەزاران.

خانە

ئەگەر بەدكارى بلاوتنەو، وەكو پياوچاكان
بەمالى تۆو تاوانى ئەوتق ئەكسا، بى پايان

۱- پەند

پشت بە دوستايەتى پاشايان و ئاوازی خوشى مندا لان نابەستريت، كە ئەمیان بە
خەيالىك و ئەويان بە خەويك دەگۆرین.

هۆنراو

دلى خۆت مەدە يارى هەزار دوست
گەر بىدەي داوتە، بۆ جودايى خۆت

۲- پەند

هەموو نەينىيەكانت بە دوست و خووشەويستەكەت مەلى كى دەلى نابیتە دوژمنت و
هەموو خراپەيەكیش لەگەل دوژمنتدا مەكە، نەوەك ببیتەو دەستت.

۳- پەند

ئەو نەينىيەي شار دووتەتەو لای دوستەكەتى مەدرکینە، با دوستىكى راستیش
بیت، چونكە ئەويش دوستى هەن و ئیدی هەروا بەزنجیره يەك بە نوای يەكدا.

پارچه

له نيوان دووکس، شهر و مک ناگره
دوو زمان و شوقار، داردهست هه لگره
کهينی بوونهوه هه وال، ههردووکيان
شهرمهنده و پروپروش، ئه بی له ناويان
لهناو دوو کسسا، ناگر هه لگيرسان
ژيري نييه خوتی، لی بدهی به سووتان

پارچه

به سپایی بدوی، له گه ل دوستانت
تا گوئی لی نه بی، دوژمنی خوینخوار
چی دهیلایی له بن، دیوار وریابه!
نهک گوئییهک هه بی، لهو دیوی دیوار.

۶- پهنه

ئهوهی ناشتی له گه ل دوژمنانی دوستی خوی ئهکا بیری نازاردانی دوستانی خوی ههیه.

ئهی خاوهرن هوش، دهستت لهو دوسته بشق
که دانه نیشی له گه ل، یهکه دوژمنانی تو

۷- پهنه

ئهگه له بهجیهینانی کارکتدا دوودل بووی، ئهو لایه یانی هه لېژیره که ناسانتر دې به دهستهوه و نازاری که متره.

خانه

به توندی له گه ل پیاویکی نه رما مه که گفتوگو
نه وهی له دهرگای ناشتیشته نه دا مه که جهنگ و جو

۸- پهنه

تا نیش به زیر و پاره بیک بی، ناشی گیان بخه یته مه ترسیبوه، عه رب نه آتی
(آخر الحیل السیف) واته: دوا ی هموو فیلان نه و جا نوره ی شمشیره.

خانه

که دهست له هموو فیلک بوو بنه است
نه و دم ره وایه، شیر بگریته دهست

۹- پهنه

به زمییت به بی هیزی دوژمندا نه یه ته وه، چونکه که هاته وه سه رخو و توانای
پهیدا کرده وه، نهی تو نابویرئ.

خانه

که دوژمنت بی هیزی دی، به فیز سمیل بامه ده
میشکه له هر ئیسقانی و له هر کراسی مه رده

۹- ره وشت

هر که سیک به دیک بکوژی، خه لکی له به لای وی رزگار دمکات و کابرای به دیش
له سزای خوا.

پارچه

بووردن کاریکی زور جوانه به لام
زامی خه لک مه خه بهر ئیشی مه ره م

نەیزانی ئوھەي پەھمی کرد بە مار
سەھەم بوو کردی، لە کوپێ ئادەم

۱۰- رەوشت

بەگوێگەردنی ئامۆژگاری دوژمن هەلەیه، بەلام کوپێ لێ راگرتنی رەوايه، تا بە
پێچەوانەي ئوھوھ کار بکەیت و ئەمەش راستیەکیە.

دوو تاکی

لەوھ بێترسە دوژمن پیت بلی ئوھ بکە سادەي
ئوھک بە دوو دەست لە ئەژنۆي رەقی پەشیمانیت دەي
گەر رێگای راستی هەر وەکو تیرت نیشان دا دوژمن
تۆ بەلای چەپدا وەربیسوورێتوھ، هەر دوو چاوی من

۱۰- پەند

تووڕەیی لە ئەندازە بەدەر ترس هینە و نەرمیی ناومختیش هەیبەت بەرە. نەهیندە
تووڕە و تۆسن بە لێت بترسێ نەهیندەش نەرم بە بەسەرتدا زال بن.

دوو تاکی

نەرمش و توندی پیکوھ دانێ
وھک خوێنگر زام و هەتووان دانەنێ
پیاوی ژیر هیندە توندی ناگرێ
تا تووڕەییەکی دنیا داگرێ
نە هیندەش نەرم و شلک و ناسکە
زوو بێشکیتوھ بەو قوۆل و باسکە
نە خوێ زۆر بەرز ئەگریت و ئەرۆا
نە ئەکووتە بەر قەسەي بێ پەرۆا

دوو تاکی

لاوټک به باوکی، گوت پیاوی دانا
پهنديکم فیرکه، پهندي پیرانا
گوتی پیاوهتی، بکه تا دمتوانی
نه هیلای گورگ لیت، تیزکا ددانی

۱۱- رهوشت

دووکس دوژمنی ولات و ناین: پاشای بی سهر و خواپهرستی بی عيلم.

خانه

با پاشای ولات نه بی، سازادیکی فرماندهر
که بق خودای نه بیته، بهندهیهکی فرمانبهر

۱۱- پهندي

له سهر پاشا پیویسته که متر له بهندهکانی خوی تووره بی و زیده پوی له
تووره بوونیدا نهکا به سهریاندا، تا دؤستهکانی خوی باوهر و متمانهیان پی
بمینی، ناگری قین و تووره بی له پیشدا له خاومنه که بی بهر ده بیت، پاشدان که
زمانه کیشا نهوجا دهگاته دوژمن یا هر نایگاتی.

دوو تاکی

ناشی نادهمی، که تو له خاکی
بنییه که للهت، توندی و بی باکی
توی هینده توند و وا سهره لگری
دیاره له خاکنی، تو له ناگری

پارچه

له شاری بهیله قاندا^۱، سهرم له عابیدیک دا
پیم گوت: به زانینی خوت، له نه زانینم پاک که
گوتی برۆ: وهکو خاک، ئارامگر به ئهی فهقی
یاخۆ هرچیت خویندوو، تیکرا همووی ژترخاک که

۱۲- رهوشت

به دخوو به دهست دوژمنیکه وه گرفتاره، بچیته هر شوینیک له دهست سزای ئهو
رزگاری نابیی.

خانه

که ره له دهست دهستی جهفا، به دخوو بچته ئاسمان
له دهستی خووی بهدی خوئی، همیشه بهر به لایه

۱۲- پهاند

که دیتت بهر بلای که وتووته ناو سوپای دوژمنه وه، تو خوت کۆکه ره وه، به لام که
دیتت ئه وان کۆکن تو بیر له پهرت و بلای و ناخوشیی بکه ره وه.

پارچه

برۆ له گه له دوستانت، به بی غه می دانیشه
که له نیو دوژمنانت هه لایسا هه را و جهنگ
به لام هه رکه هه ستت کرد، له گه له یه کا هاودمنکن
دهست له سه ره که وان دانی و قایم بکه قه لای سهنگ

۱۳- رهوشت

که یینی فیله کانی دوژمن سهریان نه گرت، زنجیری دوستانه یینی را ده ته کینی و ئینجا

۱. بهیله قان: شاریکه له ئیران له میانی شیروان و نازربایجان.

له ژیر پورهی دږستایه تیدا، کاریکی وا دمکات هیچ دوزمنیک نه یکردبئ.

۱۳- پهنډ

سهری مار به دهستی دوزمن پان کهوه، چونکه یه کییک له م دوو که لکانهی لیوه سهر
هه لدهدا، نه گهر دوزمن سهرکهوت نهوه ماره کهت کوشت و نه گهر مارمکش
سهرکهوت، نهوه له دوزمن رزگار بووی.

خانه

له رژی جهنگ د دنیا مه به، له دوزمنی بی هیز
میشکی شیر دهرده هینئ، که دهستی له گیان بهردا

ناموژگاری

نه گهر زانیت هه وایک دلی که سیک ئازار ددها، تو مه یلی و لی بیدهنگ به، با
یه کیکی تر بیلئ.

خانه

بولبول موژدهی به هار بیتره
هه والی به، به کوند بسپتره

۱- پیشبینی

پاشای له سته مکار (خیانهت) ی کهس ئاگادار مه که تا به ته ووهتی د دنیا نه بی،
دهنا بق نه مانی خوت تی ده کوشی.

هه لبه ست

قسه حازرکه، جا وهره گوفتار
که دیتت قسه ت، وا نه کاتن کار
گوتن له گیانا کار نه کا، به دوان
به لام خوت به پهنډ مه ده، به زمان

۱. دوان: قسه.

۱۴- پهوشت

ئوهی ئامۆزگاریی خو په سندیك بكات، خوئی پتویستی به ئامۆزگار یكارتكه.

۱۴- په ند

تفره ی دوژمن مه خو و به خو نازینی ستایش گویان مه كړه كه ئهم داوی رسقی ناوخته وه و ئهو دامه نی چا وچنۆكی گرتو وخته وه.

۱۵- پهوشت

پیاوی گه وچ پیدا ه ل دانی لا خو شه، وهكو لاشه یهك له لاقوه فووی تیکه ی قه له و دهر كه وئ.

پارچه

گوئ مه ده دهنگی مه دحی چاپلووسان
كه به هه رزانی، سوودی لیت نه وئ
كه ر روژئ نیازیت نه گه یانده جئ
دوو سه د قات هه ل هت دهم ژمیرئ له وئ.

۱۶- پهوشت

تا وتار خو ئنیک رمخه ی لی نه گیرئ قسه گانی پوخت نابن.

خانه

خوت هه ل مه كیشه، به جوانی گوفتاری خوت
به ئافه رینی نه زان و یا به پپی ئه فکاری خوت

۱۷- پهوشت

هه موو كه سیک ئه قلی خوئی لا ته واوه و مندالیی خوئی لا جوان.

پارچه

جوو و موسولمانیک کهوتنه گفتوگو
پیکنن گرتمی له مشتومریان
موسلمان ئیگوت: نهگه وانهوو
وهک جووله کهیهک دهرچم له جیهان
جوو ئیگوت: سوئندی به تورات نهخوم
وانه بی بمرم، وهک توی موسلمان
گه له سه زهوی دانا نه مینئ
کس به نهفامی خوئی نابا گومان

۱۸- رهوشت

ده پیاو له سه خوانیک نهخون، به لام دوو سهگ له سه که لاکیک پیک نایه ن.
چاوبرسی به جیهانیک هر چاوبرسییه و که چی پیاویکی قانبع به نانیک تیره،
دانایان گوتوویانه: هزاری به قناعهت چاکتره له دهوله مهندی به سامان.

یهک تاکی

ریخو له یی تنگ رهنگه، به نانه وشکیک پری
به لام سامانی دنیا، پر ناکاتن چاوی تنگ

دوو تاکی

باو کم که سووری ژینی ته او بوو
ئه م تاکه پهنده ی پی گوتم و دهرچوو
شه هومت ناگره، پاریزی لی بکه
ناگری دوزخ له خوئ خوئ مه که
بهرگه ی ئه و ناگره سووره ناگری تو
ئاو به م ناگره دابکه ئی مریق

۱۵- پەند

ھەر كەستىك لەكاتى تۈوانايدا چاكا نەكا، لە بى تۈوانايدا سەختى ئەبىنى.

خانە

لە ھەردەم ئازار، بەدبەختتر نىيە
لە لىقەوماننا، كەس يارى نىيە

۱۹- رەھىشت

ھەر شتىك زوو پەيدا بىي، زۆر نامىتتەوہ.

پارچە

بىستەم كە گلى، رۆژھەلات ئەكەن
بەماوہى چەل سال، بە كاسەى چىنى
لە ھەردەشت رۆژى سەدى وا ئەكەن
بۆيە لىرە كەم نەرخيان ئەبىنى

پارچە

جۈۈجكە لە ھىلكە دەرھات، لە رسقى خۆى ئەگەرئى
ئادەمىزاد نىھەتى، تەمىز و ژىرى و زانين
ئەم كە كاتى كەورە بوو، بەھىچ شتىكى ناگا
ئەو لە گشت شت تىپەرى، بە كەورايەتى و بە تىن
ئاوتنە لە گشت جىيەك، ھەيە بۆيە بى نەرخە
لەعل دژوار دىتە دەست، بۆيە بەنەرخە و سەنگىن

۲۰- رەھىشت

كار بە لەسەرمخۆيىيەوہ دىتە دەست، پىاوى بەپەلە زوو ئەكەوئى.

دوو تاکی

به چاوی خۆم دیم، له چۆل و بیابان
ئاھێسته^۱ یتیش کەوت، له خۆشڕۆی رەھوان
ئەسپی رەھوانی خۆشڕۆ مایهوه
وشرەوان ھێدیش، ھەر نەپسایهوه

۲۱- رەوشت

بۆ نەزان ھیچ شتێک له بێدەنگی باشتەر نییه و ئەگەر ئەوھشی بزانیایه نەزان نەئەبوو.

پارچە

فەزڵ و کەمالت، گەر نییه وا باشه
ئاگات له زمانی خۆت بێ له زارا
پیاو ھەر زمانی خۆی ریسوای ئەکا
گوێزی بێ کاکل، سووکە له بارا

پارچە

شیتێک کەریکی مەشق دانەدا
ھەر ھەولێ لەگەڵ ئەدا بە دايم^۲
دانایەك گوتی: نەزان خەریک چی
لەم کارمەت سەل کە، له لۆمەي لایم^۳
چوارپێ له تۆوه قسە فیر نابێ
بێدەنگی فیربە، تۆ له بەھایم^۴

۱. ئاھێسته: لەسەر خۆ. یا ئەوھي ھێدی ھێدی دەروا.

۲. دايم: ھەمیشە، بەردەوام.

۳. لایم: لائم: لۆمەکەر

۴. بەھایم: ناژەل، چوارپێ.

دوو تاکی

ورد نه بیت هوه په کیک له جوابدان
زوری بی جی دیت، گفتوگوی له قسان
وهره یا قسه ریک خه وهک دانا
یاخو بیدهنگ به، هرومکو چوارپا

۱۶- پند

هرکسیک له گال له خوی دانتردا کهوته بینو بهره ی قسان تا خه لکی وایزانن
نهوکسه دانایه، بابزانن که نهزانه.

یهک تاکی

که یه کیک له تو چاکتر کهوته دوان
چاتریش بزانی، لپی مهگره پمخنان

۲۲- رهوش

نهوهی له گال بهدان همستی و دانیشی، چاکی نابینی.

دوو تاکی

که فریشته له گال دیو بکا دوسی
لپی فیر نه بی ترس و ستم و دل پیسی
له بهدان بهدی نه بی، فیر نابی
بو گورگ پیست درونهوه هر نابی

۱۷- پند

نهینی عیبی خه لکی دهرمهخه، نهوک ریسواپن و ناویان بزپری و توش بی متمانه
بیت.

۲۳- رهوشت

هر کسّی فیری زانست بوو و کاری پئی نه کرد و مکو نه و وایه گایه کی له جووتیدا
لی خورپت و توو نهومشینی.

۲۴- رهوشت

له لهشی بی دلوه خوا په رستی ناکرئ و له توکلئ بی ناوک و کاکلهومش کالا
پهیدا نابئی.

خانه

زور بالای جوانی ژیر په چهو چارشیتو
که دهرکهوت ناسیت، پیرمهژنه ی دپو

۲۵- رهوشت

نه گهر هموو شهویک "قدر" نه بوو، شهوی "قدر" بی قدر نه بوو

خانه

بهرد همووی له علی بهدمخشان بووایه
بهرد و له عمل نه بوو په ک نرخیان بووایه

۲۶- رهوشت

نه هر کسّی به دیمه ن جوانه رهوشتیسی باش و دوسته، کار له دهروندایه،
نهومک له پیسته.

پارچه

تو نه توانی به یهک روژ تی بگه ی خووی پیوا
که گه شتو ته کوئی، له پایه کانی علوم
به لام له بیر و هوشی نه رخه یان مبه و مه غروور
که گیانی پیس به چندین سال نابئی مه علوم

۲- پیشبینی

نهوهی بهگز گه وړاندا بچی خوینی خوی نه پړیژی

پارچه

نه گهر تو زور خست به زل بزانی
راستیان گوت: خیل پهک نهیینی به دووان
زوونې وچوانت، نهیینی شکا
که شه په قوچت، کرد له گال بهران

۲۷- رهوش

په نجه له گال شیر لیکدان و دهست بق شمشیر بردن کاری ناقلا نه نییه.

خانه

شهر و زوره ملی مه که له گال مهست
به له سهر په نجه، بخه باغل دهست

۲- پیشبینی

لاوازیک له گال به هیژیکدا زوران بازی بکا، یاری دوژمنه بق نه مانی خوی.

پارچه

که ی سایه په رومر، توانای هیه
بیته مهیدانی شه پکه ران له جهنگ
بازو سست شیتته، که په نجه باوچ
په ویه رووی پیاوی نازا و ناسن جهنگ

۲۸- رهوش

هر که سی گوی له ناموژکاری نه گریت، حزی له سهر کوته کردنه.

خانه

که ئامۆژگاریت نههاته گوئ
که گلهم لی کردی بیدمگ به له جی

۱- گوتهی جوان

بی هونه‌ران چاویان هه‌لنایه هونه‌رمه‌ندانی پی ببینن، هه‌روه‌کو سه‌گی به‌ره‌للا که سه‌گی راوی دیت، ئه‌یکاته هه‌را، به‌لام ناشوێری بیته پیتش. پیاوی سه‌پله که نه‌یتوانی ده‌روه‌ستی هونه‌رمه‌ند بیت، به‌ پیسییه‌وه ئه‌چیته پیتستییه‌وه.

خانه

پیاوی سه‌پله غه‌بیه‌تی خۆی هه‌ر ئه‌کا
چونکه کاتی رووبه‌روو لاله زمانی

۲۹- په‌وشت

ئه‌گه‌ر سته‌م و ئازاری سک نه‌بوایه، هه‌چ بالنده‌یه‌ک نه‌ئه‌که‌وته ناو داوی راوچییه‌وه، به‌لکه راوچی هه‌ر خۆی داوی دانه‌نابایه‌وه.

۳۰- په‌وشت

دانایان دره‌نگ ئه‌خۆن و خواپه‌رستان نیوه‌تیر و زاهیدان مه‌مره و مه‌ژی و لاوان تا له‌گه‌ن ئه‌گرێ و پیران تا ئاره‌قه ده‌که‌نه‌وه و به‌لام رهند و قه‌له‌نده‌ران ئه‌وه‌نده ئه‌خۆن تا هه‌ناسه‌یان لی ده‌برێ و نان و پسی که‌س له‌سه‌ر سفره نامینی.

یه‌ک تاکی

به‌نده و دیلی سک، دوو شه‌و ناخه‌وئ
له‌به‌ر گه‌ده‌ی پر، وه له دال ته‌نگی

۳۱- په‌وشت

پرسکردن به ژنان ماڵ وێرانیه و دلاواییش له‌گه‌ل گه‌نده‌لانداندا گوناوه.

خانه

دلّت بسووتی به پلنگی تیژ دان
بی خواییت کردووه به مافی پوزان

۱۸- پند

ئهوهی دسه لاتی به سهر دوزمندا دهسکی و نهیکوژی دوزمنی خویتی.

خانه

بهرد له هستا بی و ماریش له سر سنگ
شیتیه رامیتی، یا بکمی درنگ

تاقمیک به پیچه وانهی ئه مایانهوه به بهرزه وهند زانی و گوتیان له کوشتنی
دیلاندا رمان و وردبوونهوه باشتره، له بهر ئهوهی ئیختیارمه که هیشتا هر ماوه له
کوشتن و نه کوشتندا، جا دهتوانی بکوژی یا نه کوژی و دهشتوانی ببه خشی، به لام
ئهگه بی راوهستان بکوژین له وانیه بهرزه وهندییه که له دست دهرچی و جارتکی
تر قهره بوو نه بیته وه.

دوو تاکی

ناسانه به کیک له گیان که بی بهش
کوژراو گیانی، ناخریته وه لهش
له مهرجی ئه قلی، تیر زهنه وهستان
هرکه تیر دهرچوو، ناچته وه کهوان

۳۲- رهوشت

ئهگه دانایه که له گه ل نه فاماندا تیره کلا، ئه بی به ته مای ریز و شکۆمهندیی نه بیت
و ئهگه نه فامیکیش وه قسه بینی و به سهر دانایه کدا زال بی پیت سهیر نه بی
چونکه بهردیکه و هه موو که وه رتکی ئه شکینتی.

خانه

سهیر نییه گهر دهرنه بپۆئ نهفەس
بولبولتک قهلی، بیتە هاو قهفەس

پارچه

گهر هونه رهنه ندیك له دهست ئه وياش ئازار ببینی
ههست به ناخۆشی ئهكا، دلی پر له غهه نابۆ
بهردی بهد گهوهەر، ئهگهر كاسهی زۆرین بشکینی
نرخه بهرد زیاد ناکا و بههای زۆریش كهه نابۆ

۳۳- رهوشت

ئهگهر دانایهك یا هۆشمه ندیك له نیو هه رزهكاراندا قسهی خۆی بری سههت
سورپه مینی، چونكه ئاوازی بوربوت^۱ وه سهه دهنگی دههۆل ناکهوی و بۆنی عهنبهه
له بۆگهنی سیردا ون ئهبی.

دوو تاکی

ملی ههلبـپـی دهنگ بهرزی نادان
كه دانایهکی، بی شههه بهزان
تۆ كه نازانی پهردهی حیجازی
له بهه تهپلی جههنگ، نهما ئاوازی

۳۴- رهوشت

كهوههه بکهوتیه ئاودهسته تیشهوه هه بهنرخ و بههایه، ههروههه تۆز ئهگهر بشگاته
ئاسمان ههروا سووک و بی نرخه. پهروهدهی ناشایان جیی داخه و ماندوو بوونی
بهفیرۆ چوونه، خۆله میتش بۆیه جی بهرزه چونكه ئاگر گهوهه رتکی خواپییه بهلام

۱. بوربوت: ئامیتریکی موسیقایه

چونکه خوږله‌میش خوږی هونهریکی نییه هه روهکو خاکه، نرخى شه‌کر له‌به‌ر ئه‌وه
نییه که له قامیشه به‌لکه خوږی تایبه‌تمندیی خوږی هه‌یه.

دوو تاکی

سروشتی کنعان، بئى خیر بوو بئى بهر
نرخى به‌رز نه‌کرد، بوونی پیغه‌مبه‌ر
هونهر بنوینه، نه‌ک تی‌ره و پدەر
گول نه‌وهی درکه و برابیم له نازهر

۳۵- ره‌وشت

میسک ئه‌وه‌یه که خوږی بوژن بدا، نه‌ک وه‌کو عه‌تار ئه‌لئى، دانا وه‌ک قوتووی عه‌تار
بیده‌نگه و هونهر‌نما. نه‌زان وه‌ک ته‌پلئى شه‌ر ده‌نگ گه‌وره و به‌تال.

هه‌لپه‌ست

زانایه‌ک له‌ناو، که‌وه‌ده‌نان دابئى
ئابهم جوژه‌یان، گو‌تووه‌ دۆستان
وه‌ک نه‌وجوانیک، له‌ناو کو‌یران بئى
باخو‌قورئانیک، له‌ناو زهن‌دیقان

۳۶- ره‌وشت

دۆستیکى که به‌ عومریک ده‌گیرئى، نابئى به‌ هه‌ناسیکى بره‌نجیندرئى.

یه‌ک تاکی

به‌ردیک به‌ چهند سال ئه‌بیته‌ له‌هل
نه‌که‌ی به‌ پشوویک، بیشکینى به‌ به‌رد

۳۷- رهوشت

ئهقل بهدهست نهفسهوه، وهک پياوی گرفتاره بهدهست ژنی جهربهزهو حيله بازهوه

خانه

مالئاوایی بکه تو، له خوشی و له خانووی

که دهنگی ژنی تیدا، بهرز ئهبيتسه لهوی

۳۸- رهوشت

برپاری بی هیز فرت و فیل و نهفسوونه و هیزی بی برپاریش نهزانین و شیتی.

یهک تاکی

پاکی و تهگبیر و ئهقل پیویسته، ئینجا مولک و مال

که مولک و دارای نهزان چهکیکن، بۆ شیری خودا

۳۹- رهوشت

جوامیریک که بخوا و ببهخشی زۆر له خواپه رستیکی چاکتره نهخوا و هر داینی.
ئهوهی له بهر خاتری خه لک واز له ئاره زوهکانی بیخی ئهوه له ئاره زوی حه لاله وه
که وتوهته ئاره زوی حه رامه وه.

خانه

عابیدیک گهر بۆ خودای نهکا، گوشه نشینی

بیچاره له ئاوینهی تاریکدا، چ ئه بیخی

که م که مه زۆر ئه بی و دلۆپ دلۆپ ده بیته لافاو، یانی ئه وانهی که ده سه لاتیان
نییه و بی هیزن، با ورده بهردان کۆکه نه وه، تا ده رفهت، ئه وسا ده ماری پی له
میشکی دوژمن ده ربینی.

هۆنراو

(دلۆپ دلۆپ لەسەریەک، کۆیتەوه، ئەبته نەهر
روویار لەگەڵ روویاریک، کۆ بۆوه ئەبته بەحر)

خانە

کەم کەم پێکەوه، زۆر دیتە ئەژمار
دەنکە دەنکەیه، گەنم لە ئەمبار

۴۱- پەوشت

زانا نابێ بێ هۆشیی نەفامان بەحیلم و توانایییەوه بەسەر بەرێ چونکە بۆ
هەردوو لایان زەرەرە، ئەو سامی نامینێ و نەزانیی ئەویش پتەوتر دەبێ.

خانە

گەر لەگەڵ سێلە بدوێی بەخۆشی
زیاتری دەکا، بەدی و سەرکێشی

۴۲- پەوشت

کوناھ هەر کەسێک بیکا، ناپەسنیدییه و لە زانایانیشدا ناشیرینتره چونکە زانین
چەکی شەری شەیتانە و کە خاوەن چەکیشیان بەدیلی برد شەرمەزاریی زۆرتەرە.

دوو تاکی

باشتره پیاویک، نەزان بێ و هەزار
لە زانایەکی، نەکا پارتزگار
ئەو لەبەر کوێری، پتی کەوتە لاپال
ئەم بە دووچاوان، ئەکەوتە چال

٤٣- پهوشت

کيان همووی ههناسهيهکه، جيهان بوونیکه له نيوان دوو نهبووندا نهوانهی دين به دنيا دهفروش کهرن، "يوسف" نهفروشنهی چ نهکړن؟ (ألم أعهد اليكم يا بني آدم أن لاتعبدوا الشيطان أنه لكم عدو مبين) واته: نهري نهی بهنی ئادهم نهی پهيمانم لي ومهرنگرتن شهيتانی نهپهرستن، خو شهيتان دوژمنیکي ئاشکرای ئيوهيه.

خانه

به قسهی دوژمن نهتو، پهيمانی دوستیت شکاند
لهگه ل دوژمن بووی به دوست و لهگه ل دوست دوستیت پساند

٤٤- پهوشت

شهيتان دهرهوستی دلسوزان و پاشاش دهرهوستی ههژاران نايهن.

هه ليهست

قهرد مهده بهوهی که نويز ناکا
با له ههژاريا، دهمی والا کا
نهو فهري خوا، نههينته جي
چون بق قهردي تو، دلی دانهتهپی

٤٥- پهوشت

نهوهی له ژيانيدا نانی نهخوري، که مرد ناویشی نابري، تامی تري بيوهژن نهيزانی نهک خاوهن تري، يوسفی راستگؤ - دروودی خواي لي بي له سالی کرانبي "ميسر" دا تيري نههخوارد، تا برسويهکانی له بير نهچی.

دوو تاکی

نهوهی که نهژی له خویشی و بونه
نازانلی حالی برسويان چونه

کەسیک ئەزانئ، حالی ههزاری
که خۆی دهبیتی، دهردی نهاری

پارچه

ئهی نهوهی که سواری ئهسپی خۆشپهوی، خیرا مه پۆ
وا کهری زی کیشی مسکین، چوارپهلی چۆته قورئ
تۆ له بۆ ئوردوو مهچووه، مائی دهرۆتشی ههزار
لهو کـاـلـوـپـوـژـنـه نهوه دوودی دله دیتسه دهرئ

۱۹- پهند

له وشکه سالیدا له دهرۆتشی بئ حال و بال مه پرسه چۆنی؟ بهو مه رجه نه بئ که
مه ره میکی له سهر برینی دابنتی و شتیکی بۆ ببه ریته وه

پارچه

که که رکت به باره وه دیت، کهوتۆته قورئ
به زه بییت پیدایا بیته وه و مه وهسته له سهر سهری
به لام کهی رۆیشتی و لیت پرسی، چۆن کهوتوه
که مه ر ببهسته و وهک مهردان، بۆی بگره کلکی کهری

۴۶- پهوشت

دووشت ناچنه ئهقله وه، خواردنی بهرله دابه شکرانئ و مردنی ناوهخت و له ناکاو.

پارچه

چاره نووس قهت ناگۆرئ، به هه زار ئاهونا له
به سوپاس یا به گلهیی، بیته دهرئ له زاری
فریشتهی دیاریکراوی، سهر کهنجینهکانی با
باکی چرای ببه ریزنئتی، چیه وه مرئ به کجاری

۲۰- پەند

ئەي داواكارى مووچە و بەرات و بژىۋى دانىشە تا بىخۆيت تۆش ئەي ئەجەل ھاتوو
مەرپۆ و رامەكە، كيان دەرناپەيت.

پارچە

كۆشش بۆ خۆزراک بکەي يا نەكەي
ھەر بۆت ئەنيرى، خۋاي عەززە و مەجل
بکەويە زارى، شىر و پلنگىش
ناتخۆن ئەمىنى، تا پۆزى ئەجەل

۴۷- پەوشت

دەست ناگاتە دانەندراو و دانراۋىش لە ھەرچىيەك بى دەست ئەيگاتى.

خانە

بىستووتە سگەندەر چووتە ناو تارىكى
دۋاي ئەم ھەموو پەنجەش، ئاۋى حەياتى نەچەشت

۲۱- پەند

راۋچى بى رسق ماسى لە دىجلەدا ناگرى و ماسىش بى ئەجەل لە وشكايىيە
نامرى.

خانە

ھەژارى چاۋچنۆك، بە دنىسادا رائەكا
ئەو بەدۋاي رزق و رۆزىيا و ئەجەل بەدۋاي ئەوا

۴۸- پەوشت

دەولەمەندى فاسق كەستەككى زىرپىيە و دەرووشىكى چاك جوانىكى تۆزاۋىيە،
ئەمیان كراسە پىناۋىيەكەي مووسايە و ئەۋەي پىشپىنىش رىشى رازاۋەي فیرعەون.

توورپهیی و توندوتیژیی پیاوچاکان روو له رهوینهوهیه و دهولهتی پیاوخراپانیش
سه‌ر به‌رهو نشیتوه.

پارچه

ئهوهی که خاوهن سامان و جییه
یارمه‌تی که‌سی د‌شکاو نادا
پیی بلّی که هیچ، سامان و جییه‌ک
که‌لکی ناگرئ، له ئه‌و دنیا‌دا

۴۹- ره‌وشت

حه‌سوود هه‌روهک له به‌خششه‌کانی خوا ر‌ژد و قرچۆکه، ئا‌واش دوژمنی پیاوی بی
گونا‌هه.

پارچه

زپه پیاوئکی می‌شک و شکم دیت
که‌وتبووه گیانی، پیاوی خاوهن جا‌ه
گوتم: ئه‌ی خوا‌جه، تق زۆر بی به‌ختی
خه‌لکی خوا پ‌یدا‌و، چیبانه گونا‌ه

پارچه

نه‌که‌ی ئاره‌زووی به‌لا، بۆ حه‌سوود
که ئه‌و به‌دبه‌خته، بۆ خۆی به‌لایه
هیچ پ‌یویست نا‌کا، دوژمنیه‌ی بکه‌ی
ئه‌و خۆی دوژمنی، خۆی وا له دوا‌یه

۵۰- پهوشت

سوخته‌ی بی‌ئامانج عاشقیکی بی‌زیر و پارمیه و ریتبوارتیکی نه‌شارمزا و
بالندهیه‌کی بی‌په‌ر و باله و زانای بی‌کرده‌وهش داری بی‌بهره. زاهیدی نه‌زانیش
خانوی بی‌قاپی و دهره و مرار و مهبه‌ست له هاتنه خواره‌وهی قورئان،
په‌یداگردنی په‌وشتی باش و جوانه، نه‌ک هر خویندنه‌وهی شیوه‌ی نووسینه‌کانی.
خواپه‌رستی نه‌زان ریتبوارتیکی پیاده‌یه و زانایه‌کی کردار سست و خاوسوارتیکی
نووستووه. گوناهاکاریکی تۆپه‌کار باشتره له خواپه‌رستیکی به‌خونان.

خانه

سه‌ره‌نگی چاتره، خوش خو و دل‌داربی
نه‌ک زانایه‌کی، مه‌ردوم ئازاربی

له په‌کیکیان پرسى: "زانای بی‌کرده‌وه به چ ده‌چی؟ گوتی:
"به هه‌نگیکی بی‌هه‌نگوین".

خانه

به زهرده‌واله‌ی دل‌ره‌ق و ناپیاو بلتی
که هه‌نگوینیش ناده‌ی، پیوه مه‌ده

۵۱- پهوشت

پیاوی نیریته‌ی نه‌بی ژنه و خواپه‌رستی چاوجنۆکیش ریگر.

پارچه

بۆ خۆ دهرخستن، کراسی سپی له‌بهر
تا لای خه‌لک چاک بی و نامه‌که‌ت سیا
ده‌ست له دنیا‌یه ده‌بی هه‌لگری
که ده‌ستت درێژه و بۆ خوشت کووتا

۵۲- رهوشت

دوو کس حسره‌مندان له دل دهرناچې و پټی زیانی له قور چه‌قیویان نایه‌ته دهرې،
بازرگانیکې که‌شتی شکاو و میرانگریکی هاوده‌می رهندان.

پارچه

دهرویش پټیان ره‌وايه، خوټنی نالت برژین
گهر نه‌یانتوانی دهستیان بگاته، مال و سامانت
یان مبه ناوال له‌گه‌ل که‌سانی کراس شینپوش
یا دهست بشق له گشت سامان و بوون و مانت
یا دؤستایه‌تی فیله‌وانانی خاوه‌ن قیل مه‌که
یا ده‌بی خانووت هینده قایم بی، نه‌ته‌بی بانت

۵۳- رهوشت

نه‌گهرچی خه‌لاتی سولتان به‌نرخه، به‌لام کونه کراسی خوټ به‌ریز و به‌نرختره و
هرچه‌نده خواردنی سهر سفره‌ی گه‌ورانیش به‌ تامه، به‌لام ورده نانی نیو
هه‌نبانه‌ی خوټ به‌تامتره.

خانه

سرکه‌ی دهستی خوټ، له ته‌کیا تهره
له نانی خیر و گوشت گا چاتره

۵۴- رهوشت

پټچه‌وانه‌ی پټی راست و دژی بیرورای ناقلمه‌ندانه، به‌ گومان دهرمان خواردن و
به‌ نه‌شاره‌زایی و بی کاروان رویشتن، له "غزالی" پټشه‌وايان پرسى - رحمته‌ی

۱. غزالی: (ثیمام محمد) له زانایه ناوداره‌مکانی پټچی (سه‌لجووقی)یه، له سالی
(۴۵۰)ی کؤچی له طوس هاتووته جیهان. له زانیاریدا، له فقه و حکمت
که‌یشتووته پایه‌ی (مجتهد) له سالی (۴۸۴)ی کؤچی له‌سهر خوازته‌ی (نظام الملك)
له ماهره‌سی نیزامیه له به‌غدا تدریساتی کرد، پاشان چوار سال کناره‌گیری کرد،
تالیقاتی کرینگی لی به‌جی ماوه... - زمکی -

خوای لئی بی - به چی گه‌یشتییه ئەم پایه‌یه؟ گوتی: "به‌وهی که هەرچییه‌کم
نەزانیایه، شهرم له پرسینی نەئەکرد"

پارچه

نومیدی شیفا هاتنت، ئەو دهمه ئاقلانیه
ئەو کەسه نەبزت بگری، که سروشتت ئەزانی
چی نازانی بپرسه، چونکه هەر کەم پرسینه
ئەبتە رتگری پایه و زانینت به ئاسانی

۲۲- پەند

هەر شتیکت که زانی بۆت دەرئەکه‌وی، پەله له پرسینی مەکه، که بۆ سامی
دەسلات زیانبەخشه

پارچه

که "لوقمان" دیتی، له دەستی داوود
به پەرچوو^۱ ئاسن، دەبیت‌هوه مووم
نەپرسی ئەوه چی ئەکە، چونکه
زانی بی پرسین، لای ئەبی مەعلووم

۵۵- ره‌وشت

هەرکەسیکی له‌گەڵ خراپان هەستی و دانیشی، ئەگەر خووی ئەوانیش کاری تی
نەکا، به‌کرده‌وهی ئەوانه‌وه تاوانبار ئەبی، خو ئەر بۆ نوێژیش بچته کاولیک، هەر
گومانی مەی خواردنه‌وهی پی دەبن.

۱. پەرچوو: موعجیزه.

دوو تاکی

داغی نه زانیت، دانا له سهر خۆت
که نه زانیکت، ههلبژارد به دۆست
له دانایاتم، داوا کـرد یهک په‌ند
گویتیان له^۱ نه زان، خۆت مه‌که په‌یومند
ئه‌گهر دانا‌ش بی، ههر که‌رت ئه‌کا
خۆ که‌ر نه زان بی، شیتت‌رت ئه‌کا

۵۶- په‌وشت

هتیمن و خۆراگری حوشتر وه‌کو زانراوه، ئه‌گهر مندالیک ریشمه‌که‌ی بگری و به‌دوای خۆیدا رای کیشی و سه‌د فرسه‌نگی بیات، سه‌ر وه‌رناگری و له‌ دووی ده‌روا، به‌لام ئه‌گهر خه‌رمند و دۆلکی مه‌ترسیداری هاته‌ پیش که‌ بیته‌ هۆی نه‌مان و له‌ناوچوونی و منداله‌که‌ به‌ نه‌زانی خۆی ههر رایکیشا، ئه‌وا ریشمه‌ و جله‌ومه‌کی له‌ ده‌ست ئه‌پسینی و چیتری به‌ دوا‌دا ناچی و له‌گه‌لیا ناروا، له‌به‌رئه‌وه‌ی نه‌رمی له‌کاتی توندییا کاریکی ناشیرین و دزیوه‌ و ئه‌لین: "دوژمن به‌ نه‌رمی نابیته‌ دۆست، به‌لکه‌ ته‌مای دوژمنایه‌تییه‌ی زیاتر ده‌کا".

پارچه

ئه‌وه‌ی دلسۆزیت ئه‌کا، بیه‌ به‌خاکی به‌ریپی
که‌ر به‌ پیچه‌وانه‌شه، دوو چاوی پرکه‌ له‌ خاک
به‌ دلسۆزی و له‌سه‌رخۆ، مه‌دوئ له‌گه‌ل به‌دخووا
ژه‌نگی کۆن به‌ مه‌وره‌دی، نه‌رم که‌ ناکری پاک

۵۷- په‌وشت

ئه‌وه‌ی له‌قه‌سه‌ی که‌سانی تردا هه‌لداتی تا به‌ که‌وره‌ی تی بگه‌ن پایه‌ی نه‌زانینی تی
ده‌گه‌ن.

۱. له‌ل: له‌گه‌ل

پارچہ

پیاوئی زیرہک بی، جواب ناداتہ وہ
ہتا نہ زانی، لپی کراوہ پرسیار
گہرچی قسہ کہی راست و پھوآش بی
خہ لکی وک مه حال بق ئه خہ نہ کار

۵۸ - پھوشت

برینیکم لہ بن کراسیدا ہہ بو، شیخ - رحمتی خوی لی بی - ہموو پوژئی لی
ئہ پرسیم، کہ چو نہ؟ و نہی ئہ پرسى له کوئیہ؟ زانیم خوی له ناوہینانی شوینہ کہی
ئہ پاریزئی، چونکہ ناوہینانی ہموو ئہ ندامیکی لہش پھوا نییہ و ناگوترئی،
ناقلمہ ندان گوتوویانہ: ئہ وہی قسہ کانی پیش گوتنی کیشانہ نہکا، له وه لامہ کہی
دہرنجی و دلی دیشی.

پارچہ

تاچاک نہ زانی، کہ قسہ کانت راست و بہ چینہ
دہبی بق گوتن، نہ کہہ یتہ وہ زار
له راستی گوتنا، دستہ وستانیش تو دابمینی
لہ وہ چاکترہ، دروئیک بتکا ئازاد و رزگار

۵۹ - پھوشت

درؤکردن وک برینیکی گہورہیہ، ئہ گہر چاکیش بیتہ وہ، شوینہ وارہ کہی ہر
ئہ مینی، نابینی کہ برابہ کانی "یوسف" - سہ لامی خوی لی بی - بہ دروئیک
متمانہ یان نہما (قال بل سولت لکم أنفسکم أمراً) باوکیان پی گوتن: ئیوہ
نہفستان دہی کاریکی دان.

پارچہ

کہسی خوی لہ سہر، راستی گوتن بی
ئہ یووورن ئہ گہر، ہلہی کرد جاری

به لَام كـــــــ ناوى، به درقزن دهرچوو
متمانهى راستى، قسهى دپته خوارى

۶۰- رهوشت

گهورترينى هموو كائينات، ئادهميزاده و نزمترين بوونه وهريش سهگه و به
بوچوونى هموو ئاقلمه ندانيش، سهگىكى به ئههك چاكتره له ئادهميزادىكى
سپله و ناسوپاس.

پارچه

سهگ كوچكهى نانىك، ناكا فهراموش
گهر پىي دابدهى، سه جار، كوچكه سهنگ
به لَام تهمنىك، دلى سپلههك بلاوتنيهوه
لهسهر شتىكى، كه م لپت دپته جهنگ

۶۱- رهوشت

هوهسباز كردهوى چاكه ناچينى و بى هونه ريش نابيته سهروهر.

پارچه

بهزهيميت نهيه، به گاي زقر خورا
كه هر نهخوات و نهنوچ له خورا
ئهگهر نهشتهوى، وهك كا قهلهوى
ئهبى بق جهورى، خهلكى وهك كه ريبى

۶۲- رهوشت

له ئينجیلدا هاتوه، ئهى كورپى ئادهم ئهگهر مال و سامانت بدهمى، به مال ئاگات
له من نهبرى و ئهگهر ههزاريشت بكم ئهوا به دلتنهنگيهوه داننیشى، ئهدى
شیرینی یادی منت كهی دهستگیر دهبى و كهی پهله له په رستنى من دهكهى؟

پارچه

گاویک مه‌غرور و ینه‌ک غافل به مال
له نه‌بوونیتا، ده‌ستکورتی و غه‌مبار
که‌ر حالی خو‌شی و ناخو‌شیت و اب‌تی
که‌ی روو نه‌که‌یته، خوای په‌روهر‌دگار

۶۳- ره‌وشت

ویستی خوای بی‌چوون، یه‌کیک له‌سه‌ر ته‌ختی پاشایه‌تی نه‌هینیته خواره‌وه و
یه‌کیکی تر له زگی ماسییا نه‌پاریزی.

خانه

خو‌شه بو‌که‌سی که‌ ناوی خوای هر له‌که‌لدا بی‌
با وه‌ک یونس‌یش خو‌ی له ناو زاری نه‌هه‌نگیدا بی‌

۶۴- ره‌وشت

که‌ر خوا تیغی توورپه‌یی ده‌رکیشی پیغه‌مبه‌ر و پیاوچاکان هموو سه‌ر دانه‌نوین،
خو‌نه‌که‌ر ئاورپکی نه‌رمونیان بداتوه به‌دکاران ده‌که‌یه‌نیته پله‌ی چاکان.

پارچه

که‌ر له‌حه‌شرا به‌ توورپه‌یی له‌که‌لمان بدوی
پیغه‌مبه‌ران که‌ی ده‌رفه‌تی، شه‌فاعه‌تیا نه‌مینتی
که‌ر له‌ رووی لوتف‌یش‌ه‌وه، په‌رده وه‌لادا
ئه‌شقییا سه‌ر هه‌ل‌دیننه‌وه، به‌هیوای به‌خشینتی

۶۵- ره‌وشت

ئه‌وه‌ی به‌ سزای دنیا ری‌ی راست نه‌گرتت تووشی سزا و ناخو‌شیه‌کانی دنیا‌ی تر
ده‌بیت، خوای که‌وره فه‌رموو‌یه‌تی:

(وانذيقنهم من العذاب الاذنى دون العذاب الأكبر) واته: ئيمه نازاره كه مه كه يان
به ره له نازاره كه وره كه پي دمچيزين.

يهك تاكي

په ند هر دوواني به كه لکه، له پاشان کوټ و به ند دي
که په نديان داي و نه تويست، نه تخنه کوټ و به ندی

۶۶- رهوش

پياوچاكان له پيشينانه وه په ند و مرده گرن به ره له وهی وهک ئه وان تووش بن. دزان
دهست کورت ناکه نه وه، تا دهستيان کورت نه که وه.

پارچه

مه ل ناچيته سهر، دانه و داوی ديار
که دی مه ليکی، تر که وتوټه به ند
په ند له به دبختی، خه لکی و مرگره
هه تا و مرنه گرن، ئيکه له تو په ند

۶۷- رهوش

ئه وهی که کويی ويستيان به گرانی دروست کردوه، چ بکا تا بيیسی؟ و ئه وهی
که مه ندی به خته وهرییهی له دهست دهکيشن چ بکا تا له دهستی دهرنه چی؟

پارچه

شه وټکی تاريک، بۆ دؤستانی خوا
پووناکی ئه دا و وهک رۆژ ئه درهوشی
به خته وهرییهک نییه، به زوری بازوو
تا خوای به خشنده، نهیدا و نه یبه خشی

چوارینه

له لای کۆ شکایهت کهم؟ که دادوهری تر نییه
له دهستی تۆش بهولاره، دهستی بالاتر نییه
ئهوهی تۆ شارهزای کهی، دیاره کهس و نی ناکا
ئهوهی که تۆش و نی کهی، هیچ کهسی رێبهر نییه

۶۸- پهوشت

که دایه کی ئه نجام باش چاکتره، له پاشایه کی به دئه نجام.

خانه

پیش شادمانی، غه می بکیشی
نهک له دواي شادی، ئاخا ن هه لکیشی

۶۹- پهوشت

زهوی رێژنه له ئاسمان وهرده گریهت و ئاسمانیش تۆز و خۆل له زهوی (کل انا
یترشح بما فیه) هه ر قاپه ئه وه ته راوش دهکا (دهده لینی) که تییدا یه.

خانه

ئه گه ر خووی ئیمهت، زۆر له لا به ده
ئه تۆ خووی باشی، خۆت له دهست مه ده

۷۰- پهوشت

خوا وهندی گه و ره و بهرز سووچان ده بینۆ و ده پۆشی، که چی هاوسی ناشبینۆ و
ده خرۆشی

خانه

پهنا به خوا، که خه لک غه بییان نه زانی
کس نهیده ما، له دهست یه کتر نه مانی

۷۱- رهوشت

له کانگه را زتر به هه لکه نندن دیته دهر و له دهست قرچوکیش به گیان کهندن.

پارچه

قرچوک ناخون و گوپیان هه ل نه خهن
نه لاین هه ر نومید، باشتره له خواردن
رؤژیک نه بیینی، به کامی دوژمن
زتر ماوه و قرچوک، چۆته پای مردن

۷۲- رهوشت

هه کس یک به زه می به ژێردهستاندا نه پته وه، دوو چاری نازاری زه بردهستان
ده بی.

دوو تاکی

نه هه ر بازوویه ک، که هیزتیکی بوو
نه بی بشکینتی، له بی هیزتی دهست
دلی بی نهوا، قهت مه ده نازار
رؤژی نه کوه، به ر هیزی زۆردار

۱- سه رگوزه شته

دهرویشیک ناوا نه ناو رایه وه: "خوایه به زه مییت به خراپاندا بیته وه" که خۆت په محمت
به چاکان کردوه و به باشیت ئافه ریده کردوون.

۷۳- رهوشت

که پیاری ناکل تنگوچه له مایه کی هاته پیش، خوی لږ به دوور دهگری و له جی خویدا لنگر دهگری، چونکه سهلامتی له کناره و لیره خویشی له خوی نه بیني.

۷۴- رهوشت

قومارچی سڼ و شاهسی نوتیت، که چی هر سینه که هات.

خانه

هزار جار لهوهر، خوشتره له میدان
به لام کوا ناسپ، به دست خویتهی هوسار و جلو

۷۵- رهوشت

په کم که سیک که دستپیشخاری کرد و ننگوستیلهی له دست کرد "جهمشید" بوو، لییان پرسی: "نوره بچی جوانیت دایه دستي چپ و که گورهی راسته قینه هر بق راسته یه؟ کوتی: دستي راسته جوانی راسته قینهی خوی بهسه."

پارچه

فرهیدون کوتیه نه قاشانی چین
له خوار داوینی، چادره کی بنووسن
له کال "بهان" دا، باش به نی هوشیار
که چاکان خویان، گوره و خوشبهختن

۲- سرگوزه شته

له گوره یه کیان پرسی: "له کال نو هه موو گوره یییهی که دستي راست هیه تی، بق ننگوستیله هر له دستي چپ دهکن؟ وه لای دایه وه "نی نازانی کهسانی لیها توو هه همیشه بی به شن؟"

خانه

ئەوێ پەسکاندی، خوۆشی و هەژاری
یان بەخت ئەدا، یا بەختیاری

۷۶- پەوشت

ئەو کەسە دەتوانی بی ترس ئامۆژگاری و پەندی پاشایان دابدا، نە ترسی سەری
هەبی و نە تەمای زێر.

دوو تاکی

چ زێر برێژیه، بەو پیتی خوواناس
یا شیریی هیندی، لەسەر راگری راس
نە ئومێد، نە باکیان، ئەبی له هیچ کەس
ئەمێه بناغی، خوا پەرسی و بەس

۷۷- پەوشت

شا بۆ نەهێشتنی ستمکارانە و پۆلیس بۆ خوێنخواران و قازیش بۆ بیستنی
سکالایانە له دزان، بەلام دوو دوژمنی بەحەق پازی، هەرگیز ناچنە بەردەمی قازی.

پارچه

کە دیتت دەبی، بیدەیی ئەو حەقەیی کەوا لەسەرته
بە خوۆشی بیدەیی یەکجار چاکتره، نەوێک بەهەر او جەنگ و دلتهنگی
گەر کەسێک باج و خەراجی ئەدا، بە پەزامەندی
بەزۆرەملی هەر لێی دەستین، لەگەڵ هەقدەستی کاکێ سەرهنگی

۷۸- پەوشت

هەموو کەسێک ددانی بە ترشی ئال دەبیتەوه، قازیان نەبی بەشیرینی.

خانه

قازی گەر بهرتیل بخوا، پینج خه یار
بۆت دادماتاشی جیی ده بیستانزار

۷۹- رهوشت

سۆزانیی پیر ئه گەر تۆبه له نابه کارییه نه کات چ بکات و پۆلیسی دهرکراویش له
مەردوم ئازارییه؟

خانه

لاویکی گوشه نشین، شتیرکی پتی خودایه
پیریک له گوشه یه کدا، کلۆلی دهست و پایه

خانه

لاو ئه بی زۆر به هیزیی، تا خۆی دورکا له شه هومت
پیر خۆی ئارمزوی سسته، بۆی راست نابته وه ئالهت

۸۰- رهوشت

له دانایه کی ناواریان پرسی، زۆر درمختی بهرز و بلندو بهردار هیه که خودای
گه وه رسکاندوونی و هیچیشیان، له داری سهروو به ولاره پتیمان نه گوتراوه ئازاد و
به ریش نادا، هۆی ئه مه چیه؟ گوتی: "هر درمخته و درمختی و هرزیکه بۆ
بهردان، هه ندیک جار به و هرزانه تازهو گه شن، که هرزه کهش به سهرچوو ئه وه
سیس و ژاکاون. به لام سهروو له و دار و درمختانه به دهره و هه موو کاتیک و
هه میسه هه سهوز و گهش و جوانه، ئه مهش هه خو و خدهی ئازادانه.

پارچه

دل مه بهسته به وهی که ده روا، دیجله زۆر
له پاش خه لیفه کانیش، تیپه ریوه له به غداد

ئەگەر تۆ لە دەستت دىڭ، ۋەك دارخورما چاۋتېرىبە
گەر لە دەستىشت نايە، ۋەك سەرۋو بېبە ئازاد

۸۱- رەھىشت

دوۋ كەس بە حەسرەتەۋە مردن: يەككىيان ئەۋەى ھەببۋو نەبخوارد و ئەۋەى تريان
زانى و نەيگرد.

پارچە

كەس بەو جۆرە نابىنى، پياۋى قرچۆك بە مەزنى
لە كەم و كورتىيەكانى بدوئت و بۆى تى كۆشى
بەلام ئەگەر چاۋ تىرىك دوۋ سەد گوناھى ھەبى
سەخاۋەت و بەخشىنى، عەببەكانى ئەپۆشى

كىتېبى گولستان بە پشتىۋانىيە خۋاى، كە يارمەتى و ھارىكارى ھەر لەو
دەخۋازرەت، تەۋاۋ بوۋ. ھەرۋەك رەھىشتى دانەرانىشە، لە ھېچ نووسەرانتىكى
پېشىنە نەخۋازاۋەتەۋە و شىعەرمانى لە كەس ۋەرنەگىراۋن.

ھۆنراۋ

كۆنە شىرەى خۆت، بۆ خۆ جوانگرىن
چاترە لە كراسىك، بۆى بىكەۋىە خواستن

زۆرىنەى ۋتەكانى سەعدى شادى ھىن و دلخۆشكەر و جوۋلئىنەرن و خۆشىيان
تىكەلە و كورت بىنانىش بەم ھۆبەۋە زمانى سەر كۆنە و تان و تەشەريان درىژ
كردوۋە كە بەبى سوۋد مىشكى سەربردن و دوۋكەلى چرا ھەلمزىن، كارى ئاقلان
نىيە، بەلام بۆ بىرو ھزرى رەھىشەنى خاۋەن دلان، كە روۋى قسە و وتاران لەۋانە،
شاراۋە نىيە كە دوپرې پەند و ئامۆزگارىي تىدا كىشراۋەتە ناو تانۋېۋى ھەۋداى
بىرگە و بابەتەكانىيەۋە و دەرمانى تالى ئامۆزگارىشمان تىكەل بە ھەنگۈينى وتارى
جوان كردوۋە تا بىرو مىشكى خۆئىنەرى پىۋە ماندوۋ نەبى و لە سامانى

وهرگرتنیش بیتبەش نەبێ (الحمدلله رب العالمین) سوپاس بۆ خودای پەروردگاری
دنیاپە.

دوو تاکی

نامۆزگاریمان، لەجیتی خۆیدا کرد

رۆژگارانتیکمان، تێدا بەسەربرد

گەر نەهاتە گوێی، ئارەزووی هیچ کەس

لای پێفەمبەرەن، گەیانندنە و بەس

(ئەو خۆتەری. کتیب، بەزەیی تەنیا لە خوا بخوازه

بۆ لێبوردنی کۆکەرەوهی و بۆ خاوەنەکە

هەر چیبەک چاکە لەوهی کە بۆ خۆت ئارەزووت لێتە

دوای هەمووان داوای بەخشین کە، لە بۆ نووسەرەوهکە

کەر من لە رۆژی رابوون هەلێکم دەست بکەوتبایە

لای ئەو داسۆزه، دەمگوت ئەو گەرە و سەرۆهری ئێمە

گوناهکارەکە منم ئەو گەرەو هەموو خێرخوازان

چی خراپەپە هەمووم کردووه هاتووم خوازیاری بەد بەخشینیتمە)

خانە

سوپاس بۆ خودا، کە ئەم کتیبە نوایی هات

پێش ئەوهی ژيانی من، بە کۆتای بگات

کۆ: ۱۹۶۷/۴/۲۲

پښت

- ناساندن 5
- "دباجه" 9
- هڅی دانانی په رتووکه که 16
- پوژش هینانوه له کوټاکردنی خزمهت و هڅی هلبژاردنی گوشه‌نشینی 24
- دەرگه‌ی په‌که‌م: له ره‌وشتی پاشایان 28
- دەرگه‌ی دووم: له باره‌ی خووی دهرویشانه‌وه 79
- دەرگه‌ی سټیهم: له باره‌ی قنیات (قه‌ناعه‌ت) و دلنیا‌بوون به‌بش 124
- دەرگه‌ی چوارهم: له سوودی خاموښی (بیدمنگی) 158
- دەرگه‌ی پینجهم: له ئه‌وین و لاوتنیدا 166
- دەرگه‌ی ششهم: له بیهیزی و پیری 197
- دەرگه‌ی حه‌وتهم: له کاریگری په‌روه‌ده‌وه 206
- دەرگه‌ی هشتم: له‌سهر په‌یره‌وی ه‌آسوراندنی ژبان 233

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

Gulistan

Sheikh Moslehadin Saadi Shirazi

Translated by:
Zaki Ahmed Hanari

چاپخانه‌ی

هولیتز - کوردستان
Aras Press
Kurdistan - Erbil

